CHARLES DICKENS

ISTORIA ANGLIEI PENTRU COPII

BIBLIOTECA MEA

Vol. I

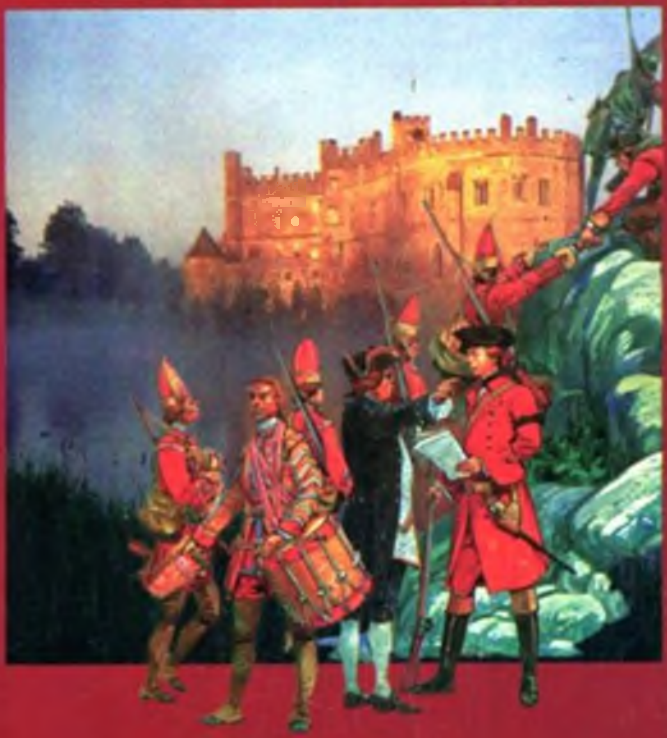

DACIA

CHARLES DICKENS

ISTORIA ANGLIEI PENTRU COPII

Vol. I

Colecția ISTORIE

Coperta de RODICA ALĂMOREANU

T. Nelson & Sons. Ltd.
London. Edinburg & New York

© Copyright Editura Dacia. 1999

CHARLES DICKENS

ISTORIA ANGLIEI PENTRU COPII

Vol. I

EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA, 1999

NOTA EDITORULUI

Există certe similitudini între cariera şi instrumentele de lucru utilizate de Sir Walter Scott şi Charles Dickens. Scott a scris istorie pentru nepotul său bolnav şi a intitulat-o *Povestirile unui bunic*. Dickens a scris *O istorie a Engliterei* şi a dedicat-o copiilor săi. Ambele opere sunt istorie spusă de părinţi iubitori înzestraţi cu darul magic al zugrăvirii prin cuvânt, mai degrabă decât acela al conceperii unor studii istorice atent cumpănite şi aprofundate pe bază de document. O altă chestiune ce comportă interes rezidă în faptul că *Istoria Angliei pentru copii* este singura carte dictată de Charles Dickens. A apărut iniţial în revista sa *Convorbiri de familie* (între ianuarie 1851 şi decembrie 1853).

ISBN 973-35-0798-9

TABEL AL DOMNIILOR ÎNCEPÂND CU CEA A REGELUI ALFRED CEL MARE

	ÎNCEPU	SE SFÂRŞI	DURĂ
SAXONII			
Domnia lui Alfred cel Mare	871	901	30 de ani
Domnia lui Eduard cel Bătrân	901	925	24 de ani
Domnia lui Athelstan	925	941	16 ani
Domniile celor şase regi minori	941	1016	75 de ani
DANEZII ŞI SAXONII REINSTAURAŢI			
Domnia lui Canute	1016	1035	19 ani
Domnia lui Harold Picior de Iepure	1035	1040	5 ani
Domnia lui Hardicanute	1040	1042	2 ani
Domnia lui Eduard Confesorul	1042	1066	24 de ani
Domnia lui Harold al Doilea şi cucerirea normandă au avut loc tot în anul 1066			
NORMANZII			
Domnia lui William Întâiul, zis Cuceritorul	1066	1087	21 de ani
Domnia lui William al Doilea, numit Rufus	1087	1100	13 ani
Domnia lui Henric Întâiul, zis Cărturar Desăvârşit	1100	1135	35 de ani
Domniile Matilde şi a lui Stephen	1135	1154	19 ani
PLANTAGENEŢII			
Domnia lui Henric al Doilea	1154	1189	35 de ani
Domnia lui Richard Întâiul, numit Inimă de Leu	1189	1199	10 ani
Domnia lui Ioan, numit Fără de ţară	1199	1216	17 ani
Domnia lui Henric al Treilea	1216	1272	56 de ani
Domnia lui Eduard Întâiul, numit Ţurloaie Lungi	1272	1307	35 de ani

Domnia lui Eduard al Doilea	1307	1327	20 de ani
Domnia lui Eduard al Treilea	1327	1377	50 de ani
Domnia lui Richard al Doilea	1377	1399	22 de ani
Domnia lui Henric al Patrulea, zis Bolingbroke	1399	1413	14 ani
Domnia lui Henric al Cincilea	1413	1422	9 ani
Domnia lui Henric al Şaselea	1422	1461	39 de ani
Domnia lui Eduard al Patrulea	1461	1483	22 de ani
Domnia lui Eduard al Cincilea	1483	1483	câteva săptămâni
Domnia lui Richard al Treilea	1483	1485	2 ani

TUDORII

Domnia lui Henric al Şaptelea	1485	1509	24 de ani
Domnia lui Henric al Optulea	1509	1547	38 de ani
Domnia lui Eduard al Şaselea	1547	1553	6 ani
Domnia Mariei	1553	1558	5 ani
Domnia Elisabetei	1558	1603	45 de ani

STUARŢII

Domnia lui Iacob Întâiul	1603	1625	22 de ani
Domnia lui Carol Întâiul	1625	1649	24 de ani

COMUNITATEA BRITANICĂ DE NAŢIUNI

Consiliul de Stat şi guvernarea de către Parlament	1649	1653	4 ani
Protectoratul lui Oliver Cromwell	1653	1658	5 ani
Protectoratul lui Oliver Cromwell	1658	1659	7 luni
Consiliul de Stat şi guvernarea de către Parlament, reluate în	1659	1660	23 de luni

STUARŢII RESTAURAŢI

Domnia lui Carol al Doilea	1660	1685	25 de ani
Domnia lui Iacob al Doilea	1685	1688	3 ani

REVOLUȚIA - 1688
(Cuprinsă în capitolul de încheiere)

Domnia lui William al Treilea și a Mariei a Doua	1689	1695	6 ani
Domnia lui William al Treilea	1689	1702	13 ani
Domnia Anei	1702	1714	12 ani
Domnia lui George Întâiul	1714	1727	13 ani
Domnia lui George al Doilea	1727	1760	33 de ani
Domnia lui George al Treilea	1760	1820	60 de ani
Domnia lui George al Patrulea	1820	1830	10 ani
Domnia lui William al Patrulea	1830	1837	7 ani
Domnia Victoriei	1837		

CUPRINS

CAPITOLUL I
ANGLIA ANTICĂ ŞI ROMANII. De cu cincizeci de ani dinaintea lui Cristos până în anul 450 al Mântuitorului nostru 11

CAPITOLUL II
ANGLIA ANTICĂ SUB PRIMII SAXONI. Din anul 450 şi până în anul 871. . . 20

CAPITOLUL III
ANGLIA SUB REGELE ALFRED BUNUL SAXON ŞI SUB EDUARD CEL BĂTRÂN. Din anul 871 şi până în anul 901 25

CAPITOLUL IV
ANGLIA SUB ATHELESTAN ŞI CEI ŞASE REGI MINORI. Din anul 925 până în anul 1016 31

CAPITOLUL V
ANGLIA SUB CANUTE DANEZUL. Din anul 1016 şi până în anul 1035. 42

CAPITOLUL VI
ANGLIA SUB HAROLD PICIOR DE IEPURE, HARDICANUTE ŞI EDUARD CONFESORUL. Din anul 1035 până în anul 1066. 44

CAPITOLUL VII
ANGLIA SUB HAROLD AL DOILEA ŞI CUCERIREA DE CĂTRE NORMANZI. Totul în acelaşi an 1066 51

CAPITOLUL VIII
ANGLIA SUB WILLIAM ÎNTÂIUL, CUCERITORUL NORMAND. Din anul 1066 până în anul 1087 56

CAPITOLUL IX
ANGLIA SUB WILLIAM AL DOILEA NUMIT RUFUS. Din anul 1087 până în anul 1100 80

CAPITOLUL X
ANGLIA SUB HENRIC ÎNTÂIUL ZIS CĂRTURAR-DESĂVÂRȘIT. Din anul 1100 până în anul 1135 70

CAPITOLUL XI
ANGLIA SUB MATILDA ȘI STEPHEN. Din anul 1135 până în anul 1154 80

CAPITOLUL XII **Partea întâi și a doua**
ANGLIA SUB HENRIC AL DOILEA. Din anul 1154 până în anul 1189 84

CAPITOLUL XIII
ANGLIA SUB RICHARD ÎNTÂIUL ZIS INIMĂ DE LEU. Din anul 1189 până în anul 1199 102

CAPITOLUL XIV
ANGLIA SUB REGELE IOAN ZIS FĂRĂ DE ȚARĂ. Din anul 1199 până în anul 1216 111

CAPITOLUL XV
ANGLIA SUB HENRIC AL TREILEA. Din anul 1216 până în anul 1272 123

CAPITOLUL XVI
ANGLIA SUB EDUARD ÎNTÂIUL ZIS ȚURLOAIE LUNGI. Din anul 1272 până în anul 1307 134

CAPITOLUL XVII
ANGLIA SUB EDUARD AL DOILEA. Din anul 1307 până în anul 1327 150

CAPITOLUL XVIII
ANGLIA SUB EDUARD AL TREILEA. Din anul 1327 până în anul 1377 159

CAPITOLUL XIX
ANGLIA SUB RICHARD AL DOILEA. Din anul 1377 până în anul 1399 171

CAPITOLUL XX
ANGLIA SUB HENRIC AL PATRULEA NUMIT BOLINGBROKE. Din anul 1399 până în anul 1413 181

CAPITOLUL XXI: **Partea întâi și partea a doua.**
ANGLIA SUB HENRIC AL CINCILEA. Din anul 1413 până în anul 1422 187

CAPITOLUL XXII: **Partea întâi și partea a doua (Povestea Ioanei d'Arc) și a treia.**
ANGLIA SUB HENRIC AL ȘASELEA. Din anul 1422. până în anul 1461 . . . 197

CAPITOLUL XXIII
ANGLIA SUB EDUARD AL PATRULEA. Din anul 1461. până în anul 1483 . . 216

CAPITOLUL I

ANGLIA ANTICĂ ŞI ROMANII

Dacă priviţi o hartă a lumii vechi veţi vedea în colţul de sus din partea stângă a emisferei estice două insule ce se găsesc în larg. Ele sunt Anglia cu Scoţia şi Irlanda. Anglia cu Scoţia formează partea cea mai mare a acestor insule. Irlanda le urmează ca mărime. Insuliţele învecinate, atât de mici încât pe hartă par a fi doar nişte puncte, sunt în genere părticele din Scoţia, desprinse, cred, în decursul unei perioade îndelungate de timp, prin forţa apei în continuă mişcare.

În timpuri străvechi, cu multă vreme în urmă, înainte ca Mântuitorul nostru să fi venit pe pământ şi să adoarmă cuibărit într-o iesle, aceste insule erau în acelaşi loc, iar marea prevestitoare de furtună vuia în jurul lor, întocmai cum vuieşte şi acum. Dar pe atunci marea nu era brăzdată de corăbii mari cu marinari viteji ce navigau plecând şi sosind din toate colţurile lumii. Era foarte singuratică. Insulele se situau solitare pe suprafaţa nesfârşită a apei. Valurile înspumate se năpusteau asupra ţărmurilor stâncoase ale acestora, iar cum vânturile şi valurile nu aduseseră nici un aventurier care să debarce acolo sălbaticii insulari nu ştiau nimic despre restul lumii, cum nici aceasta nu ştia nimic despre ei.

Se presupune că fenicienii, un popor antic celebru pentru comerţul lor, au venit pe aceste insule în corăbii şi au aflat că produceau cositor şi plumb, ambele materii foarte utile, extrase, cum se ştie, de pe ţărmul mării până azi. Cele mai vestite mine de cositor din Cornwall sunt şi acum aproape de ţărm. Una dintre ele e atât de aproape încât, de nu mă înşeală ochii, pare a fi scobită sub nivelul mării, iar minerii spun că pe vreme de furtună, când sunt la lucru în adâncuri, pot auzi de jos de acolo bubuitura valurilor ce se rostogolesc deasupra, peste ei. Deci, navigând pe lângă ţărm, fenicienii ajunseră la locul cu cositor şi plumb fără nici o greutate.

Făcură negoț cu insularii dându-le pe minereuri tot felul de lucruri utile. La început, aceștia erau bieți sălbatici, ce își vopseau trupurile cu sucuri de plante și argile colorate, cum fac și alți barbari. Mai târziu, însă, navigând spre țărmurile învecinate ale Belgiei și Franței și spunându-le oamenilor de acolo: "Noi am fost pe stâncile albe de peste apă, ce se văd pe vreme bună și din acea țară numită Britania aducem cositor și plumb", fenicienii îi tentară pe niște francezi și belgi să vină și ei încoace. Aceștia se stabiliră pe coasta de Sud a Engliterei, căreia îi zice Kent, și din puțina lor știință - atât cât aveau și ei pe atunci, când nu erau prea șlefuiți - îi învățară pe sălbatici câteva meșteșuguri utile, ridicând acea parte a insulelor populată de britoni. Alții, poate, traversară din Spania în Irlanda, spre a se pripăși pe aici.

Treptat, străinii se amestecară cu băștinașii, iar sălbaticii britoni, mai cu seamă cei din interiorul țării, departe de țărm, unde coloniștii străini se duceau arareori, deveniră un popor viteaz, de nesubjugat. Erau robuști, curajoși și puternici.

Întreaga țară era înțesată cu păduri și mlaștini, cea mai mare parte a ei fiind foarte cețoasă și rece. Nu exista nici drum, nici pod, nici stradă, ori casă pe care să le poți socoti demne de aceste nume. Un oraș nu era decât o grămadă de colibe acoperite cu paie, ascunse într-un codru des, împrejmuit cu șanț și un zid scund, făcut din noroi sau din trunchiuri de copaci puse unul peste altul. Oamenii nu plantau grâne mai deloc și se hrăneau cu carne de la propriile lor turme de oi și cirezi de vite. Nu băteau nici o monedă, însă foloseau inele de metal în loc de bani. Erau îndemânatici la împletitul nuielelor așa cum sunt adeseori sălbaticii; știau face un fel de stofă aspră și niște vase de lut foarte rele, însă la construcția fortărețelor erau mult mai pricepuți.

Încropeau ambarcațiuni din împletituri de nuiele acoperite cu piei de animale, dar rareori se aventurau departe de țărm. Călcau săbii din cupru în aliaj cu zinc; însă aceste săbii aveau o formă stranie și erau atât de moi încât o lovitură puternică le îndoia. Făceau scuturi ușoare, pumnale scurte și ascuțite precum și lănci, pe care, după ce le azvârleau într-un dușman, le smuceau îndărăt ținând de o fâșie lungă de piele fixată de mâner. Capătul gros era o pârâitoare menită să înspăimânte calul dușmanului. Britonii antici fiind divizați în nu mai puțin de treizeci sau patruzeci de triburi, fiecare comandat de propriu-i mic rege, se hărțuiau constant unii pe alții, cum le stă barbarilor în obi-

cei, recurgând mereu la aceste arme. Erau foarte ataşaţi de cai. Drapelul Kentului înfăţişa imaginea unui cal alb. Puteau să-i dreseze şi să-i stăpânească extrem de bine. Într-adevăr, caii (pe care îi aveau din abundenţă, deşi cam mici) erau atât de bine dresaţi în acele vremi, încât cu greu se poate spune că ar fi devenit mai breji de atunci, cu toate că stăpânii lor sunt mult mai înţelepţi. Înţelegeau orice comandă şi îi dădeau ascultare, obişnuiau să stea liniştiţi de unii singuri în vacarmul încăierării în timp ce stăpânii lor mergeau să lupte pe jos. Britonii n-ar fi putut reuşi în cel mai remarcabil meşteşug al lor, construcţia şi conducerea unor şarete sau care de război pentru care au fost mereu glorificaţi de-a lungul istoriei, fără ajutorul acestor animale sensibile şi credincioase. Fiecare dintre aceste excelente care, în faţă aproape de înălţimea pieptului, iar în spate deschise, purta un om ce îl mâna şi alţi doi sau trei ce luptau, cu toţii în picioare. Caii care le trăgeau erau aşa de bine dresaţi, încât o luau la goană în plin galop pe drumurile cele mai pietroase şi chiar şi prin păduri, strivind sub copite pe duşmanii stăpânilor lor şi făcându-i bucăţi cu tăişul săbiilor sau coaselor fixate la roţi, spre a lărgi carul de ambele părţi, în acest scop de mare cruzime. Din plină viteză, caii se puteau opri pe dată la comanda vizitiului. Oamenii ţâşneau din car împărţind în jur lovituri de sabie ca o ploaie cu grindină, săreau pe cai, apoi pe rudă, ajungând fără grijă înapoi în car; şi de îndată ce erau în siguranţă, caii o zbugheau din nou în goană.

Britonii aveau o religie stranie şi înfricoşătoare, numită credinţa druizilor. Pare să fi fost adusă în timpuri foarte vechi din ţara de peste mare, Franţa, care pe atunci se numea Galia, şi să se fi îmbinat cu închinarea la şarpe, la soare şi la lună, precum şi cu venerarea unor zeităţi păgâne. Majoritatea ceremoniilor erau ţinute în taină de preoţii druizi, ce pretindeau că ar fi fost vrăjitori înzestraţi cu baghete de magicieni, purtând fiecare la gât ceea ce ignoranţilor le spuneau că ar fi un ou de şarpe într-o casetă de aur. Cert este însă că ceremoniile druidice includeau sacrificarea unor victime umane, torturarea unor criminali suspecţi şi, în ocazii deosebite, chiar şi arderea de vii a unui număr de oameni laolaltă cu animalele, în imense cuşti de răchită. Preoţii druizi aveau un fel de veneraţie pentru stejar şi vâsc - acea plantă pe care în zilele noastre o atârnăm în casă de Crăciun - a cărei fructe albe creşteau pe trunchiul copacului. Se adunau împreună în codri întunecaţi, pe care îi numeau crânguri sacre şi acolo instruiau în

misterioasele lor meşteşuguri tineri ce veneau ca ucenici, stând uneori la ei câte douăzeci de ani.

Aceşti druizi construiau mari temple şi altare cu deschidere spre cer, ruinele cărora se păstrează până azi. Stonehenge, de pe Câmpia Salisbury, din Wiltshire este cel mai deosebit dintre acestea. Trei pietre ciudate, numite Kits Coty House[1], de pe Bluebell Hill[2], de lângă Maidstone[3] din Kent constituie ruinele altui monument. Ştim din examinarea marilor blocuri de piatră din care sunt făcute asemenea construcţii că n-ar fi putut fi înălţate fără ajutorul unor maşinării ingenioase, comune în zilele noastre, dar cu siguranţă neutilizate de vechii britoni la ridicarea propriilor lor colibe lipsite de confort. Nu m-aş mira ca druizii şi ucenicii ce-şi făceau la ei stagiul de două decenii, ajungând astfel să ştie mai mult decât restul britonilor, să-i fi ţinut pe ceilalţi la distanţă în vreme ce făceau aceste construcţii, pretinzând apoi că le-ar fi realizat prin magie. Poate că nu erau străini nici de construcţiile de fortăreţe, căci, în orice caz, erau puternici şi se bucurau de mare încredere; şi cum erau alcătuitorii şi executorii legilor şi nu plăteau nici o taxă, nu m-aş mira să le fi plăcut ocupaţia lor. Iar cum îi convinseră pe oameni că, dacă ar fi fost mai mulţi druizi, le-ar fi mers mai bine tuturora, nu m-aş mira ca numărul lor să fi ajuns destul de mare. În orice caz, este plăcut să ne gândim că druizii de acum nu sunt continuatorii modului de viaţă al străvechilor druizi ce pretindeau că ar fi avut baghete de magicieni şi ouă de şerpi, lucruri care, desigur, nu există nicăieri.

Cam asta era situaţia vechilor britoni, cu cincizeci şi cinci de ani înainte de naşterea Mântuitorului nostru, când romanii, sub marele lor general Iulius Cezar, erau stăpâni ai restului lumii ce se cunoştea pe atunci. Iulius Cezar tocmai cucerise Galia şi auzind multe lucruri despre insula cu stânci albe de peste mare şi despre vitejia britonilor, locuitorii ei, dintre care unii fuseseră aduşi să-i ajute pe gali în războiul

---

[1] Tradus din engleză cuvânt de cuvânt, *Kit's Coty House* ar însemna fie casa lui Kit Coty, sau a Kitei Coty, fie coliba lui Kit sau a Kitei, dacă interpretăm ultimele cuvinte ca formă arhaică a substantivului compus Cottage House.

[2] În limba română înseamnă Colina Zambilelor Sălbatice, sau Dealul Clopoţeilor.

[3] În limba română , Piatra Fecioarei.

împotriva lui, se hotărî, cum era atât de aproape, să vină şi să cucerească Britania.

Astfel, Iulius Cezar, navigând cu optezeci de mii de vase şi douăsprezece mii de oameni, se îndreptă spre insula noastră, venind de pe coasta franceză dintre Calais şi Boulogne "întrucât pe acolo era calea cea mai scurtă spre Britania", motiv pentru care vapoarele urmează şi acum aceeaşi rută zi de zi. Se aşteptă să cucerească Britania cu uşurinţă, dar nu fu o treabă atât de simplă cum socotise el, căci temerarii britoni luptară cu multă vitejie, iar prin lipsa cavaleriei (împinsă înapoi de furtună) precum şi a unora dintre vasele sale sfărâmate de puternica maree după ce trăseseră la ţărm, riscă o înfrângere totală. Totuşi, pentru fiecare eşec suferit din partea vitejilor britoni, reuşi să-i înfrângă de două ori, dar cum victoriile nu fură prea răsunătoare, se bucură să le accepte propunerile de pace şi să se retragă.

Reveni însă în primăvara anului următor, de astă dată cu opt sute de vase şi treizeci de mii de oameni. Triburile britanice îşi aleseră drept conducător de oşti un briton, căruia romanii îi ziceau în latineasca lor, CASSIVELLAUNUS, dar al cărui nume britanic se presupunea că ar fi fost CASWALLON. Era un conducător viteaz care, împreună cu soldaţii săi, luptă bine împotriva armatei romane. Atât de bine, în acel război încât inima soldaţilor romani tremura în ei de frică ori de câte ori vedeau vreun nor dens de praf şi auzeau huruitul rapidelor care de luptă britanice. Pe lângă câteva lupte mai mici avu loc o bătălie lângă Canterbury, în Kent; se dădu o luptă lângă Chertsey, în Surrey[4], se mai dădu o luptă lângă un orăşel mlăştinos dintr-o pădure, capitala acelei părţi a Britaniei care îi aparţinea lui CASSIVELLAUNUS şi care era probabil în apropiere de ceea ce este acum Saint Albans, din Hertfordshire[5]. Totuşi, bravului CASSIVELLAUNUS îi merse, în ansamblu, din cale-afară de prost, deşi atât el cât şi oamenii lui au tot luptat ca nişte lei. Cum ceilalţi conducători britanici îl invidiau, certându-se mereu cu el, precum şi unii cu alţii, se lăsă păgubaş şi propuse pace. Iulius Cezar fu foarte bucuros să o încheie repede şi să plece din nou cu toate corăbiile şi oamenii ce-i mai rămăseseră. Se aşteptase să găsească perle în Britania şi, după câte ştiu, se poate să fi şi găsit câteva, dar în orice caz află scoici delicioase şi, desigur, britoni încăpăţânaţi, de care cred că s-o fi plâns, cum avea să facă şi Napoleon

[4] Kent şi Surrey: comitate în sud-estul Angliei.

[5] Comitat din sud-estul Angliei, situat la nord de Londra.

Bonaparte, marele general francez, o mie opt sute de ani după aceea, când îi clasă drept niște tipi atât de puțin rezonabili încât nici nu își dau seama când sunt înfrânți. Am credința că într-adevăr nu-și dădeau și nici nu-și vor da vreodată seama.

Se scurseră aproape o mie de ani și în tot acel timp fu pace în Britania. Britonii își refăcură orașele și modul de viață, deveniră mai civilizați, călătoriră și învățară multe de la gali și romani. În cele din urmă, împăratul roman Claudius îl trimise pe AULUS PLAUTIUS, un general abil, cu o puternică armată, iar curând după aceea veni să cucerească insula el însuși. Nu făcură mare brânză, așa că veni alt general, unul OSTORIUS SCAPULA. O parte dintre conducătorii triburilor britanice capitulară, alții se hotărâră să lupte pe viață și pe moarte. Dintre aceștia, cel mai viteaz fu CARACTACUS sau CARADOC, care-i întâmpină pe romani cu oștile sale printre munții din nordul Țării Galilor. "Această zi", le spuse el soldaților, "hotărăște soarta Britaniei! Libertatea sau sclavia noastră eternă începe din acest moment. Amintiți-vă de vitejii voștri strămoși, care îl goniră peste mare pe însuși vestitul Cezar!"

La auzul acestor cuvinte oamenii săi se năpustiră cu mare larmă asupra romanilor. În lupta corp la corp, solidele săbii și armuri romane fură prea mult pentru mai slabele arme britanice. În acea zi, britonii pierdură lupta. Soția și fiica viteazului CARACTACUS fură luate prizoniere, frații săi se predară. El însuși fu trădat de prefăcuta și josnica lui mamă vitregă, care-l dădu pe mâinile romanilor, ce îl duseră în triumf la Roma, împreună cu întreaga lui familie.

Dar un mare om rămâne mare și când soarta îi este potrivnică, și la temniță, și în lanțuri. Înfățișarea lui nobilă și suferința demnă a mizeriei îi mișcară într-atât pe romanii care se îmbulzeau pe străzi să-l vadă, încât fu repus în libertate împreună cu familia sa. Nu se știe de va fi murit de inimă rea la Roma sau s-o fi reîntors vreodată în patria ce-i era atât de dragă. Stejari englezi crescură din ghinzi și după sute de ani muriră, iar alții răsăriră în locul lor murind și ei la adânci bătrânețe, de când sfârșitul istoriei lui CARACTACUS cel viteaz fu dat uitării.

Și totuși, britonii nu voiră să cedeze. Se ridicară la luptă iar și iar, la fiece prilej ce se ivea, murind pe capete cu sabia în mână. SUETONIU, un alt general roman, veni și luă cu asalt insula Anglesey (numită pe atunci MONA) despre care se credea că ar fi sfântă, și îi arse pe

druizi în cuşti de răchită, lângă propriile lor case. BRITONII se ridicară chiar în vreme ce acesta mai era în Britania, împreună cu victorioasele lui trupe. Pentru că regina britonă, BOADICEA, văduva regelui locuitorilor din Norfolk[6] şi Suffolk[7] se împotrivi să-i fie jefuită proprietatea de către romanii colonizaţi în Anglia, fu biciuită din ordinul lui CATUS, ofiţer roman, cele două fiice ale ei fiind insultate ruşinos în prezenţa sa, iar rudele soţului luate în sclavie. Ca să răzbune această jignire, britonii se ridicară cu toată forţa şi mânia lor. Îl izgoniră pe CATUS în Galia, distruseră posesiunile romane, îi obligară pe romani să părăsească Londra, pe atunci un orăşel sărac, în care însă aveau loc schimburi comerciale. Spânzurară, arseră, răstigniră pe cruce şi în câteva zile tăiară cu sabia şaptezeci de mii de romani. SUETONIU îşi întări oastea şi le ieşi în cale, la luptă. Britonii îşi sporiră oştile şi în disperare de cauză îl atacară pe câmpia unde era bine postat. Înainte ca britonii să iasă la primul atac, BOADICEA, într-un car de război, cu părul blond fluturându-i în vânt şi cu fiicele insultate întinse la picioare, mâna printre trupe cerându-le răzbunare împotriva romanilor, destrăbălaţii lor asupritori. Britonii luptară cu mult curaj până la capăt, dar fură înfrânţi şi măcelăriţi în masă, iar nefericita lor regină recurse la otravă.

Şi totuşi, spiritul britonilor nu fu îngenuncheat. Când SUETONIU părăsi ţara, aceştia îi atacară trupele şi puseră din nou stăpânire pe insula Anglesey[8]. La cincisprezece sau douăzeci de ani după aceea veni AGRICOLA şi o cuceri din nou, consacrând şapte ani supunerii ţării, mai cu seamă a acelei părţi care acum se numeşte SCOŢIA. Locuitorii acesteia, caledonienii, luptară pentru fiecare palmă de pământ, împotrivindu-i-se cu îndârjire. Se făcu multă vărsare de sânge în acele lupte. Îşi uciseră soţiile şi copiii ca să-l împiedice să-i ia prizonieri. Căzură luptând în număr atât de mare, încât se crede că anumite dealuri din Scoţia ar fi vaste mormane de pietre îngrămădite pe mormintele lor. HADRIAN veni la treizeci de ani după aceea, iar ei i se împotriviră din nou. SEVERUS veni cu aproape o sută de ani mai târziu, iar ei îi hărţuiră marii oşteni ca pe nişte câini şi se bucurară să-i vadă pierind cu miile prin mlaştini şi smârcuri. CARACALLA,

---

6 Comitat din Anglia de Est.

7 Comitat pe coasta de est din sud-estul Angliei.

8 Insulă în Marea Irlandei situată în apropierea Ţării Galilor, pe coasta de nord-vest a acesteia.

fiul şi succesorul lui SEVERUS, făcu cel mai mult ca să-i stăpânească o vreme, dar nu prin forţa armelor. Ştia că ar fi fost de prea puţin folos.

Le cedă caledonienilor o parte din pământ şi le dădu britonilor privilegii similare cu cele pe care le aveau romanii. După asta fu pace timp de şaptezeci de ani.

Apoi apărură noi duşmani. Erau SAXONII, un popor sălbatic de navigatori ce veneau din ţinuturile de la nord de Rin, marele râu al Germaniei, pe malurile căruia cresc cele mai bune soiuri de struguri pentru prepararea vinului nemţesc. Începură să vină în corăbii de piraţi spre coastele Galiei şi Britaniei ca să le jefuiască. Fură respinşi de CARAUSIUS, un autohton din Belgia sau din Britania, adus la putere de romani şi sub care britonii îşi făcură debutul luptând pe mare. Îşi reînnoiră apoi ravagiile. După alţi câţiva ani, scoţii, cum se numeau pe atunci locuitorii Irlandei, şi picţii, un popor nordic, începură să facă dese incursiuni de jaf în sudul Britaniei. Toate aceste atacuri se repetară la intervale, pe parcursul a două sute de ani, de-a lungul unui nesfârşit lanţ de împăraţi, şi conducători romani, răstimp în care britonii se ridicară mereu împotriva romanilor. În cele din urmă, în zilele lui HONORIUS, când stăpânirea romană asupra întregii lumi era în declin şi când Roma voia ca toţi oştenii ei să se întoarcă acasă, romanii abandonară orice speranţă de cucerire a Britaniei şi o părăsiră. Şi din nou, la urmă ca şi la început, britonii se ridicară împotriva lor cu străvechea dârzenie ce le stătea în fire, căci cu foarte puţină vreme în urmă îi alungaseră pe magistraţii romani şi se declaraseră popor independent.

Trecuseră cinci sute de ani de la prima invazie a insulei de către Iulius Cezar, când romanii se retraseră de aici pentru totdeauna. În acel răstimp, deşi fuseseră cauza unor înfricoşătoare lupte şi vărsări de sânge, ei făcuseră mult spre a înlesni situaţia britonilor. Duraseră însemnate şosele militare, construiseră forturi şi îi învăţaseră cum să se îmbrace şi cum să se înarmeze cu mult mai bine decât ştiuseră s-o facă până atunci. Şlefuiseră întregul mod de viaţă britonic. AGRICOLA ridicase un mare zid de pământ, lung de peste şaptezeci de mile, ce se întindea de la Newcastle[9] şi până dincolo de Carlisle[10], în scopul de a-i ţine la distanţă pe picţi şi pe scoţi; HADRIAN îl fortificase:

[9] Oraş port în sudul Ţării Galilor.

[10] Oraş în partea de nord-vest a Angliei.

SEVERUS, constatând că avea mare nevoie de reparații, îl durase din nou, în piatră. Mai cu seamă, se întâmplă ca în perioada romană și cu ajutorul corăbiilor romane, religia creștină să fie adusă pentru prima dată în Britania, iar locuitorilor acesteia să li se predea pentru întâia oară importanta învățătură că spre a fi buni în ochii DOMNULUI, trebuie să-și iubească aproapele așa cum se iubesc pe sine și să facă altora ceea ce ar vrea să li se facă lor.

Druizii declarară că e foarte rău să crezi în lucruri de acest fel și îi blestemară amarnic pe toți cei ce credeau în ele. Dar când oamenii aflară că nu le mergea cu nimic mai bine grație binecuvântărilor și cu nimic mai rău de pe urma blestemelor druide, că soarele strălucea, iar ploaia cădea fără să-i consulte defel pe druizi, începură să creadă că aceștia erau muritori de rând, ale căror blesteme sau binecuvântări n-aveau nici o importanță. Drept urmare, elevii druizilor se împuținară vizibil ca număr, iar aceștia se apucară de altfel de meserii.

Astfel, am ajuns la sfârșitul perioadei romane în Anglia. Se știu prea puține despre acei cinci sute de ani, dar unele vestigii ale acelor timpuri sunt încă scoase la iveală. Adeseori când muncitorii sapă solul ca să facă fundații pentru case sau biserici dau de bani ruginiți ce au aparținut cândva romanilor. Fragmente de farfurii din care au mâncat, de cupe din care au băut, și din pavajul pe care au pășit ies la lumină din pământul întors de plug, sau din bulgării mărunțiți de hârletul grădinarului. Fântâni săpate de romani dau încă apă, drumuri făcute de ei fac parte din șoselele noastre, pe unele vechi câmpuri de bătaie, vârfuri de lănci britone și armuri romane în paragină se află amestecate de-a valma, așa cum au căzut în toiul luptei. Urme de tabere romane acoperite de iarbă și movile ce sunt locuri de înmormântare pentru grămezi de britoni, pot fi văzute în mai toate părțile țării. Peste landele bătute de vânturi din Northumberland[11], zidul lui SEVERUS acoperit de mușchi și buruieni se înalță ca o ruină, în întreaga lui amploare, iar ciobanii și câinii lor dorm vara tolăniți pe el. Pe câmpia Salisbury se mai înalță Stonehenge, un monument dintr-o perioadă anterioară, în care numele de roman era necunoscut în Britania și în care druizii n-ar fi putut să-l scrie cu minunatele lor baghete magice pe nisipurile țărmului sălbatic al mării.

[11] Comitat din nord-estul Angliei, învecinat cu Scoția și cu Marea Nordului, cunoscut pentru vestigiile sale istorice și în special pentru zidul roman bine păstrat, ce constituie un obiectiv de mare interes pentru turiști.

CAPITOLUL II

ANGLIA ANTICĂ SUB PRIMII SAXONI

Nici n-apucaseră bine romanii să părăsească Britania, când britonii începură să dorească să n-o fi părăsit defel. Căci o dată cu plecarea romanilor, britonii fiind mult reduşi ca număr de lungile lor războaie, picţii şi scoţii veniră puhoi, trecând în roiuri prin strungile din zidul lui SEVERUS, acum că era lipsit de pază. Jefuiră oraşele cele mai înstărite, uciseră populaţia şi se întoarseră atât de des pentru şi mai multe jafuri şi măceluri, încât nefericiţii britoni trăiau cu groaza în suflet. Ca şi când picţii şi scoţii nu le-ar fi pricinuit destul necaz cu incursiunile lor terestre, saxonii îi atacau pe insulari pe mare şi, de parcă ar mai fi lipsit ceva ca să le facă viaţa mizeră, se certau amarnic între ei în privinţa rugăciunilor pe care se cuvenea să le spună şi a modului în care acestea trebuiau rostite. Din aceste motive, fiind foarte mânioşi unii pe alţii, preoţii se blestemau din toată inima şi (ca vechii druizi cu care se asemănau neobişnuit de mult) îi afuriseau pe toţi cei pe care nu reuşeau să-i convingă. Aşa că puteţi fi încredinţaţi că britonilor nu le mergea în nici o privinţă bine.

Pe scurt, se aflau într-un asemenea necaz, încât spre a cere ajutor pentru ceea ce numeau "gemetele britonilor" trimiseră la Roma o scrisoare în care spuneau: "Barbarii ne alungă în mare, marea ne aruncă înapoi barbarilor, iar nouă ne rămâne doar alegerea, deloc uşoară, între a pieri de sabie sau înecaţi în valuri". Dar chiar să fi vrut, romanii nu-i puteau ajuta căci aveau destule de făcut ca să se apere de propriii lor duşmani, care pe atunci erau foarte agresivi şi puternici. În cele din urmă britonii, incapabili să mai îndure condiţiile grele de viaţă, hotărâră să încheie pace cu saxonii şi să-i aducă în ţară, pentru ca aceştia să-i ajute să se apere de picţi şi de scoţi.

Un prinţ britanic numit VORTIGERN fu cel ce luă această hotărâre şi încheie tratat de prietenie cu HENGIST şi HORSA, două

căpetenii saxone. Amândouă aceste nume semnifică în vechea saxonă cal, căci saxonilor, ca multor altor naţii în stadiu primar, le plăcea să dea oamenilor nume de animale, cum ar fi: Calu, Lupu, Ursu, Dulău. Indienii din America de Nord - deşi un popor mult inferior saxonilor - fac acelaşi lucru până în zilele noastre.

HENGIST şi HORSA îi izgoniră pe picţi şi pe scoţi, iar VORTIGERN, fiindu-le recunoscător pentru acest serviciu, nu se împotrivi defel la aşezarea lor în acea parte a Angliei care se numeşte insula lui Thanet[1], sau la invitarea de către aceştia a altor compatrioţi care să li se alăture.

HENGIST însă avea o preafrumoasă fată numită ROWENA şi când, la o petrecere, ea umplu ochi cu vin un pocal de aur şi dându-i-l lui VORTIGERN, îi spuse cu un glas dulce: "Iubite rege, în sănătatea dumitale"!, regele se îndrăgosti de ea. Mi se pare că vicleanul HENGIST ticluise lucrurile astfel încât saxonii să aibă o mai mare influenţă asupra lui, şi că prefrumoasa ROWENA venise la acea petrecere într-adins, cu pocal de aur cu tot.

În orice caz, se căsătoriră şi mult după aceea, când regele era mânios pe saxoni sau înciudat de fărădelegile lor, ROWENA avea obiceiul să-l ia de după gât cu minunatele ei braţe şi să-i spună cu blândeţe: "Rege dragă, ei sunt poporul meu! Fă-le un favor căci ai iubit acea fată saxonă care ţi-a dat pocalul cu vin la ospăţ!" Şi la drept vorbind, nu văd cum altfel putea regele să facă.

Ah! trebuie să murim cu toţii! În cursul anilor pieri VORTIGERN - mă tem că mai întâi fu detronat şi azvârlit în temniţă, se stinse şi ROWENA, se duseră generaţii de saxoni şi britoni, iar evenimentele ce se petrecură într-un lung răstimp s-ar fi uitat de tot de n-ar fi fost poveştile şi cântecele vechilor barzi ce obişnuiau să bată calea din ospeţe în ospeţe, depănând faptele strămoşeşti în bărbile lor albe. Printre istorisirile pe care le cântau şi le spuneau era una celebră referitoare la vitejia şi virtuţile REGELUI ARTHUR[2], despre care se crede că ar fi fost un prinţ englez din acele vechi timpuri. Dar nimeni nu ştie dacă o asemenea persoană a trăit cu adevărat, de vor fi fost mai

[1] Insulă în extremitatea nord-estică a comitatului Kent (Anglia) de 915 m², prima posesiune a saxonilor în Britania.

[2] Rege legendar al Britaniei, încoronat în urma scoaterii dintr-o stâncă a sabiei Excalibur, pe care nimeni nu reuşise să o clintească înaintea lui.

mulți indivizi ale căror vieți se vor fi confundat în acel nume, sau dacă totul despre el e o simplă născocire.

Vă voi relata pe scurt cele mai interesante fapte din timpurile primilor saxoni, așa cum sunt ele descrise în aceste cântece și povestiri ale barzilor.

În zilele lui VORTIGERN și mult după ele, noi grupuri de saxoni conduse de diferite căpetenii veniră puhoi în Britania. Ocupându-i pe britonii de la răsărit și așezându-se acolo, un grup și-a denumit regatul Essex[3], un altul s-a așezat la apus numin-du-și-l Wessex[4]. Locuitorii din Norfolk[5] sau oamenii din nord s-au stabilit într-un loc, iar cei din Suffolk[6] sau oamenii din sud s-au stabilit într-altul și încet-încet se formară în Anglia șapte regate sau state care se numiră Heptarhia Saxonă[7].

Bieții britoni, retrăgându-se din calea acestor mulțimi de bătăuși pe care în naivitatea lor îi chemaseră ca prieteni, se duseră în Țara Galilor și în ținuturile din jur, în Comitatul Devon și în Cornwall. Acele părți ale Angliei rămaseră multă vreme neocupate. Iar acum, în Cornwall, unde țărmul mării e trist, abrupt și stâncos, unde pe timp de iarnă corăbiile adesea naufragiază lângă țărm și tot echipajul piere în valuri, unde vânturile și valurile vuiesc sinistru, despicând rocile solide în arcade și peșteri, se află foarte multe ruine vechi, pe care oamenii le numesc ruinele castelului REGELUI ARTHUR.

Kentul este cel mai cunoscut dintre cele șapte regate saxone, deoarece acolo religia creștină le fu propovăduită saxonilor (care îi dominau pe britoni prea tare ca să le pese de părerea lor despre religia creștină sau despre te miri ce alte lucruri) de către AUGUSTIN, un călugăr de la Roma. REGELE ETHELBERT din Kent fu curând convertit, iar din clipa în care se declară creștin toți curtenii îi urmară exemplul și zece mii dintre supușii săi se creștinară apoi la rândul lor.

---

[3] Regatul saxonilor răsăriteni s-a dezvoltat în secolul al VI-lea, iar în secolul al VIII-lea a fost inclus în Mercia, un regat anglo-saxon din partea centrală a Angliei.

[4] Unul dintre regatele anglo-saxone din sud-vestul Angliei ce cuprindea comitatele Hampshire, Dorset, Wiltshire, Berkshire, Sommerset și Devon.

[5] Ținut din partea de est a Angliei.

[6] Ținut de pe coasta răsăriteană din sud-estul Angliei.

[7] Perioadă din istoria britanică, datând între secolele VI-IX, în care Anglia era divizată în șapte regate anglo-saxone: Kent, Sussex, Wessex, Anglia Răsăriteană, Essex, Northumbria și Mercia.

AUGUSTIN construi o bisericuță nu departe de palatul regelui, pe terenul ocupat acum de frumoasa catedrală din Canterbury[8]. SEBERT, nepotul regelui, construi pe un teren mlăștinos, plin de noroi, de lângă Londra, unde fusese un templu al lui Apollo[9], o biserică închinată sfântului Petru: abația Westminster[10] din zilele noastre. Iar în Londra propriu-zisă, pe fundația unui templu al Dianei, el înălță încă o bisericuță care din acele vechi timpuri tot crescu până ajunse la dimensiunile catedralei Sf. Paul[11].

După moartea lui ETHELBERT, EDWIN, regele Northumbriei care fu un suveran atât de bun, încât se spunea că în timpul domniei sale până și o femeie sau un copil puteau să ducă o pungă cu aur, fără nici o grijă, îngădui ca fiul său să fie botezat și adună marele sfat ca să chibzuiască de n-ar fi bine ca el și întregul său popor să treacă la creștinism. Hotărâră ca așa să facă. COIFI, marele preot al vechii religii, ținu cu acea ocazie o importantă cuvântare. În această cuvântare el le spuse oamenilor că descoperise impostura vechilor zei. "Sunt absolut convins de asta. Uitați-vă la mine! Li servesc de o viață și n-au făcut nimic pentru mine, iar de ar fi fost cu adevărat puternici, n-ar fi putut, în mod cinstit, să-mi dea o răsplată mai mică în schimbul a tot ce-am făcut pentru ei, decât să-mi aducă avere. Cum nu mi-au adus nicicând avere, sunt absolut convins de impostura lor!" Când acest preot straniu termină de vorbit, se înarmă în grabă cu sabie și lance, încălecă pe un cal de război, călări într-un galop nebun până la templu și azvârli în el cu lancea, în semn de insultă în văzul tuturor. Din acea vreme, legea creștină se răspândi printre saxoni și deveni credința lor.

Următorul prinț foarte cunoscut fu EGBERT. Trăind cam la o sută și cincizeci de ani după aceea se pretinse a fi mai îndreptățit la tronul Wessexului decât BEORTRIC, un alt prinț saxon, conducător al acelui regat, care se căsători cu EDBURGA, fiica lui OFFA, rege al altuia

---

[8] Mic oraș din sud-estul Angliei, celebru pentru catedrala sa, locul de reședință al arhiepiseopului de Cantherbury, capul bisericii anglicane.

[9] În mitologia clasică greacă și romană, zeul soarelui, medicinei, poeziei, muzicii și al profeției.

[10] Magnifică catedrală gotică din Westminster, Londra, unde s-au încoronat și au fost înmormântați aproape toți regii Angliei alături de mulți alți oameni de seamă.

[11] Catedrală din centrul Londrei și unul dintre cele mai de seamă monumente din oraș, construită între 1675-1710 de Sir Cristopher Wren.

dintre cele şapte regate. Această regină EDBURGA era o preafrumoasă ucigaşă ce îi otrăvea pe oameni când o supărau. Într-o zi, ea amestecă otravă într-o cupă pentru un anume nobil de la curte, dar soţul ei trase şi el o duşcă din greşeală şi muri. Auzind de aceasta, oamenii se revoltară şi cu mic cu mare dădură buzna la palat, izbind în porţi şi strigând: "Jos cu ticăloasa regină ce omoară oamenii!" O alungară din ţară şi abolirâ titlul pe care îl dezonorase. După câţiva ani, nişte călători reîntorşi acasă din Italia spuseră că în oraşul Pavia văzuseră o cerşetoare zdrenţăroasă, chipeşă cândva, dar acum zbârcită, gheboasă şi gălbejită, bătând străzile strigând după pâine şi că această cerşetoare era ucigaşa regină engleză. Era într-adevăr EDBURGA, care muri fără un adăpost deasupra nefericitului ei cap.

Ca urmare a revendicării coroanei Wessex-ului (căci îşi considera rivalul în stare să-l ia prizonier şi să-l ucidă), EGBERT, nesocotindu-se în siguranţă în Englitera, căută refugiu la curtea lui CAROL CEL MARE, regele Franţei. La moartea lui BEORTRIC, regretabil otrăvit din greşeală, EGBERT se întoarse în Britania, urmă la tron în Wessex, îi înfrânse pe unii dintre ceilalţi monarhi ai celor şapte regate, alipindu-le domeniile la ale sale şi numi pentru întâia oară ANGLIA ţara pe care o conducea.

Iar acum se ridicară noi duşmani, ce multă vreme tulburară pacea Engliterei. Aceştia fură nordicii, locuitorii Danemarcei şi Norvegiei, pe care englezii îi numeau danezi. Erau un popor războinic, absolut în largul lor pe mare, păgân, foarte îndrăzneţ şi crud. Veneau în corăbii, jefuiau şi pârjoleau totul pe unde treceau. O dată îl înfrânseră pe EGBERT, altă dată EGBERT îi înfrânse pe ei. În următoarele patru scurte domnii ale lui ETHELWULF şi ale fiilor săi, ETHELBALD, ETHELBERT şi ETHELRED se întoarseră mereu în Anglia dând foc, jefuind şi prădând în cale. În timpul celei din urmă domnii menţionate îl prinseră pe EDMUND, regele Angliei de Răsărit, şi-l legară de un copac. Apoi îi propuseră să-şi schimbe religia, dar el, fiind bun creştin, refuză categoric. După aceea îl bătură, făcură glume proaste, râzând laş de neajutorarea lui, lipsit de apărare cum era, îl împroşcară cu săgeţi, iar în cele din urmă îi retezară capul. Este cu neputinţă de spus al cui cap s-ar fi putut să-l mai reteze după aceea, de n-ar fi survenit moartea regelui ETHELRED, în urma unei răni cu care se alesese luptându-se cu ei şi succesiunii la tronul acestuia a celui mai bun şi mai înţelept rege ce a trăit în Anglia vreodată.

CAPITOLUL III

ANGLIA SUB BUNUL SAXON ALFRED

Când ajunse rege, ALFRED CEL MARE era un tânăr în etate de douăzeci şi trei de ani. În copilărie fusese luat de două ori la Roma, unde nobilii saxoni aveau obiceiul să meargă în călătorii pe care le socoteau religioase, iar o dată şezuse pentru câtva timp la Paris. Pe atunci însă învăţătura era atât de puţin preţuită încât până la vârsta de doisprezece ani încă nu învăţase să citească, deşi, ca mezin, era cel mai iubit dintre fiii REGELUI ETHELWOLF. Dar - după cum se crede îndeobşte despre majoritatea oamenilor meniţi să fie mari şi buni - avea o mamă excelentă şi într-o zi, cum şedea printre fiii ei, această femeie, al cărei nume era OSBURGA, se întâmplă să citească o carte de poezie saxonă. Meşteşugul tiparului nu fu cunoscut decât la multă vreme după aceea, iar cartea în manuscris era cum s-ar zice "ornamentată" cu minunate litere desenate în culori strălucitoare. Cum fraţii o admirară foarte mult, mama lor le spuse: "Prinţilor, cel dintre voi care învaţă primul să citească o va primi în dar". Luându-şi profesor încă din acea zi, ALFRED se puse pe învăţat cu multă sârguinţă şi curând câştigă cartea. Toată viaţa fu mândru de ea.

În primul an de domnie acest mare rege dădu nouă lupte cu danezii. Încheie cu ei nişte tratate prin care sperjurii danezi jurară să îi părăsească ţara. Se prefăcură a-şi lua angajament solemn nevoie mare, jurându-se pe sfintele brăţări ce le purtau, de care nu se despărţeau nici în mormânt, dar prea puţin se sinchisiră, căci nu dădeau doi bani pe jurăminte şi tratate, pe care le încălcau de îndată ce le venea la socoteală, recurgând din nou la luptă, jaf şi pârjol, ca de obicei. Într-o iarnă fatală, în cel de-al patrulea an de domnie al REGELUI ALFRED, se răspândiră în număr mare în întreaga Anglie, împrăştiindu-i şi fugărindu-i pe soldaţii regelui atât de rău încât suveranul, rămas sin-

gur, fu nevoit să se deghizeze în simplu țăran și să caute adăpost în coliba unuia dintre văcarii săi ce nu-l recunoscu după înfățișare.

În timp ce danezii îl căutau peste tot, REGELE ALFRED fu lăsat de nevasta văcarului singur aici, vreme de o zi, ca să aibă grijă de niște prăjituri ce le pusese ea la copt pe vatră. Dar, cum era preocupat de arcul și săgețile sale, cu care spera să-i pedepsească pe viclenii danezi în vremuri mai bune, cum cugeta adânc la bieții și nefericiții săi supuși pe care nordicii îi vânturau prin țară, purtat de gânduri nobile, uită cu totul de prăjituri iar acestea se arseră. "Ce!" îl mustră bine soția văcarului la întoarcere, gândindu-se prea puțin că-l ocăra pe rege, "ai fi dispus să le mănânci cât de iute, da nu poți avea grijă de ele, leneșule"? La câtva timp după aceea, oamenii din comitatul Devon[1] ținură piept unei noi oști de danezi care debarcase pe țărmul lor. Le uciseră căpetenia și le capturară steagul, ce înfățișa un corb - pasăre foarte potrivită, cred, pentru o asemenea oștire de tâlhari. Pierderea drapelului lor îi tulbură profund pe danezi, căci ei îl credeau vrăjit, țesut de cele trei fiice ale unui tată, într-o singură după-masă - și între ei circula povestea că, de erau victorioși în luptă, corbul își desfăcea aripile și părea că zboară, iar de erau înfrânți, își lăsa capul să atârne în jos. Avea acum motiv să-și plece capul, de ar fi putut să facă ceva, fie și pe jumătate atât de inteligent, căci REGELE ALFRED li se alătură oamenilor din Devon, își așeză cu ei tabăra pe un teren solid în mijlocul unei mlaștini din ținutul Somerset[2], și se pregăti să le plătească danezilor polița, eliberându-și de asupritori poporul oprimat.

Dar mai întâi, cum era important de știut cât de mulți erau afurisiții de danezi și cum erau fortificați, REGELE ALFRED, fiind bun muzicant, se deghiză în cântăreț ambulant sau menestrel, și se duse cu harfa în tabăra daneză. Cântă la instrument și cu vocea tocmai în cortul lui GUTHRUM, căpetenia daneză, și își distră dușmanii în vreme ce aceștia chefuiau. Deși părea să nu se gândească la nimic în afară de muzică, era atent la corturile, la armele și la disciplina lor, la tot ceea ce dorea să știe. Și foarte curând, acest mare rege îi "distră" cu totul altfel. Își chemă toți supușii credincioși la întâlnire într-un loc stabilit, unde aceștia îl primiră cu chiote de bucurie și lacrimi în ochi, ca pe un

[1] Comitat din peninsula Cornwall, situat în sud-vestul Angliei.

[2] Comitat în sud-vestul Angliei.

monarh de la care mulți dintre ei își luaseră nădejdea, socotindu-l rătăcit sau mort, se puse în fruntea lor, mărșălui asupra taberei danezilor, îi înfrânse măcelărindu-i pe capete și-i asaltă vreme de paisprezece zile ca să le zădărnicească retragerea. Dar fiind la fel de milostiv pe cât era de bun și de viteaz, în loc să-i ucidă, le propuse pace, cu condiția să plece de tot din partea de vest a Angliei și să se stabilească în est, iar GUTHRUM să treacă la creștinism, în cinstea divinei religii care îl învăța pe învingătorul său, nobilul ALFRED, să-l ierte pe dușmanul ce-i făcuse atâta rău. GUTHRUM făcu asta. REGELE ALFRED îi fu naș de botez, iar GUTHRUM fu o căpetenie onorabilă ce merită din plin acea clemență, căci de atunci încolo îi fu regelui mereu credincios. La fel se arătară și ceilalți supuși danezi. Nu mai jefuiră și nu mai dădură foc, ci munciră ca orice om de treabă. Arau, semănau și recoltau ducând viața unor englezi buni și cinstiți. Și sper că pe câmpiile însorite, copiii acestor danezi s-au jucat de multe ori cu copiii saxoni, că tinerii danezi s-au îndrăgostit de fete saxone cu care se vor și fi căsătorit, că drumeții englezi, pe care noaptea i-a prins în preajma unor colibe daneze, își vor fi găsit în ele adăpost până a doua zi în zori, că danezii și saxonii așezați lângă focul roșu vor fi vorbit despre REGLE ALFRED CEL MARE ca niște buni amici.

Nu toți danezii fură ca aceștia de sub GUTHRUM, căci după câțiva ani veniră alții, jefuind și pârjolind ca odinioară, printre care și un pirat hain pe nume de HASTINGS, ce îndrăzni s-o ia pe Tamisa în sus până la Gravesend, cu optzeci de corăbii. Se războiră cu asemenea danezi vreme de trei ani, pe când în țară era foamete și dădu o boală atât în oameni, cât și în vite. Dar, cu toate acestea, REGELE ALFRED, ce nu dispera nicicând, făcu niște corăbii mari cu care să-i urmărească pe pirați în larg și dând exemplu de vitejie, își capacită soldații să lupte cu dârzenie împotriva lor, ținându-i la țărm. În cele din urmă, îi alungă pe toți și o perioadă de liniște și pace urmă apoi în Englitera.

La fel de mare și bun pe timp de pace ca și în vreme de război, REGELE ALFRED nu slăbi defel strădaniile de ridicare a poporului său. Îi plăcea mult să vorbească cu oameni deștepți și călători de prin țări străine și să noteze ce-i spuneau spre edificarea prin scrieri a poporului său. Studiase latina după ce învățase engleza, iar acum o altă strădanie a lui era să traducă cărți latinești în limba anglo-saxonă, astfel încât să stârnească interesul și să ridice nivelul poporului său, prin conținutul acestora. Făcu legi drepte ca ei să poată trăi mai fericiți și

liberi, îi alungă pe toți judecătorii părtinitori ca să nu li se poată face nici un rău, avu atâta grijă de averea oamenilor și îi pedepsi atât de aspru pe tâlhari încât faptul că sub marele REGE ALFRED ar fi putut să atârne pe străzi ghirlande de giuvaiere înșirate pe lanțuri de aur și nimeni nu s-ar fi atins de ele era îndeobște acceptat. Deschise școli, ascultă cu răbdare cazuri ce i se prezentau în propria-i curte de justiție, căci nutrea din inimă dorința de a face dreptate tuturor supușilor săi și de a lăsa Anglia în toate privințele mai bună, mai înțeleaptă și mai fericită decât o găsise el. Sârguința pe care o punea în aceste strădanii era de-a dreptul uluitoare. Împărțea fiecare zi în câteva părți și în fiecare parte se dedica rezolvării unei anumite probleme. Pentru ca să-și poată împărți timpul cu exactitate puse să i se facă torțe sau lumânări de ceară de aceeași mărime ce fură crestate la distanțe egale și care ardeau neîncetat. Astfel, pe măsură ce lumânările se consumau prin ardere, el împărțea ziua după crestături, aproape la fel de exact cum o împărțim noi în ore. Dar când lumânările fură inventate pentru prima oară se constată că vântul și curenții de aer ce intrau în palat, pe uși, ferestre și prin crăpăturile din pereți le făceau să ardă inegal, cu flacăra aplecată într-o parte. Pentru a preveni asta, regele porunci să fie puse în cutii făcute din lemn și coarne albe. Acestea fură primele felinare făcute în Anglia.

În tot acest timp fu chinuit de o boală necunoscută, ce ades îi pricinuia dureri cumplite, pe care nimic nu le putea ușura. O îndură, așa cum își îndurase toate necazurile vieții, ca un om viteaz și bun, până la cincizeci și trei de ani, iar apoi se stinse după o domnie de treizeci și trei de ani. Muri în anul 901, dar cu toate că asta a fost demult, faima lui, iubirea și recunoștința cu care-l înconjurau supușii au rămas vii în memorie, până la ora actuală.

În următoarea domnie, a lui EDUARD poreclit CEL BĂTRÂN, pe care sfatul țării îl numi urmaș, un nepot de al REGELUI ALFRED tulbură liniștea regatului prin încercarea lui de a accede la tron. Danezii din estul Angliei îl sprijiniră (poate fiindcă îi respectaseră unchiul, de dragul acestuia îl respectau și pe el). Luptară din greu, dar regele, ajutat de sora lui, câștigă lupta și domni în pace timp de douăzeci și patru de ani. Își extinse treptat puterea asupra întregii Anglii și astfel cele șapte regate se uniră într-unul singur.

Când Anglia deveni astfel regat unit condus de un rege autohton, saxonii erau stabiliți în țară de peste patru sute și cincizeci de ani.

Obiceiurile li se schimbaseră mult în acest timp. Rămăseseră încă mari amatori de mâncare şi băutură, iar petrecerile lor se lăsau adesea cu beţie şi scandal, dar în privinţa confortului şi a eleganţei, învăţaseră şi continuau să-şi însuşească tot mai multe lucruri inedite. Pe când noi, în epoca modernă ne ornăm odaia cu tapet, se ştie că draperiile pentru pereţii din camerele lor erau făcute uneori din mătase brodată cu motive ornamentale de păsări şi flori. Mesele şi scaunele erau ciudat sculptate în lemn de diferite esenţe, ornat uneori în aur şi argint, iar câteodată făcute chiar din acele metale preţioase. La masă se foloseau linguri; se purtau podoabe de aur cu mătăsuri şi stofe, ţesături în fir de aur şi broderii; vesela le era făcută din aur, argint, alamă şi os. Aveau o varietate întreagă de cornuri de băut, pături, instrumente muzicale. La un ospăţ, harfa se trecea din mână în mână, făcând ocolul mesei ca şi vasul cu băutură, şi când îi venea rândul fiecare oaspete cânta din gură sau la instrument. Printre masivele arme ale saxonilor era şi ciocanul de fier, cu care se dădeau sinistre lovituri de moarte, de care n-am uitat nici după atâta timp. Saxonii erau un popor de oameni frumoşi. Bărbaţii erau mândri de părul lor lung şi blond, cu cărare pe mijloc, de bărbile lor mari, de feţele lor proaspete cu ochi limpezi. Frumuseţea femeilor saxone umplu întreaga Anglie de o nouă încântare şi graţie.

Despre saxoni aş mai avea încă multe de spus dar mă opresc aici deocamdată, căci toate trăsăturile bune ale caracterului anglo-saxon au fost încurajate pentru întâia oară sub ALFRED CEL MARE şi demonstrate în totalitatea lor în primul rând de el. A fost cea mai mare personalitate dintre cele ale tuturor naţiunilor de pe pământ. Oriunde s-au dus pe mare ori au călătorit pe uscat, până şi în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii, descendenţii rasei saxone au fost răbdători, perseverenţi, cu o tărie de caracter de neînfrânt, imprevizibili, de neabătut din hotărârile pe care le-au luat în spirit întreprinzător. În Europa, Asia, Africa, America, pretutindeni în lume, în deşert, în pădure, pe mare, arşi de soarele torid sau degeraţi de gheţuri ce nu se topesc nicicând, cei de sânge saxon rămân neschimbaţi. Oriunde ar merge acea rasă, legea, hărnicia, siguranţa vieţii şi a proprietăţii, precum şi toate marile rezultate ale perseverenţei constante apar negreşit.

Întrerup o clipă, spre a cugeta cu admiraţie la nobilul rege care în unica sa persoană întrunea toate virtuţile saxone, pe care soarta potrivnică nu putea să-l înfrângă, pe care bunăstarea nu putea să-l răs-

fețe, a cărui stăruință era de neclintit. Care nutrea speranțe chiar și la înfrângere, și era generos când avea succes. Care iubea dreptatea, libertatea, adevărul și învățătura, care prin grija lui de a-și instrui poporul, a făcut mai mult, pentru păstrarea minunatei limbi saxone vechi decât pot să-mi imaginez eu, fără de care s-ar fi putut ca limba engleză în care relatez această povestire să fie lipsită de jumătate din înțelesul ei. Cum se zice că spiritul său mai inspiră unele dintre cele mai bune legi englezești ale noastre, hai să ne rugăm să ne însufletească inimile engleze, cel puțin în măsura în care să hotărâm atunci când vedem pe oricare dintre semenii noștri lăsați în ignoranță că vom face tot ce ne stă în putință cât vom trăi ca să fie instruiți și să le spunem acelor conducători a căror datorie este să-i instruiască, și care-și neglijează obligațiile, că au profitat foarte puțin de toți anii care s-au scurs de la 901 încoace și că sunt cu mult înapoia strălucitului exemplu dat de REGELE ALFRED CEL MARE.

CAPITOLUL IV

ANGLIA SUB ATHELSTAN ŞI CEI ŞASE REGI MINORI

ATHELSTAN, fiul lui Eduard cel Bătrân, urmă la tron după acel rege. Domni doar cincisprezece ani, dar inspirat de gloria bunicului său, marele Alfred, guvernă bine Anglia. Aduse la ascultare poporul turbulent din Ţara Galilor, îl obligă să-i plătească un tribut în bani şi în vite şi să-i trimită cei mai buni şoimi şi câini de vânătoare pe care îi avea. Repurtă o victorie asupra oamenilor din Cornwall, încă nu total dependenţi de stăpânirea saxonă. Reinstaură vechile legi viabile la care se renunţase, dădu altele noi, înţelepte, ce ţineau partea celor săraci şi slabi.

O puternică alianţă făcută împotriva lui de prinţul danez ANLAF, de regele scoţilor CONSTANTIN şi de poporul din nordul Ţării Galilor, fu destrămată şi înfrântă de el, într-o mare bătălie, celebră multă vreme pentru vastul număr al celor căzuţi în ea. Avu parte apoi de o domnie liniştită, în care aristocraţii şi aristocratele din anturajul său îşi îngăduiră luxul să devină politicoşi şi agreabili iar prinţii străini fură bucuroşi (aşa cum au fost uneori şi de atunci încoace) să vină în vizită la curtea engleză.

Când Athelstan se stinse la vârsta de patruzeci şi şapte de ani, fratele său EDMUND, care avea doar optsprezece ani, îi deveni urmaş la tron. Fu primul dintr-un şir de şase regi minori, după cum veţi afla de îndată. Fu numit Magnificul, deoarece avea înclinaţie spre progres şi rafinament, dar fiind asediat de danezi, avu o domnie scurtă şi neliniştită, care se termină cu bucluc. Într-o noapte, la un ospăţ pe care-l dădu la palat, după ce mâncase şi băuse bine, văzu printre oaspeţii săi un tâlhar celebru pe nume LEOF, surghiunit din Englitera. Enervat la culme de o atare îndrăzneală, regele se întoarse spre paharnicul său şi spuse: "la masa de colo şade un intrigant, care pentru crimele sale e un om fără de lege în această ţară, un lup hăituit, căruia oricine poate

să-i pună capăt vieții. Poruncește-i tâlharului acela să plece!" "N-am să plec!" spuse Leof. "Nu?" strigă regele. "Nu, pentru Dumnezeu!" spuse Leof. Auzind asta Regele se ridică de pe locul său îndreptându-se pătimaș către tâlhar și apucându-l de părul lung încercă să-l trântească la pământ. Dar acesta avea sub mantie un pumnal și în încăierare îl lovi pe suveran de moarte. După ce o făcu se puse cu spatele la perete și luptă cu atâta disperare încât ucise și răni mulți dintre oamenii înarmați ai regelui, care-l făcură apoi harcea-parcea cât ai zice pește, împroșcând zidul și pardoseala cu sângele său hain. Vă puteți imagina ce vieți aspre duceau regii din acele timpuri, dacă unul dintre ei putu să lupte beat-mort pe jumătate cu un tâlhar de drumul mare, în sala de mese din propriul său castel, fiind înjunghiat în prezența oaspeților ce mâncau și beau ținându-i tovărășie.

Urmă apoi la tron regele minor EDRED, slab și bolnăvicios la trup, dar tare în ținere de minte. Oștile sale se luptară cu nordicii (danezii, norvegienii sau regii mărilor, cum erau numiți) și îi bătură la acea vreme, dar după nouă ani EDRED se stinse din viață.

Apoi veni regele minor EDWY, în vârstă de cincisprezece ani, dar adevăratul rege ce deținu de fapt puterea fu un călugăr numit DUNSTAN - un preot deștept, nițel nebun, foarte mândru și crud.

Dunstan era pe atunci superiorul abației din Glastonbury, unde trupul regelui Edmund Magnificul fu dus spre a fi înmormântat. Pe când era copil încă, se dăduse jos din pat și bolnav cu febră se plimbase în jurul bisericii din Glastonbury, aflată în curs de restaurare, și cum scăpă fără să-și rupă gâtul în căderea de pe schelele de acolo, se zise că un înger îl condusese prin clădire. Își făcuse și o harfă, despre care se zicea că ar fi cântat de una singură, ceea ce foarte probabil că și făcea, precum harfele eoliene, la care, după câte știm, vântul cântă fără oprire. Pentru aceste minuni fusese odată denunțat de rivalii săi invidioși pe trecerea de care, ca magician, se bucurase pe lângă fostul rege Athelstan; i se ațînuse calea, fusese legate de mâini și de picioare și aruncat într-o mlaștină, de unde ieșise cumva scăpând din nou cu viață spre a mai face o mulțime de necazuri.

Singurii cărturari din acele timpuri erau, în general, preoții. Ei se pricepeau la multe lucruri. Trebuind să-și întemeieze propriile mănăstiri de maici și de călugări pe terenurile necultivate ce li se dădeau din partea coroanei, erau nevoiți să fie buni fermieri și buni grădinari, căci altminteri pământurile le-ar fi fost prea sărace ca să se

poată întreține de pe urma lor. Pentru decorarea capelelor în care se rugau și pentru confortul sălilor de mese unde mâncau și beau era necesar să se afle printre ei buni tâmplari, fierari și zugravi. Cum trăiau solitari în locuri singuratice, pentru o mai mare siguranță în caz de boală și accident, era necesar să studieze virtuțile plantelor și ierburilor, să știe cum să panseze tăieturi, arsuri, opărituri, contuzii și cum să fixeze mădulare rupte. Prin urmare, învățau singuri și se învățau unii pe alții o mare varitate de meșteșuguri utile, devenind astfel pricepuți la agricultură, medicină, chirurgie și artizanat. Iar când aveau nevoie de ajutorul vreunei mici mașinării, destul de simplă în timpurile noastre, dar pe atunci lucru extrem de rar, știau foarte bine cum să o facă, spre a-i înșela prin trucuri pe bieții țărani, și n-am nici o îndoială că o făceau cât mai des cu putință.

Dunstan, abatele mănăstirii din Glastonbury, a fost unul din cei mai înțelepți dintre acești călugărași. Era meșter priceput și lucra la un atelier de fierărie într-o chilioară. Această încăpere era prea mică spre a-i permite să stea complet lungit, când se culca, obișnuia să debiteze minciuni din cele mai sfruntate despre demoni și spirite care, după spusele lui, veneau să-l persecute. De pildă, relată că într-o zi pe când era la lucru, diavolul privi înăuntru pe ferestruică și încercă să-l ademenească să ducă o viață de plăcere trândavă, la care el, având niște clești ce se înroșeau în foc, îl apucă de nas și îi pricinui o asemenea durere, încât răcnetele lui se auziră până la dracu-n praznic. Unii înclină să ia această absurditate ca pe o dovadă grăitoare a nebuniei lui Dunstan (căci capul nu i s-a mai îndrăvenit nicicând de tot, în urma febrei) dar n-aș crede să fi fost așa. Notez că i-a determinat pe neștiutori să-l considere un sfânt, iar asta l-a făcut foarte puternic. Adică exact ceea ce-și dorise dintotdeauna.

În ziua încoronării frumosului rege minor EDWY, arhiepiscopul de Canterbury, ODO (care era danez din naștere), băgă de seamă că regele plecase pe șest de la ospățul încoronării, în vreme ce toți oaspeții erau încă de față. Foarte nemulțumit, Odo îl trimise pe prietenul său, Dunstan, să-l caute. Găsindu-l în compania preafrumoasei și junei sale soții, ELGIVA, și a mamei acesteia, ETHELGIVA, o femeie bună și virtuoasă, Dunstan îi insultă de mama focului târându-l cu forța înapoi în sala unde se dădea ospățul. Alții mai cred că Dunstan fusese motivat de faptul că frumoasa soție a tânărului rege era vară cu acesta, iar călugării obiectau la căsătoriile între verișori, însă

eu sunt convins că explicația ieșirii sale rezidă mai degrabă în firea lui de preot arogant, obraznic, de proastă condiție, care, cum iubise și el o domnișoară înainte să i se fi acrit de călugărie, ura acum iubirea și tot ce ținea de ea.

Tânărul rege era destul de copt ca să-și dea seama de insultă. Cum în domnia precedentă Dunstan fusese vistiernic, nimic mai simplu decât să-l acuze că și-ar fi însușit ceva din banii fostului monarh. Abatele de Glastonbury fugi în Belgia (scăpând cu greu de niște urmăritori trimiși să-i scoată ochii, cum veți dori să se fi și întâmplat când veți citi restul poveștii), iar abația lui fu încredințată unor preoți căsătoriți, cărora li se opusese tot timpul înainte, cum avea să facă mereu și după aceea. Curând însă, fugarul conspiră cu amicul său Odo danezul, să-l încoroneze pe EDGAR, ce-i era regelui rival. Nemulțumindu-se însă numai cu această răzbunare, puse la cale răpirea reginei Elgiva, o preafrumoasă și încântătoare fată de vreo șaptesprezece-optsprezece ani, dintr-unul din palatele regale, însemnarea cu fierul roșu în obraz și vânzarea ei ca sclavă, în Irlanda. Făcându-li-se însă milă de ea, irlandezii îi căutară prietenia zicându-și: "Hai s-o redăm pe juna regină tânărului rege și să facem fericit acest cuplu de îndrăgostiți!", iar apoi vindecând-o de rana făcută cu atâta cruzime, o trimiseră acasă, la fel de chipeșă precum fusese înainte. Pe când se grăbea spre casă, bucurându-se la gândul de a-și revedea bărbatul, ticălosul de Dunstan și cu Odo, alt nemernic, făcură să i se ațină calea la Gloucester, punând să fie apoi tăiată în săbii, ciopârțită, sălbatic mutilată, desfigurată și lăsată pradă morții. Aflând de cumplita ei soartă, Edwy cel Frumos (cum îl porecliseră fiindcă era atât de tânăr și de chipeș) muri de inimă rea, și astfel se încheie povestea tinerei soții și a nefericitului ei iubit. Ah! ferice de cuplul de locuitori ai unei cocioabe din vremurile noastre bune, în care suntem mai fericiți ca regele și regina Engliterei din acele zile negre, cu toate că asta nu e deloc drept!

Urmă apoi regele minor EDGAR, numit cel Pașnic, în vârstă de cincisprezece ani. Cum tot Dunstan era în fond adevăratul rege, preoții căsătoriți fură îndepărtați din abații și mănăstiri în locul lor aducându-se călugări solitari din ordinul rigizilor benedictini, din care făcea și el parte. Ungându-se apoi arhiepiscop de Canterbury, spre a se înălța în rang, exercită asupra prinților britanici din cercul enoriașilor lui o asemenea autoritate spre a le îndruma pașii în direcția fidelității față de

coroană, încât odată, când monarhul o luă pe râul Dee ca să viziteze mănăstirea Sf. Ioan în drum spre Sfatul de la Chester, la cele opt vâsle ale bărcii sale trăgeau opt regi încoronați, iar la cârmă se afla însuși regele Engliterei (cum se relatează cu nespusă încântare în poveștile și cântecele de pe atunci). Cum Edgar era preaplecat față de Dunstan și călugări, aceștia își dădură toată osteneala să-l prezinte ca pe un rege dintre cei mai buni. Era însă, de fapt, risipitor, afemeiat și ticălos. Odată luă cu forța o tânără de la mănăstirea de maici din Wilton, iar Dunstan, prefăcându-se a fi foarte șocat, îi dădu canon să nu poarte coroana vreme de șapte ani, ceea ce, după mine, nu fu o pedeapsă mult prea mare, căci până și-o tigaie fără coadă i s-ar fi potrivit mai bine în creștet. Căsătoria cu ELFRIDA, a doua lui soție, fu unul dintre cele mai proaste lucruri din timpul domniei lui. Auzind de frumusețea acestei femei, îl trimise pe ATHELWOLD, un favorit de la curte în comitatul Devon, la castelul tatălui ei, să vadă de era cu adevărat atât de încântătoare pe cât se zvonise. Cucerit de frumusețea ei cu totul ieșită din comun, Athelwold se îndrăgosti de ea și o luă în căsătorie, iar regelui îi spuse că era bogată, dar nu și preafrumoasă. Simțindu-se tras pe sfoară, regele se hotărî să facă o vizită cuplului proaspăt căsătorit, imediat după reîntoarcerea lui Athlewold, pe care-l luă pe nepusă masă cerându-i să se pregătească de oaspeți în aceeași zi. Băgat în sperieți, acesta îi relată junei soții din fir în păr toată povestea, implorând-o să-și ascundă frumusețea prin straie hâde și comportament prostesc spre a-l feri de mânia regelui ce-l bănuia de vicleșie. Ea îi promise că așa va face, dar cum era o femeie orgolioasă, ce ar fi dorit mai degrabă să fie regină decât soția unui curtean, își luă cea mai bună rochie și își puse cele mai frumoase bijuterii. La sosire, regele descoperi înșelăciunea de îndată, așa că porunci ca falsul său prieten, Athelwold, să fie ucis în pădure, iar el se căsători cu văduva lui, această rea Elfrida. Șase sau șapte ani după aceea muri, și ca și când toate cele spuse despre el de călugări ar fi fost adevărate, fu înmormântat în abația Glastonbury, pe care el - sau Dunstan în numele lui - o ridicase mult, îmbogățind-o.

Într-o perioadă din această domnie, Anglia fu atât de tulburată de lupi, care, alungați de la șes, se ascundeau cu toții în munții din Țara Galilor, când nu atacau călători și animale, încât galezilor li se iertă tributul pe care trebuiau să-l plătească, cu condiția să dea la iveală în fiecare an trei sute de capete de lupi, iar ca să facă economie de bani,

galezii se dovediră nişte vânători de lupi atât de iscuţiţi, încât în patru ani nu mai rămase nici urmă de aceştia.

Veni apoi regele minor EDUARD, numit Martirul, datorită felului în care a murit. Elfrida avu un fiu, numit ETHELRED, pentru care revendică tronul, dar Dunstan nevrând să-l favorizeze îl încoronă pe Eduard. Într-o zi, băiatul era la vânătoare prin comitatul Dorset, când se apropie călare de castelul Corfe, unde locuiau Elfrida şi Ethelred. Dorind să-i vadă, se îndepărtă de însoţitori şi galopă până la poarta castelului, unde sosi în amurg şi sună dintr-un corn de vânătoare. "Sunteţi bine venit, dragă Sire, îi spuse Elfrida ieşindu-i în întâmpinare, cu un zâmbet foarte luminos. Vă rog să descălecaţi şi să poftiţi înăuntru". "Ba defel, femeie dragă", spuse regele. "Le voi lipsi însoţitorilor mei, cărora le va fi teamă că îmi va fi ieşit vreun rău în cale. Dă-mi te rog o cupă cu vin din care să pot bea aici în şa în sănătatea dumitale şi a frăţiorului meu, iar apoi mă voi îndepărta la fel de repede precum am călărit încoace." Intrând să aducă vinul, Elfrida vorbi în şoaptă cu un slujitor înarmat, unul dintre oamenii ei de încredere, care ieşi pe furiş din gangul tot mai întunecat al porţii şi se strecură prin spatele calului, lângă rege. Cum acesta duse la gură cupa urându-i "sănătate" relei femei ce-i zâmbea şi nevinovatului său frate, pe care îl ţinea de mână căci nu avea mai mult de zece ani, slujitorul înarmat făcu un salt şi-şi înjunghie monarhul pe la spate. El lăsă cupa să cadă şi dădu pinteni calului cu intenţia de a se îndepărta, dar leşinând pe dată din cauza pierderii de sânge, alunecă din şa şi în cădere, unul dintre picioare îi rămase prins în scară. Înspăimântat, calul ţâşni înainte măturând pământul cu zulufii călăreţului, târându-i faţa netedă printre brazde, pietre, tufe de mărăcini, frunze căzute şi noroi, până ce vânătorii, luându-se după dâra de sânge dădură de urma animalului, îl luară de frâu şi eliberară trupul regelui desfigurat.

Veni apoi cel de al şaselea şi ultimul dintre regii minori, ETHELRED, pe care, la ţipătul ce-l scoase la vederea fratelui său ucis, ce se îndepărta călare de la poarta castelului, Elfrida îl bătu fără milă cu o torţă smulsă din mâna unui slujitor. Datorită cruzimii mamei sale şi a crimei pe care o făcuse ca să-l ridice în rang, oamenilor le displăcea acest băiat atât de mult, încât Dunstan nu-l voia de suveran, ci ar fi făcut-o regină a Angliei pe EDGITHA, fiica răposatului Edgar şi a femeii pe care o răpise el din mănăstirea de la Wilton, dacă aceasta ar fi consimţit. Ea însă ştia prea bine istoria tinerilor regi şi nu putu fi

convinsă să renunțe la mănăstirea unde trăia în tihnă, așa că Dunstan neavând pe cine să pună pe tron îl instală acolo pe Ethelred și îi dădu porecla de CEL NEISPRĂVIT - știindu-l nehotărât și lipsit de fermitate.

La început, Elfrida avu mare autoritate asupra tânărului rege, dar pe măsură ce acesta crescu și se maturiză, influența ei scăzu. Lipsită de puterea de a mai face rău, infama femeie se retrase pe dată de la curte, spre a înălța după moda timpului biserici și mănăstiri ca să-și ispășească vina. De parcă o biserică a cărei turlă să fi ajuns și până la stele ar fi fost vreun semn de căință pentru sângele bietului băiat, al cărui trup neînsuflețit fusese framântat de copitele calului. Ca și când ar fi putut să-și îngroape răutatea sub pietrele nesimțitoare ale întregii lumi, îngrămădite una peste alta, într-un lăcaș pentru călugări!

Cam în al nouălea sau al zecelea an al acestei domnii se sfârși din viață Dunstan. Îmbătrânea deja, dar era la fel de aspru și viclean cum fusese întotdeauna. Două evenimente ce surveniră în legătură cu el în această domnie a lui Ethelred făcură mare vâlvă. Odată era prezent la o întrunire a bisericii la care chestiunea în discuție era dacă să li se permită preoților să se căsătorească, și cum ședea cu capul aplecat, aparent gândindu-se la asta, un glas păru să iasă dintr-un crucifix din încăpere, avertizând adunarea să nu i se împotrivească. Era te miri ce jonglerie de a lui Dunstan prin care acesta făcea să i se audă propria-i voce trucată. Dar curând după aceea le jucă o festă și mai mare, căci la altă întrunire pe aceeași temă, la care el și suporterii săi fură așezați într-o parte a încăperii, iar adversarii lor în cealaltă, se ridică și spuse: "Încredințez această cauză lui Hristos însuși, ca judecător!" Imediat după rostirea acestor vorbe podeaua unde ședea partida adversă cedă și unii pieriră, iar mulți fură răniți. Puteți rămâne încredințați că fusese slăbită din ordinul lui Dunstan și că se prăbușise la un semn făcut de acesta. Podeaua din partea lui nu se prăbuși defel. Nu, nu. Era un maestru prea bun pentru un asemenea eșec.

Când muri, călugării hotărâră într-un glas că era sfânt, și Sfântul Dunstan îi rămase numele de-a pururi. Ar fi putut la fel de bine să-l socotească cal de birjă și să-i zică tot așa.

Cred că Ethelred Neisprăvitul se bucură destul să se vadă mântuit de un asemenea preasfânt, dar rămas de unul singur, fu un rege foarte slab, a cărui domnie, nu fu decât un lanț de înfrângeri și nenorociri. Nestatornicii danezi conduși de SWEYN, un fiu al regelui

Danemarcei, care se certase cu tatăl său şi fusese alungat de acasă, veniră din nou în Anglia, atacând şi jefuind mari oraşe, an de an. Slabul Ethelred încerca să-i înduplece pe aceşti regi ai mărilor, dându-le bani ca să plece, dar cu cât le oferi mai mult, cu atât aceştia îi cerură sume şi mai mari. La început, le dădu zece mii de lire, la următoarea invazie şaisprezece mii, iar la proxima douăzeci şi patru, bani mulţi, pentru achitarea cărora nefericitul popor englez fu supus la biruri grele. Dar cum danezii veniră iar să ceară şi mai mult, se gândi că n-ar fi rău să ia în căsătorie o fată dintr-o familie de străini care să-l ajute cu oşteni. Astfel, în anul o mie doi o curtă pe Emma, sora lui Richard, duce de Normandia, o femeie căreia i se spunea floarea Normandiei, cu care se şi însură.

Iar acum în Anglia se petrecu o faptă îngrozitoare, fără de pereche pe pământul englezesc, atât până atunci, cât şi de atunci încoace. La treisprezece noiembrie, ca urmare a instrucţiunilor secrete trimise de rege în întreaga ţară, locuitorii fiecărui târg şi oraş se înarmară şi uciseră pe toţi danezii ce trăiau în vecinătatea lor. Tineri şi bătrâni, prunci şi soldaţi, bărbaţi şi femei, fură ucişi până la unul. Fără îndoială că fuseseră printre ei mulţi bărbaţi feroce care le pricinuiseră englezilor mult rău, ale căror mândrie şi impertinentă laudă de sine în casele englezilor, insulte la adresa soţiilor şi fiicelor acestora, deveniseră insuportabile; dar desigur că mai fuseseră printre ei şi mulţi creştini paşnici care prin căsătorie cu femei din partea locului deveniseră englezi. Fură ucişi cu toţii, până şi GUNHILDA, sora regelui Danemarcei, căsătorită cu un lord englez. Mai întâi o obligară să asiste la uciderea soţului şi a copilului ei, iar apoi o mântuiră şi pe ea.

Când monarhul regilor mării auzi de această faptă sângeroasă, jură să se răzbune crunt. Porni spre Englitera cu o armată şi o flotă mai puternică decât navigaseră vreodată spre ţărmurile ei iar în întreaga lui oaste nu era nici un sclav şi nici un bătrân, ci fiecare soldat era liber, fiu de om liber, în floarea vârstei şi jurase să se răzbune pe naţia engleză pentru masacrul din acel treisprezece noiembrie de groază, când compatrioţii şi compatrioatele lui şi copilaşii pe care îi iubeau fuseseră trecuţi prin foc şi sabie. Şi astfel, regii mărilor veniră spre Anglia în multe corăbii mari, fiecare sub pavilionul propriului ei comandant. Vulturi aurii, corbi, dragoni, delfini, animale de pradă ameninţară Anglia de la prora acelor corăbii care tot înaintau pe apă şi se reflectară în scuturile lucioase ce le atârnau lateral, pe ambele părţi.

Corabia ce arborase steagul regelui regilor de pe mări era sculptată şi pictată în forma şi culoarea unui şarpe puternic, iar regele în mânia lui se rugă ca zeii în care credea să-l părăsească cu toţii dacă şarpele său nu-şi va înfige colţii în inima perfidei Englitere.

Şi chiar aşa făcu. Căci numeroşi oşteni din marea flotă debarcând lângă Exeter înaintară pustiind Anglia şi înfigându-şi lăncile în pământ, pe măsură ce pătrundeau tot mai mult în interior sau aruncându-le în râuri în semn de luare în posesiune a întregii insule. În amintirea întunecatei nopţi de noiembrie în care danezii fuseseră ucişi, oriunde ajunseră invadatorii îi făcură pe saxoni să le pregătească şi să le întindă mese mari, iar după ce ospătară la acele mese şi băură blestemând Anglia şi bucurându-se sălbatic, îşi scoaseră săbiile, şi ucigându-şi primitoarele gazde saxone mărşăluiră mai departe. Purtară acest război şase ani îndelungaţi, dând foc recoltelor, fermelor, şurilor, morilor, hambarelor, ucigând lucrătorii de pe câmpuri, împiedicând însămânţarea ogoarelor, cauzând foamete, prefăcând în mormane de ruine, cenuşă şi fum oraşele bogate pe unde treceau. Culmea acestei mizerii fu dezertarea ofiţerilor şi oştenilor englezi; până şi favoriţii lui Ethelred cel Neisprăvit, trădându-l, confiscară multe dintre corăbiile engleze, se făcură piraţi în contra propriei ţări, şi, ajutaţi de o furtună, duseră de râpă aproape întreaga flotă engleză.

În aceste vremuri de cumpănă, un singur om remarcabil rămase fidel ţării sale şi regelui neajutorat. Era un preot, şi încă unul curajos. Vreme de douăzeci de zile, arhiepiscopul de Canterbury apără acea cetate de asediatorii săi danezi, iar când un trădător dinăuntrul zidurilor deschise larg porţile şi le dădu drumul să intre, spuse din lanţuri "N-am să-mi răscumpăr viaţa cu banii ce trebuie storşi de la poporul în suferinţă. Faceţi cu mine ce poftiţi!" În repetate rânduri refuză categoric să-şi răscumpere libertatea cu aur stors de la sărmani.

În cele din urmă plictisiţi de atâta vorbă, danezii adunaţi la o petrecere ce se lăsă cu beţie porunciră să fie adus în sala ospăţului:

"Acum, episcope", ziseră ei, "vrem aur".

Se uită în jur la mulţimea de feţe consternate, plimbându-şi privirile de la bărbile lăţoase din apropierea lui la cele neţesălate de lângă pereţi, unde oamenii se cocoţaseră pe mese şi laviţe ca să-l vadă peste capetele altora şi ştiu că i se apropie sfârşitul.

"N-am deloc aur!" zise el.

"Să faci rost de el, episcope!", tunară ei într-un glas.

"Cum v-am tot spus, asta n-am s-o fac", zise el.

Strânseră rândurile în jurul lui amenințător, dar el rămase neclintit. Atunci un om îl lovi, apoi un altul, iar apoi un soldat ridică înjurând dintr-un morman din colțul sălii, unde o grămadă de resturi fuseseră grosolan azvârlite în timpul cinei, un os mare de bou și-l pocni cu el în față, de unde sângele țâșni șiroaie. Repezindu-se apoi spre același morman alții îl doborâră la pământ, îl loviră și-l izbiră vinețindu-l, până când un soldat pe care îl botezase, voind după câte sper, spre mântuirea sufletului său să scurteze suferințele bunului om, îi dădu lovitura de grație cu halebarda.

Dacă lui Ethelred i-ar fi dat inima ghes să imite curajul acestui nobil arhiepiscop s-ar mai fi putut să facă ceva. Dar el plăti danezilor patruzeci și opt de mii de lire și nu se alese cu nimic din fapta-i lașă, căci Sweyn veni curând să cotropească întreaga Engliteră. Între timp, atașamentul englezilor din popor față de regele incapabil și față de nenorocita lor țară, lipsită de apărare, ajunsese atât de slab, încât pretutindeni îl primiră pe Sweyn cu bucurie, ca pe un mântuitor. Londra rezistă cu credință atâta timp cât regele rămase înăuntrul zidurilor ei. Dar când acesta se îndepărtă pe furiș, îi făcu și ea danezului o primire bună. Apoi totul se sfârși, iar regele se refugie în străinătate, la ducele de Normandia, care îi oferise deja adăpost soției sale, cândva floarea acelei țări, precum și copiilor ei.

În ciuda unor triste suferințe, englezii nu putură da cu totul uitării pe marele rege Alfred și nici rasa lor saxonă. Când Sweyn muri subit la o lună și ceva după ce se proclamase rege al Angliei, trimiseră generoși după Ethelred ca să-i spună că-l voiau din nou de rege, "numai de i-ar guverna și el mai bine decât o făcuse înainte". În loc să vină el însuși, Neisprăvitul îl trimise pe Eduard, unul dintre fiii săi, să facă promisiuni în numele lui. În urmă, în fine, iar englezii îl proclamară rege. Danezii îl declarară suveran pe CANUTE, fiul lui Sweyn. Astfel reîncepu cumplitul război ce dură trei ani, până muri Neisprăvitul. Iar în întreaga sa domnie de treizeci și opt de ani nu știu să fi făcut ceva mai bun.

Urma să fie Canute rege acum? Nu al saxonilor, spuseră ei; aveau să-l pună pe EDMUND, unul dintre fiii Neisprăvitului, poreclit COASTE DE FIER datorită puterii și staturii sale. Drept care, Edmund și Canute se năpustiră unul asupra celuilalt, dând cinci bătălii - o, nefericită Anglie!, ce mai teren de luptă ai fost! - iar apoi, Coaste de

Fier, care era un om zdravăn, îi propuse lui Canute, care era un pirpiriu, să se ia la luptă dreaptă. Dacă Canute ar fi fost cel zdravăn, probabil că ar fi zis da, însă fiind pirpiriu, zise, fără doar şi poate, ba. Declară însă că era dispus să împartă regatul, să ia tot ce se situa la nord de calea Watlling, cum se numea vechiul drum militar roman de la Dover la Chester şi să-i dea lui Coaste de Fier tot ce se situa la sud de acesta. Aşa şi făcură, căci majoritatea oamenilor erau sătui de atâta vărsare de sânge. Curând, Canute deveni unic rege al Angliei, căci Coaste de Fier muri subit în decurs de două luni. Unii cred că a pierit ucis din ordinul lui Canute. Exact însă nimeni nu ştie.

CAPITOLUL V

ANGLIA SUB CANUTE DANEZUL

CANUTE domni optsprezece ani. La început fu neîndurător. După ce felicitase pe conducătorii saxonilor, strângându-le cu putere mâna ca semn al sincerității cu care jurase să fie drept și bun față de ei, în schimbul recunoașterii de către aceștia, învinui și ucise pe mulți dintre ei, precum și dintre rudele fostului rege. "Cel ce îmi aduce capul unuia dintre dușmanii mei", obișnuia el să spună, "îmi va fi mai drag decât un frate". Și era atât de cumplit în urmărirea dușmanilor săi încât trebuie să fi strâns laolaltă o familie destul de mare de asemenea dragi frați. Era foarte dispus să-i ucidă pe EDMUND și EDUARD, doi copii, fiii sărmanului Coaste de Fier, dar temându-se să facă una ca asta în Anglia îi expedie la regele Suediei, cu rugămintea ca acesta "să dispună de ei". Dacă regele Suediei ar fi fost ca mulți alți oameni de pe atunci ar fi poruncit să se scurteze zilele acelor nevinovați, dar cum era un om bun, se îngriji cu blândețe de ei.

Gândurile lui Canute se abăteau des prin Normandia. Acolo se aflau cei doi copii ai fostului rege: pe nume EDUARD și ALFRED, al căror unchi, ducele, putea să revendice coroana în interesul lor cândva. Pentru moment însă ducele se arăta atât de puțin dispus să o facă încât îi propuse lui Canute să ia în căsătorie pe sora sa, văduva Neisprăvitului, care neavând mai multă minte decât o plantă arătoasă își lăsă copiii și se căsători cu el, devenind din nou regină, singurul lucru de care îi păsa.

Încununat de succes și triumfător, ajutat de vitejia englezilor în războaiele sale din afară și având prea puține conflicte interne care să-l tulbure, Canute avu o domnie prosperă și aduse multe îmbunătățiri. Era poet și muzicant. Pe măsură ce îmbătrâni regretă tot mai tare vărsarea de sânge făcută la început, și pentru a se spăla de păcat se duse în pelerinaj la Roma. Pe drum, dădu străinilor o mulțime

de bani luați de la englezi înainte să pornească în călătorie. Cu toate acestea, în ansamblu, deveni desigur mult mai bun în lipsa unei opoziții cu care să se ia la harță și fu un rege mare cum Anglia nu mai văzuse de multă vreme.

Vechii scriitori ai istoriei relatează cum Canute se dezgustă într-o zi de curtenii săi pentru lingușirile acestora și cum porunci să i se așeze jilțul la țărmul mării, simulând că îi comanda fluxului în creștere să nu-i ude poala robei, căci pământul era al său; cum fluxul se ridică desigur fără a ține cont de el; cum regele se întoarse apoi spre lingușitorii săi și-i ocărî, arătându-le ce mică era puterea oricărui rege pământean prin comparație cu cea a Creatorului care putuse să-i spună mării: "Până acolo ai să mergi și nu mai departe!" Cred că putem învăța din asta că puțină înțelepciune îl va duce departe pe un rege, iar curtenii nu sunt cu ușurință vindecați de lingușire și nici regii de plăcerea pe care o găsesc în ea. Dacă curtenii lui Canute n-ar fi știut demult că regelui îi plăcea lingușirea, ar fi fost destul de înțelepți să nu i-o ofere în doze atât de mari. Și de n-ar fi știut că era mândru de această cuvântare, după părerea mea, nimic mai mult decât un șir de fraze faine, cu condiția să le fi alcătuit un băiat bun, nu s-ar mai fi ostenit atâta să o repete. Parcă îi văd pe toți laolaltă pe țărmul mării, monarhul tolănit în jilț, scufundându-se în nisip, dispus nevoie mare de propria-i înțelepciune, iar curtenii prefăcându-se a fi șocați de ea!

Nu doar mării i se poruncește să "meargă până acolo și nu mai departe". Marea poruncă este adresată tuturor regilor de pe pământ, iar pe Canute îl ajunse în anul o mie treizeci și cinci, și-l țintui pe patul de moarte. Lângă acesta se afla soția sa normandă. Poate cum regele o privi pentru cea din urmă oară, el, care pe vremuri se gândea adesea cu neîncredere la Normandia, mai reflectă o dată la cei doi prinți exilați la curtea unchiului lor, la puțina simpatie pe care o puteau nutri fie față de danezi, fie față de saxoni și la un nor ce se ridica din Normandia, venind încet spre Anglia.

CAPITOLUL VI

ANGLIA SUB HAROLD PICIOR DE IEPURE, HARDICANUTE ŞI EDUARD CONFESORUL

CANUTE lăsă trei fii, pe nume SWEYN, HAROLD şi HARDICANUTE, dar regina sa, Emma, odinioară floarea Normandiei, îi era mamă doar lui Hardicanute. Canute dorise ca domeniile sale să fie împărţite între cei trei, iar Anglia să-i revină lui Harold, dar populaţia saxonă din sudul Angliei condusă de un nobil puternic cu multe posesiuni, ce se numea CONTELE GODWIN (despre care se spune că s-ar fi ridicat dintr-un biet văcar), se opuse la aceasta şi dori să-l aibă în loc fie pe Hardicanute, fie pe unul din cei doi prinţi exilaţi ce se aflau în Normandia. Părea atât de sigur că pentru rezolvarea acestei dispute vor fi noi vărsări de sânge încât mulţi oameni îşi părăsiră casele şi se refugiară prin păduri şi mlaştini. Din fericire însă, se căzu de acord ca întreaga chestiune să fie hotărâtă într-o mare întrunire de la Oxford, unde se decise ca Harold să stăpânească tot ţinutul din nordul Tamisei, cu capitala la Londra, iar lui Hardicanute să-i revină toată partea de sud. Conflictul fu astfel aplanat, iar cum Hardicanute se afla în Danemarca, sinchisindu-se prea puţin de altceva decât să înfulece şi să se îmbete, mama sa şi contele Godwin guvernară sudul în locul lui.

De abia îşi începuseră guvernarea, iar oamenii îngroziţi ce se refugiaseră printre străini nici nu apucaseră bine să se întoarcă iar acasă, când Eduard, cel mai vârstnic dintre cei doi prinţi în surghiun veni din Normandia cu câţiva însoţitori ca să revendice coroana engleză. Însă mama sa, Emma, ataşată trup şi suflet de cauza mezinului Hardicanute, singurul dintre fiii ei la care ţinea, în loc să-l ajute, după cum se aştepta, i se opuse atât de categoric cu întreaga ei putere de influenţă, încât foarte curând fu bucuros a face cale întoarsă atâta vreme cât mai era teafăr. Fratele său, Alfred, nu fu atât de norocos. Crezând într-o scrisoare afectuoasă scrisă la câtva timp după aceea pentru el şi fratele său, în numele mamei (nu se ştie însă dacă, de fapt,

cu sau fără ştirea ei), se lăsă ademenit în Anglia, cu un mare număr de oşteni, iar după ce debarcă pe coasta comitatului Kent, întâlnindu-l pe contele Godwin, care îi ură bun venit, înaintă în comitatul Surrey până la oraşul Guildford. Aici el şi oamenii săi se opriră seara să se odihnească, avându-l încă în tovărăşia lor pe conte, care aranjase să li se dea locuinţe bune unde să se poată înveseli. Dar în toiul nopţii, când erau lipsiţi de apărare, fiind divizaţi în grupuri mici ce dormeau tun după un marş lung şi o cină îmbelşugată prin diferite case, fură atacaţi de trupele regelui şi căzură prizonieri. În dimineaţa următoare, după ce se aliniară într-un şir de şase sute de oameni, fură barbar torturaţi, iar apoi ucişi, cu excepţia fiecărui al zecelea dintre ei, ce fu vândut ca sclav. Cât despre nenorocitul prinţ Alfred, fu dezbrăcat la piele, legat de un cal şi expediat în Insula Ely, unde i se smulseră ochii din cap şi unde în câteva zile se sfârşi din viaţă jalnic. Nu sunt chiar sigur de contele îl va fi atras voit în cursă, dar îl cam bănuiesc şi tare mă tem de asta.

Harold era acum rege peste întreaga Anglie, deşi este îndoielnic ca arhiepiscopul de Canterbury să fi consimţit vreodată să-l încoroneze (cea mai mare parte a preoţilor fiind saxoni ostili faţă de danezi). Încoronat ori ba, cu sau fără permisiunea arhiepiscopului, fu rege vreme de patru ani, după care scurtă domnie muri şi fu îngropat, fără să fi făcut în viaţă vreo altă ispravă decât mersul la vânătoare. La acest sport favorit al său era un alergător atât de rapid încât oamenii îl porecliră Harold Picior de Iepure.

Hardicanute era atunci la Bruges în Flandra, punând la cale împreună cu mama lui (care plecase într-acolo după crunta ucidere a prinţului Alfred) o invazie a Angliei. Temându-se de zavistii, danezii şi saxonii făcură cauză comună, invitându-l într-un glas să ocupe tronul, acum că erau lipsiţi de rege. Consimţi şi curând le făcu destul necaz, aducându-le pe cap o mulţime de danezi. Iar ca să-şi îmbogăţească hapsânii favoriţi îi supuse pe oameni la biruri atât de grele, încât se iscară o serie de răzvrătiri, mai cu seamă cea de la Worcester, unde cetăţenii se ridicară şi-i uciseră preceptorii. În semn de răzbunare le incendie oraşul. Era un rege brutal, al cărui prim act public fu să ordone ca trupul neînsufleţit al bietului Harold Picior de Iepure să fie dezgropat, decapitat şi aruncat în râu. Avu sfârşitul pe care-l merită pentru un asemenea debut. Căzu beat mort, cu o cupă de vin în mână, la un ospăţ de nuntă din Lambeth, dat în onoarea căsătoriei stegarului

său, un danez numit TOWED CEL MÂNDRU. Şi nu mai cuvântă în veci nimic.

Urmă EDUARD, căruia călugării îi ziseră mai apoi CONFESORUL. Primul său act fu să îşi oblige mama, ce nu prea îl părtinise, să se retragă la ţară, unde aceasta şi muri la vreo zece ani după aceea. Era prinţul exilat al cărui frate Alfred fusese atât de mişeleşte ucis. Hardicanute îl poftise din Normandia unde se afla în surghiun, în timpul scurtei sale domnii (de doi ani) unde fusese bine tratat la curte. Fiind acum favorizat de către puternicul conte Godwin ajunse curând rege. De la crâncena moarte a prinţului ALFRED acest conte fusese mereu bănuit de viclenie. În timpul domniei precedente îl chiar şi judecaseră pentru uciderea prinţului, dar fusese achitat, mai ales, după cum se bănuia, datorită unei corăbii aurite, cu un galion din aur masiv şi un echipaj de optzeci de oameni înarmaţi, pe care-l dăruise acelui porc de rege. Era în interesul lui să-l ajute pe noul suveran cu forţele de care dispunea astfel ca acesta să-l ajute la rândul lui să depăşească ura şi neîncrederea generală. Aşa că făcură o înţelegere. Eduard Confesorul primi tronul. Contelui îi revenea mai multă putere şi mai mult pământ, iar fiica sa, Editha, deveni regină, căci făcea parte din pactul lor ca regele să o ia de soţie.

Dar, deşi era o nobilă doamnă, bună, frumoasă, înţeleaptă şi blândă, ce merita să fie iubită din toate punctele de vedere, monarhul o neglijă încă de la început. Detestând acest tratament rece, tatăl şi cei şase mândri fraţi ai ei, îl hărţuiră mult exercitându-şi toată puterea spre a-i submina autoritatea. Cum trăise atâta vreme în Normandia, îi prefera pe normanzi englezilor. Făcu arhiepiscop un normand şi episcopi normanzi; marii săi demnitari şi favoriţi fură cu toţii normanzi; introduse obiceiurile normande şi limba normandă, imitând datina statului normand, aplică un mare sigiliu pe documentele sale de stat, în loc să le marcheze doar cu semnul crucii, cum făcuseră regii saxoni, întocmai după cum săracii, neştiutori de carte pun respectivul semn în loc de iscălitură. Puternicul conte Godwin şi cei şase mândri fii ai săi înfăţişară poporului toate aceste fapte ca pe o dizgraţie manifestată faţă de englezi şi astfel îşi sporiră propria putere, micşorând-o pe a regelui, văzând cu ochii.

Fură mult ajutaţi de un eveniment ce surveni după al optulea an al domniei sale. Eustaţiu, conte de Bolonia, care se căsătorise cu sora regelui, veni să-i facă o vizită în Englitera. După ce stătu o vreme la

curte, se pregăti să se întoarcă acasă cu numerosul său alai de slujitori. Urmau să se îmbarce la Dover. Intrând în acel paşnic oraş înzăuaţi în armuri, luară în stăpânire cele mai bune case cerând să fie găzduiţi şi ospătaţi pe gratis. Unul dintre curajoşii bărbaţi din Dover, care nu putea suferi să-i audă pe aceşti străini aroganţi zornăindu-şi săbiile grele şi zalele de fier prin toată casa, să-i vadă ospătându-se din mâncarea şi băutura lui cea tare, se postă în uşă şi refuză să permită intrarea primului venit. Acesta trase cu arcul şi-l răni. Omul din Dover îl lovi mortal pe cel înarmat. Dând ocol pe străzi, vestea ajunse până la locul în care contele Eustaţiu şi oamenii săi stăteau pe lângă cai, ţinându-i de căpăstru. Încălecară pătimaş, galopară până la casă, o înconjurară, intrară cu forţa înăuntru (uşile şi ferestrele fiind închise la sosirea lor) şi uciseră pe bărbatul din Dover tocmai la gura sobei. Tropotiră apoi pe străzi, tăind bărbaţi, femei şi copii şi călcându-i de-a călare. Puteţi fi încredinţaţi că fapta lor nu rămase mult timp nepedepsită. Atacându-i cu multă furie, oamenii din Dover uciseră nouăsprezece dintre străini, răniră mult mai mulţi şi, făcând o blocadă pe drumul către port, spre a le zădărnici astfel îmbarcarea, îi izgoniră din oraş obligându-i să plece pe unde veniseră. La care, contele Eustaţiu se repede călare, ajă la Gloucester, unde e şi Eduard înconjurat de călugări şi nobili normanzi. "Dreptate!" strigă contele. "Împotriva oamenilor din Dover care mi-au atacat şi ucis oamenii!" Regele trimite imediat după puternicul conte Godwin, care se întâmplă să fie prin apropiere; îi aminteşte că Doverul este sub guvernământul său şi îi ordonă să se îndrepte într-acolo şi să aplice locuitorilor execuţie militară. "Nu-ţi şade bine" îi dă mândrul conte replica "să condamni fără o audiere a celor pe care ai jurat să-i protejezi. N-am s-o fac".

Prin urmare, regele îl poşti pe conte sub pedeapsa exilului, a pierderii titlurilor şi proprietăţii, să apară în faţa curţii spre a da socoteală pentru această neascultare. Contele refuză să se înfăţişeze. Împreună cu fiul său cel mai vârstnic, Harold, şi cu cel de al doilea fiu al său, Sweyn, strânseră în grabă atâţia luptători cât le stătu în putere să adune şi cerură deferirea în justiţia ţării a contelui Eustaţiu şi a însoţitorilor săi. La rândul lui, regele refuză să îi predea şi ridică o puternică oaste. După o întârziere pricinuită de nişte negocieri, trupele marelui conte şi ale fiilor acestuia începură să scadă ca număr. Contele, cu o parte a familiei sale şi o grămadă de bijuterii, navigară spre Flandra. Harold se refugie degrabă în Irlanda, iar în Anglia

puterea marii familii era deocamdată dusă de râpă. Poporul, însă, nu-i uită.

Apoi, Eduard Confesorul, cu adevărata meschinărie a unui spirit josnic, îşi răzbună antipatia faţă de odinioară puternicul tată şi fiii săi, pe neajutorata lor fiică şi soră, pe inofensiva soţie pe care o îndrăgeau toţi cei ce o vedeau (cu excepţia soţului ei şi a călugărilor acestuia). Se repezi rapace la averea şi bijuteriile ei, şi lăsându-i un singur servitor, o ţinu închisă într-o sumbră mănăstire de maici, în care o soră de a lui - fără îndoială o femeie antipatică, pe placul inimii sale - era stareţă sau temniceră.

După ce-l îndepărtase cu bine din cale pe contele Godwin şi pe cei şase fii ai săi regele îi favoriză pe normanzi mai mult ca oricând. Îl invită la el pe WILLIAM, DUCELE DE NORMANDIA, fiul acelui duce care cu multă vreme în urmă îl primise atât pe el şi pe fratele său ce-i fusese între timp ucis cât şi pe o fată de ţăran, fiica unui tăbăcar, ce-i căzuse cu tronc când o văzuse, frumoasă cum era, spălând rufe la un pârâu. Mare războinic pasionat de cai frumoşi, de câini şi de arme, William acceptă invitaţia, iar normanzii din Anglia, aflându-se mai numeroşi decât oricând la sosirea sa cu suita şi bucurându-se la curte de şi mai multă cinste decât înainte, deveniră din ce în ce mai aroganţi faţă de oameni şi fură tot mai tare antipatizaţi de ei.

Deşi era în străinătate, bătrânul conte Godwin ştia bine ce simţeau oamenii, căci cu o parte din comoara pe care o adusese cu el ţinea pe plată spioni şi agenţi, pretutindeni în Anglia. Ca atare, crezu că sosise vremea să pregătească o mare expediţie împotriva regelui iubitor de normanzi. Cu acest gând navigă până la Insula lui Wight, unde i se alătură Harold, cel mai galant şi viteaz fiu din întreaga sa familie. Şi astfel, tatăl şi fiul ajunseră, navigând în susul Tamisei, la Southwark: mari mulţimi de oameni se declarară de partea lor aclamându-l pe contele englez şi pe Harold englezul împotriva normanzilor!

La început, regele fu orb şi încăpăţânat, cum sunt de obicei monarhii când intră pe mâinile călugărilor. Dar poporul se adună în număr atât de mare în jurul bătrânului conte şi a fiului său, iar venerabilul aristocrat fu atât de ferm în a cere repunerea lui şi a familiei sale în drepturi, fără vărsare de sânge, încât în cele din urmă curtenii intrară la idei. Arhiepiscopul normand de Canterbury şi episcopul normand al Londrei, înconjuraţi de slujitorii lor, ieşiră luptând din Londra şi scă-

pară navigând din Essex în Franța cu un vas de pescuit. Ceilalți favoriți normanzi se împrăștiară. Bătrânul conte și fiii săi (cu excepția lui Sweyn, care comisese crime împotriva legii) fură repuși în posesiunile și rangurile lor. Editha, virtuoasa și încântătoarea regină a insensibilului rege, fu eliberată din închisoarea ei, mănăstirea, și și repusă în glorie din nou pe tron, învesmântată cu bijuteriile de care, neavând nici un susținător să-i apere drepturile, fusese privată de calculatul ei soț.

Bătrânul conte Godwin nu se bucură multă vreme de averea ce i se înapoiase. Fu doborât de o criză la masa regelui și muri la trei zile după aceea. Harold îi urmă la putere, ajungând în atașamentul poporului mult mai sus decât fusese vreodată tatăl său. Prin vitejie îi subjugă pe dușmanii regelui în multe lupte sângeroase. Se împotrivi cu vigoare răsculaților din Scoția - asta era pe vremea când Macbeth îl ucise pe Duncan, eveniment despre care englezul nostru Shakespeare scrise, la sute de ani după aceea, marea sa tragedie - îl omorî pe nestatornicul rege galez, GRIFFITH, și îi aduse capul în Anglia.

Ce făcea Harold pe mare când fu mânat de furtună pe coasta franceză nu e deloc sigur; și nici nu contează câtuși de puțin. Căzu fără îndoială prizonier, după ce vasul îi fu împins de furtună pe acel țărm. În acele timpuri barbare, toți străinii naufragiați erau luați prizonieri și obligați să plătească prețul răscumpărării. Așa că, un anumit conte Guy, lord de Ponthieu, unde se întâmplase dezastrul lui Harold, puse mâna pe el în loc să-l elibereze așa cum s-ar fi cuvenit să facă un stăpân ospitalier și creștin ca el, și se așteptă să facă o treabă foarte bună cu asta.

Dar Harold îi dădu imediat de veste ducelui Wilhelm de Normandia, plângându-se de atare tratament, iar ducele de îndată ce auzi asta ordonă ca Harold să fie escortat în străvechiul oraș Rouen, unde se afla el atunci și unde îl primi ca pe un oaspete distins. Unii scriitori ne spun acum că Eduard Confesorul, ce între timp îmbătrânise și nu avea copii, făcuse un testament numindu-l pe ducele de Normandia moștenitor și informându-l despre asta. Fără îndoială era neliniștit în privința moștenitorilor săi, fiindcă îl invitase din străinătate până și pe EDUARD HAIDUCUL, un fiu de-al lui Coaste de Fier, care venise în Anglia cu soția și trei copii ai săi, dar pe care în mod straniu regele refuzase să-l întâmpine la sosire și care murise subit la Londra (prinții erau teribil de expuși la moarte fulgerătoare în acele zile) și fusese înmormântat în catedrala Sf. Paul. E posibil ca regele să

fi făcut un asemenea testament; sau, cum îi iubise întotdeauna pe normanzi, să-l fi încurajat pe William să aspire la coroana Angliei prin vreun lucru pe care i-l spusese în timpul şederii acestuia la curte. Cert este că William aspira acum la ea şi, ştiind că Harold era un rival de temut, convocă o mare adunare a nobililor, i-o oferi în căsătorie pe fiica sa ADELE, îl informă că intenţiona ca la moartea regelui Eduard să îşi revendice propriul drept de moştenire asupra coroanei engleze şi îi ceru lui Harold să jure pe loc că-l va ajuta. Dominat de duce, Harold jură pe misal[1], o carte de rugăciuni. O bună pildă despre superstiţiile călugărilor o constituie faptul că acest misal, în loc să fie aşezat pe masă, era pus pe o cadă, care, după ce Harold jurase, fu descoperită, spre a i se arăta că era plină de oseminte ale unor oameni morţi - oseminte de sfinţi, după cum pretindeau călugării. Se presupunea că aceasta va face jurământul lui Harold cu mult mai impresionant, şi obligatoriu. De parcă marele nume al Tatălui ceresc şi pământesc putea deveni mai solemn graţie unui os de la încheietura degetelor, a unei măsele, sau a unei unghii de a lui Dunstan!

La o săptămână sau două după revenirea lui Harold în Anglia se află că îngrozitor de bătrânul Confesor era pe moarte. După ce mintea i se rătăci, fiind foarte bătrân şi slab, se stinse. Cum în viaţă se dăduse cu totul pe mâna călugărilor, aceştia îl lăudară nespus acum, că era mort. Merseseră atât de departe deja, încât să-l convingă că putea face miracole; şi aduseseră la el oameni chinuiţi de o boală rea a pielii ca să-i tămăduiască prin simplă atingere. Operaţia fu numită "atingerea pentru răul regelui", iar după aceea deveni un obicei regal. Voi ştiţi însă *Cine* i-a tămăduit de fapt pe bolnavi în acest fel şi mai ştiţi că numele Lui sacru nu figurează în şirul de praf şi pulbere al regilor pământeni.

---

[1] Carte de rugăciuni, la catolici.

CAPITOLUL VII

ANGLIA SUB HAROLD AL DOILEA ŞI CUCERIREA EI DE CĂTRE NORMANZI

Harold fu încoronat rege al Angliei tocmai în ziua înmormântării zaharisitului de Confesor. Avusese mare nevoie să se grăbească cu asta. Când vestea îi parveni, normandul William, ce se găsea la vânătoare în parcul său de la Rouen, lăsă arcul să-i cadă din mână, se întoarse la palat, îşi chemă nobilii la sfat şi trimise îndată ambasadori la Harold cerându-i să-şi respecte jurământul de a renunţa la coroană. Harold nu vru să facă una ca asta. Baronii Franţei se grupară cu toţii în jurul ducelui William pentru invazia Angliei. Ducele William făgădui cu generozitate să le dea în dar şi moşii engleze. Papa trimise în Normandia un stindard sfinţit şi un inel ce conţinea un fir de păr despre care garanta că ar fi crescut pe capul Sfântului Petru. El binecuvântă iniţiativa, îl blestemă pe Harold şi ceru ca normanzii să-i plătească "paraua lui Petru" - o taxă de un penny pe an de fiecare casă, pentru uzul său personal - ceva mai prompt în viitor, de s-ar putea.

Regele Harold avea în Flandra un frate rebel ce-i era vasal lui HAROLD HARDRADA, regele Norvegiei. Unindu-şi forţele împotriva Angliei, acest frate împreună cu regele norvegian, câştigară cu ajutorul ducelui William o luptă în care englezii fură comandaţi de doi nobili, iar apoi asediară Yorkul. Harold, care-i aştepta pe normanzi cu oastea sa pe ţărm la Hastings, mărşălui spre podul Stamford de pe râul Derwent ca să-i întâmpine urgent în luptă.

Îi găsi aşezaţi într-un semicerc marcat de lănci lucioase. Călărind de la distanţă în jurul acestui semicerc spre a-l cerceta, văzu o figură bravă de călăreţ într-o mantie albastră cu coif strălucitor, al cărui cal se împiedică deodată azvârlindu-l.

"Cine este omul acela care a căzut?" îl întrebă Harold pe unul dintre căpitanii săi.

"Regele Norvegiei", replică el.

"E un monarh înalt şi maiestuos" spuse Harold, "dar i se apropie sfârşitul".

Adăugă după o clipă de gândire: "Du-te la fratele meu şi spune-i că, de-şi va retrage trupele, va fi conte de Northumberland, bogat şi puternic în Anglia".

Căpitanul se îndepărtă călare şi transmise mesajul.

"Ce îi va da prietenului meu regele Norvegiei?" întrebă fratele.

"Şapte picioare[1] de pământ pentru o groapă", răspunse căpitanul.

"Nimic mai mult?", replică fratele cu un zâmbet.

" Cum regele Norvegiei e înalt ca bradul, poate îi va da ceva mai mult", răspunse căpitanul.

"Călăreşte înapoi!" zise fratele, "şi spune-i regelui Harold să se pregătească de luptă!"

Aşa făcu foarte curând. Şi o asemenea luptă porni regele Harold împotriva acelei oaste încât fratele său, regele norvegian şi toţi conducătorii lor de seamă, cu excepţia lui Olave, fiul acelui rege, căruia îi permise să se retragă onorabil, căzură morţi pe câmpul de bătaie. Oştirea victorioasă mărşălui spre York. Cum regele Harold şedea acolo la ospăţ în mijlocul întregii sale armate se auzi mişcare la uşă, iar mesageri plini de noroi din cauza terenului desfundat pe care călăriseră până departe în galop veniră degrabă înăuntru să raporteze că normanzii debarcaseră în Anglia.

Ştirea era adevărată. Fuseseră aruncaţi de colo, colo, de vânturi din direcţii opuse şi unele dintre corăbiile lor fuseseră avariate. O parte din propriul lor ţărm spre care fuseseră mânaţi înapoi era acoperită de cadavre normande. Porniră iar la drum conduşi de însăşi galera ducelui, primită în dar de la soţia acestuia, la prora căreia se afla figura unui băiat din aur arătând spre Anglia. Ziua, stindardul cu cei trei lei ai Normandiei, pânzele divers colorate, partea din faţă poleită cu aur, numeroasele ornamente ale acestei splendide corăbii străluciseră în soare reflectându-se în apa bătută de razele sale, noaptea o lumină licărise ca o stea în vârful catargului ei. Iar acum, aşezată în tabără lângă Hastings, cu comandantul ei ce se odihnea în vechiul castel roman de la Pevensey, cu englezii ce se retrăgeau în toate direcţiile, cu terenul ars, fumegând incendiat şi jefuit la distanţă de multe mile în jur,

[1] Unitate de măsură de circa 30 cm.

întreaga forță normandă, încrezătoare și puternică se afla pe pământ englezesc.

Harold puse capăt ospățului și plecă în grabă la Londra. În decurs de o săptămână oastea lui fu gata. Trimise spioni ca să-i aducă veşti despre forțele normande. William îi luă, făcu să fie conduși prin întreaga sa tabără, iar apoi eliberați. "Normanzii", îi spuseră acești spioni lui Harold "nu sunt bărboși pe buza de sus, așa cum suntem noi englezii, ci sunt tunși. Ei sunt preoți". "Oamenii mei", replică Harold, râzând, "vor afla că acei preoți sunt buni soldați!"

"Saxonii", raportară soldații normanzi din avanposturile ducelui William, care aveau instrucțiuni să se retragă pe măsură ce armata regelui Harold înainta "dau iama prin țara lor prădată, furioși de mama focului". "Lasă-i să vină cât mai degrabă!" spuse ducele William.

Se făcură nişte propuneri spre a se cădea la învoială, dar fură curând abandonate. La mijlocul lunii octombrie, în anul o mie şaizeci şi şase, normanzii şi englezii se aflau față în față. Toată noaptea oștile se adunară în tabere așezate una în fața celeilalte, într-o parte a țării, pe atunci numită Senlac, iar acum numită Battle[2] (în cinstea memoriei lor). Fură în picioare dis-de-dimineață. În lumina palidă, englezii se aflau pe un deal, cu o pădure în spate; în mijlocul lor, stindardul regal înfățișând un războinic luptând, țesut în fir de aur ornamentat cu pietre prețioase; dedesubtul stindardului foșnind în vânt, stătea regele Harold în picioare alături de doi dintre frații ce-i mai rămăseseră; în jurul lor, nemişcată şi tăcută ca moartea, întreaga oaste engleză stătea strânsă ciorchine. Sub pavăza scutului, fiecare oștean ținea o halebardă înspăimântătoare. Pe dealul opus, se găsea oastea normandă dispusă pe trei rânduri: de arcași, infanteriști și călăreți. Dintr-o dată, un puternic strigăt de luptă "Doamne, ajută-ne!" izbucni din rândurile normande. Englezii răspunseră cu propriul lor strigăt de luptă, "Crucea Domnului! Cruce sfântă!" Apoi normanzii veniră buluc în josul dealului ca să-i atace pe englezi.

Un cavaler normand înalt călărea pe un cal cabrat în fața oastei sale, aruncându-şi în sus sabia grea, prinzând-o şi cântând despre vitejia compatrioților săi. Un englez ce ieşi călare din rândurile oastei sale

---

[2] În limba română "battle" înseamnă bătălie, luptă sau victorie.

ca să-l întâlnească căzu răpus de mâna acestui cavaler. Alt cavaler englez ieşi călare şi căzu la rândul lui. Apoi un al treilea ieşi la atac şi-l ucise pe normand. Acesta fu începutul luptei. Curând, se încinse pretutindeni, în toi.

Stând umăr la umăr într-o masă nesfârşită, englezilor nu le păsa de grindina săgeţilor normande mai mult decât de stropii unei ploi de vară. Când călăreţii normanzi se îndreptară împotriva lor, călare doborâră cai şi oameni dându-i de pământ cu halebardele. Normanzii cedară. Englezii presară înainte. Un strigăt, că ducele William ar fi căzut răpus, făcu ocolul trupelor normande. Ducele îşi scoase coiful pentru ca faţa să-i poată fi clar văzută şi călări de-a lungul frontului prin faţa oamenilor săi. Aceasta le dădu curaj. Întoarcându-se spre a da iar piept cu englezii, o parte a cavaleriei normande despărţi grupul de urmăritori englezi de rest, şi astfel toată acea parte de avangardă a oastei britane căzu în luptă vitejească. Cum însă corpul principal rămase ferm pe poziţie, nepăsător la săgeţile normande, tăind cu halebardele puzderie de călăreţi ca pe nişte codri de arbori tineri când aceştia se apropiau călare, ducele William se prefăcu că se retrage. Nerăbdători, englezii îl urmară. Armata normandă îi înconjură din nou şi căzu asupra lor, făcând masacru mare.

"Totuşi", spuse ducele William, "mai sunt mii de englezi neclintiţi ca nişte stânci în jurul regelui lor. Trageţi în sus, arcaşi normanzi, ca la cădere săgeţile voastre să-i poată lovi direct în moacă". Soarele se ridică pe cer şi coborî, iar bătălia era încă în toi. De-a lungul acelei zile pustii de octombrie, zgomotul încăierării învălui întreaga atmosferă. În amurgul roşiatic şi în lumina albă a lunii, mormane de oameni morţi zăceau grămadă pretutindeni pe sol, oferind o privelişte înspăimântătoare. Rănit de o săgeată în ochi, regele Harold îşi pierduse aproape complet vederea. Fraţii îi pieriseră deja ucişi în luptă. Douăzeci de cavaleri normanzi, ale căror armuri lovite străluciseră aruncând raze ca de foc şi pară în lumina soarelui toată ziua, iar acum în lumina lunii, păreau argintii ţâşniră înainte să ia stindardul regal de la cavalerii şi soldaţii englezi ce mai făceau cu credinţă zid în jurul regelui lor orbit. Monarhul primi o lovitură mortală şi căzu răpus. Luând-o la goană, englezii se împrăştiară. Normanzii se adunară şi astfel se încheie.

O, ce privelişte cu clar de lună şi cu stele, când luminile străluceau în cortul victoriosului duce William, ce fu ridicat lângă locul unde căzuse Harold - iară el şi cavalerii săi chefuiau înăuntru, pe când soldaţi cu torţe umblând de colo-colo, căutau leşul lui Harold printre grămezile de morţi de pe afară. Războinicul cu broderie în fir de aur şi pietre scumpe zăcea pe jos, tot o rană şi mânjit cu sânge - iar cei trei lei normanzi stăteau de veghe fără să piardă câmpul o clipă din ochi!

CAPITOLUL VIII

ANGLIA SUB WILLIAM ÎNTÂIUL, CUCERITORUL NORMAND

Pe locul unde căzu viteazul Harold, William normandul ridică apoi o mănăstire, care sub numele de Abația Bătăliei fu de-a lungul multor ani tulburi un loc bogat și elegant, nu ca ruina cenușie acoperită de iederă de acum. Dar primul lucru pe care îl avea de făcut era să-i înfrângă pe englezi cu totul, iar asta, după cum veți fi aflat deja, era cam greu pentru oricine.

Făcu ravagii în mai multe comitate, arse și jefui multe orașe, pustii zeci și sute de mile de sate încântătoare, distruse nenumărate vieți. În cele din urmă, STIGAND, arhiepiscopul de Canterbury, cu alți reprezentanți ai clerului și ai poporului, se duseră în tabără și i se supuseră. EDGAR, insignifiantul fiu al lui Edmund cel de Fier fu proclamat rege de alții, dar nu ieși nimic din asta. Fugi apoi în Scoția, unde tânăra și frumoasa lui soră se căsători cu regele scoțian. Edgar însuși nu era atât de important ca oamenilor să le pese cine știe cât de el.

În ziua de Crăciun, William fu încoronat la abația Westminster sub numele de WILLIAM ÎNTÂIUL, mai bine cunoscut sub cel de WILLIAM CUCERITORUL. Fu o încoronare ciudată. Unul dintre episcopii care oficiau ceremonia îi întrebă pe normanzi în franceză de nu ar vrea ca ducele William să le fie rege. "Da" răspunseră ei. Un alt episcop puse saxonilor aceeași întrebare în engleză. "Da" răspunseră ei, într-un chiot. Ajungând la urechile unui paznic al soldaților cavaleriști normanzi, zgomotul de afară fu luat drept rezistență a englezilor. Paznicul dădu de îndată foc caselor învecinate și se iscă o învălmășeală în mijlocul căreia regele rămânând în abație doar cu câțiva preoți (și trăgând o mare spaimă laolaltă cu ei) fu degrabă încoronat. Când coroana îi fu pusă pe creștet jură să-i guverneze pe englezi la fel de bine precum mai bun dintre propriii lor monarhi. Cred că sun-

teți de acord cu mine că, dacă îl excepțăm pe Alfred, s-ar putea să o fi făcut cu destulă ușurință.

Un mare număr de nobili englezi fuseseră uciși în ultima bătălie dezastruoasă. Regele William le confiscă moșiile precum și pe cele ale tuturor nobililor care luptaseră împotriva lui acolo și le dădu propriilor săi cavaleri și nobili normanzi. Multe familii mari din prezent și-au dobândit astfel pământurile engleze și sunt foarte mândre de asta.

Dar ceea ce se obține prin forță trebuie menținut cu forța. Ca să-și apere noua proprietate, acești nobili fură nevoiți să construiască cetăți pe tot cuprinsul Engliterei și indiferent ce ar fi făcut regele, nu putea nici să liniștească și nici să înăbușe națiunea cum i-ar fi convenit. Introduse treptat limba normandă și obiceiurile normande, însă pentru multă vreme marea masă a englezilor rămase tâfnoasă și răzbunătoare. La plecarea lui în Normandia ca să-și viziteze supușii de acolo, opresiunile fratelui său vitreg, ODO, căruia îi dădu în grijă regatul englez, scoaseră poporul din minți. Oamenii din Kent îl și invitară pe vechiul lor dușman, contele Eustațiu de Boulogne, care condusese lupta când bărbatul din Dover fusese ucis la gura sobei, să ia în posesiune Doverul. Locuitorii comitatului Hereford, ajutați de galezi și comandați de un șef numit EDRIC CEL SĂLBATIC, îi mânară pe normanzi afară din țara lor. Unii dintre cei ce fuseseră deposedați de pământuri formară bande în nordul Angliei, alții în Scoția, prin codri deși și mlaștini; și ori de câte ori se putură năpusti asupra normanzilor sau a englezilor care li se supuseseră acestora, luptară, jefuiră și uciseră ca niște proscriși disperați ce erau. Se puseră la cale conspirații pentru un masacru general al normanzilor, asemănător vechiului masacru al danezilor. Pe scurt, englezii erau puși pe crime în întregul regat.

Temându-se că s-ar putea să-și piardă cucerirea, regele William se întoarse și încercă să liniștească populația Londrei cu vorbe blânde. Porni apoi să-i reprime aspru pe cei din provincie. Printre orașele pe care le asedie, unde-i ucise și mutilă pe locuitori fără nici o deosebire, necruțând nici tineri, nici bătrâni, fie înarmați sau nu, se numărară Oxford, Warwick, Leicester, Nottingham, Derby, Licoln, York. În toate aceste locuri și în multe altele, focul și sabia produseră orori maxime și făcură pământul înspăimântător la vedere. Pârâurile și râurile fură înroșite de sânge, cerul fu înnegrit de fum, câmpurile deveniră pustiuri de cenușă, marginile drumurilor fură acoperite de morți. Acestea sunt

rezultatele fatale ale cuceririi şi ambiţiei! Deşi William era un om neîndurător şi furios, nu îmi închipui că la invazie în Englitera intenţionase anume să producă o asemenea oribilă ruină. Dar ceea ce obţinuse prin mână forte putea să păstreze doar tot aşa, şi procedând astfel, transformă ţara într-un cavou.

Doi fii ai lui Harold, pe nume EDMUND şi GODWIN, veniră din Irlanda cu nişte corăbii împotriva normanzilor, dar fură înfrânţi. Nici nu se sfârşi bine asta când haiducii din păduri hărţuiră Yorkul atât de tare, încât guvernatorul trimise la rege după ajutor. Regele expedie un general şi o mare armată să ocupe oraşul Durham. Episcopul acelui loc îl întâlni pe general în afara oraşului şi îl avertiză să nu intre căci ar fi în primejdie acolo. Generalului nu-i păsă deloc de avertisment şi intră cu toţi oamenii săi. În noaptea aceea, pe fiecare deal cât cuprinzi cu ochii de la Durham, se aprinseră focuri de semnalizare. Când se revărsară zorile, englezii care se adunaseră în mare număr forţară porţile, luară cu asalt oraşul şi îi uciseră pe toţi normanzii. După aceea, englezii îi implorară pe danezi să vină să-i ajute. Danezii veniră cu două sute şi patruzeci de corăbii. Nobilii proscrişi li se alăturară; capturară Yorkul şi-i scoaseră pe normanzi din acel oraş. Apoi William îi mituí pe danezi să plece şi se porni pe asemenea răzbunare asupra englezilor încât tot focul şi sabia, fumul şi cenuşa, moartea şi ruina dinainte fură nimic pe lângă ea. În cântece melancolice şi triste povestiri se mai cânta şi se spunea la gura focului prin colibe, în serile de iarnă, la o sută de ani după aceea cum în acele înspăimântătoare zile ale normanzilor nu rămăsese de la râul Humber şi până la râul Tyne nici un sat locuit şi nici un câmp cultivat - cum nu mai era nimic decât o ruină sinistră, în care creaturile umane zăceau moarte laolaltă cu animalele. La acea vreme, proscrişii aveau ceea ce numiră o tabără de refugiu în zona smârcurilor din comitatul Cambridge. Protejaţi de terenuri mlăştinoase de care era greu să te apropii, stăteau prin stufăriş şi papură, ascunşi vederii de ceţurile ce se ridicau din pământul apătos. Cică mai era în acea vreme dincolo de mare, în Flandra, un englez numit HEREWARD, al cărui tată murise în absenţa sa şi a cărui avere fusese dată unui normand. Când auzi de această nedreptate ce i se făcuse (de la nişte exilaţi ce se nimeriră să cutreiere acea ţară) fu cuprins de dorul răzbunării şi alăturându-li-se proscrişilor în tabăra de refugiu deveni căpetenia lor. Era un soldat atât de bun încât normanzii îşi închipuiră că era ajutat de vrăji. Chiar şi după ce construise un drum

lung de trei mile peste mlaştinile din comitatul Cambridge, cu scopul de a-l ataca pe acest presupus vrăjitor, William socoti necesar să angajeze o femeie bătrână ce se pretinse a fi vrăjitoare, ca să vină şi să facă niscai farmece pentru cauza regală. În acest scop, o puseră să meargă înaintea trupelor într-un turn de lemn, însă foarte curând, Hereward se descotorosi de această nefericită vrăjitoare, arzând-o cu turn cu tot. În orice caz, călugării din apropiata mănăstire de la Ely, cărora le plăcea traiul bun şi care găseau total lipsită de confort sistarea proviziilor lor de carne şi de băutură, prin instaurarea blocadei îi arătară regelui o cale secretă pe unde putea lua tabăra prin surprindere. Hereward fu astfel înfrânt. Nu aş putea să spun dacă muri apoi liniştit sau de fu ucis după ce omorâse vreo şaisprezece dintre oamenii ce-l atacară, aşa cum relatează nişte versuri vechi că ar fi făcut. Înfrângerea lui puse capăt taberei de refugiu. Iar foarte curând după aceea regele victorios, atât în Scoţia cât şi în Anglia, îl înfrânse şi pe ultimul nobil englez răzvrătit. Apoi se înconjură de lorzi normanzi, îmbogăţiţi cu averile celor englezi, cerând să i se facă un cadastru mare cu toate pământurile Angliei ce fură înscrise ca proprietate a noilor săi stăpâni într-un registru numit Cartea din Ziua Judecăţii de Apoi; obligă poporul să stingă focurile şi lumânările la o anumită oră în fiecare noapte, la sunetul unui clopot ce se numi Astuparea Focului; introduse ţinuta şi obiceiurile normande; îi făcu pe normanzi stăpâni pretutindeni, iar pe englezi servitori; îi dădu afară pe episcopii englezi şi puse normanzi în locul lor, arătându-se a fi într-adevăr Cuceritorul.

Dar chiar şi cu normanzii lui duse o viaţă neliniştită. Erau tare ahtiaţi după bogăţiile englezilor, şi cu cât le dădea mai multe, cu atât voiau mai mult. Preoţii săi fură la fel de lacomi ca şi soldaţii săi. Ştim de un singur normand care îi spuse sincer stăpânului său, regele, că venise cu el în Anglia ca să-şi facă datoria ca un slujitor credincios şi că averea luată cu forţa de la alţi oameni nu avea nici un farmec pentru el. Numele său era GUILBERT. N-ar trebui să-i uităm numele căci e bine să-i ţinem minte şi să-i respectăm pe oamenii cinstiţi.

Pe lângă toate aceste necazuri, William Cuceritorul fu tulburat de certurile dintre fiii săi. Avea trei în viaţă. ROBERT zis CIORAP SCURT, din cauza picioarelor sale scurte, WILLIAM numit RUFUS, sau cel ROŞU, după culoarea părului său, şi HENRIC, iubitor de carte, numit în limba normandă BEAUCLERC - sau Cărturar Desăvârşit. Când Robert se făcu mare îi ceru tatălui său guvernarea Normandiei,

pe care o ocupase nominal ca şi copil, sub mama sa, MATILDA. Cum regele refuză să i-o acorde, Robert deveni pizmaş şi nemulţumit. Şi întâmplându-se într-o zi ca, pe când era într-o asemenea dispoziţie, să fie ridiculizat de fraţii săi, care aruncară de la balcon apă pe el în vreme ce trecea prin faţa uşii, îşi scoase sabia, dădu buzna pe scări în sus şi putu fi împiedicat doar de însuşi regele să nu-i omoare. Supărat foc, plecă în aceeaşi noapte de la curtea tatălui său cu nişte însoţitori şi se strădui să ia prin surprindere castelul din Rouen. Nereuşindu-i asta, se închise într-un alt castel din Normandia pe care regele îl asedie şi unde Robert într-o bună zi îl aruncă jos de pe cal şi aproape îl ucise fără să ştie cine era. Umilinţa lui când îşi descoperi tatăl, coroborată cu intervenţia reginei şi a altora îi împăcă, dar nu de tot, căci Robert începu curând să rătăcească plângându-se pe la toate curţile din străinătate. Era un tip vesel, lipsit de griji şi aiurit, ce-şi cheltuia tot avutul pe muzicanţi şi dansatori, dar mama lui ţinea la el, aşa că încălcând adeseori porunca regelui, îi furniza bani printr-un mesager numit SAMSON. În cele din urmă, înfuriat, regele jură că-i va smulge lui Samson ochii din cap, iar acesta, gândindu-se că singura lui speranţă de salvare era să se călugărească, recurse la respectiva soluţie. Refuzând să mai facă asemenea comisioane îşi păstră lumina ochilor.

Vedeţi, în tot acest timp, din ziua turbulentă a ciudatei sale încoronări, Cuceritorul se zbătuse să păstreze cu orice preţ ceea ce acaparase prin cruzime şi vărsare de sânge. În întreaga sa domnie se strădui, având mereu în faţă acelaşi obiectiv. Era un om aspru şi îndrăzneţ, iar asta îi reuşi.

Tare-i erau dragi banii, iar la mâncare era pretenţios din cale-afară, dar alte gusturi n-avea când să îşi mai facă, fără decât o singură meteahnă: nestăpânita-i dragoste de vânătoare. O împinse la asemenea exces, că porunci să fie rase sate şi oraşe întregi spre a face loc unor păduri cu cerbi. Nemulţumit cu şaizeci şi opt de arii acoperite cu păduri regale, mai pustii o imensă zonă ca să încropească şi în Hampshire un teren, căruia-i zise Pădurea Nouă. Rămaşi fără adăpost în câmp pustiu, mii de ţărani nenorociţi, ce îşi văzură căsuţele dărâmate, îl detestară pentru acest aport hain la multele lor suferinţe. Şi când în cel de al douăzeci şi unulea an al domniei sale (ce se dovedi şi cel din urmă) se duse la Rouen, Anglia era atât de învrăjbită împotriva lui, de parcă orice frunză de pe fiecare creangă din toate pădurile regale l-ar fi blestemat. Cum Richard (unul dintre cei patru fii ai săi)

fusese ucis de un cerb ce-l străpunsese cu coarnele în Pădurea Nouă, oamenii spuneau că acel loc dobândit cu atâta răutate le va veni de hac şi altora din neamul hainului Cuceritorului.

Intrase cu regele Franţei într-o dispută asupra unui teritoriu. Negocie cu acel monarh pe tot parcursul şederii sale la Rouen în timpul căreia zăcu în pat şi luă medicamente, căci medicii îl sfătuiră să o facă din cauza masivelor proporţii pe care le luase. Ajungându-i pe la urechi că regele Franţei râdea bine făcând glume pe socoteala lui, jură - cuprins de o furie oarbă - că-i va plăti distracţia cu vârf şi îndesat. Adunându-şi oastea, mărşălui în teritoriul disputat. Arse - în vechea sa manieră - viile, recoltele şi rodul, incendie oraşul Nantes. Fu într-un ceas rău, însă, căci calul pe care călărea printre ruinele înfierbântate dădu în tropot peste niscai tăciuni de jar aprins ce ardea mocnit şi tresărind, îl azvârli înainte izbindu-l rău cu capul de oblâncul şeii. Zăcu între viaţă şi moarte la o mănăstire de lângă Rouen vreme de şase săptămâni, iar apoi, făcându-şi testamentul, lăsă Anglia în grija lui William, Normandia în cea a lui Robert şi cinci mii de lire pe seama lui Henric. Spre a-şi uşura sufletul de povara atâtor vărsări de sânge ce-l munceau acum din greu, porunci să se facă danii multor biserici şi mănăstiri engleze (în semn de mare căinţă), eliberă prizonierii de seamă ce stătuseră prin temniţi atât amar de ani.

La răsăritul soarelui într-o dimineaţă de septembrie, regele fu trezit din somn de sunetul unui clopot de biserică. "Ce clopot este acela?" întrebă el cu glas pierit. Îi spuseră că era clopotul de la capela Sfintei Maria. "Îmi încredinţez sufletul Mariei!" zise el şi muri.

Gândiţi-vă la numele său, Cuceritorul, iar apoi ţineţi cont ce moarte a avut! În clipa în care închise ochii, doctorii, preotul şi nobilii săi, neştiind ce luptă pentru tron putea să aibă loc acum, ce s-ar putea întâmpla în ea, se depărtară în grabă, fiecare gândindu-se doar la sine şi la proprietatea lui; slujitorii mercenari ai curţii începură să fure şi să jefuiască; în lupta indecentă, trupul regelui se rostogoli din pat şi căzând, zăcu în legea lui ore întregi pe podea. O, Cuceritorule, de care atâţia oameni mari sunt mândri acum, pe care atâţia nu dădeau doi bani atunci, o inimă cu credinţă faţă de tine te-ar fi încălzit mai mult decât întreaga Engliteră! La scurtă vreme după aceea veniră preoţii furişându-se înăuntru cu rugăciunile şi lumânările lor, iar un bun cavaler numit HERLUIN se angajă (ceea ce nimeni altul nu catadicsi a face) să transporte cadavrul la Caen, în Normandia, ca să poată fi îngropat

acolo în Biserica Sf. Ştefan ridicată de Cuceritor. Ca un blestem, focul la care în timpul vieţii recursese cu atâta răutate păru să-l urmărească dincolo de moarte. Când cadavrul îi fu depus în biserică, un mare incendiu izbucni în oraş, iar cum cei de faţă ieşiră în grabă să îi pună capăt, rămase din nou singur.

De tihnă nu avu parte nici la groapă. Era pe punctul de a fi coborât, în veşmintele sale regale, într-un cavou de lângă altarul central, în prezenţa unei mari mulţimi de oameni, când o voce puternică din mulţime strigă: "Pământul acesta este al meu!" Cunoscând cazul vorbitorului şi ştiind că regele refuzase adesea să-i facă dreptate, preoţii şi episcopii de faţă îi plătiră pe loc şaizeci de şilingi pentru mormânt. Cadavrul nu-şi află liniştea nici măcar atunci. Cavoul fiind prea mic, încercară să-l bage cu forţa înăuntru. Se desfăcu, emană o duhoare groaznică, oamenii se grăbiră să iasă afară la aer şi pentru a treia oară fu lăsat singur.

Unde erau cei trei fii ai Cuceritorului, absenţi de la înmormântarea tatălui lor? Robert se plimba în Franţa sau în Germania, înconjurat de menestreli, dansatori şi cartofori. Henric ducea departe, la loc sigur, cele cinci mii de lire ale sale, într-o ladă ce i se făcuse la preţ de chilipir. William cel Roşu se grăbea spre Anglia, ca să pună mâna pe vistieria regală şi pe coroană.

CAPITOLUL IX

ANGLIA SUB WILLIAM AL DOILEA, NUMIT RUFUS

Intr-o grabă ce-ţi tăia respiraţia, WILLIAM CEL ROŞU îşi asigură cele trei mari forturi de la Dover[1], Pevensey[2], şi Hastings[3] pornind-o apoi cu mare zor spre Winchester[4], unde se păstra vistieria regală. După ce vistiernicul îi predă cheile, găsi că aceasta se ridica la şaizeci de mii de pfunzi de argint, basca aur şi bijuterii. Ca deţinător al unei asemenea bogăţii, îl convinse curând pe arhiepiscopul de Canterbury să-l încoroneze şi deveni William al Doilea, rege al Angliei.

Nici nu se înscăunase bine pe tron că şi dădu ordin să fie din nou întemniţaţi nefericiţii deţinuţi de stat pe care îi eliberase tatăl său, şi-l îndrumă pe un aurar să împodobească mormântul părintesc cu aur şi argint din abundenţă. Şi-ar fi făcut mai bine datoria de l-ar fi îngrijit pe Cuceritor, în vreme ce trăgea să moară, dar Anglia însăşi, precum acest Crai Roşu, ce o guverna odinioară a ridicat ades cavouri scumpe pentru morţi pe care îi tratase prost în timpul vieţii.

Cum fratele regelui părea mulţumit a fi unicul duce din acea ţară, şi cum celălalt frate, Cărturarul-Desăvârşit era foarte îndestulat cu cele cinci mii de lire din ladă, putem să ne închipuim că regele nutrea speranţa măgulitoare a unei domnii tihnite, dar asemenea domnii se întâlneau cu greu în timpurile acelea. Turbulentul episcop ODO (care binecuvântase armata normandă la bătălia de la Hastings şi care cred

---

[1] Oraş în sud-estul Angliei, pe ţărmul Canalului Mânecii.

[2] Sat din Sussex, odinioară port maritim; celebru loc de debarcare a lui William de Normandia.

[3] Oraş pe coasta de sud-est a Angliei.

[4] Oraş din sudul Angliei, cu o faimoasă catedrală; reşedinţa teritorială a Comitatului Hampshire.

că îşi atribuise întregul merit al victoriei) începu curând să-i dea regelui Roşu bătaie de cap împreună cu nişte puternici nobili normanzi.

Adevărul pare a fi că acest episcop şi prietenii săi, care aveau pământuri în Anglia şi Normandia, doreau să le stăpânească atât pe unele, cât şi pe celelalte sub un singur suveran, şi preferau cu mult o persoană, de treabă, cum era Robert, lui Rufus, care, deşi departe de a fi amabil în orice privinţă, era un om ager şi care nu putea fi înşelat. Se declarară în favoarea lui Robert şi într-o dispoziţie sumbră se retraseră la castelele lor (construcţii cam supărătoare pentru regi). Văzând că normanzii se îndepărtează, regele Roşu se răzbună pe ei apelând la englezi, cărora le făcu o serie de promisiuni, îndeosebi făgăduieli de a înmuia asprimea legilor pădurii, pe care nu intenţiona deloc să le îndeplinească. Englezii în schimb îl ajutară într-atât prin vitejia lor încât ODO fu asediat în castelul de la Rochester, obligat să-l abandoneze şi să plece din Anglia pentru totdeauna, după care ceilalţi nobili răzvrătiţi fură curând reduşi la tăcere şi împrăştiaţi.

Apoi regele Roşu trecu în Normandia, unde poporul suferea mult sub slaba guvernare a ducelui Robert. Scopul regelui era să ocupe domeniile ducale. Desigur, ducele se pregăti să reziste la aceasta, şi mizerabilul război între cei doi fraţi părea inevitabil când nobilii puternici de ambele părţi, sătui de atâta război, intervenira ca să-l împiedice. Se încheie un tratat. Fiecare dintre cei doi fraţi fu de acord să renunţe la o parte din pretenţiile sale şi ce va trăi mai mult să moştenească toate domeniile celuilalt. Ajunşi la acest consens de iubire, se îmbrăţişară şi-şi unira forţele împotriva Savantului-Desăvârşit care cu o parte din cele cinci mii de lire ale sale cumpărase nişte teritorii de la Robert trecând ca urmare drept individ periculos.

Muntele Sf. Mihail din Normandia (există un alt Munte al Sf. Mihail în Cornwall, grozav de asemănător cu el) era pe atunci, cum este şi acum, o fortăreaţă sigură pe vârful unei stânci înalte, în jurul căreia, la creşterea fluxului, marea se revărsa blocând orice cale de acces spre uscat. În acest loc Savantul-Desăvârşit se zăvorî cu soldaţii săi, şi aici fu el asediat în toată legea de cei doi fraţi ai lui. Odată, când fu redus la mare mizerie din lipsă de apă, generosul Robert, nu numai că le permise oamenilor săi să i-o procure, ci îi trimise Savantului-Desăvârşit vin de la propria sa masă. "Ce! să-l lăsăm pe propriul nostru frate să moară de sete? De unde să scoatem altul, când s-o duce el?"

Altădată, cum regele călărea singur pe țărmul golfului, privind în sus la castel fu prins de doi dintre oamenii Savantului-Desăvârșit dintre care unul fu cât pe ce să-l ucidă, așa că îi strigă: "Oprește-te, ticălosule! Sunt regele Angliei!" Se povestește că soldatul îl ridică de pe jos respectuos și umil și că regele îl luă în slujba sa! Povestea poate fi adevărată sau nu, dar în orice caz e adevărat că Savantul-Desăvârșit nu le putu ține piept fraților săi și că abandonă Muntele Sf. Mihail, bătând drumurile așa cum se știe că fac uneori și alți sărmani nenorociți savanți.

În timpul regelui Roșu scoțienii deveniră turbulenți și fură înfrânți de două ori - în cea de a doua înfrângere pierzându-l pe Malcolm, regele lor, și pe fiul acestuia. Galezii deveniră și ei turbulenți. Rufus avu mai puțin succes împotriva lor, căci aceștia luptând prin munți executară trupele regelui la sânge. La rândul lui, Robert de Normandia deveni turbulent și plângându-se că fratele său, regele, nu respecta cu credință înțelegerea lor, se ridică la luptă și obținu ajutor din partea regelui Franței, pe care Rufus îl cumpără în cele din urmă cu sume mari de bani. Și Anglia deveni turbulentă. Lordul Mowbray, puternicul conte de Northumberland, se puse în fruntea unei mari conspirații ca să-l detroneze pe rege și să-l aducă la tron pe STEPHEN, rudă apropiată a Cuceritorului. Complotul fiind descoperit, toți șefii conspiratorilor fură prinși: unii amendați, alții trimiși la închisoare, iar alții executați. Însuși contele Northumberland fu zăvorât într-o temniță, dedesubtul castelului Windsor[5], unde se și sfârși din viață, după treizeci de ani de închisoare. Preoții din Anglia fură mai turbulenți decât orice altă categorie cu autoritate, căci regele Roșu îi tratâ cu atâta lipsă de politețe, încât refuză să numească noi episcopi sau arhiepiscopi când cei vechi mureau, deși deținea toate averile cinului lor. Drept plată pentru aceasta, preoții îi scriseră biografia după moarte și-și bătură bine joc de el. Personal înclin să cred că între preoți și regele Roșu nu prea aveai ce să alegi, căci ambele părți erau lacome și viclene, și că se potriveau de minune.

Regele Roșu avea un suflet fățarnic, egoist, lacom și meschin. Avea drept favorit un merituos preot, Ralph, poreclit Flambard, sau cel Însemnat cu Foc - căci în acele zile dificile mai fiecare celebritate își avea porecla ei. Odată, pe când era bolnav, regele căindu-se îl unse

[5] Una dintre reședințele oficiale ale familiei regale britanice ce se află la Windsor, oraș din sudul Angliei, situat pe râul Tamisa.

arhiepiscop de Canterbury pe ANSELM, preot străin şi om de omenie, dar nici nu apucă să se însănătoşească bine că, regretându-şi căinţa, continuă să-şi însuşească pe nedrept o parte din veniturile arhiepiscopiei. Aceasta duse la dispute violente, care se agravară datorită existenţei la Roma din acea vreme a doi papi rivali, fiecare din aceştia declarându-se unicul papă adevărat, original, infailibil, ce nu putea să facă greşeli. În cele din urmă, cunoscând firea regelui Roşu şi nesimţindu-se în siguranţă în Anglia, ANSELM ceru permisiunea să plece iarăşi în străinătate. Regele Roşu i-o dădu bucuros. Căci ştia că de îndată după plecarea lui putea din nou începe să încaseze toţi banii de la Canterbury, pentru propria-i folosinţă.

Prin asemenea mijloace, împovărând şi asuprind poporul englez pe toate căile posibile, Regele Roşu deveni foarte bogat. Oricând avea nevoie de bani indiferent de scop, îi aduna într-un fel sau altul, fără să-i pese de dreptate, sau de mizeria pe care o cauza. Având şansa să cumpere de la Robert întregul ducat de Normandia pe cinci ani, impuse poporului englez mai multe taxe ca oricând. Obligă până şi mănăstirile de maici să îşi scoată la mezat tacâmurile şi lucrurile de valoare spre a-i oferi mijloacele de a face achiziţia. Dar era la fel de rapid şi dornic să înăbuşe revolta, pe cât era la strângerea banilor, iar cum o parte din poporul normand obiectă - foarte natural, cred eu - la vânzarea lor în acest fel, conduse împotriva lor o armată cu toată viteza şi energia tatălui său. Fu atât de nerăbdător, încât se îmbarcă spre Normandia pe un vânt foarte puternic, iar când marinarii îi spuseră că era periculos să iasă în larg pe o asemenea vreme mizerabilă replică: "Ridicaţi pânzele şi la drum! Aţi auzit vreodată de un rege care să se fi înecat?"

Vă veţi întreba cum se face că până şi neglijentul Robert ajunsese să-şi vândă posesiunile. Iată cum se întâmplă. Era de mult obiceiul la englezi să facă la Ierusalim călătorii ce se numeau pelerinaje, ca să se poată ruga acolo la mormântul Mântuitorului. Cum Ierusalimul aparţinea turcilor, care urau Creştinismul, aceşti călători erau adesea insultaţi şi maltrataţi. Creştinii suportară cu răbdare câtva timp, dar în cele din urmă PETRE PUSTNICUL, om remarcabil, de mare cinste şi elocvenţă, începu să predice în diferite locuri împotriva turcilor şi să declare că era de datoria bunilor creştini să-i izgonească pe acei necredincioşi de la mormântul Mântuitorului, să ia în stăpânire şi să apere acel loc sfânt. Se iscă o patimă cum nu se mai văzuse. Mii şi mii

de oameni de toate rangurile şi condiţiile porniră spre Ierusalim, să se războiască cu turcii. În istorie, războiul respectiv e cunoscut sub numele de prima cruciadă, iar fiecare cruciat purta o cruce marcată pe umărul său drept.

Nu toţi cruciaţii erau creştini zeloşi. Printre ei se aflau o mulţime de spirite neliniştite, risipitoare şi aventuroase ale vremii. Deveniră cruciaţi de dragul schimbării, în speranţa jafului, fiindcă n-aveau nimic de făcut acasă, fiindcă le plăcea să vadă ţări străine, fiindcă le făcea mare plăcere să bată oameni, şi-ar fi căftit un turc cu tot atâta drag ca pe un creştin. Se poate ca Robert de Normandia să fi ţinut cont de toate astea precum şi de o mişcătoare dorinţă de a-i scuti pe creştini de tratament prost pe viitor. Vru să adune câţiva oameni înarmaţi şi să pornească în cruciadă. Nu putea face asta fără bani şi, cum nu-i avea, îşi vându domeniile fratelui său, Regele Roşu, pe cinci ani. Cu marea sumă pe care o obţinu astfel le furniză cruciaţilor cele necesare şi plecă spre Ierusalim în ceremonie nupţială. Regele Roşu, care făcea bani din orice, stătu acasă, preocupat să stoarcă sume şi mai mari de la normanzi şi englezi.

După trei ani de mari greutăţi şi suferinţe - cauzate de naufragiu pe mare, călătorie prin locuri ciudate, foame, sete şi febră prin nisipurile arzătoare ale deşertului şi de furia turcilor - vitejii cruciaţi luară în stăpânire mormântul Mântuitorului. Turcii mai rezistau, dar acest succes spori dorinţa generală a celor din Europa să se alăture Cruciadei. Un alt mare duce francez îşi oferi domeniile spre vânzare pe un anumit termen bogatului Rege Roşu, când domnia acestuia ajunse deodată la un sfârşit violent.

Nu veţi fi uitat, sper, de Pădurea Nouă, înfiinţată de Cuceritor, pe care nenorociţii oameni ale căror case le distrusese o urau aşa de mult. Cruzimea legilor Pădurii, tortura şi moartea pe care le aduceau ţărănimii măriră această ură. Bieţii oameni de la ţară persecutaţi credeau că Pădurea Nouă este vrăjită. Spuneau că pe timp de furtună cu fulgere şi tunete şi în toiul nopţii îşi făceau apariţia diavoli ce se mişcau sub crengile copacilor întunecoşi. Spuneau că o vedenie înfricoşătoare le prorocise vânătorilor normanzi că Regele Roşu va fi pedepsit acolo. Iar acum, în această frumoasă lună de mai, când se împliniseră aproape treisprezece ani de domnie a Regelui Roşu iar un al doilea prinţ din sângele Cuceritorului - un alt Richard, fiul ducelui Robert - fu ucis de o săgeată în această pădure de groază; se zvoni că

această secundă nu era şi cea din urmă oară şi că acolo avea să se mai facă moarte de om.

Era o pădure singuratică, amarnic blestemată de popor din pricina relelor ce se făcuseră pentru înfiinţarea ei şi nimeni nu hoinărea în afară de rege, de curtenii săi şi vânători cu drag pe acolo. În fond, însă era ca orice altă pădure. Primăvara, frunzele-i verzi ţâşneau din muguri. Vara înfloreau vesele şi făceau umbre mari, iarna se veştejeau, cădeau şi zăceau pe muşchi, în grămezi cafenii. Unii copaci erau maiestuoşi, crescând înalţi şi puternici, alţii căzuseră fie de la sine, fie doborâţi de securea pădurarului, unii erau scorburoşi, iar iepurii îşi făceau vizuini la rădăcinile lor, alţii loviţi de trăsnet stăteau în picioare, albi şi goi. Erau pe acolo coaste de dealuri acoperite cu ferigi din abundenţă pe care roua dimineţii strălucea frumos: pârâuri unde căprioarele coborau să se adape, sau peste care întregul grup sărea ferindu-se în salt de săgeţile vânătorilor; luminişuri însorite şi locuri solemne în care doar puţină lumină răzbătea prin frunzişul foşnitor. Cântecele păsărilor din Pădurea Nouă erau mai plăcute auzului decât strigătele oamenilor ce se luptau la marginea ei, şi chiar şi când Regele Roşu şi curtea sa veneau să vâneze prin pustietăţile de acolo blestemând în gura mare şi călărind avan în zornăit de scări, frâie, cuţite şi pumnale pricinuiau cu mult mai puţin rău acolo decât printre englezi sau normanzi, iar cerbii mureau (după cum şi trăiau mult mai uşor decât oamenii).

Într-o zi din august Regele Roşu împăcat de acum cu fratele său, Cărturarul-Desăvârşit, veni cu mare alai să vâneze în Pădurea Nouă. Era un grup de cheflii ce stătuse toată noaptea la Malwood-Keep, o cabană de vânătoare din pădure, unde atât la cină, cât şi la micul dejun membrii săi se bine-dispuseseră consumând o mare cantitate de vin. Ceata se împrăştie în toate direcţiile după cum era obiceiul vânătorilor pe atunci. Regele îl luă cu sine doar pe SIR WALTER TYRREL, un ţintaş celebru, căruia îi dăduse înainte de a încăleca în acea dimineaţă două săgeţi frumoase.

Ultima oară când regele fu văzut în viaţă călărea cu Sir Walter Tyrrel, iar câinii lor vânau împreună. Era aproape noapte când un biet samsar de mangal trecând cu căruţa prin pădure dădu peste trupul solitar al unui mort străpuns de o săgeată în pieptul care-i mai sângera. Îl puse în căruţă. Era trupul regelui. Hurducat şi rostogolit, cu barba-i roşie albită cu totul de var şi năclăită de sânge fu dus a doua zi în

căruța samsarului de mangal la Catedrala Winchester, unde fu primit și îngropat.

Sir Walter Tyrrel, care fugi în Normandia și ceru protecția regelui Franței, jură în acea țară că Regele Roșu fusese brusc omorât de o săgeată trasă de o mână nevăzută, pe când vânau împreună, că se temuse să nu fie bănuit ca ucigaș al regelui și că dăduse imediat pinteni calului și fugise spre țărmul mării. Alții declarară că regele și Sir Walter Tyrrel vânau în tovărășie puțin înainte de apusul soarelui stând în tufe unul în fața celuilalt, când un cerb veni între ei. Că regele își scoase arcul și țintì, dar coarda se rupse. Că regele strigă apoi "Trage, Waltere, pentru numele Satanei!" Că Sir Walter trase. Că săgeata se lovi de un copac și scânteind se întoarnă de la cerb lovindu-l de moarte pe regele ce călărea.

De a cui mână căzu de fapt Regele Roșu și dacă acea mână trase întâmplător sau voit săgeata în pieptul lui, numai Dumnezeu știe. Unii cred că fratele său ar fi putut să pună la cale moartea lui, dar Regele Roșu își făcuse așa de mulți dușmani atât printre preoți, cât și între mireni, încât bănuiala poate cădea în mod rezonabil asupra unui ucigaș mai puțin straniu. Tot ce se știe este că-l găsiră mort în Pădurea Nouă, pe care poporul în suferință o socotise un loc blestemat pentru neamul lui.

CAPITOLUL X

ANGLIA SUB HENRIC ÎNTÂIUL, ZIS CĂRTURAR-DESĂVÂRŞIT

Auzind de moartea Regelui Roşu, CĂRTURARUL-DESĂVÂRŞIT se repezi înspre Winchester cu o viteză egală cu cea pe care o luase Rufus însuşi ca să pună mâna pe vistieria regală, dar custodele vistieriei, ce fusese unul dintre ortacii săi de vânătoare, porni şi el degrabă spre Winchester şi sosind acolo refuză să o predea. La aceasta, Cărturarul-Desăvârşit îşi scoase sabia şi ameninţă să-l omoare pe vistiernic, care ar fi plătit cu viaţa, de nu şi-ar fi dat seama de inutilitatea unei împotriviri mai îndelungate când află că prinţul era sprijinit de un grup de magnaţi puternici ce se declarară hotărâţi să-l facă rege. Deci vistiernicul predă banii şi bijuteriile coroanei, iar cum cea de a treia zi după moartea Regelui Roşu căzu într-o duminică, Cărturarul-Desăvârşit se postă în faţa altarului central din Westminster Abbey şi declară solemn că va renunţa la averea bisericii pe care o luase fratele lui, că nu le va pricinui nobililor nici un rău şi că va reda poporului legile lui Edward Confesorul cu toate îmbunătăţirile aduse de William Cuceritorul. Astfel începu domnia REGELUI HENRIC ÎNTÂIUL.

Oamenii se ataşară de noul rege atât fiindcă trecuse prin necazuri, cât şi fiindcă era din naştere englez şi nu normand. Cum ca să întărească acest ultim ascendent asupra lor, regele trebuia să se căsătorească cu o englezoaică, gândul i se opri la MAUD CEA BUNĂ, fiica regelui Scoţiei. Deşi inimoasa prinţesă nu-l iubea pe rege, perspectiva unirii rasei normande cu cea saxonă, act de mare caritate, menit să prevină ura şi vărsarea de sânge dintre ele, o mişcară într-atâta încât consimţi să îi devină soţie. După nişte dispute între preoţi, care spuseră că întrucât în tinereţe fusese la o mănăstire de maici şi purtase voal de călugăriţă nu putea fi legal cununată - la care prinţesa afirmă că mătuşa ei, la care locuise în tinereţe, într-adevăr aruncase

uneori pe ea o bucată de material negru însă fără vreun alt motiv decât acela că voalul de călugăriță era singura îmbrăcăminte la femei și fete, ce impunea respect cuceritorilor normanzi iar nu din pricina jurământului de călugăriță, pe care nu-l făcuse niciodată - i se declară că e liberă să se căsătorească și fu făcută regina regelui Henric. Fu o regină bună, frumoasă, de treabă și demnă de un soț mai bun decât regele.

Deși hotărât și isteț, acesta era un om viclean și lipsit de scrupule. Nici că-i păsa de cuvântul său și recurgea la orice mijloace ca să-și atingă scopul. Toate acestea se văd din tratamentul aplicat fratelui său Robert - acel Robert care îi permisese să se răcorească cu apă și care îi trimisese din vinul de la propria sa masă, când ferecat în lanțuri, cu ciorile zburându-i pe deasupra se usca de sete în castelul de pe vârful muntelui Sf. Mihail, unde fratele cel Roșu l-ar fi lăsat să piară. Înainte ca regele să înceapă să se ocupe de Robert, îndepărtă și dezonoră pe toți favoriții fostului monarh, care erau în mare parte caractere josnice, mult detestate de popor. Pe Flambard cel Însemnat cu Foc, pe care proaspătul rege îl făcuse episcop de Durham[1], Henric îl întemniță tocmai în Turn, dar Însemnatul cu Foc era tare glumeț și bun tovarăș și se făcu atât de popular printre gardieni încât aceștia se prefăcură că nu știu nimic despre o funie lungă ce fu trimisă în închisoare pe fundul unui vas adânc cu vin. Gardienii luară vinul, iar cel Însemnat cu Foc luă funia, pe care, când ei dormeau duși, se lăsă în jos de la o fereastră în noapte și astfel se îmbarcă frumușel pe o corabie și pe-aici ți-e drumul spre Normandia!

Când fratele său, Cărturarul-Desăvârșit, veni la tron, cum Robert era tot plecat pe Pământul Făgăduinței[2], Henric scorni că acesta ar fi ajuns suveran în acea țară și cum lipsise atât de mult, poporul ignorant crezu gogomănia. Dar după ce Henric domni ca rege al Engliterei un timp, uite că Robert veni acasă în Normandia, înapoindu-se fără grabă de la Ierusalim prin Italia, o țară minunată de care se bucurase foarte mult și unde se căsătorise cu o femeie la fel de frumoasă ca aceasta! În Normandia îl găsi pe cel Însemnat cu Foc așteptând ca să-l zorească să-și revendice dreptul la coroana engleză și să-i declare război regelui Henric. După o mare pierdere de timp în ospețe și dansuri cu fru-

---

[1] Oraș în nord-vestul Angliei, reședința comitatului cu același nume.

[2] Denumirea acelor țări din Orientul Mijlociu, ce au legătură cu primii creștini evrei și musulmani, cunoscut și sub numele de Palestina, în care au avut loc majoritatea evenimentelor menționate în Biblie.

moasa-i soție italiană, printre prietenii săi normanzi, în cele din urmă asta și făcu.

În general, englezii fură de partea regelui Henric, dar mulți dintre normanzi erau de cea a lui Robert. Marinarii englezi însă îl părăsiră pe rege și trecură cu o mare parte a flotei engleze în Normandia, așa că Robert ajunse să invadeze această țară nu cu vase străine ci în corăbii englezești. În orice caz, cuviosul Anselm pe care Henric îl chemase înapoi din străinătate și-l făcuse arhiepiscop de Canterbury era neclintit pentru cauza regelui, ce fu atât de bine susținută încât în loc să lupte, cele două oști făcură pace. Bietul Robert, care se încredea în toți și în oricine, fu gata să-i dea crezare fratelui său, regele și consimți să meargă acasă și să primească în Anglia o pensie cu condiția ca toți însoțitorii săi să fie pe deplin iertați. Regele făgădui să facă întocmai așa, dar nici nu plecară bine că și începu să-i pedepsească.

Printre ei era contele de Shrewsbury care, fiind convocat de rege să răspundă la patruzeci și cinci de acuzații, porni călare spre unul dintre puternicele lui castele, se zăvorî în el, își chemă țăranii și vasalii și luptă pentru libertate, dar fu înfrânt și surghiunit. Cu toate defectele lui, Robert era atât de credincios față de cuvântul dat, încât, când auzi pentru întâia oară de acest nobil ce se ridicase împotriva fratelui său, pustii pământurile contelui de Shrewsbury din Normandia ca să-i arate regelui că nu va sprijini nici o încălcare a tratatului lor. Aflând după aceea, când fu mai bine informat, că singura crimă a contelui era aceea de a-i fi fost prieten, veni în Anglia negândit și cordial ca de obicei să intervină pe lângă rege și să-i aducă aminte de promisiunea lui solemnă de a-i ierta pe toți însoțitorii săi. Aceste confidențe ar fi putut să-l facă pe rege să roșească, dar nu l-au făcut. Prefăcându-se a fi foarte prietenos, își înconjură într-atâta fratele de spioni și capcane, încât Robert, care era cu totul în puterea lui, nu avu alta de făcut decât să renunțe la pensie și să scape cât mai putea. Ajungând acasă în Normandia și înțelegându-l pe rege mai bine acum, se alie firește cu vechiul său prieten, contele de Shrewsbury, care mai avea vreo treizeci de castele în acea țară. Asta era exact ceea ce dorea și Henric. Declară imediat că Robert încălcase tratatul și invadă Normandia în anul următor.

Pretinse că venise să-i salveze pe normanzi de proasta guvernare a fratelui său la cererea expresă a acestora. Există motive să ne temem că această guvernare va fi fost destul de rea, căci frumoasa lui soție

murise lăsându-l cu un copil mic, iar curtea sa era atât de nepăsătoare, împrăştiată şi prost organizată, încât se spune că uneori zăcea în pat ziua întreagă din cauza lipsei de haine pe care să le îmbrace - căci servitorii îi furaseră toată îmbrăcămintea. Oastea şi-o conduse însă ca un prinţ curajos şi ca un soldat viteaz, deşi avu nenorocul să fie luat prizonier de regele Henric, împreună cu patru sute dintre colaboratorii săi. Printre ei era bietul şi nevinovatul Edgar Atheling care-l iubea pe Robert sincer. Edgar nu era destul de important spre a fi tratat cu asprime. Ulterior regele îi dădu o mică pensie de pe urma căreia trăi în tihnă până la moarte, prin pădurile şi câmpiile liniştite ale Engliterei.

Iar lui Robert - sărmanului, blândului, generosului, risipitorului, nepăsătorului Robert, un om cu atâtea defecte şi totuşi cu virtuţi ce ar fi putut să-l facă mai bun şi mai fericit - care-i fu sfârşitul? Dacă regele ar fi avut mărinimia să zică cu un aer blând: "Frate, spune-mi înaintea acestor nobili că din această clipă îmi vei fi însoţitor şi prieten credincios şi că n-ai să mai ridici niciodată mâna împotriva mea sau a oştilor mele!", s-ar fi putut încrede în Robert până la moarte. Dar regele nu era un om mărinimos. Îşi condamnă fratele să fie închis pe viaţă într-unul dintre castelele regale. La începutul acestei detenţii îi era îngăduit să iasă călare sub pază, dar, într-o zi, scăpând de sub control o luă la galop. Avu nenorocul să nimerească într-o mlaştină unde calul se împotmoli de tot, aşa că iar fu prins. Când regele auzi de asta, porunci să i se ia vederea, ceea ce se făcu prin turnarea metalului incandescent dintr-un mic bol pe ochii săi.

Şi astfel, în întuneric şi în închisoare se gândi mulţi ani la toată viaţa sa din trecut, la timpul pe care-l pierduse, la averea pe care o risipise, la şansele pe care le ratase, la tinereţea pe care o irosise, la talentele pe care le neglijase. În dimineţile frumoase de toamnă stătea uneori şi medita la vechile partide de vânătoare din Pădurea liberă unde fusese cel dintâi şi cel mai vesel. În liniştea nopţii se trezea uneori cuprins de jalea multor nopţi ce se strecuraseră pe furiş, lăsând ca zorii să-l găsească la masa de joc. Părea uneori să audă vechile cântece ale menestrelilor, purtate de vântul melancolic; în orbia lui visa uneori la lumina şi strălucirea curţii normande. De multe ori, se întorcea orbecăind cu gândul la Ierusalim, unde luptase atât de bine, sau la bravii săi tovarăşi în fruntea cărora îşi înclina coiful cu pene la strigătele de bun venit ce-l întâmpinau în Italia, şi părea că se plimbă din nou printre viile însorite sau pe ţărmul mării albastre cu frumoasa

lui soție. Iar apoi, gândindu-se la mormântul ei și la fiul său lipsit de tată, își desfăcea brațele solitare și plângea în tăcere.

În cele din urmă, într-o zi, un bătrân istovit, de optzeci de ani, cu cicatrici sălbatice ce-i desfigurau pleoapele ascunse după bandaj de privirile temnicerului, dar pe care cerul ce privește tot în jos, îl vedea neîncetat, muri zăcând în închisoare. Fusese odată Robert de Normandia. Păcat de el!

La vremea când Robert de Normandia fu luat prizonier de fratele său, cel mai mic dintre fiii lui avea doar cinci ani. Acest copil, ce plângea cu suspine, căci deși tânăr știa că are motiv să se teamă de monarhicul său unchi, fu de asemenea luat și dus în fața regelui. Suveranul nu prea era obișnuit să-și compătimească supușii, dar inima-i rece păru pe moment că se înmoaie la suferințele băiatului. Fu observat că face un mare efort, parcă spre a-și stăvili cruzimea, iar apoi porunci să fie luat copilul de acolo, drept care, un anumit baron, ce se căsătorise cu o fată de a ducelui Robert (după nume Helie de Saint-Saen) îl luă tandru în grija lui. Bunătatea regelui nu ținu mult. Nu trecură nici două zile, când trimise la castelul acestui lord mesageri ca să-l ia și să-l aducă de acolo pe copil. Baronul nu era de față în acel moment, dar servitorii fiindu-i credincioși, luară copilul ce dormea și-l ascunseră vederii. Când baronul veni acasă și i se spuse ce făcuse regele, luă copilul peste graniță și ducându-l de mână merse de la o curte la alta, povestind pretutindeni despre dreptul copilului la tronul Angliei și despre unchiul său care, știind că are acel drept, l-ar fi omorât poate de nu-l scăpa prin fugă.

Tinerețea și inocența micuțului și drăgălașului WILLIAM FITZ-ROBERT (căci acela era numele său) îi făcură mulți prieteni la vremea respectivă. Când băiatul ajunse flăcău, regele Franței, unindu-se cu conții francezi de Anjou și de Flandra îi sprijini cauza luând în Normandia multe dintre orașele și castelele regelui englez. Mereu viclean și abil, însă, regele Henric ademeni pe unii dintre prietenii lui William cu bani, pe alții cu promisiuni, sau făgăduindu-le puterea. Îl cumpără pe contele de Anjou promițându-i să-l căsătorească pe fiul său mai mare, WILLIAM, cu fiica lui; toată încrederea de care acest rege se bucură în viață se datora mai mult unor asemenea aranjamente, căci era convins (ca mulți alți regi de atunci încoace și ca unul din Franța nu tare demult) că adevărul și onoarea fiecărui om își au prețul lor, putând fi cumpărate. Cu toate acestea, era atât de speriat de William

Fitz-Robert şi de prietenii săi, încât multă vreme crezu că viaţa îi este în pericol şi nu se ducea niciând la culcare, nici chiar în palatul său înconjurat de gărzi fără sabie şi scut la căpătâi.

Spre a-şi întări puterea, regele o logodi cu multă pompă pe fiica sa mai mare, MATILDA, pe atunci de numai opt ani, spre a i-o da de soţie lui Henric al Cincilea, împăratul Germaniei. Ca să-i facă dotă de măritiş îi supuse pe englezi la biruri insuportabile, apoi oferindu-le spectacolul unei grandioase procesiuni, menit să le redea buna dispoziţie, o expedie pe Matilda în bună stare cu ambasadorii nemţi, spre a fi educată în ţara viitorului ei soţ. Iar acum regina sa, Maud cea Bună, muri nefericită. Era trist pentru acea nobilă femeie gândul că unica raţiune a căsătoriei sale cu un bărbat pe care nu-l iubise niciodată - speranţa de a împăca rasa normandă cu cea engleză - dăduse greş. Chiar din clipa morţii sale, Normandia şi întreaga Franţă ridicară armele împotriva Angliei, căci de îndată ce ultimul pericol fusese îndepărtat, regele Henric înşelase toate forţele franceze cărora le făcuse promisiuni, pe care le mituise şi cumpărase, iar acestea, desigur, se uniseră împotriva lui. În orice caz, după câteva lupte din care puţini avură de suferit în afara nefericiţilor oameni de rând (care sufereau mereu, orice s-ar fi întâmplat), începu din nou să promită, să mituiască şi să cumpere, iar prin acele mijloace, cu ajutorul Papei, care încerca să evite şi mai multă vărsare de sânge şi declarând solemn în repetate rânduri că era serios de data aceasta şi că se va ţine de cuvânt, făcu repede pace.

Ca o primă consecinţă a acestui act, regele cu o mare suită şi cu fiul său, prinţul William, trecu în Normandia pentru recunoaşterea celui din urmă ca succesor al său de către nobilii normanzi şi pentru a face făgăduita căsătorie dintre el şi fiica contelui de Anjou (una dintre numeroasele promisiuni încălcate de rege). Amândouă aceste lucruri se făcură cu entuziasm, cu mult fast şi veselie, iar la douăzeci şi cinci noiembrie în anul o mie o sută douăzeci întreaga suită se pregăti să se îmbarce în portul Barfleur pentru călătoria de întoarcere acasă. În acea zi şi în acel loc veni la rege Fitz-Stephen, un căpitan de marină şi îi spuse: "Stăpâne, tatăl meu a fost în slujba tatălui dumneavoastră pe mare, toată viaţa, a stat la cârma corăbiei cu băiatul de aur la proră, corabie în care tatăl dumneavoastră a traversat marea ca să cucerească Anglia. Vă implor să-mi acordaţi aceeaşi slujbă. Am în portul de aici o navă frumoasă, ce se numeşte Corabia Albă, la bordul căreia se

găsesc cincizeci de marinari de renume. Vă rog, Sire, să-i faceți servitorului dumneavoastră cinstea de a-l lăsa să vă ducă spre Anglia la cârma Corăbiei Albe!"

"Îmi pare rău, prietene", replică regele, "că alegerea vasului meu e făcută deja și că nu pot (prin urmare) să navighez cu fiul omului care mi-a servit tatăl. Dar prințul și toată societatea lui vor merge cu tine în frumoasa Corabie Albă, armată cu cincizeci de marinari de renume".

La o oră sau două după aceea, vasul pe care îl alesese regele porni cu toate pânzele sus. Însoțit de alte vase și navigând întreaga noapte pe un vânt ce adia ușor, sosi pe țărmul Angliei, în timpul dimineții. Cât mai era încă noapte, oamenii de pe unele dintre acele corăbii auziră un vag strigăt sălbatic ce venea dinspre mare și se întrebară ce să fie.

Prințul era acum un tânăr de optsprezece ani, destrăbălat, corupt, ce nu îi iubea deloc pe englezi și care declarase că de îndată ce va veni la tron îi va înjuga la plug ca pe niște boi. Se sui la bordul Corăbiei Albe alături de o sută și patruzeci de nobili tineri ca el, printre care erau optsprezece aristocrate de cel mai înalt rang. Împreună cu servitorii ei și cu cei cincizeci de marinari de la bordul frumoasei Corăbii Albe, această veselă companie se ridica la trei sute de suflete. "Dă trei butoaie de vin, Fitz-Stephen", zise prințul, "celor cincizeci de marinari de renume! Tatăl meu, regele, a ieșit din port. Cât timp avem ca să ne veselim aici și totuși să ajungem în Anglia o dată cu ceilalți?"

"Prințe", zise Fitz-Stephen, "înainte de a se face dimineață, cei cincizeci de marinari ai mei și Corabia Albă vor ajunge din urmă cel mai rapid vas ce-l însoțește pe tatăl dumneavoastră, regele, dacă pornim la miezul nopții!"

Atunci prințul porunci să se veselească, marinarii goliră cele trei butoaie cu vin, iar prințul și întreaga sa nobilă companie dansară la lumina lunii pe puntea Corăbiei Albe.

Când în sfârșit plecă cu mare grabă din portul de la Barfleur nu era nici un marinar nebăut la bordul ei. Dar toate pânzele erau ridicate, iar vâslele mânuite cu veselie. Fitz-Stephen era la cârmă. Veselii flăcăi nobili și frumoasele domnișoare înfășurate în mantii de diverse culori vii ca să le apere de frig vorbeau, râdeau și cântau. Prințul îi încuraja pe cei cincizeci de marinari să vâslească și mai tare, spre onoarea Corăbiei Albe.

Trosc! Un strigăt de groază izbucni din trei sute de piepturi. Fu strigătul pe care oamenii din vasele regelui, rămase mai în urmă, îl

auziră slab dinspre larg. Corabia Albă se izbise de o stâncă - lua apă - şi se scufunda!

Fitz-Stephen îl zori pe prinţ să urce într-o barcă cu alţi câţiva nobili. "Plecaţi repede", zise el în şoaptă "şi vâsliţi spre ţărm. Nu este departe şi marea e liniştită. Noi ceilalţi trebuie să pierim cu toţii".

Dar pe când vâslind repede, se îndepărtau de Corabia ce se scufunda, prinţul auzi vocea sorei sale MARIA, contesa de Perche, strigând după ajutor. Niciodată în viaţă nu fusese atât de bun cum fu atunci. Ţipă cu un glas chinuit: "Vâsliţi înapoi cu orice risc! Nu pot să o aud şi s-o las aici!"

Vâsliră înapoi. Când prinţul se întinse ca să-şi prindă sora îi sări în braţe o asemenea mulţime, încât barca se răsturnă. Şi în aceeaşi clipă Corabia Albă se duse la fund.

Numai doi oameni rămaseră la suprafaţa apei. Ambii se agăţară de verga vintrelei desprinsă de pe catargul central, care acum îi ajuta să plutească. Unul îl întrebă pe celălalt cine este. Acesta spuse: "Sunt GODFREY, fiul nobilului GILBERT DE L'AIGLE. Dar tu?" zise el. "Eu sunt BEROLD, un sărman măcelar din Rouen", fu răspunsul său. Apoi ziseră într-un glas: "Doamne, fie-ţi milă de noi doi!" şi încercară să se încurajeze unul pe celălalt cum erau duşi de curent în marea rece de te amorţea, în acea nefericită noapte de noiembrie.

Nu mult după aceea se apropie înot de ei încă un om în care, după ce îşi dădu într-o parte părul lung şi ud, îl recunoscură pe Fitz-Stephen. "Unde este prinţul?" întrebă el. "S-a dus!" strigară cei doi într-un glas. "Nici el, nici fratele său, nici sora sa, nici nepoata regelui, nici fratele ei, nici vreunul dintre toţi cei trei sute de bravi nobili sau oameni de rând, în afară de noi trei, n-a ieşit la suprafaţa apei!" Cu o înfăţişare groaznică Fitz-Stephen strigă "Vai de mine!" şi se scufundă în adânc. Ceilalţi doi se mai ţinură câteva ore de vergă. În cele din urmă, tânărul nobil spuse cu glas stins: "Sunt istovit, pătruns de frig şi nu mă mai pot ţine. Rămâi cu bine, bunul meu prieten! Dumnezeu să te aibă în pază!" Astfel îşi dădu drumul şi se scufundă, iar din tot strălucitul grup fu salvat doar bietul măcelar din Rouen. Dimineaţa nişte pescari îl văzură plutind în haina sa din piei de oaie şi îl luară în barcă pe singurul narator al acestei triste povestiri.

Timp de trei zile nimeni nu îndrăzni să-i ducă regelui vestea. În cele din urmă, îl trimiseră pe un băieţel, care, căzându-i la picioare, îi

spuse hohotind amarnic de Corabia Albă ce se scufundase cu toți pasagerii de la bord. Regele căzu ca mort la pământ și niciodată după aceea n-a mai fost văzut cu zâmbetul pe buze.

Complotă însă din nou, promise câte ceva și mitui iarăși, ținând după vechiul său obicei. Neavând nici un fiu care să-i urmeze, în ciuda tuturor străduaniilor sale ("Prințul nu ne va mai înjuga la plug acum" spuneau englezii din popor), își luă o a doua soție - ADELAIS, sau ALICE, fiica unui duce și nepoata Papei. Cum cu toate acestea nu mai avu și alți copii, le propuse baronilor să jure că vor recunoaște drept succesoare a lui pe fiica sa, Matilda, pe care, fiind văduvă acum, o căsători cu fiul cel mai mare al Contelui de Anjou, GEOFFREY poreclit PLANTAGENET de la obiceiul ce îl avea să poarte la cușmă în chip de pană o rămurică înflorită de grozamă (numită în franceză genêt). Cum un singur fățarnic trage de obicei pe mulți alții după el, și mai cu seamă, cum un rege fățarnic e aproape sigur că se va înconjura de curteni fățarnici, baronii făcură jurământul de succesiune a Matildei (și a copiilor ei) în două rânduri, fără intenția de a-l respecta câtuși de puțin. Regele fu scutit acum de orice umbră de teamă față de William Fitz-Robert, prin moartea acestuia în mănăstirea de la St. Omer din Franța, la vârsta de douăzeci și șase de ani, din pricina unei răni de suliță la mână. Și cum Matilda născu trei fii, socoti succesiunea la tron asigurată.

Majoritatea timpului din ultima parte a vieții, care îi fu tulburată de certuri de familie, o petrecu în Normandia ca să fie lângă Matilda. După ce domnise peste treizeci și cinci de ani, și avea șaizeci și șapte, muri de o indigestie cu febră, cauzată de consumarea, când încă era departe de a fi bine, a unui pește numit nouă-ochi, de care doctorii săi îi spuseseră mereu să se ferească. Rămășițele sale pământești fură aduse la abația Reading în vederea înmormântării.

S-ar putea să-i auziți pe unii numind viclenia și încălcarea promisiunilor de către regle Henric Întâiul "politică", iar pe alții zicându-i "diplomație". Asta nu înseamnă câtuși de puțin că vreuna din aceste vorbe mari ar fi și adevărată, iar nimic ce nu-i adevărat n-are cum să fie bun.

Cel mai mare merit pe care i-l cunosc a fost dragostea lui de învățătură. I-aș fi acordat mai mult credit tocmai în virtutea acesteia de

ar fi fost suficient de puternică spre a-l face să cruțe ochii unui anumit poet pe care odată îl luă captiv și care mai era și cavaler. Dădu însă ordin să i se smulgă ochii din cap fiindcă râsese de el în versurile sale, iar poetul în durerea acelei torturi își zdrobi creierii, dându-se cu capul de zidul închisorii. Regele Henric Întâiul era avar, răzbunător și atât de fățarnic, încât nu cred să fi trăit vreodată un om pe a cărui vorbă să se fi putut pune mai puțin temei.

CAPITOLUL XI

ANGLIA SUB MATILDA ŞI STEPHEN

Nici nu muri regele bine că toate planurile şi schemele la care trudise atâta şi pentru care minţise aşa de mult se năruiră, ca un morman găunos de nisip. STEPHEN, pe care nu-l privise cu ochi răi şi nu-l suspectase niciodată, începu brusc să revendice tronul.

Stephen era fiul ADELEI, fiica Cuceritorului, căsătorită cu contele de Blois. Cu Stephen şi cu fratele său, HENRIC, regele fusese generos, pe Henric îl făcuse episcop de Winchester iar lui Stephen îi găsise o partidă bună ce-l îmbogăţise. Aceasta nu-l împiedică pe Stephen să aducă în grabă ca martor mincinos un servitor al răposatului rege ca să jure că, pe patul de moarte, monarhul îl numise moştenitor al său. Pe baza acestei mărturii, arhiepiscopul de Canterbury îl încoronă. Ajuns peste noapte suveran noul rege nu pregetă să pună mâna pe vistieria regală şi să tocmească de îndată cu o parte din banii de acolo soldaţi străini care să-i consolideze tronul. Chiar să fi fost cum declarase martorul cu pricina, răposatul monarh nu avea nici un drept să treacă peste consimţământul poporului englez, tratându-şi supuşii ca pe nişte oi sau vite necuvântătoare. Dar de fapt lăsase întregul său regat în grija Matildei, care, sprijinită de ROBERT, conte de Gloucester, începu curând să lupte pentru tron. Unii dintre puternicii baroni şi preoţi fură de partea ei, alţii o ţinură pe a lui Stephen; cu toţii îşi întăriră castelele şi din nou nefericitul popor englez fu implicat într-un război de pe urma căruia nu putea avea nici un folos, indiferent care din cele două tabere ce se jefuiau, torturau, înfometau şi ruinau reciproc ar fi ieşit victoriasă.

Trecuseră cinci ani de la moartea lui Henric Întâiul şi în timpul acelor ani avuseseră loc două teribile invazii de către scoţieni sub regele lor, David, care în cele din urmă fu înfrânt cu întreaga sa oştire - când Matilda însoţită de fratele ei, Robert, şi de o mare forţă armată,

se înființă în Anglia ca să-și revendice dreptul la tron. Între trupele ei și ale regelui Stephen se încinse la Lincoln[1] o bătălie, în care regele însuși, după ce luptă cu vitejie, până când halebarda și sabia i se frânseră, se dădu prins și fu dus sub pază strictă la Gloucester[2]. Apoi Matilda îngenunche umilă în fața preoților, iar aceștia o încoronară regină a Engliterei.

Nu se bucură mult timp de această demnitate. Locuitorii Londrei aveau o mare slăbiciune pentru Stephen: mulți dintre baroni considerau că e înjositor să fie dirijați de o femeie, iar regina extrem de semeață din fire își făcu nenumărați dușmani. Răzvrătindu-se, locuitorii Londrei în alianță cu trupele lui Stephen o asediară la Winchester[3] unde îl luară prizonier pe fratele ei Robert, pe care, cum îi era cel mai bun soldat și comandant suprem, se bucură să-l dea la schimb pe Stephen însuși, redându-i astfel celui din urmă libertatea. Apoi lungul război porni din nou. Odată, iarna, când pământul era acoperit cu un strat gros de zăpadă, fu încolțită atât de rău în castelul de la Oxford, încât singura ei șansă de scăpare fu să se îmbrace toată în alb și însoțită de trei cavaleri credincioși, aleși pe sprânceană, înveștmântați la fel spre a nu putea fi zăriți din tabăra lui Stephen în vreme ce treceau prin zăpadă, să se strecoare neobservați spre Tamisa, să traverseze luând-o peste pojghița de gheață, să străbată cu piciorul o cale lungă și în cele din urmă să se îndepărteze călare în galop. Făcu toate acestea, însă fără prea mult folos, căci, cum fratele îi muri în luptă, sfârși prin a se retrage în Normandia.

La doi sau trei ani după retragere, cauza ei fu iarăși reprezentată în Anglia de fiul său, Henric, un tânăr Plantagenet, care la vârsta de numai optsprezece ani era foarte puternic, nu doar din pricină că mama sa îi cedase întreaga Normandie, cât din aceea că se căsătorise cu Eleanor, soția divorțată a regelui francez, o femeie rea, cu multă avere în Franța. Nesurâzându-i acest aranjament, Ludovic, regele francez, îl ajută pe EUSTACE, fiul regelui Stephen, să invadeze Normandia, dar Henric le scoase armatele aliate afară din acea țară, iar apoi se reîntoarse aici ca să-și ajute partizanii pe care regele îi asedie atunci la

---

[1] Orașul de reședință al comitatului *Lincoln*, celebru pentru catedrala sa.

[2] Orașul de reședință al comitatului *Gloucester*, situat în sud-vestul Angliei, pe malurile râului Severn.

[3] Oraș din sudul Angliei, reședință a comitatului Hampshire.

Wallingford[4] pe Tamisa. Aici, timp de două zile, deşi separate de râu, cele două armate îşi stabiliră tabăra una în faţa celeilalte - în ajun de ceea ce tuturora le apărea ca o altă luptă disperată, când contele de ARUNDEL îşi făcu curaj şi spuse că nu era rezonabil să se prelungească mizeria de nespus a două regate - pentru a se satisface ambiţia a doi prinţi.

Cum mulţi nobili repetară şi sprijiniră această afirmaţie o dată ce fusese rostită. Stephen şi tânărul Plantagenet coborâră fiecare pe partea sa de mal al râului şi avură o convorbire peste apă, în care încheiară un armistiţiu, spre marea nemulţumire a lui Eustace care, îndepărtându-se fudul cu nişte însoţitori, puse cu violenţă mâna pe abaţia "Mormântul Sf. Edmund", unde în curând muri nebun. Armistiţiul se perfectă la Winchester, într-un consiliu solemn în care se căzu de acord ca Stephen să păstreze coroana cu condiţia să-l declare pe Henric succesor, ca WILLIAM, un alt fiu al regelui, să moştenească posesiunile de drept ale tatălui său; şi ca toate darurile făcute de Stephen din pământurile coroanei să fie revocate, iar castelele construite cu permisiunea lui demolate, fără excepţie. Astfel se încheie amarnicul război care durase cincisprezece ani până acum şi care pustiise Anglia din nou. În anul următor, STEPHEN muri după o agitată domnie de nouăsprezece ani. Deşi regele Stephen fu pentru timpul în care trăi un om milostiv şi cumpătat, cu multe calităţi excelente, ieşite din comun şi deşi nu i se ştie alt păcat decât acela al uzurpării coroanei pe care probabil că şi-l trecea cu vederea pe considerentul că şi regele Henric Întâiul fusese uzurpator - ceea ce nu constituie defel o scuză -, poporul din Anglia suferi în aceşti nouăsprezece ani de groază mai mult chin decât în orice altă perioadă din istoria lui plină de suferinţă. Prin divizarea nobilimii între cei doi rivali pretendenţi la coroană şi prin dezvoltarea a ceea ce se numeşte sistemul feudal (care făcea din ţărani vasali înnăscuţi şi simpli sclavi ai baronilor), fiecare nobil îşi avea castelul său puternic, unde domnea ca un rege plin de cruzime asupra întregii populaţii din preajmă. Ca atare, perpetuă orice cruzimi ce-i treceau prin minte. Şi nicicând nu se comiseră cruzimi mai mari sub soare decât în nenorocita Engliteră din acei nouăsprezece ani.

Scriitorii de pe atunci le descriu ca pe nişte fapte înspăimântătoare. Castelele - spun ei - erau pline de diavoli, iar nicidecum de

[4] Oraş din comitatul Berkshire, fostă fortăreaţă romană şi saxonă.

oameni. Țăranii, bărbați și femei, erau aruncați în temniță pentru aurul și argintul lor, torturați cu foc și fum, spânzurați de degete, agățați de călcâie și atârnați în jos, cu greutăți mari prinse de cap, ciopârțiți cu fiare zimțate, uciși prin înfometare, sfârtecați de moarte în lăzi străjmte pline de pietre tăios ascuțite, nimiciți prin tot felul de metode diabolice. În Anglia nu era nici pic de grâu, de carne, brânză, ori unt, nu erau defel pământuri cultivate și firește nici recolte. Cenușa unor orașe arse și gunoaie sinistre era tot ce călătorul, îngrozit de jefuitorii ce-i dădeau târcoale la tot pasul, vedea într-o lungă zi de călătorie, iar din zori și până-n noapte nu putea da de o casă.

Clerul suferea uneori, și chiar din greu, de pe urma jafurilor, dar mulți dintre reprezentanții săi aveau castele proprii, luptau cu coif și armură ca baronii și trăgeau la sorți cu alții pentru partea lor de pradă. Când regele Stephen se împotrivi ambiției Papei (sau a episcopului de Roma), acesta supuse Anglia unei interdicții, ceea ce înseamnă că într-o perioadă din această domnie nu îngădui slujbe în biserici, oficierea vreunei cununii, trasul clopotelor, înmormântarea vreunui mort. Orice om înzestrat cu puterea să renunțe la aceste lucruri, indiferent de ar fi fost Papa sau un te miri ce păsărar, era desigur în stare să chinuiască mulți nevinovați. Pentru ca nenorocirilor din timpul domniei regelui Stephen să nu le lipsească nimic, Papa aruncă în cutia milelor acest obol, nu tocmai ca al văduvei, cred eu, pe când Mântuitorul nostru ședea la Ierusalim călare pe comoară, iar ea îi azvârli doi firfirici ce nu plăteau o ceapă degerată.

CAPITOLUL XII

ANGLIA SUB HENRIC AL DOILEA

PARTEA INTAI

La vârsta de numai douăzeci şi unu de ani, Henric Plantagenet urmă discret la tronul Angliei, potrivit înţelegerii pe care o făcuse cu fostul rege, la Winchester. La şase săptămâni după moartea lui Stephen, el şi regina sa, Eleanor, fură încoronaţi în acel oraş, în care intrară călărind cu mare pompă unul alături de celălalt, întâmpinaţi cu multe strigăte, veselie, bubuit de fanfare şi ploaie de flori.

Domnia regelui Henric al Doilea începu bine. Regele avea posesiuni întinse şi (mai prin propriile-i drepturi, mai prin cele ale soţiei) era stăpân peste o treime din Franţa. Era un tânăr viguros, abil şi hotărât care se apucă de îndată să îndepărteze unele rele ce se iviseră în nefericita domnie anterioară. Anulă daniile de pământ ce se făcuseră în pripă de ambele părţi pe parcursul luptelor precedente, obligă un mare număr de soldaţi turbulenţi să plece din Anglia, recuperă toate castelele aparţinând coroanei şi-i forţă pe toţi nobilii ticăloşi să-şi dărâme propriile castele (nu mai puţin de unsprezece mii), în care pedepse de o cruzime atât de sinistră fuseseră îndurate de popor. Fratele regelui, GEOFFREY, se ridică împotriva lui în Franţa, unde, alegându-şi perfect momentul, îi obligă să se întoarcă, iar, după ce îşi supuse mezinul (ce nu trăi mult), ajunse cu el la o înţelegere prietenească. Ambiţia de a-şi spori posesiunile îl implică într-un război cu regele francez Ludovic, cu care, până de curând, fusese în termeni atât de buni, încât îi făgăduise fiicei respectivului monarh, pe atunci o pruncă în leagăn, să-i dea de soţ pe unul dintre fiii lui, în vârstă de cinci ani.

În necazurile din timpul ultimei domnii clerul se ticăloşise rău de tot. Erau lichele de tot soiul printre reprezentanţii săi: ucigaşi, hoţi şi derbedei, iar partea cea mai proastă era că preoţii buni nu voiau să-i defere justiţiei pe cei răi ce făceau ticăloşii, ci continuau să-i adăpostească scoţându-i basma curată în cin. Ştiind bine că nu putea deloc fi linişte şi pace în Anglia cât mai durau asemenea lucruri, regele hotărî să reducă puterea clerului, iar după şapte ani de domnie, moartea arhiepiscopului de Canterbury păru să-i ofere prilejul să o facă. "Vreau să am ca nou arhiepiscop", se gândi regele, "un prieten în care să mă pot încrede, care să mă ajute să-i aduc la ascultare pe aceşti preoţi răzvrătiţi şi să-i trateze, când fac rele, la fel ca pe alţi oameni ce fac ticăloşii". Aşadar, se hotărî să-l pună ca nou arhiepiscop pe favoritul său, un om extraordinar, cu o poveste aşa ciudată că trebuie să vă spun totul despre el.

Odată ca niciodată, un onorabil negustor din Londra, numit GILBERT À BECKET făcu un pelerinaj spre Pământul Făgăduinţei şi fu luat prizonier de un lord sarazin. Acest lord care-l tratâ bine şi nu ca pe un spion, avea o prefrumoasă fată ce se îndrăgosti de negustor, îi spuse că voia să-i adopte religia şi că era dispusă să se mărite cu el dacă puteau fugi spre o ţară creştină. Negustorul îi declară dragoste până ce află un prilej să scape, când, fără a-şi mai bate capul cu sarazina, fugi doar cu servitorul său, Richard, ce căzuse prizonier împreună cu el şi sosind în Anglia o dădu uitării. Mai constantă decât negustorul, sarazina plecă din casa părintească în travesti ca să-şi urmeze iubitul şi ajunse cu mare greu până la ţărmul mării. Negustorul, ce bănuiesc că învăţase limba sarazină şi făcea dragoste în acel grai, o învăţase doar două cuvinte englezeşti din care unul era LONDRA, iar celălalt propriul său nume, GILBERT. Merse printre corăbii zicând iar şi iar "Londra! Londra!" până când marinarii pricepură că voia să găsească un vas englez care să o ducă acolo. Aşa că-i arătară o asemenea corabie, iar ea, plătindu-şi călătoria cu o parte din bijuterii, porni în larg. Ei bine! Negustorul şedea în prăvălia lui din Londra, când, într-o bună zi pe stradă se iscă o mare larmă. De îndată Richard ce venise în trap de la depozit dădu buzna cu ochii bulbucaţi cât cepele de mari, zicând cu sufletul la gură: "Stăpâne, stăpâne, sarazina este aici!" Negustorul îl crezu smintit, dar Richard îi spuse: "Nu stăpâne! Pe viaţa mea, sarazina cutreieră oraşul de la un capăt la altul, strigând Gilbert, Gilbert!" Apoi trăgându-l de mânecă arătă cu degetul spre

fereastra dincolo de care printre frontoanele şi gurile de burlan ale străzii întunecate, murdare, în rochia ei străină, înconjurată de o mulţime de gură-cască o văzură înaintând încet, în vreme ce pe un ton de mare deznădejde striga: "Gilbert, Gilbert!" Când o văzu şi se gândi la tandreţea pe care i-o arătase în captivitate şi la statornicia ei, negustorul fu cuprins de nespusă bucurie. Dădu o fugă până în stradă, iar ea îl văzu venind şi cu un strigăt îi căzu în braţe leşinată. Se cununară fără zăbavă, iar Richard (care era un om minunat) dansă cu drag la nuntă toată ziua iar apoi trăiră cu toţii de-a pururi fericiţi.

Negustorul şi sarazina lui avură un fiu, THOMAS À BECKET, ce avea să fie favoritul regelui Henric al Doilea.

Devenise cancelar, când regele se gândi să-l facă arhiepiscop. Era deştept, vesel, bine educat, viteaz, luase parte la mai multe bătălii din Franţa, învinsese un cavaler francez în duel şi adusese calul acestuia cu el ca semn al victoriei. Trăia într-un palat minunat, era meditatorul tânărului prinţ Henric, avea în serviciul său o sută patruzeci de cavaleri, bogăţiile sale erau imense. Odată, regele îl trimise ca ambasador în Franţa, iar francezii văzând fastul cu care călătorea strigară în gura mare pe străzi: "Ce superb trebuie să arate regele Angliei, dacă ăsta nu-i decât un simplu cancelar!" Aveau şi motiv să se minuneze de măreţia lui Thomas à Becket, căci, la intrarea într-un oraş francez procesiunea lui era condusă de două sute şi cincizeci de tineri corişti, urmaţi de câinii săi de vânătoare, ce veneau în şir doi câte doi, şi de opt care, trase de câte cinci cai mânaţi de cinci vizitii: două dintre ele pline cu bere, de distribuit amatorilor, patru cu magnificele sale veşminte, inclusiv platoşa lui de aur şi argint masiv, două cu livrelele puzderiei sale de slujitori. Veneau apoi doisprezece cai, cu câte o maimuţă în spate, apoi o suită de scutieri, cu cai frumoşi de luptă splendid echipaţi, îmblânzitori de păsări, cu şoimi la încheieturile mâinilor, o ceată de cavaleri, gentilomi şi preoţi, cancelarul cu veşmintele sale al căror luciu în bătaia soarelui îţi lua ochii şi tot soiul de oameni ce tropăiau dând chiote de încântare.

Regele era nespus de bucuros de toate acestea, gândindu-se că un favorit atât de superb nu putea decât să-i sporească propria măreţie. Uneori însă mai şi glumea cu cancelarul pe socoteala splendorii sale. Odată, când călăreau împreună pe străzile Londrei pe vreme de iarnă grea văzură un bătrân ce tremura în zdrenţe. "Uită-te la bietul de el!", zise regele. "N-ar fi un act de caritate să-i dăm acelui om în vârstă o

mantie caldă şi confortabilă?" "Fără îndoială că ar fi" spuse Thomas à Becket "şi bine faci măria ta că te gândeşti la asemenea îndatoriri creştine". "Haide!" strigă regele, "atunci dă-i mantia ta!". Era făcută dintr-un material plin, stacojiu, garnisit cu blană de hermină. Regele încercă să i-o scoată, cancelarul încercă să o ţină pe el, ambii fură aproape să cadă din şa, rostogolindu-se în noroi, când cancelarul se supuse, iar regele dădu mantia bătrânului cerşetor spre marea uimire a acestuia şi spre marea veselie a tuturor curtenilor ce-i însoţeau. Căci curtenii sunt gata să râdă nu doar când râde şi regele, ci se bucură copios să se amuze pe socoteala eşecurilor unui favorit.

"Am să fac", cugetă regele Henric al Doilea, "din acest cancelar al meu, Thomas à Becket, arhiepiscop de Canterbury. Va fi atunci capul bisericii şi fiindu-mi devotat mă va ajuta să o îndrept. Mi-a sprijinit mereu autoritatea în contra puterii clerului, iar o dată (îmi aduc aminte) le-a declarat public unor episcopi că oamenii bisericii aveau faţă de mine obligaţii egale cu cele ale oştenilor. Dintre toţi bărbaţii Angliei, Thomas à Becket este omul cel mai potrivit să mă ajute în importantul meu plan". Aşadar, în ciuda tuturor obiecţiilor că era fie om de arme, fie prea darnic, fie linguşitor, fie robit plăcerilor sau nepotrivit pentru funcţie, în orice alt fel, îl făcu arhiepiscop.

Thomas à Becket era orgolios şi dornic de celebritate. Era arhicunoscut pentru fastul cu care îşi ducea viaţa, pentru bogăţiile sale, platoşa lui din aur şi argint, carele, caii şi slujitorii săi. În acea direcţie nu putea face mai mult decât făcuse, sătul de acel gen de faimă (de proastă calitate) tânjea ca numele să-i fie proslăvit pentru alte motive. Ştia că nimic nu l-ar face atât de celebru ca îndreptarea maximei sale puteri şi priceperi împotriva celor ale regelui. Întreaga forţă a cugetului îl îndemnă s-o facă.

Pe lângă asta, se poate să fi avut o ranchiună ascunsă faţă de monarh. Din câte ştiu se poate ca suveranul să-i fi ofensat firea trufaşă la un moment dat. Cred asta posibil fiindcă e un lucru comun pentru regi, prinţi şi alţi oameni mari să pună cam aspru la încercare stăpânirea de sine a favoriţilor lor. Până şi mica afacere cu mantia stacojie trebuie să fi fost cam neplăcută pentru un orgolios. Thomas à Becket ştia, mai bine ca orice alt englez, la ce se aştepta regele din partea lui. Întreaga sa viaţă somptuoasă, nu-l pusese încă nicicând în situaţia de a-l dezamăgi pe rege. Acum, ca şef al bisericii, putea să

adopte acea poziție semeață și se hotărî să dea istoricilor ocazia să scrie fie că l-a supus pe rege, fie că i s-a supus.

Așadar, își schimbă complet întregul mod de viață. Îi concedie pe toți strălucitii săi însoțitori, trecu la mese simple cu apă de cișmea, se înveșmântă în pânză de sac plină de jeg și paraziți (căci jegoșii treceau pe atunci drept mari credincioși), își flagelă spinarea în chip de pedeapsă, locui mai tot timpul într-o chilioară, spălă zilnic picioarele a treisprezece inși sărmani și luă o înfățișare cât mai mizeră cu putință. Să fi cocoțat călare o mie două sute în loc de douăsprezece maimuțe și să fi pornit în procesiune cu opt mii de care în loc de opt, n-ar fi putut să uluiască lumea nici pe jumătate cât printr-o schimbare atât de radicală. În curând, asta făcu să se vorbească despre el ca arhiepiscop mai mult decât se vorbise despre el ca și cancelar.

Regele era foarte mânios și se înfurie și mai tare când noul arhiepiscop ce revendica diferite proprietăți nobiliare, ca fiind de drept ale bisericii, îi ceru regelui însuși să cedeze pentru același motiv castelul Rochester, precum și orașul cu același nume. Nemulțumindu-se cu atâta, se declară singura autoritate, îndreptățită să numească preoți în bisericile din acea parte a Angliei ce aparținea de arhiepiscopia sa, iar când un anumit gentilom din Kent făcu o asemenea numire și pretinse că e în drept s-o facă, Thomas à Becket îl excomunică.

Urmând imediat după interdicție, despre care v-am spus, în încheierea capitolului anterior, excomunicarea era marea armă a clerului. Consta în surghiunirea persoanei excomunicate din biserică și din toate funcțiile religioase, precum și din blestemarea ei în întregime, din creștet până în tălpi, fie că se ridica în picioare, se culca, ședea, îngenunchea, umbla, alerga, sărea într-un picior sau cu ambele picioare, căsca gura, tușea, strănuta sau orice altceva ar fi făcut. Acest nonsens necreștinesc i-ar fi rămas desigur cu totul indiferent persoanei blestemate - care putea să-și spună rugăciunile acasă, de era lăsată în afara bisericii, și pe care putea s-o judece doar Dumnezeu și nimeni altul - de n-ar fi fost temerile și superstițiile oamenilor, care evitau persoanele excomunicate, făcându-le viața grea. Așa că regele îi spuse noului arhiepiscop: "Retrageți excomunicarea dată acestui gentilom din Kent!", la care arhiepiscopul răspunse: "Nici gând să fac una ca asta".

---

[1] Comitat din sud-vestul Angliei numit "Grădina Angliei" datorită recoltelor de legume și fructe.

Neînțelegerea continuă. Un preot din Worcestershire[2] comise o crimă îngrozitoare, ce stârni oroarea întregii națiuni. Regele ceru ca acel nemernic să-i fie predat spre a-l judeca ca pe orice alt ucigaș. Arhiepiscopul refuză și îl reținu în închisoarea episcopului. Ținând o adunare solemnă în Westminster Hall[3], regele ceru ca în viitor toți preoții ce se fac vinovați în fața episcopilor lor de crime împotriva legilor țării, să nu se mai socoată preoți, ci să fie deferiți spre judecată curților civile. Arhiepiscopul refuză din nou. Regele dori să afle dacă clerul respecta vechile obiceiuri ale țării. Cu o singură excepție, fiecare preot de față zise după Thomas à Becket "exceptând ordinul meu". Aceasta însemna de fapt că respectau acele obiceiuri numai în caz că nu erau în opoziție cu propriile lor revendicări, iar regele părăsi sala, înfuriat la culme.

Unii dintre clerici începură să se teamă acum că merseseră prea departe. Deși, făcând abstracție de asta, Thomas à Becket rămase la fel de rece ca Westminster Hall, îl convinseră că pentru liniștirea temerilor lor să se înfățișeze regelui la Woodstock[4] și să făgăduiască a respecta vechile obiceiuri ale țării fără să pomenească nimic despre "ordinul său". Regele primi favorabil această supunere și convocă o mare adunare a clerului ce urma să aibă loc la castelul din Clarendon[5] de lângă Salisbury[6]. Dar la acea adunare a sfatului, arhiepiscopul insistă din nou asupra cuvintelor "exceptând ordinul meu", ținând-o una și bună, deși lorzii îl implorară, preoții îngenunchiară lăcrimând în fața lui, iar în semn de amenințare, ușa unei camere alăturate ticsită de soldați înarmați ai regelui se dădu brusc de perete. În cele din urmă cedă pe moment, iar vechile obiceiuri (inclusiv cel zadarnic invocat de rege) fură exprimate în scris, semnate și sigilate de șeful clerului și numite Constituția de la Clarendon.

---

[2] Comitat în sud-vestul Angliei.

[3] O mare încăpere ce face acum parte din clădirea Parlamentului britanic, relicvă a palatului Westminster (una dintre cele mai timpurii reședințe regale engleze), clădit în 1099 în timpul domniei lui William II. Holul a fost reconstruit în 1398.

[4] Orășel englez din comitatul Oxford, în care se află unul dintre palatele regale.

[5] Este vorba de Clarendon Park, un palat din mijlocul unei vechi păduri regale din Comitatul Wiltshire, în care Henric al II-lea a promulgat Constituția din Clarendon.

[6] Un oraș din sudul Angliei, celebru pentru impunătoarea sa catedrală, aflată în centrul localității.

Cu toate acestea, neînțelegerea continuă. Arhiepiscopul încercă o întrevedere cu regele, ce nu voia să-l primească. Încercă să fugă din Anglia. Soldații de pe țărm nu voiră să lanseze nici o barcă să-l ia. Atunci se hotărî din nou să i se opună regelui cu toată autoritatea sa și începu să încalce fățiș vechile obiceiuri. Regele îl chemă în fața unui mare sfat la Northampton[7], unde îl acuză de înaltă trădare și făcu plângere împotriva lui, pretinzându-i pe nedrept o enormă sumă de bani. Thomas à Becket era singur contra întregii adunări și chiar episcopii îl sfătuiră să-și dea demisia din funcție și să abandoneze lupta cu regele. O mare neliniște și agitație îl ținuiră la pat, unde zăcu bolnav timp de două zile, dar rămase neînfricat. Se prezentă în fața consiliului amânat, cu o cruce mare în mâna dreaptă și se așeză ținând-o drept în fața lui. Regele se retrase mânios într-o cameră din interior. Întreaga adunare se retrase, lăsându-l singur. Acolo stătu. Episcopii intrară și ieșiră cu toții din nou dezicându-se de el ca de un trădător. El spuse doar "aud" și stătu liniștit pe loc. Se retraseră din nou în camera interioară, și procesul purcese fără ei. Nu mult după aceea, contele de Leicester veni în fruntea baronilor să-i citească sentința. Refuză să-i dea ascultare, negă autoritatea curții și spuse că îi va prezenta cazul Papei. Pe când ieșea din sală cu crucea în mână, unii dintre cei de față luară de pe jos papura - care în acele zile acoperea podeaua în chip de covor - și o aruncară în el. Își întoarse cu mândrie capul și spuse că de n-ar fi arhiepiscop i-ar pedepsi pe acei poltroni cu sabia, pe care știuse s-o mânuiască în zilele de mai demult. Încălecă apoi îndepărtându-se călare, aclamat și înconjurat de oamenii de rând, cărora în acea noapte le deschise ușa casei și poftindu-i la masă, cină la cot cu ei. În aceeași noapte plecă în taină din oraș și astfel, călătorind în timpul nopții, ascunzându-se ziua și zicându-și "fratele Dearman[8]" reuși - nu fără greutate - să plece în Flandra. Lupta mai continuă. Intrând în posesiunea veniturilor arhiepiscopiei mâniosul rege alungă toate rudele și pe toți slujbașii lui Thomas à Becket, adică nu mai puțin de vreo patru sute de oameni. Atât Papa cât și regele francez îl protejară pe transfug, căruia i se destină ca reședință o abație. Stimulat de acest sprijin, într-o zi de mare

---

[7] Orașul de reședință al Comitatului Northamptonshire, situat în partea centrală a Angliei.

[8] Nume fictiv provenit din adjectivul *dear* și substantivul *man*, care împreună înseamnă *om drag*.

sărbătoare Thomas á Becket purcese hotărât spre o însemnată biserică înțesată de lume și urcând la amvon afurisi în public și excomunică pe toți cei care sprijiniseră Constituția de la Clarendon, menționând cu numele mulți nobili englezi și făcând aluzii străvezii la însuși regele Engliterei.

Când vestea despre acest nou afront îi parveni regelui în cameră, mânia îi fu atât de mare încât își sfâșie hainele și se rostogoli ca un nebun în așternutul său de paie și papură. Dar curând fu sus și se puse pe treabă. Ordonă stricta supraveghere a tuturor porturilor și țărmurilor Angliei, astfel ca nici o scrisoare de interdicție să nu poată fi adusă în regat; trimise soli cu mită la palatul Papei de la Roma. La rândul său, nici Thomas á Becket n-a stat acolo cu mâinile în sân, ci mereu și-a folosit în propriul său interes talentele cu care era dăruit din plin. Cam asta era situația la încheierea păcii între Franța și Anglia (care se războiseră de-o vreme) până când singurii copii ai celor doi regi se căsătoriră spre a o sărbători. Apoi regele francez puse la cale o întâlnire între Henric și vechiul său favorit, ce îi era dușman de atâta timp.

Chiar și atunci, deși Thomas á Becket îngenunche în fața regelui, fu încăpățânat și neclintit în privința acelor vorbe despre ordinul său. Regele Ludovic al Franței manifestă suficientă slăbiciune în veneratia lui față de Thomas á Becket și asemenea oameni. Dar asta fu nițel prea mult și pentru el. Spuse că á Becket "voia să fie mai mare decât sfinții și mai bun decât Sf. Petru", iar apoi îl părăsi, îndepărtându-se călare cu regele Angliei. Curând după aceea, luând o mină jalnică, majestatea sa franceză îi ceru lui á Becket să-l ierte că procedase așa.

După o mulțime de necazuri se ajunse, în fine, la următoarea situație: o nouă întâlnire pe teren francez avu loc între regele Henric și Thomas á Becket și se căzu de acord ca cel din urmă să fie arhiepiscop de Canterbury, după datinele foștilor arhiepiscopi și ca regele să-l pună în posesia veniturilor cuvenite acelui post. Iar acum s-ar putea să chiar credeți lupta încheiată și pe Thomas á Becket resemnat. Dar, încă nu fu chiar așa. Căci auzind cumva că regele Henric, care se temea să nu i se pună regatul sub interdicție îl încoronă în taină pe fiul său mai mare, prințul Henric, Thomas á Becket nu numai că îl convinse pe Papă să-l suspende pe arhiepiscopul de York[9], care prezidase acea ceremonie și să-i excomunice pe episcopii ce asistaseră la ea, ci, în ciuda tuturor precauțiilor luate de rege în privința țărmului, trimise în

[9] Oraș din comitatul North Yorkshire, cu o celebră catedrală.

Anglia un sol de al său care înmână scrisorile de excomunicare episcopilor, personal. Apoi Thomas à Becket veni el însuşi în Anglia, după o absenţă de şapte ani. Fu avertizat în taină că viaţa îi era în pericol acolo şi că un cavaler mânios, pe nume RANULF DE BROC, ameninţase că nu va mai apuca să mănânce mult din pâinea Angliei, dar el veni.

Oamenii de rând îl primiră bine, mărşăluind pe lângă el ca nişte soldaţi înarmaţi cu uneltele rustice de care putură face rost. Încercă să-l vadă pe tânărul prinţ, ce îi fusese odinoară elev, dar fu împiedicat. Speră la un mic ajutor din partea nobililor şi a preoţilor, dar nu găsi nici unul. Le acordă ţăranilor ce-l urmau cât putu mai multă importanţă, îi ospătă, merseră la Canterbury[10], la Harrow-on-the-Hill[11] şi înapoi la Canterbury, iar în ziua de Crăciun predică în catedrala de acolo, spunându-le oamenilor că venise să moară printre ei şi că probabil va fi omorât. N-avea însă deloc temeri - sau de avea vreuna, încăpăţânarea îi era cu mult mai mare - căci pe loc excomunică trei duşmani de ai săi dintre care unul era Ranulf de Broc.

Cum oamenilor în general nu le face nici o plăcere afurisirea pentru şedere, mers, căscat, strănutat şi toate celelalte, era foarte normal ca persoanele excomunicate cu atâta uşurinţă să se plângă regelui. Era la fel de normal ca suveranul să fie cuprins de o mare mânie la vestea acestor noi afronturi, ale supărătorului adversar pe care-l crezuse potolit în fire, iar la afirmaţia arhiepiscopului de York, că nu se putea aştepta la linişte cât mai trăia Thomas à Becket, să izbucnească în faţa curţii, zicând deodată în gura mare: "N-am pe nimeni aici care să vrea să mă mântuiască de acest om?" De faţă erau patru cavaleri, care auzind vorbele regelui se uitară unii la alţii şi ieşiră.

După nume, aceşti patru cavaleri erau REGINALD FITZURSE, WILLIAM TRACY, HUGH DE MORVILLE şi RICHARD BRITO, dintre care trei fuseseră în suita lui Thomas à Becket în zilele splendorii sale de odinioară. Se îndepărtară călare, în mare taină, iar în a treia zi de Crăciun sosiră nu departe de Canterbury, la Saltwood, o casă din proprietatea familiei lui Ranulf de Broc. Îşi luară aici câţiva însoţitori, pentru eventualitatea că ar fi avut nevoie de vreunul, şi pornind

---

[10] Mic oraş din sudul Angliei, celebru pentru catedrala în care oficiază arhiepiscopul Angliei.

[11] Parohie din comitatul Middlesex, situată în sud-estul Angliei.

spre Canterbury apărură deodată (cei patru cavaleri şi doisprezece oameni) în faţa episcopului, în propria-i casă, la ora două după-amiază. Nu-i făcură plecăciune şi nici nu-i vorbiră, ci se aşezară în linişte, ţintuindu-l cu privirea.

În cele din urmă, Thomas à Becket îi întrebă: "Ce doriţi?"

"Dorim", spuse Reginald Fitzurse, "să li se ridice episcopilor excomunicarea şi să daţi socoteală pentru ofensele aduse regelui".

Thomas à Becket replică sfidător că puterea clerului era peste cea a regelui. Că oameni de teapa lor nu aveau căderea să-l ameninţe pe el. Că n-ar ceda în veci chiar sub ameninţarea tuturor săbiilor din Anglia.

"Atunci vom face mai mult decât să ameninţăm!", ziseră cavalerii. Ieşiră cu cei doisprezece oameni, îşi puseră armura, îşi scoaseră săbiile lucioase şi se întoarseră.

Între timp, servitorii săi zăvorâseră şi ferecaseră poarta mare a palatului. La început, cavalerii încercară să o spargă cu halebardele, dar arătându-li-se o fereastră prin care puteau intra, lăsară poarta în pace şi pătrunseră înăuntru urcându-se pe acolo. Pe când izbeau în uşă, slujitorii lui Thomas á Becket îl implorară să se refugieze în catedrală, în sanctuar un loc sacru în care cavalerii, credeau ei, nu vor îndrăzni să treacă la fapte violente. Le spuse iar şi iar că nu se va clinti. Auzind însă la distanţă vocile călugărilor ce cântau la slujba de seară zise că acum era de datoria lui să asiste şi că prin urmare se va duce din acel motiv.

În apropiere se afla un drum între palat şi catedrală prin nişte frumoase galerii vechi ce se mai pot încă vedea. Intră în catedrală fără nici o grabă, cu crucea purtată în faţă, ca de obicei. Când ajunse cu bine acolo, slujitorii săi vrură să încuie uşa, dar el zise "Nu!". Căci erau în Casa Domnului şi nu într-o fortăreaţă.

Pe când vorbea, umbra lui Reginald Fitzurse se ivi în uşa catedralei, întunecând puţina lumină ce era pe afară, în mohorâta seară de iarnă. Acest cavaler spuse cu glas sonor: "Urmaţi-mă, slujitori credincioşi ai regelui!". Zornăitul armurii lor răsună prin catedrală când intrară zăngănind.

Era atât de întuneric pe înaltul culoar dintre scaune şi printre impresionanţii stâlpi ai bisericii şi erau atâtea ascunzători în cripta de dedesubt şi pe coridoarele înguste de deasupra, încât Thomas á Becket s-ar fi putut salva, chiar şi în acea situaţie, dacă ar fi vrut. Şi, deşi se împrăştiaseră cu toţii, lăsându-l acolo fără alt însoţitor decât

EDWARD GRYME, credinciosul băiat ce-i purta crucea, fu şi atunci la fel de hotărât cum fusese mereu în viaţa lui.

Cavalerii se apropiară prin întuneric, făcând, cum păşeau pe pavajul de piatră al bisericii, un zgomot groaznic cu armurile lor: "Unde este trădătorul?" - strigară ei în gura mare. Nu dădu nici un răspuns. Dar când strigară "Unde este arhiepiscopul?" zise cu mândrie "Aici sunt!" şi ieşind din umbră se postă în faţa lor.

Cavalerii nu aveau nici un chef să-l ucidă de l-ar fi putut face scăpat, mântuindu-se pe sine şi pe rege prin orice alt mijloc. Îi spuseră că trebuie fie să fugă, fie să meargă cu ei. Zicând că nu va face nici una dintre acestea îl zvârli pe William Tracy cât colo cu asemenea forţă, încât Tracy, care îl apucase de mânecă, se învârti ca titirezul. Cu reproşurile şi fermitatea lui îi aduse la exasperare stârnindu-le într-atâta instinctele sălbatice împotriva lui, încât Reginald Fitzurse, căruia i se adresă cu o insultă, îi zise: "Atunci să mori!" şi încercă să-i dea în cap. Credinciosul Edward Gryme îşi întinse însă braţul, parând cu el lovitura, încât forţa acesteia îl făcu pe stăpânul lui să sângereze doar. O altă voce din rândul cavalerilor îi strigă lui Thomas á Becket să fugă, dar cu sângele curgându-i şiroaie pe faţă, cu mâinile încleştate şi cu capul plecat se lăsă în grija Domnului şi rămase ferm pe loc. Atunci îl uciseră fără milă în apropierea altarului Sf. Bennet, iar trupul îi căzu pe pavajul ce se mânji de sângele şi creierii lui.

E groaznic să ţi-l închipui pe mortul, ce împroşcase cu blesteme în dreapta şi în stânga, zăcând complet desfigurat în biserică, unde ici-colo câteva candele erau ca nişte pete roşii pe un linţoliu de întuneric, să te gândeşti la cavalerii vinovaţi ce se îndepărtau călare, privind peste umăr la catedrală şi amintindu-şi ce lăsaseră înăuntru.

PARTEA A DOUA

Când regele auzi că Thomas á Becket îşi pierduse viaţa în catedrala Canterbury, datorită sălbăticiei celor patru cavaleri, fu cuprins de spaimă. Unii şi-au închipuit că vorbele "N-am pe nimeni aici care să vrea să mă mântuie de acest om?" rostite în pripă ar fi fost o expresie a dorinţei hotărâte a regelui ca á Becket să fie ucis. Dar puţine lucruri

sunt mai neverosimile, căci pe lângă faptul că regele (deşi foarte pătimaş) nu era din fire crud, ci era înţelept, el trebuie să fi ştiut tare bine ceea ce ştia orice nătărău de pe domeniile lui, şi anume că o asemenea crimă i l-ar ridica împotrivă pe Papă şi întreaga biserică.

Trimise la Papă mesageri respectuoşi ca să-i înfăţişeze nevinovăţia (cu excepţia vorbelor pripite pe care le rostise); jură solemn şi public că nu era de vină şi cu timpul reuşi să-l împace. Cât despre cei patru cavaleri vinovaţi ce fugiră în comitatul York şi nu mai îndrăzniră în veci să se arate la curte, fură excomunicaţi de Papă şi trăiră o vreme mizer, evitaţi de toţi compatrioţii lor. În cele din urmă, pocăindu-se, se duseră smeriţi la Ierusalim, unde muriră şi fură îngropaţi.

Spre îmbunarea Papei se întâmplă din fericire ca foarte curând după uciderea lui á Becket, regelui să i se ivească prilejul de a-şi declara puterea în Irlanda - ceea ce în ochii Papei era o iniţiativă acceptabilă, căci irlandezii care fuseseră convertiţi la creştinism cu mult timp în urmă, înainte să fi existat vreun Papă, de un oarecare Patricius (altfel zis Sf. Patrick), considerau că Papa nu are nici două de împărţit cu ei, dar nici ei cu Papa, şi ca atare refuzară să-i achite paraua lui Petru, sau acea taxă de un penny pe casă, de care vă spuneam în altă parte. Şansa regelui se ivi în acest fel.

Cum vă puteţi uşor închipui, irlandezii fiind în acea vreme un popor extrem de necioplit, se certau şi se luptau întruna, tăindu-şi unii altora beregatele, ciopârţindu-şi nasurile, aprinzându-şi casele, furându-şi soţiile şi comiţând tot felul de acte de violenţă. Ţara era divizată în cinci regate - DESMOND, THOMOND, CONNAUGHT, ULSTER şi LEINSTER - fiecare în parte guvernat de un rege, dintre care unul îşi revendica şefia asupra celorlalţi. Iar dintre aceştia, unul căruia îi zicea DERMOND MAC MURROUGH (un soi de nume sălbatic ortografiat în mai multe feluri) răpise soţia unui prieten de al său şi o ascunsese într-o mlaştină de pe o insulă. Neputând suporta asta deşi era obiceiul ţării, prietenul i se plânse regelui şef şi cu ajutorul acestuia îl izgoni pe Dermond Mac Murrough de pe domeniile sale.

Dermond veni în Anglia şi ca să se răzbune se oferi să devină vasal al regelui Henric, dacă acesta l-ar fi ajutat să-şi redobândească regatul. Regele fu de acord cu aceste condiţii dar apoi îl ajută doar prin aşa zisele scrisori patente, autorizând pe orice supus englez să intre în slujba lui şi să-i sprijine cauza dacă dorea.

Era la Bristol un anumit CONTE RICHARD DE CLARE, numit STRONGBOW[12], nu tare bun din fire, nevoiaş, disperat şi gata să facă orice i-ar fi oferit şansa de a-şi spori averea. Erau în sudul Ţării Galilor încă doi fraţi lefteri din acelaşi soi de oameni de nimic, numiţi ROBERT FITZ-STEPHEN şi MAURICE FITZ-GERALD. Fiecare dintre cei trei, împreună cu un mic grup de însoţitori se ocupă de cauza lui Dermond şi căzură de acord ca în caz de reuşită, Strongbow să ia în căsătorie pe EVA, fiica lui Dermond şi să fie declarat moştenitorul acestuia.

Instruiţii însoţitori englezi ai acestor cavaleri erau atât de superiori irlandezilor în întreaga disciplină a luptei încât îi băteau în ciuda numărului lor copleşitor.

Într-o luptă de la începutul războiului retezară trei sute de capete şi le puseră înaintea lui Mac Murrough care, bucurându-se, le întoarse unul câte unul cu faţa în sus şi ajungând la tigva unui om care-i displăcuse mult o apucă de păr şi urechi smulgându-i cu dinţii nasul şi buzele. Puteţi judeca din asta ce fel de gentilom era un rege irlandez din acele timpuri. De-a lungul întregului război, prizonierii fură trataţi groaznic, partidei victorioase nepărându-i mare lucru să le frângă mădularele şi să-i azvârle în mare din vârful unor stânci înalte. În toiul mizeriilor şi cruzimilor ce urmară ocupării Waterfordului[13], unde morţii zăceau grămezi pe stradă, iar sângele curgea şiroaie prin rigolele jegoase, Strongbow se căsători cu Eva. Movilele acelea de cadavre trebuie, din câte îmi dau seama, să fi fost o societate odioasă pentru tinerii căsătoriţi şi cu totul demnă de tatăl tinerei doamne.

Acesta muri după ocuparea Waterford-ului şi Dublinului şi după obţinerea unor succese, iar Strongbow deveni rege al Leinsterului[14]. Acum se ivi şansa regelui Henric. Ca să restrângă puterea crescândă a lui Strongbow, se îndreptă el însuşi spre Dublin ca stăpân regal al lui Strongbow, privându-l de regat, dar confirmându-i dreptul de a se bucura de mari averi. Apoi, cum avea funcţie la Dublin, primi omagiul mai tuturor regilor şi conducătorilor irlandezi, încât acasă reveni cu o reputaţie sporită de lord al Irlandei şi cu noi speranţe de a

---

[12] În limba engleză, *arc puternic*.

[13] Oraş din Irlanda.

[14] Provincie din Republica Irlanda ce cuprinde douăsprezece comitate şi oraşul Dublin.

intra în grațiile Papei. Iar acum, împăcarea lor fu acceptată de către Papa mai uşor şi mai blând decât s-ar fi putut aştepta regele, cred eu.

În această perioadă a domniei sale, când necazurile păreau aşa puține iar perspectivele atât de strălucite, începură acele mizerii de acasă, care treptat făcură din rege omul cel mai nefericit, îi reduseră din noblețea sufletească, îi mâncară sănătatea şi îi frânseră inima.

Avea patru fii: pe HENRIC, acum în vârstă de optsprezece ani, prin a cărui încoronare secretă îl ofensase într-atâta pe Thomas á Becket, pe RICHARD, de şaisprezece, pe GEOFFREY, de cincisprezece şi pe IOAN, favoritul său, un băiat tânăr, pe care curtenii îl numiră FĂRĂ DE ȚARĂ, fiindcă nu avea nici o moştenire, dar căruia regele intenționa să-i dea Irlanda în stăpânire. La rândul lor, toți acești copii prost îndrumați nu îi erau fii naturali, fiindu-şi unul celuilalt frați vitregi. Stimulat de regele francez şi de reaua lui mamă, regina Eleanor, prințul Henric îşi începu istoria neascultărilor.

În primul rând ceru ca tânăra lui soție, MARGARETA, fiica regelui francez, să fie încoronată alături de el. Cum tatăl său, regele, consimți, aşa se făcu. Nici nu i se împlini bine dorința că şi ceru să i se dea o parte din domeniile părintelui său în timpul vieții acestuia. Fiind refuzat, plecă noaptea de acasă, cu multă amărăciune în sufletu-i hain şi îşi găsi refugiu la curtea regelui francez. Într-o zi sau două frații săi îl urmară. Mama lor încercă să li se alăture - fugind îmbrăcată în haine bărbăteşti - dar fu prinsă de oamenii regelui şi dusă la închisoare, unde zăcu pe drept, vreme de şaisprezece ani. Şi totuşi, pe zi ce trecea hapsânii nobili englezi, cărora regele în intenția de a-şi proteja poporul de lăcomia şi asuprirea lor le adusese ofense, îl părăseau alăturându-se prinților. În fiecare zi auzea vreo nouă veste despre prinții care ridicau oştiri împotriva lui, despre coroana purtată de prințul Henric în fața propriilor săi ambasadori la curtea franceză şi despre faptul că i se spunea regele junior al Angliei, despre jurământul tuturor prinților de a nu face nicicând pace cu el, tatăl lor, fără consimțământul şi încuviințarea baronilor Franței. Dar cu bravura şi energia sa de neclintit, regele Henric întâmpină aceste dezastre cu o mină hotărâtă şi veselă. Apelă la toate majestățile regale ce aveau fii, rugându-i să-l ajute, căci cauza lui era şi a lor, angajă din propriile-i resurse douăzeci de mii de oameni să lupte cu vicleanul rege francez, care îi ridicase împotrivă pe cei de un sânge cu el şi purtă războiul cu atâta vigoare, încât Ludovic propuse în curând o conferință pentru tratative de pace.

Conferința se ținu sub un bătrân ulm verde, cu coroană abundentă, pe o câmpie din Franța. Nu duse la nimic. Războiul reîncepu. Prințul Richard porni în cariera sa de luptă conducând ostilitățile împotriva tatălui său, dar acesta îl înfrânse obligându-l să bată cu oștirea în retragere și mii de oameni de ai săi ar fi regretat ziua în care luptaseră pentru o cauză atât de rea dacă regele n-ar fi primit știrea despre o invazie a Angliei de către scoți și n-ar fi venit să o înăbușe pe o năprasnică furtună. Și nu știu dacă începu cu adevărat să se teamă că îndură aceste necazuri fiindcă á Becket fusese ucis sau dacă dorea să-și câștige favoarea Papei, care îl declarase de acum pe á Becket sfânt, sau pe cea a propriilor săi oameni, dintre care mulți credeau că până și mormântul nesimțitor a lui á Becket putea face minuni, însă nici nu apucă regele bine să debarce în Anglia, că se și duse direct la Canterbury, iar de îndată ce ajunse în raza catedralei descălecă de la distanță, își scoase pantofii și merse desculț, cu picioarele sângerate la mormântul lui á Becket. Acolo se prosternă cu fața până la pământ bocind în prezența multor oameni, iar nu după multă vreme intră în clădirea Capitoliului și dezgolindu-și spinarea și umerii se lăsă bătut cu frânghii (cred că nu prea tare) de optzeci de preoți la rând. Se întâmplă ca tocmai în ziua când regele se dădu în acest ciudat spectacol să se obțină o victorie absolută asupra scoților, ceea ce îi încântă foarte tare pe preoți, care spuseră că fusese repurtată din cauza marelui său exemplu de căință, căci preoții, în general, aflaseră de când cu moartea lui á Becket că-l admirau, deși pe când era în viață îl urâseră nespus tocmai din acest motiv.

Contele de Flandra, aflat în fruntea josnicei conspirații a ingraților fii ai regelui era prea ocupat în țară ca să mai pună sub asediu și Rouen-ul, capitala Normandiei. Dar regele, extrem de iute și activ în toate mișcările sale, fu și el la Rouen, înainte să se fi bănuit că era posibil să fi plecat din Anglia, iar acolo îl înfrânse pe sus-numitul conte de Flandra așa rău încât conspiratorii propuseră pace, iar hainii săi fii, Henric și Geoffrey, se supuseră. Richard rezistă șase săptămâni, dar fiind înfrânt și dat afară din castel după castel, sfârși prin a se supune și el, iar tatăl său îl iertă.

A-i ierta pe aceşti prinți nedemni era doar a le îngădui timp să-și tragă sufletul înaintea unor noi fățărnicii. Erau atât de vicleni, infideli și necinstiți, încât nu li se putea acorda mai multă încredere decât unor pungași ordinari. Chiar în anul următor Henric se răzvrăti iarăși și fu

din nou iertat. După încă opt ani prințul Richard se răzvrăti împotriva fratelui său mai mare, iar prințul Geoffrey spuse cu infamie că frații nu puteau să se mai înțeleagă bine vreodată de nu erau uniți împotriva tatălui lor. Chiar în anul ce urmă după reconcilierea lor de către rege, prințul Henric se răzvrăti iarăși împotriva tatălui său, fu din nou supus, jură să fie loial, fu iertat încă o dată și se răzvrăti din nou împreună cu Geoffrey.

Dar acestui prinț perfid i se apropia sfârșitul. Se îmbolnăvi într-un oraș francez și având teribile mustrări de conștiință pentru josnicia lui trimise mesageri tatălui său, regele, să vină să-l vadă și să-l ierte pentru ultima oară pe patul de moarte. Generosul monarh, care nutrise mereu gânduri de iertare regească față de copiii săi ar fi mers, dar prințul fusese atât de inuman, încât suspectându-l de trădare, nobilii din preajma suveranului își atenționară stăpânul că nu-și putea da liniștit viața pe mâinile unui perfid, de teapa celui mai mare dintre fiii săi. Deci regele îi trimise în semn de iertare un inel de pe deget, iar după ce prințul îl sărutase cu multă durere și lacrimi în ochi mărturisindu-le celor din jur ce fiu rău, ticălos și nerecunoscător fusese le spuse preoților de față: "Înfășurați o funie în jurul corpului meu, scoateți-mă din palat și așezați-mă pe un strat de scrum, ca să pot muri căindu-mă prin rugăciuni înălțate Domnului". Și așa muri la douăzeci și șapte de ani.

Trei ani după aceea prințul Geoffrey fiind dat de pământ la un turnir, creierii îi fură terciuiți de o mulțime de cai ce trecură în tropot peste el. Așa că rămaseră doar prințul Richard și prințul Ioan - un flăcău ce făcuse jurământ solemn să fie credincios tatălui său. Încurajat de prietenul său, regele francez FILIP AL DOILEA (fiul răposatului Ludovic), Richard se răzvrăti curând din nou, dar fu reprede supus și fiind iertat încă o dată jură pe Noul Testament să nu se mai răzvrătească, dar o făcu iar după vreun an când în prezența tatălui său îngenunche în fața regelui Franței ridicându-l în slavă și declarând că prin ajutorul acestuia se va prevala cu forța de toate domeniile franceze stăpânite de tatăl său.

Și totuși, acest Richard se socotea soldat al Mântuitorului! Și purta crucea pe care atât regele Franței, cât și cel al Angliei o luaseră în anul precedent la o întâlnire frățească sub vechiul ulm cu ramurile dese ce umbreau câmpia, unde juraseră (ca el) să se dedice unei noi cruciade în cinstea adevărului și spre triumful cauzei sale!

Bolnav de inimă, plictisit de fățărnicia fiilor săi, aproape în situația de a-şi aştepta moartea cu brațele încrucişate, nefericitul rege, care fusese ferm atâta timp, începuse să cedeze, dar, spre onoarea lui, Papa îl sprijini, obligându-i pe regele francez şi pe Richard ca în ciuda succeselor de pe câmpul de bătaie să ducă tratative de pace. Richard voia să fie rege al Angliei şi pretinse că dorea să se căsătorească (ceea ce de fapt nu voia) cu sora regelui francez, soția făgăduită lui, pe care regele Henric o reținu în Anglia. Pe de altă parte, regele Henric voia ca sora regelui francez să se căsătorească cu fiul său preferat, Ioan, sigurul dintre fiii săi (spunea el) ce nu se răzvrătise nicicând împotriva lui. În cele din urmă, regele Henric, pe care nobilii îl părăsiră unul câte unul, supărat, istovit, cu inima zdrobită, consimți să încheie pace.

O durere adâncă îi mai era rezervată în final. Când i se aduse în scris tratatul de pace propus în vreme ce zăcea foarte bolnav în pat, îi aduseră şi lista dezertorilor ce îşi încălcaseră jurământul de credință, pe care era rugat să-i ierte. Primul nume de pe această listă era al lui Ioan, fiul său preferat, în care se încrezuse până în ultima clipă.

"O, Ioane, copil al sufletului meu!" exclamă regele într-o mare agonie a spiritului. "O, Ioane, pe care te-am iubit cel mai mult! O, Ioane, pentru care am trecut prin atât de multe necazuri! M-ai trădat şi tu!" Apoi se întinse şi zise oftând din greu: "De acum meargă lumea cum o vrea. Nu îmi mai pasă de nimic!"

După un timp le spuse slujitorilor săi să-l ducă în oraşul francez Chinon - pe care-l îndrăgise de multă vreme. Acum însă nu-l mai atrăgea nici un loc, purul adevăr fiind că nimic nu mai putea să-i placă pe acest pământ. Îşi blestemă cu năduf ceasul în care se născuse, blestemă copiii pe care îi lăsa în urmă şi se stinse. După cum în urmă cu un veac, servilii adepți ai curții îl abandonaseră pe Cuceritor în ceasul morții, tot aşa îl abandonă acum urmaşul. Până şi cadavrul îi fu despuiat în jaful din camera regală, iar mijloacele de transport pentru înmormântare la biserica abației din Fontevraud nu se găsiră deloc uşor.

În anii ce urmară, Richard fu flatat de afirmația că-n piept i-ar fi bătut o inimă de leu. Cred că mai bine ar fi avut o inimă umană. Ori de care i-o fi fost, inima avea de ce să-i bată cu jale în piept când intră în sumbra abație uitându-se la fața neacoperită a tatălui său mort. În orice caz, inima îi fusese neagră şi sperjură în toate relațiile sale cu regele decedat, mai lipsită de tandrețe decât cea a fiarelor din pădure.

Se spune pe seama acestei domnii o istorioară nostimă, numită povestea FRUMOASEI ROSAMOND. Se povesteşte cum regele o iubea peste măsură pe frumoasa Rosamond, o fată încântătoare cum nu mai văzuse alta în lume, cum puse să i se facă un minunat pavilion într-un parc la Woodstock[15], cum acesta fu înălţat într-un labirint, la care se putea ajunge doar cu ajutorul unui ghem de mătase. Cum haina regină Eleanor era geloasă pe frumoasa Rosamond, află calea tainică şi într-o zi i se înfăţişă cu un pumnal şi cu o cupă cu otravă, lăsând-o să-şi aleagă moartea preferată. Cum frumoasa Rosamond, după ce plânse mult cu jale cerşind zadarnic mila nesimţitoarei suverane, luă otrava şi căzu răpusă în mijlocul minunatului pavilion, în vreme ce păsări inconştiente cântau vesele prin preajmă.

A existat într-adevăr o preafrumoasă Rosamond ce cred că va fi fost cea mai şarmantă fată de sub soare, iar regele o iubi enorm, făcând-o fără doar şi poate geloasă pe haina lui consoartă. Dar, teamă mi-e că n-o fi fost nici urmă de pavilion, labirint, ghem de mătase, pumnal şi otravă. Mă tem că frumoasa Rosamond se retrase la o mănăstire de maici de lângă Oxford unde şi muri în pace, iar surorile călugăriţe atârnându-i draperie de mătase la mormânt o împodobiră cu flori, în amintirea tinereţii şi şarmului ce-l încântaseră pe rege când era june şi el, iar viaţa i se aşternea splendidă înainte.

Era sumbră şi sfârşită acum, palidă şi trecută. Henric Plantagenet zăcea liniştit în biserica abaţiei din Fontevraud în al cincizeci şi şaptelea an al vieţii - pe care, după ce guvernase cu bine Anglia timp de aproape treizeci şi cinci de ani, n-apucă să-l mai sfârşească.

---

[15] Orăşel din comitatul Oxford, unde se află un castel regal şi reşedinţa ducelui de Marlborough.

CAPITOLUL XIII

ANGLIA SUB RICHARD ÎNTÂIUL, ZIS INIMĂ DE LEU

In anul Mântuitorului nostru o mie o sută optzeci şi nouă, Richard Inimă de Leu urmă la tronul regelui Henric al Doilea, a cărui inimă părintească făcuse atât de mult ca să o frângă. Fusese, după cum am văzut, un răzvrătit încă din copilărie, dar din clipa în care deveni un rege împotriva căruia se puteau ridica alţii, află că răzvrătirea e o mare ticăloşie. În urma acestei descoperiri pioase îi pedepsi zelos pe toţi conducătorii ce-l ajutaseră împotriva tatălui său. Cu greu ar fi putut face vreun lucru care să fi fost un exemplu mai bun al adevăratei sale firi, sau un mai bun avertisment pentru linguşitori şi paraziţi să nu se încreadă în prinţi cu inimă de leu.

Îl puse de asemenea în lanţuri pe vistiernicul defunctului său tată şi-l zăvorî într-o temniţă din care fu eliberat doar după ce renunţă nu numai la întregul tezaur al coroanei, ci şi la toţi banii pe care îi deţinea personal. Deci, cu sau fără inimă de leu, Richard îşi luă partea leului, din averea acestui ticălos vistiernic.

Fu încoronat rege al Angliei cu mare pompă la Westminster, păşind spre catedrală sub un baldachin de mătase prins de vârfurile a patru lănci, fiecare purtată de un mare nobil. În ziua încoronării sale avu loc o înspăimântătoare ucidere a evreilor, ce pare să fi adus nespusă încântare unui mare număr de sălbatici ce îşi ziceau creştini. Regele dăduse o proclamaţie interzicându-le evreilor (pe care lumea în genere îi ura, deşi erau cei mai utili negustori ai Angliei) să se înfiinţeze la ceremonie, dar cum se adunaseră la Londra din toate părţile, aducând daruri ca să-şi arate respectul pentru noul suveran, unii dintre ei se aventurară până în centru la Westminster Hall cu cadourile lor ce fură primite cu mare drag. Se presupunea acum că vreun scandalagiu din mulţime, crezându-se a fi creştin nevoie mare, se apucă să urle văzând asta şi să lovească un evreu ce încerca să intre pe uşa sălii cu

darul său. Se iscă un scandal. Evreii care pătrunseseră în sală fură împinşi înainte, iar unii din gloată se năpustiră pe străzile înguste ale oraşului, masacrându-i pe toţi evreii ce-i întâlneau, iar când nu mai puteau găsi nici unul pe afară (din pricină că dăduseră iama pe la casele lor zăvorându-se în ele) alergară ca apucaţi de colo, colo, spărgând uşile tuturor caselor şi înjunghiindu-i sau înfigând sulița în ei, uneori chiar aruncând bătrâni şi copii pe fereastră, în văIvătaia unor focuri pe care le aprinseseră dedesubt. Această mare cruzime dură douăzeci şi patru de ore şi numai trei oameni fură pedepsiţi pentru ea. Chiar şi aceştia îşi pierduseră viaţa, nu pentru uciderea şi jefuirea evreilor, ci pentru incendierea caselor unor creştini.

Regele Richard, un bărbat puternic, fără stare, corpolent, căruia-i trecea mereu prin cap o singură şi foarte supărătoare idee de a sparge capetele altora, era tare nerăbdător să pornească în cruciadă spre Pământul Sfânt cu mare oaste. Cum oşti mari ca să mergi chiar şi spre Pământul Făgăduinţei nu puteau fi adunate fără o grămadă de bani, vându domeniile Coroanei, ba chiar şi funcţiile înalte de stat, numind nechibzuit nobili care să domnească asupra supuşilor săi englezi: şi nu fiindcă ar fi fost potriviţi pentru această favoare. În acest fel, ca şi prin vânzarea de indulgenţe la preţ ridicat, prin zgârcenie şi asuprire de multe feluri, adună laolaltă o mare avere. Numi apoi doi episcopi să aibă grijă de regat în lipsa lui şi dădu mari puteri şi posesiuni fratelui său, ca să-şi asigure prietenia acestuia. Ioan ar fi preferat să fie numit regent al Angliei, dar era un om viclean, ce nutrea sentimente prieteneşti faţă de expediţie, zicându-şi fără îndoială în gând: "Cu cât mai multă luptă, cu atât mai multe şanse ca fratele meu să fie ucis, iar când va fi mort atunci eu am să devin regele Ioan!"

Înainte ca armata de curând strânsă să plece din Anglia, recruţii şi gloata de rând se distinseră prin cruzimi uimitoare împotriva nefericiţilor evrei pe care în multe oraşe mari îi omorâră cu sutele, într-un mod îngrozitor.

La York, în absenţa guvernatorului, un mare grup de evrei se refugie în castel după ce soţiile şi copiii multora dintre ei fuseseră ucişi sub ochii lor. Guvernatorul veni şi ceru permisiunea să intre îndată. "Cum putem să ţi-o dăm, guvernatorule" ziseră evreii de pe ziduri, "când dacă deschidem poarta numai cât să-ţi vâri piciorul, mulţimea zgomotoasă din spatele tău va năvăli să ne omoare?"

La aceasta, nedreptul guvernator se înfurie şi le spuse oamenilor că le aprobă uciderea acelor evrei, iar un răutăcios de călugăr maniac, îmbrăcat complet în alb se puse în fruntea-atacului asaltând castelul timp de trei zile.

Apoi JOCEN, capul evreilor (care era rabin sau preot) le spuse celorlalţi: "Fraţilor, n-avem nici o speranţă cu creştinii ce izbesc în porţi şi ziduri, şi care trebuie în curând să pătrundă în cetate. Cum noi cu soţiile şi copiii noştri trebuie să murim fie de mâna creştinilor, fie de a noastră, făcându-ne singuri seama, haideţi să distrugem în foc bijuteriile şi alte lucruri de preţ pe care le avem aici, să incendiem castelul şi pe urmă să pierim!"

Câţiva nu se putură hotărî să facă asta, dar restul se supuseră. Făcură un morman strălucitor din toate lucrurile de preţ, iar când acelea fură arse, dădură foc castelului. Pe când flăcările huruiau şi trosneau în-jurul lor, ţâşnind în sus spre cerul căruia îi dădură o nuanţă de roşu sângeriu, Jocen tăie beregata iubitei sale soţii şi se înjunghie. Toţi ceilalţi ce aveau soţii sau copii făcură aceeaşi faptă îngrozitoare. Când gloata năvăli înăuntru găsi (cu excepţia celor puţini ce tremurau, chircindu-se prin colţuri, pe care îi uciseră curând) doar grămezi de zgură unsuroasă, iar pe ici-colo câte ceva ce aducea cu un trunchi înnegrit de copac ars, dar care până de curând fusese o creatură umană, modelată ca şi ei de mâna binefăcătoare a Creatorului.

După acest prost început, Richard şi trupele sale continuară într-o manieră nu prea bună cu sfânta cruciadă. Aceasta fu întreprinsă de regele Angliei, în comun cu vechiul său prieten, Filip al Franţei. Porniră afacerea trecându-şi în revistă oştile ce se ridicau la cifra de o sută de mii de oameni. După aceea îşi îmbarcară separat trupele pentru Mesina (din Italia) ce fu aleasă ca loc al următoarei lor întâlniri.

Sora regelui Richard se căsătorise cu monarhul de acolo, dar acesta era mort, iar unchiul său TANCRED uzurpase coroana, o aruncase pe văduva regală în închisoare şi se făcuse stăpân pe averea ei. Richard ceru aprig eliberarea surorii sale, restituirea pământurilor ei şi (potrivit datinei regale de pe insulă) să i se dea acesteia un scaun de aur, o masă din aur, douăzeci şi patru de cupe de argint şi douăzeci şi patru de farfurii de argint. Cum era prea puternic ca să i se reziste cu succes, Tancred se supuse cuvintelor sale, iar apoi regele francez deveni tot mai pizmaş, plângându-se că regele englez voia să fie monarh absolut pe insula Mesina şi pretutindeni în lume. În orice caz,

Richard nu se prea sinchisea de această plângere, iar în schimbul unui dar de douăzeci de mii de monede de aur îl făgădui pe drăgălaşul său nepoţel, ARTHUR, pe atunci un copil de doi ani, în căsătorie fetei lui Tancred. Vom auzi din nou de drăgălaşul Arthur, nu peste mult timp.

Această afacere siciliană aranjată fără vreun efort al unei minţi sau alteia fiind încheiată (ceea ce trebuie să-l fi dezamăgit oarecum), regele Richard luă cu el pe sora sa şi pe o frumoasă femeie numită BERENGARIA, de care se îndrăgostise în Franţa şi pe care mama lui, regina Eleanor (după cum vă amintiţi, întemniţată de atâta timp, dar eliberată de Richard la urcarea lui pe tron) o adusese acolo să-i fie soţie şi porni cu ele în larg, spre Cipru.

Curând avu plăcerea de a lupta cu regele insulei Cipru, ce le îngăduise supuşilor săi să jefuiască nişte trupe engleze naufragiate pe ţărm, şi învingându-l uşor pe acest biet monarh îi luă singura fiică, spre a-i fi companioană nobilei Berengaria şi-i puse regelui însuşi cătuşe de argint. Porni apoi din nou în larg, cu mama, sora, soţia şi prinţesa lui captivă şi curând ajunse în faţa oraşului Acra, pe care regele francez îl asedia de pe mare cu flota sa. Dar acel rege nu era defel într-o situaţie triumfătoare, căci oastea îi fusese subţiată de săbiile sarazinilor şi pustiită de ciumă, iar SALADIN, bravul sultan al turcilor, în fruntea unei numeroase oştiri apăra în acea vreme vitejeşte locul de pe colinele ce se ridicau în jur.

Oriunde mergeau oştirile lor unite, cruciaţii se înţelegeau în puţine privinţe cu excepţia jocurilor de noroc, a băuturii şi certurilor, de o natură cât mai profană; a coruperii oamenilor printre care zăboveau, fie că le erau prieteni sau duşmani, a tulburării şi ruinei pe care le aduceau în locuri liniştite. Regele francez îl pizmuia pe cel englez după cum regele englez avea boală pe cel francez, iar soldaţii nesupuşi şi violenţi ai celor două naţiuni se duşmăneau unii pe alţii, aşa că cei doi regi nu putură la început să cadă de acord nici măcar asupra unui atac comun îndreptat împotriva Acrei, dar când se împăcară, punând în acel scop capăt neînţelegerii lor, sarazinii făgăduiră să cedeze oraşul, să le prerdea creştinilor lemnul Sfintei Cruci, să-i pună în libertate pe toţi prizonierii lor creştini şi să plătească două sute de mii de monede de aur. Toate astea urmau să se facă în decurs de patruzeci de zile, dar cum nu se făcură, regele Richard porunci ca vreo trei mii de prizonieri sarazini să fie scoşi afară în faţa taberei sale şi măcelăriţi acolo în văzul tuturor concetăţenilor lor.

Regele francez nu fu părtaş la această crimă, căci pe atunci se îndrepta spre casă cu cea mai mare parte a oştenilor săi, simţindu-se ofensat de conduita arogantă a regelui englez, fiind nerăbdător să-şi vadă de propriile domenii şi, de asemenea, bolnav din cauza aerului insalubru din acea ţară cu climă fierbinte şi sol nisipos. Regele Richard continuă războiul fără el şi rămase în Orient, întâlnindu-se cu diverşi aventurieri aproape un an şi jumătate. Când oştirea i se oprea din marşul pe care-l făcea în fiecare noapte, heralzii strigau de trei ori în gura mare ca să le amintească tuturor soldaţilor de cauza pe care o slujeau: "Salvaţi Sfântul Mormânt!" iar atunci toţi soldaţii îngenuncheau şi ziceau: "Amin!"

În marş sau în tabără oastea trebuia să lupte necontenit cu aerul fierbinte al deşertului orbitor, cu soldaţii sarazini conduşi şi îmbărbătaţi de viteazul Saladin, sau cu ambele deodată. Boala şi moartea, lupta şi rănile îi pândeau în orice clipă, dar cu toate greutăţile, regele Richard lupta ca un gigant şi trăgea la şaibă ca un salahor de rând. La multă vreme de când zăcea liniştit în mormânt, teribila lui halebardă cu douăzeci de livre de oţel englezesc turnat în capul ei mare era o legendă printre sarazini, iar când din noianul acestora şi al creştinilor se alesese praf şi pulbere de mult, dacă vreun cal arab privea lung la vreun obiect de la marginea drumului călăreţul său avea obiceiul să exclame: "De ce te temi, prostule? Crezi că regele Richard e pe-acolo, prin dos?"

Nimeni nu admira renumele de viteaz al acestui rege mai mult decât însuşi Saladin, un duşman generos şi galant. Richard zăcu bolnav cu febră, Saladin îi trimise fructe proaspete din Damasc şi zăpadă din vârf de munte. Mesaje curtenitoare şi complimente se schimbau frecvent între ei, iar apoi regele Richard încăleca pe calul său şi omora cât de mulţi sarazini, iar Saladin încăleca pe-al său şi ucidea cât mai mulţi creştini cu putinţă. În acest fel, regele Richard luptă spre mulţumirea inimii sale la Arsoof şi la Jaffa; şi negăsind nimic interesant de făcut la Ascalon, în afară de a reconstrui acolo pentru propria-i apărare nişte fortificaţii pe care sarazinii le distruseseră, îi făcu scandal aliatului său, ducele de Austria, pentru că se ţinuse prea semeţ ca să lucreze la ele.

În sfârşit, oastea dădu cu ochii de sfânta cetate a Ierusalimului, dar cum pe atunci aceasta nu era decât un simplu cuib al pizmei, neînţelegerii şi luptei, bătu curând în retragere şi se învoi cu sarazinii

asupra unui armistițiu de trei ani, trei luni, trei zile și trei ore. După aceea, creștinii englezi protejați de nobilul Saladin, care îi ferea de răzbunarea sarazinilor, vizitară mormântul Mântuitorului, iar apoi regele Richard se îmbarcă cu o mică oștire la Acra, spre a se întoarce acasă.

Dar întâmplându-se să naufragieze în Marea Adriatică fu nevoit să treacă prin Germania sub nume fals. Cum pe atunci erau în Germania mulți oameni care-și făcuseră stagiul pe Pământul Sfânt, sub semețul duce de Austria căruia i se făcuse scandal, unii dintre ei recunoscură cu ușurință un om atât de remarcabil ca regele Richard și se duseră cu vestea la ducele mustrat, care îl luă de îndată prizonier într-un mic han de lângă Viena.

Stăpânul ducelui, împăratul Germaniei și regele Franței fură la fel de încântați să vadă un monarh atât de turbulent pus la păstrare în loc sigur. Prieteniile bazate pe o întovărășire în scopul de a face rău nu sunt nicicând adevărate, iar regele Franței era acum dușmanul regelui Richard exact cu tot atâta tragere de inimă pe cât îi fusese prieten în comportamentul nefiresc al acestuia față de tatăl său. Pretinse în mod absurd că regele Richard plănuise să-l otrăvească în Orient, îl acuză că ar fi ucis acolo un om cu care se împrietenise sincer, îl mitui pe împăratul Germaniei să-i aplice prizonierului un regim sever și, în fine, prin complotarea acestor doi prinți, Richard fu adus în fața corpurilor legiuitoare germane, acuzat de crimele anterioare și de multe altele. Dar se apără atât de bine încât mulți din adunare fură mișcați până la lacrimi de elocvența și sinceritatea lui. Se hotărî ca în restul captivității sale să fie tratat într-o manieră mai potrivită cu înaltul său rang decât fusese până atunci și să fie eliberat în schimbul unei mari sume de bani. Poporul fu dornic să colecteze această sumă pentru răscumpărare. Când regina Eleanor o transporta în Germania, fu la început evitată și refuzată. Ea făcu însă apel la onoarea tuturor prinților din Imperiul German în numele fiului ei și o făcu atât de bine, încât regele fu pus în libertate. La care suveranul Franței îi scrise prințului Ioan: "Ai grijă de tine. Diavolul este eliberat din lanțuri!"

Prințul Ioan avea motiv să se teamă de fratele său, căci în timpul captivității acestuia fusese viclean față de el. Se alăturase în secret regelui francez, jurase nobililor și poporului englez că după o încercare zadarnică de a pune mâna pe coroană, fratele îi decedase ca ultimul dintre oameni. Fiind cel mai meschin și josnic dintre oameni, născoci

apoi un truc meschin şi josnic spre a se face acceptabil în ochii fratelui său. Cum se afla acum în Franţa într-un loc numit Evreux, îi invită la cină pe ofiţerii francezi ai garnizoanei din acel oraş, îi ucise pe toţi, iar apoi luă fortăreaţa. Cu această recomandare spre bunăvoinţa monarhului cu Inimă de Leu se duse în grabă la regele Richard, căzând în genunchi înaintea tronului obţinu intervenţia reginei Eleanor. "Îl iert", spuse regele, "şi sper să pot uita răul pe care mi l-a făcut, la fel de uşor pe cât ştiu că va uita de îngăduinţa mea".

În timp ce regele Richard era în Sicilia, pacea domeniilor sale de acasă fu tulburată, unul dintre episcopii cărora li le lăsase în grijă arestându-l pe celălalt şi dându-se în mândria şi ambiţia sa într-atâta în spectacol, de parcă ar fi fost regele însuşi. Dar cum regele auzi de asta la Mesina şi numi un nou regent, acest LONGCHAMP (cum se numea) fu dus în Franţa în straie de femeie, iar acolo încurajat şi sprijinit de regele francez. În gând cu toate aceste motive de ofensă împotriva lui Filip, regele Richard nici nu apucă să fie bine întâmpinat acasă de entuziaştii săi supuşi cu mare pompă şi splendoare, şi de-abia apucă să fie din nou încoronat la Winchester, că se şi hotărî să-i arate regelui francez că diavolul era într-adevăr descătuşat, pornind cu mare furie război împotriva lui.

Cam la vremea asta, acasă noi necazuri izvorâră din nemulţumirile calicimii, ce se plângea de biruri mult mai grele decât ale celor înstăriţi. Săracii şi-au găsit un susţinător curajos în WILLIAM FITZ-OSBERT, numit BARBĂ LUNGĂ, ce deveni conducătorul unei societăţi secrete, alcătuită din cincizeci de mii de oameni. Luat prin surprindere, îl înjunghie pe primul cetăţean ce încercă să pună mâna pe el şi luptând vitejeşte se retrase la o biserică, unde rezistă patru zile până ce îl izgoniră prin foc, iar pe când ieşea afară îi străpunseră trupul. Nu fu însă ucis, ci legat de coada unui cal fu târât pe jumătate mort la Smithfield[1], iar acolo spânzurat. Moartea era demult un remediu favorit de reducere la tăcere a apărătorilor poporului. Dar, cu toate acestea, cred că pe măsură ce vom parcurge istoria ne vom da seama că n-au putut fi nimiciţi de tot.

Războiul francez, întrucâtva întârziat de armistiţiu era încă în plină desfăşurare, când un anumit lord pe nume VIDOMAR, viconte

[1] Spaţiu deschis odinioară, situat în afara cetăţii Londrei, în imediata apropiere a zidurilor acesteia, unde de ziua Sf. Bartolomeu, sau în jurul acestei date avea loc în perioada 1135-1855 un târg anual. Locul de execuţie a lui Wat Tyler la 15 iunie 1381.

de Limoges se întâmplă să găsească pe domeniul său o comoară de monede vechi. Ca vasal al regelui îi trimise acestuia jumătate din ea, dar monarhul i-o ceru pe toată. Lordul refuză să i-o cedeze în întregime. Suveranul îi asedie castelul, jură să-l ia cu asalt şi să spânzure pe fiecare dintre apărătorii de pe metereze.

Era în acea parte a ţării un viers vechi şi ciudat, cum că în Limoges s-ar face o săgeată de care regele Richard ar urma să piară. Se poate ca BERTRAND DE GOURDON, un tânăr ce era unul dintre apărătorii castelului, să-l fi zis, ori să-l fi auzit adeseori cântat în nopţile de iarnă, amintindu-şi-l când de la postul său de pe metereze îl văzu pe rege însoţit doar de căpetenia oştirii sale, călărind pe sub ziduri ca să cerceteze locul. Trase de-o săgeată până ce arcul i se încordă la refuz, ţinti cu grijă, zise printre dinţi: "Mă rog acum lui Dumnezeu să ai succes deplin, săgeato!"; îi dădu drumul şi-l nimeri pe rege în umărul stâng.

Deşi la început rana nu părea a fi periculoasă, fu destul de adâncă spre a-l obliga pe rege să se retragă în cort, dând dispoziţie ca asaltul să se facă fără el. Castelul fu cucerit şi fiecare din apărătorii săi spânzurat, aşa cum jurase regele să fie cu toţii, în afară de Bertrand de Gourdon, ce fu reţinut până să se afle dispoziţia regală în privinţa lui.

Tratamentul stângaci făcuse rana mortală între timp, iar regele ştia că se duce. Porunci ca Bertrand să fie adus în cortul său. Tânărul fu adus acolo în lanţuri grele. Regele Richard îl privi cu seriozitate. Acesta se uită la rege la fel de serios.

"Ticălosule!", zise regele Richard: "Ce ţi-am făcut ca să-mi iei viaţa?"

"Ce mi-aţi făcut?" replică tânărul. "Cu propriile dumneavoastră mâini i-aţi ucis pe tata şi pe cei doi fraţi ai mei. Şi pe mine m-aţi fi spânzurat. Pot să mor acum de orice tortură vreţi. Mângâierea mea este că nici o tortură nu vă poate salva. Trebuie să muriţi de asemenea, iar prin mine lumea se mântuie de dumneavoastră".

Din nou regele îl privi pe tânăr cu seriozitate. Tânărul se uită serios la el încă o dată. Se poate ca imaginea generosului său duşman Saladin, ce nu era creştin, să-i fi trecut prin minte regelui pe moarte.

"Tinere!" spuse el, "te iert. Du-te liniştit!"

Apoi, întorcându-se spre căpetenia oştilor ce călărise împreună cu el când primise rana, regele Richard spuse:

"Scoate-i lanţurile, dă-i o sută de şilingi[2] şi lasă-l să plece".

Se lăsă să cadă pe divan şi o ceaţă întunecoasă din ochii săi slăbiţi păru să umple cortul în care se odihnise atât de des, iar apoi muri. Era în vârstă de patruzeci şi doi de ani şi domnise zece. Ultimei sale porunci nu i se dădu ascultare, căci comandantul suprem îl jupui pe Bertrand de Gourdon de viu şi-l spânzură.

Există o melodie veche, ce încă se mai ştie, în viersul căreia se zice că acest rege ar fi fost descoperit în captivitate (căci uneori o arie tristă va supravieţui multor generaţii de bărbaţi puternici, durând mai mult chiar decât halebardele cu măciulii din douăzeci de livre de oţel). După cum ne relevă povestea, BLONDEL, un menestrel favorit al regelui Richard, căutându-şi cu credinţă regescul stăpân, merse cântând-o prin faţa zidurilor sumbre ale multor fortăreţe şi închisori străine până ce într-un târziu o auzi răsunând ca un ecou dinăuntrul unei temniţe, şi recunoscând glasul strigă în extaz: "O, Richard, o, regele meu!" Puteţi s-o credeţi de vă place, căci ar fi lesne de crezut lucruri mult mai rele. Richard însuşi era menestrel şi poet. De n-ar mai fi fost şi prinţ s-ar fi putut să fie un om mai bun şi poate că ar fi plecat de pe lume având de dat socoteală pentru mai puţină vărsare de sânge şi pierderi de vieţi omeneşti.

---

[2] Monedă englezească, egală în valoare cu a douăzecea parte dintr-o liră sterlină.

CAPITOLUL XIV

ANGLIA SUB REGELE IOAN, NUMIT FĂRĂ DE ȚARĂ

La vârsta de treizeci şi doi de ani, IOAN deveni rege al Angliei. Chipeşul său nepoțel ARTHUR ar fi fost mai îndreptățit să revendice tronul, dar punând mâna pe vistiernic şi făgăduindu-le nobililor privilegii, Ioan se văzu încoronat la Westminster la câteva săptămâni după moartea fratelui său Richard. Mă îndoiesc că s-ar fi putut afla un meschin şi un laş mai mare sau vreun vreun ticălos mai detestabil de a-i pune coarne pe creştet să-l fi căutat cu lumânarea în mână străbătând Anglia în lung şi în lat.

Refuzând să recunoască lui Ioan dreptul de înălțare în rang, regele francez Filip se declară de partea lui Arthur. Vă înşelați de presupuneți că l-ar fi îndemnat vreun sentiment de generozitate față de băiatul lipsit de sprijin părintesc: era un simplu act menit să servească ambițioaselor sale planuri de a se împotrivi regelui englez. Aşa că Ioan şi suveranul Franței porni la război pe seama lui Arthur.

Era un băiat chipeş de vreo doisprezece ani pe atunci. Se născuse tocmai pe când tatăl său dăduse ortul popii cu creierii făcuți zob în turnir, şi pe lângă nefericirea de a fi fost lipsit de sprijinul şi povața tatălui mai avu şi ghinionul de a fi fost adus pe lume de o mamă nătângă (căreia îi zicea CONSTANȚA), de curând măritată pentru a treia oară. La înscăunarea lui Ioan îl duse pe Arthur la regele Franței care pe față îi arătă multă prietenie, înălțându-l la rang de cavaler şi făgăduindu-i mâna fiicei sale dar de fapt se scinchisea de el atât de puțin încât socotind că i-ar fi de folos să facă pace cu Ioan pentru un timp, o încheie fără nici o considerație față de bietul prințişor ale cărui interese le sacrifică total lipsit de omenie.

Tânărul Arthur mai avu parte de tihnă încă vreo două săptămâni în decursul cărora mama i se stinse din viață. Dar cum regele francez găsi apoi cu cale să se ia din nou la harță cu regele Ioan se arătă iarăşi nespus de prietenos față de Arthur, invitându-l pe orfan la curte.

-"Îţi cunoşti drepturile, prinţe," zise regele francez, "şi ţi-ar place să fii rege. Nu-i aşa?"

-"Ba chiar aşa-i" zise prinţul Arthur, "tare mi-ar place să fiu rege!"

-"Atunci," zise Filip, "vei avea două sute de gentilomi, cavaleri de ai mei cu care te vei duce să redobândeşti provinciile ce îţi aparţin, pe care unchiul tău le-a luat în stăpânire ca uzurpator la tronul Angliei. Între timp eu însumi voi porni cu oaste împotriva lui atacându-l în Normandia". Bietul Arthur fu atât de flatat şi recunoscător încât încheie cu vicleanul rege francez un tratat prin care recunoştea suzeranitatea acestuia şi dreptul regelui francez de a păstra spre propria-i folosinţă tot ce ar fi putut lua de la regele Ioan.

Ei bine, regele Ioan era atât de hain în toate privinţele iar regele Filip atât de perfid încât Arthur se afla între ei ca mielul între lupi şi urşi. Fiind însă atât de tânăr era entuziast şi plin de speranţă, iar când poporul din Bretagne (ce îi revenea de drept) îi mai trimise cinci sute de cavaleri şi cinci mii de pedestraşi crezu că dăduse norocul peste el. Băştinaşii din Bretagne îl îndrăgiseră de la naştere şi ceruseră să i se pună numele Arthur în amintirea acelui monarh englez de vag renume pomenit în carte mai pe la început pe care îl socoteau fost prieten şi camarad al unui vechi rege de-al lor. Îşi istoriseau unii altora poveşti despre un profet căruia îi zicea MERLIN ce prezisese (cam tot pe atunci în vremurile acelea de demult) că regele lor va veni să-i conducă din nou la sute de ani după aceea, iar ei erau încredinţaţi că Arthur era menit să adeverească profeţia, că va veni vremea când avea să-i conducă sub semnul monarhiei de Bretagne, şi când nici regele Franţei nici cel al Engliterei nu vor mai avea putere asupra lor. Când Arthur se văzu îmbrăcat în zale lucii, călare pe un cal frumos împodobit în fruntea alaiului său de cavaleri şi oşteni începu şi el să creadă basme socotindu-l pe străvechiul Merlin un profet de mare clasă.

Nu ştia - cum să ştie, când era atât de nevinovat şi lipsit de experienţă - că mica lui oştire era nimic pe lângă puterea regelui Engliterei. Regele francez ştia, dar soarta bietului băiat îi era indiferentă, aşa încât monarhul Angliei era necăjit şi tulburat. Aşa că regele Filip îşi văzu de drum spre Normandia, iar prinţul Arthur se îndreptă spre Mirebeau, un oraş francez de lângă Poitiers, ambii foarte mulţumiţi.

Prinţul Arthur porni la atac asupra oraşului Mirebeau deoarece bunica sa Eleanor, care şi-a făcut atât de des apariţia în această

istorisire (ca veşnică rivală a mamei sale) locuia acolo, iar cavalerii îi ziseră:

-"Prinţe, de o poţi lua prizonieră vei fi în măsură să-l aduci pe unchiul tău regele la ascultare!" Nu era însă deloc uşor să pui mâna pe ea. Era deja destul de în vârstă, avea optzeci de ani - dar trucurile de care se dovedea capabilă erau pe măsura vârstei şi răutăţii ei. La vestea apropierii tânărului Arthur se zăvorî în turn şi-şi încurajă oştenii să-l apere cu bărbăţie. Prinţul Arthur cu mica lui oştire atacară înaltul turn. Auzind cum stau lucrurile regele Ioan se apropie spre a-i veni în ajutor cu armata lui. Avu loc aşadar o ciudată reuniune de familie! Prinţul minor ce-şi ataca bunica fu atacat la rândul său de propriul unchi!

Această stare de lucruri nu dură mult. Într-o noapte de vară regele Ioan pătrunse prin hiclenie cu oamenii săi în oraş, luă prin surprindere forţa armată a regelui Arthur, făcu ostateci două sute dintre cavalerii săi ridicându-l şi pe prinţul care se afla în pat. Cavalaerii fură puşi în lanţuri grele de fier şi duşi în căruţe deschise trase de ? în diferite temniţe unde-i tratară cu multă cruzime, câtorva luându-li-se viaţa prin înfometare. Prinţul Arthur fu trimis la castelul din Falaise.

Într-o zi când se afla în temniţa din acel castel cugetând cu jale ce trist era ca un om aşa tânăr să aibă atât necaz şi privind prin mica fereastră din zidul gros întunecat la păsările ce se înălţau spre cerul estival, uşa se deschise uşor, iar în lumina obscură din gang îl zări pe unchiul său regele extrem de sever la înfăţişare.

"Arthure," zise regele aţintindu-şi ochii răi mai mult asupra pardoselii de piatră decât asupra nepotului său, "nu vrei să te încrezi în bunătatea, prietenia şi sinceritatea unchiului tău iubitor?"

-"Îi voi spune afectuosului meu unchi asta", i-o întoarse băiatul, "când îmi va face dreptate. Să-mi restituie regatul Engliterei iar apoi să vină la mine cu o asemenea întrebare".

Regele se uită la el şi ieşi. "Aplică-i băiatului ăla un regim de detenţie severă," îi spuse paznicului de la castel.

Apoi regele se sfătui în taină cu cei mai haini dintre nobilii săi cum să se mântuie de prinţ. Unii ziseră: "Scoateţi-i ochii şi ţineţi-l întemniţat cum a fost Robert de Normandia. Alţii ziseră: "Să fie înjunghiat; alţii spânzurat; alţii să i se dea otravă".

Simţind că în orice caz, indiferent ce s-ar mai fi făcut după aceea ar fi o mare satisfacţie spirituală să întunece vederea acelor ochi frumoşi ce îl scrutaseră cu atâta mândrie pe când propriii săi ochi cli-

peau cu privirea ațintită spre pardoseala de piatră, regele Ioan trimise niște bandiți la Falaise spre a-l orbi pe băiat scoțându-i ochii cu fierul înroșit în foc! Dar Arthur îi implorâ cu atâta jale, plânse atât de amarnic și apelă la HURBERT DE BOURG (sau BURGH), paznicul castelului ce avea o slăbiciune pentru el și era un om de omenie și milos din fire încât Hubert nu putu să mai îndure. Spre cinstea lui eternă împiedică aplicarea torturii și-i expedie pe sălbatici asumându-și riscul pentru fapta sa.

Enervat și dezamăgit, regele se gândi atunci la sugestia înjunghierii și cu o expresie de mare cruzime ce i se citea pe fața schimbătoare i-o propuse unui oarecare William de Bray. "Sunt gentilom și nu călău," zise William de Bray, părăsindu-l cu dispreț.

Dar în acele zile un rege putea găsi un ucigaș fără prea mare greutate. Regele Ioan tocmi unul și-l trimise la castelul din Falaise în schimbul banilor săi. "Cu ce gânduri vii încoace?" îi zise Hubert acestui individ.

-"Să-l ucid pe tânărul Arthur îi replică acesta.

-"Întoarce-te la cel ce te-a trimis," îi zise Hubert "și spune-i că o voi face eu!"

Știind prea bine că Hubert nu o va face în veci și că îi trimisese acest răspuns temerar spre a-l salva pe prinț făcând să treacă timpul, regele Ioan trimise mesageri ca să-l transporte pe tânărul prizonier la castelul din Rouen.

Arthur fu curând luat cu forța de lângă bunul Hubert - de care nu avusese niciodată nevoie mai mare ca atunci - dus departe peste noapte și lăsat în noua sa închisoare, unde prin fereastra zăbrelită putea auzi apa din adâncurile Senei clipocind cum se izbea de piatra zidului mai jos de el.

Într-o noapte întunecată pe când dormea alungit visând poate să fie salvat de acei nefericiți gentilomi ce sufereau cu umilință dându-și viața spre a se pune în slujba cauzei sale fu trezit de temnicerul său ce-i porunci să coboare scările până la intrarea în turn. Se îmbrăcă în grabă și făcu întocmai ce-i ceruse. Când ajunseră la baza scărilor întortochiate și boarea nopții ce adia dinspre râu le izbi fețele, temnicerul stinse torța călcând-o în picioare. Pe întuneric Arthur fu degrabă tras atunci într-o barcă solitară. Iar în barca aceea îl găsi pe unchiul său însoțit de încă un om.

Îngenuche la picioarele lor implorându-i să nu-l ucidă. Surzi la

rugăminţile sale îl înjunghiară scufundându-l în albia râului cu pietre grele legate de trup. Când se iviră zorile în acea dimineaţă de primăvară, uşa turnului era închisă, barca dispăruse ca prin farmec, râul se rostogolea înspumat la vale şi nici un ochi de muritor nu avea să-l mai zărească vreodată pe nefericitul prinţ.

Cum vestea despre această crimă atroce se răspândi prin Englitera, trezi o mare ură faţă de rege (deja odios pentru numeroasele sale vicii precum şi pentru răpirea unei nobile doamne cu care se şi căsători, pe când soţia i se mai afla în viaţă) ce nu se mai stinse de-a lungul întregii sale domnii. Culmea indignării se atinse în Bretagne. ELEANOR, soră bună cu Arthur, aflându-se în puterea lui Ioan fu trimisă la o mănăstire de maici din Bristol, pe când sora vitregă a acestuia, ALICE, era în Bretagne. Oamenii o aleseră pe ea precum şi pe socrul prinţului ucis, ultimul soţ al Constanţei să-i reprezinte şi se înfiinţară cu amarnicele lor jalbe la regele Filip. Acesta îl pofti pe regele Ioan ce avea în stăpânire teritorii în Franţa să se prezinte în faţa lui spre a se apăra. Cum regele Ioan refuză să-şi facă apariţia, regele Filip îl făcu mincinos, sperjur şi, declarându-l vinovat, porni din nou la luptă împotriva lui. La scurt timp după aceea cucerind cea mai mare parte din teritoriul său francez, regele Filip îl privă de o treime din domeniile lui. Iar pe întreg parcursul luptelor ce avură loc, regele Ioan fu mereu ocupat fie cu mâncatul, fie cu băutul ca un hulpav nătărău, când primejdia era departe sau cu spălarea putinei căci îşi lua picioarele la spinare ca un câine bătut, de îndată ce aceasta se apropia.

S-ar putea presupune că avea destui duşmani judecând după viteza cu care-şi pierdea domeniile şi după indiferenţa propriilor săi nobili ce se sinchiseau aşa puţin de el, încât refuzaseră făţiş să-l urmeze sub stindard în afara Engliterei. Îşi mai făcu încă unul şi din papă cu care se luă la harţă din nimic.

Cum arhiepiscopul de Canterbury se întâmplă să moară, junii călugări din acel sfânt lăcaş, voind s-o ia înaintea celor mai vârstnici la alegerea succesorului acestuia, se adunară în miez de noapte, spre a-l alege în taină pe un anume REGINALD pe care îl expediară apoi la Roma spre a primi avizul papei. Vârstnicii călugări şi monarhul prinzând curând de veste se mâniară nespus; tinerii cedară şi cu toţii laolaltă îl desemnară pe episcopul de Norwich favoritul măriei sale. Auzind toată povestea, papa se declară nemulţumit de ambele alegeri şi îl numi pe STEPHEN LANGTON ca ales *al său*. Cum monarhii se

supuseră papei, regele îi alungă în masă, surghiunindu-i ca pe niște trădători. Papa îi trimise trei episcopi spre a-l amenința cu interdictul. Suveranul le zise că dacă regatul său avea să fie pus sub interdict, avea și el să scoată ochii și să reteze nasurile tuturor călugărilor ce-i vor cădea în mână și să-i expedieze apoi la Roma așa pociți cum se aflau în dar pentru stăpânul lor. Cu toate acestea călugării făcură interdictul îndeobște cunoscut luându-și tălpășița la scurtă vreme după aceea.

La expirarea unui an papa purcese la următorul său pas ce fu excomunicarea. Îl declară pe regele Ioan excomunicat trecându-l prin întregul set al ceremoniilor de rigoare. Regele se mânie într-atât la asta și fu adus într-un asemenea hal de disperare de nemulțumirea baronilor și de ura oamenilor din popor, încât se spune că trimise în taină soli la turcii din Spania făgăduind să renunțe la religia sa și oferindu-le regatul de ar fi vrut să-l ajute. Se povestește că solilor li se permise să intre la emirul turc printre rândurile de gardieni mauri și că-l găsiră pe acesta cu ochii pironiți asupra paginilor unui terfelog de pe care nu și-i ridică defel. Că îi dădură o scrisoare de la rege cu toate propunerile lui fiind lăsați apoi cu gravitate să-și vadă de drumul lor. Că în curând emirul trimise după unul dintre ei implorându-l să-i spună în numele credinței sale ce fel de om era de fapt monarhul Engliterei, că solul astfel presat răspunse că ar fi fost un tiran plin de falsitate împotriva căruia supușii aveau să se ridice în curând, și că emirului îi fu de ajuns să audă atât.

Cum pentru rangul său banii prețuiau aproape la fel de mult ca oamenii pe care îi conducea regele nu dădu deloc în lături să facă rost de ei pe orice cale. Trecu la o nouă asuprire și-i supuse la cazne pe nefericiții evrei (cum îi stătea în fire) și inventă o nouă pedeapsă pentru un evreu bogat din Bristol. Până să scoată la iveală o sumă respectabilă de bani monarhul îl condamnă la închisoare unde să i se smulgă zilnic câte un dinte începând cu cei din față. Vreme de șapte zile bietul om îndură suferința pierzând mereu câte un dunte, dar în cea de a opta plăti pe șin banii ceruți. Cu averea adunată prin asemenea mijloace regele făcu o expediție în Irlanda, unde niște nobili englezi se răzvrătiseră împotriva lui. Fu unul dintre foarte puținele locuri din care nu dădu bir cu fugiții deoarece nu i se opuse nici o împotrivire. Mai făcu și altă expediție în Țara Galilor de unde spălă putina în cele din urmă nu fără să ia însă ca ostateci douăzeci și șapte de tineri din cele mai alese familii galeze, pe care-i ucise până la unul în anul ce urmă.

Interdictului şi excomunicării papa le mai adăugă acum şi depoziţia, ca o ultimă sentinţă. Vesti în public că Ioan nu mai era rege, absolvându-i pe toţi supuşii de jurământul lor de credinţă şi îl trimise pe Stephen Langton împreună cu alţii la regele Franţei să-i spună că de va invada Englitera i se vor ierta toate păcatele - cel puţin de către papă dacă atât ar fi de ajuns.

Cum regele Filip nu-şi dorea nimic decât să invadeze Englitera, adună la Rouen o mare oaste şi o flotă de o mie şapte sute de corăbii cu care să traverseze Canalul. Dar oricât de tare l-ar fi urât pe rege englezii nu erau un popor care să suporte invazia în tăcere. Veniră puzderie la Dover unde se afla stindardul englez spre a se înrola ca apărători ai pământului patriei, atât de mulţi încât nu erau provizii pentru ei, iar regele putu să aleagă vreo şaizeci de mii care să-l însoţească. În acest moment de criză însă papa, care-şi avea propriile motive spre a obiecta la dobândirea unei puteri prea mari fie de către regele Ioan, fie de Filip, puse piciorul în prag. Îi încredinţă unui nunţiu de al său pe nume PANDOLF, uşoara sarcină de a-l înfricoşa. Îl trimise din Franţa în tabăra engleză spre a-l băga în sperieţi prin exagerarea puterii regelui Filip şi a propriei sale slăbiciuni ce-i nemulţumea pe baronii englezi precum şi pe oamenii de rând. PANDOLF se achită de sarcină atât de bine încât regele Ioan ajuns la mare ananghie consimţi să-l recucerească pe Stephen Langton renunţând la regat "în numele Domnului, a Sfântului Petru şi a Sfântului Paul" - ceea ce însemna al papei, urmând să-l deţină de-a pururi cu permisiunea acestuia, în schimbul unei sume ce trebuia plătită anual. Se obligă să respecte acest ruşinos contract în sfântul lăcaş al cavalerilor templieri din Dover, unde depuse la picioarele nunţiului o parte din tribut pe care acesta îl călcă în picioare cu trufie. Se mai spune însă că ar fi fost o simplă înfloritură a stilului său galant, şi că ar fi fost văzut după aceea ridicând de jos obolul şi vârându-şi-l în buzunar.

Era un profet nefericit căruia îi zicea Petru ce sporise considerabil temerile regelui Ioan prezicând că i se va lua rangul de cavaler de unde regele înţelese că se va sfârşi din viaţă înaintea sărbătorii de înălţare la ceruri. Era în ziua de după umilirea sa. Când se crăpă de ziuă iar regele ce tremurase toată noaptea se văzu, încă în viaţă şi în afară de pericol porunci ca profetul (precum şi fiul acestuia) să fie legaţi de cozile cailor şi astfel târâţi pe străzi, iar apoi să-i spânzure pentru că l-ar fi înspăimântat.

Cum regele Ioan se supusese de acum papa spre uimirea regelui Filip îl luă sub protecția sa, informându-l pe regele francez că îi era imposibil să-i dea permisiunea să invadeze Englitera. Cuprins de mânie Filip se hotărî s-o facă fără permisiunea lui, dar nu se alese cu nimic de acolo, ba mai şi pierdu căci englezii sub comanda contelui de Salisbury ajunseră pe țărmul Franței în cinci sute de corăbii înainte ca flota franceză să fi ridicat ancora şi o făcură una cu pământul.

Suspendându-i apoi regelui cele trei sentințe una după alta papa îl împuternici pe Stephen Langton să-l reprimească în favorurile bisericii poftindu-l să servească masa cu el în auzul mulțimii. Regele care-l ura pe Langton din răsputeri - şi nu fără motiv căci era un om mare şi bun față de care un asemenea monarh nu putea nutri vreo simpatie - se prefăcu a izbucni în lacrimi cuprins de o recunoştință fără margini. Se ivi o greutate în legătură cu stabilirea sumei pe care regele o avea de plătit drept recompensă clerului pentru daunele pe care le adusese, dar în cele din urmă înaltul cler se alese cu o grămadă de bani, pe când cel de rang mai mic rămase cu puțin sau cu buzele umflate, cum sunt convins că s-a mai întâmplat şi de pe vremea regelui Ioan încoace.

Când toate aceste lucruri se puseră la punct regele în entuziasmul său deveni mai aspru, mai fățarnic şi obraznic ca oricând față de toți cei din jurul său. O alianță a suveranilor împotriva regelui Filip îi dădu prilejul să debarce cu armată în Franța, ba chiar şi să ocupe un oraş! De îndată însă ce regele francez repurtă o mare victorie, dădu desigur bir cu fugiții încheind un armistițiu pe vreme de cinci ani.

Se apropia de acum vremea în care urma să fie şi mai umilit făcut să simtă, dacă putea nutri vreun sentiment, ce creatură josnică era. Din toți oamenii de pe lume Stephen Langton părea să fie alesul cerului spre a i se împotrivi şi a-l reduce la tăcere. Când arse fără milă şi distruse averea propriilor săi supuşi deoarece lorzii şi baronii acestora nu voiseră să-l urmeze peste hotare. Stephen Langton îl ocărî neînfricat amenințându-l. Când jură să respecte legile regelui Eduard sau pe cele ale lui Henric întâiul Stephen Langton ce îi ştia fățărnicia dădu de gol toate tertipurile la care recurgea ca să se fofileze. Baronii se întruniră la abația de la mormântul Sf. Edmund spre a-şi cumpăni greşelile şi felul în care erau asupriți de rege. Stephen Langton îi făcu prin vorbe înflăcărate să-i pretindă sperjurului lor stăpân o însemnată cartă cu drepturile şi libertățile lor şi să jure la altar cu toții că se vor răfui cu

el luptând pe viață și pe moarte de nu le-o va acorda. Când regele se ascunse de baroni la Londra unde fu nevoit să-i și primească până la urmă, îi spuseră cam apăsat că nu credeau că se va ține de cuvânt până când Stephen Langton avea să garanteze pentru el. Când luă în mână crucea spre a se face mai interesant și a se lega de un simbol îndeobște aprobat, Stephen Langton rămase neclintit ca de obicei. Când făcu apel la papa iar acesta îi scrise pledând pentru cauza noului său favorit Peter Langton rămase surd la rugămintea înaltului pontif nevăzând în fața lui nimic în afară de bunăstarea Angliei și de crimele regelui englez.

La vremea Paștelui baronii se adunară la Stamford în Comitatul Lincoln frumos înveșmântați și mărșăluind până lângă Oxford unde se afla regele, îi înmânară lui Stephen Langton precum și altor doi o jalbă cu plângerile lor "iar pe acesta" ziseră ei "trebuie să le îndrepte sau o vom face noi!" Când Stephen Langton i le spuse regelui toate astea citindu-i apoi lista, monarhul fu cuprins de o mânie vecină cu nebunia. Dar asta nu-i făcu deloc mai bine ca încercarea ulterioară de a-i liniști pe baroni, turnându-le gogoși. Se proclamară împreună cu partizanii lor "Oastea Domnului și a Sfintei biserici". Mărșăluind prin țară cu oameni din popor întâmpinându-i claie peste grămadă pretutindeni (mai puțin la Northampton, unde eșuară într-o încercare de atac asupra castelului) își înfipseră triumfător stindardul în Londra însăși, unde întreg poporul obosit de tirani păru să li se alăture în turmă. Din toți cavalerii Engliterei doar șapte rămaseră cu suveranul care ajuns ajuns la o asemenea ananghie sfârși prin a li-l trimite baronilor pe contele de Pembroke ca să le spună că era de acord cu toate și că îi va întâlni spre a le semna Carta în ziua pe care o vor alege. "Atunci", spuseră baronii, "să fie la cincisprezece iunie, iar locul Runny-Mead".

La cincisprezece iunie o mie două sute paisprezece ce căzu într-o zi de luni, cum regele venea de la castelul Windsor iar baronii din orașul Staines, se întâlniră pe Runny-Mead care mai e și acum o pajiște încântătoare pe lângă Tamisa unde pipirigul crește în apa limpede a râului șerpuitor cu maluri înverzite de iarbă și copaci. De partea baronilor era generalul armatei lor ROBERT FITZ-WALTER și o mare parte din nobilimea Engliterei. Cu regele se aflau în total vreo douăzeci și patru de persoane de un rang mai acătări dintre care cea mai mare parte îl disprețuiau fiindu-i sfetnici doar de formă. În marea zi și în același anturaj de seamă regele semnă MAGNA CARTA -

marea Cartă a Engliterei - prin care se angaja să mențină biserica în drepturile ei, să absolve pe baroni de obligațiile apăsătoare ce le reveneau ca vasali ai coroanei - față de care vasalii se angajară la rândul lor să-i elibereze pe vasalii *lor*, poporenii. Să respecte drepturile Londrei și a tuturor celorlalte orașe și târguri; să-i protejeze pe negustorii străini, să nu întemnițeze nici un om fără a-i face o judecată dreaptă; și să nu scoată la mezat sau să nu tărăgăneze dreptul la judecată al orișicui. Cum baronii îi știau fățărnicia foarte bine, îi mai cerură în plus drept garanții a propriei lor siguranțe să expedieze din regat toate trupele sale de mercenari streini; ca timp de două luni să țină sub control cetatea Londrei, iar Stephen Langton Turnul; și ca douăzeci și cinci de oameni pe care aveau să și-i aleagă să se constituie într-un comitet îndreptățit să urmărească respectarea Cartei, pornind la luptă împotriva lui de nu avea să o respecte.

Fu nevoit să se supună întru totul. Semnă Carta cu un zâmbet și de ar fi putut să pară amabil ar fi făcut-o pe când se depărta de splendida adunare. Când ajunse la Castelul Windsor unde locuia furia neputincioasă de care fu cuprins se apropia de paroxismul unei crize de nebunie. Iar Carta fu încălcată imediat după aceea.

Trimise peste hotare după soldați străini și la papa după ajutor încercând să ia Londra prin surpindere în vreme ce baronii ar fi luat parte la un mare turnir de la Stamford pe care hotărâseră să-l țină acolo, ca o celebrare a Cartei. Prinzând însă de veste baronii o amânară. Apoi când aceștia doriră să-l vadă spre a-l acuza de trădare, le fixă o serie de întâlniri de care însă nu se ținu defel mutându-se dintr-un loc în altul, fofilându-se și luând-o din din loc mereu pe furiș. În cele din urmă își făcu apariția la Dover spre a li se alătura mercenarilor săi străini ce veniră în mare număr atrași de solda pe care le-o acordă iar cu aceștia asedie luând cu asalt castelul Rochester ce era ocupat de cavaleri și soldați de-ai baronilor. I-ar fi spânzurat până la unul, dar comandantul trupelor de mercenari străini temându-se de ceea ce englezii ar fi putut să-i facă după aceea interveni în favoarea cavalerilor, așa că regele fu nevoit să se mulțumească în dorința lui de răzbunare cu lichidarea tuturor captivilor săi de rând. Îl trimise apoi pe contele de Salisbury cu o parte a oștirii sale să facă ravagii în zona răsăriteană a propriilor sale domenii în vreme ce el trecu prin foc și sabie regiunea nordică schingiuind, făcând jaf și moarte de om, supunându-și poporul la toate cruzimile posibile, dându-le oamenilor

săi o pildă demnă de urmat, prin răul prin care în fiecare dimineață incendiind cu laba sa de monstru casa în care îl găzduiseră în ajun. Iar asta nu fu totul căci papa venind în sprijinul perfidului său prieten puse regatul sub interdicție din nou căci poporul trecuse de partea baronilor. Faptul nu prea mai contă căci oamenii se obișnuiseră într-atât că nu prea mai dădeau nimic pe el. Le trecu prin minte cum probabil îi dădu și lui Stephen Langton în gând că ar putea să meargă la slujbă prin biserici și să tragă clopotele fără permisiunea papei tot atât de bine ca și cu avizul său.

Cum le era imposibil să mai trăiască într-o țară ce devenise un labirint de cruzimi și să mai cadă la învoială în vreun fel cu un asemenea bandit înveterat de rege baronii se duseră la LUDOVIC, fiul monarhului francez, spre a-i oferi coroana engleză. Păsându-i la fel de puțin de excomunicarea papei în caz de ar fi acceptat oferta cât s-ar fi sinchisit probabil tatăl său de iertarea păcatelor de către înaltul pontif, debarcă la Sandwich (regele Ioan luând-o îndată la sănătoasa de la Dover unde întâmplarea făcea să se afle) și porni la drum spre Londra. Regele scoțian la care se refugiaseră mulți lorzi din partea de nord a Angliei, mercenarii streini, baronii și oamenii de rând treceau de partea lui din ce în ce mai mai numeroși în fiecare zi - pe când regele Ioan fugea mereu de colo colo, luând-o la goană de pretutindeni. Carierei lui Ludovic îi puseră însă capăt suspiciunile baronilor întemeiate pe declarația unui lord francez care pe patul morții le dezvălui jurământul ce-l făcuse ca de îndată după cucerirea regatului să-i trimită în surghiun ca pe niște trădători împărțindu-le moșiile câtorva nobili de ai săi. La gândul că ar putea păți una ca asta unii dintre baroni șovăiră, alții chiar trecură de partea regelui Ioan.

Suveranul părea să fi atins un punct de cotitură pe calea vieții căci urmând cursul sălbăticiilor și crimelor sale luase acum niște orașe bucurându-se de mici succese. Din fericire însă pentru Anglia nemaivorbind de restul lumii, moartea nu-i era departe. Pe când traversa primejdioasele nisipuri mișcătoare numite wash la nu prea mare depărtare de Wisbeach veni un flux puternic ce-i scufundă oștirea aproape în totalitate, scăpă împreună cu soldații săi dar privind în urmă de la țărm când se află în siguranță văzu apa învolburată măturându-i într-un șuvoi și răsturnând căruțele în care era încărcată vistieria cu oameni și cai cu tot și înghițindu-le într-un vârtej enorm din care nu se mai putu salva nimic.

Muşcându-şi degetele cu furie în vreme ce înjura şi blestema amarnic o luă spre abaţia Swinstead unde călugării îl primiră cu masa întinsă, servindu-l cu pere, piersici şi cidru proaspăt la discreţie - după unii şi cu otravă deşi nu prea avem temei să credem aşa ceva - din care se înfruptă şi bău peste măsură ca o brută ce era. Zăcu întreaga noapte bolnav cu febră mare şi bântuit de temeri nemaipomenite. A doua zi îl puseră pe o targă trasă de un cal ducându-l astfel la castelul de la Sleaford unde mai petrecu o noapte de groază şi durere. A doua zi îl transportară cu şi mai mare greutate decât în ziua precedentă până la castelul din Newark pe Trent iar de acolo la optsprezece octombrie în al patruzeci şi nouălea an de viaţă şi al şaptesprezecelea din urâta lui domnie îşi află sfârşitul această infectă brută.

CAPITOLUL XV

ANGLIA SUB HENRIC AL TREILEA NUMIT DE WINCHESTER

Dacă vreun baron englez îşi aminti de sora ucisă a lui Arthur, Eleanor, frumoasa fată din Bretania zăvorâtă într-o mănăstire de maici de la Bristol, nici unul nu suflă acum o vorbă despre ea, şi despre dreptul ei la tron. Cel mai vârstnic fiu al uzurpatorului decedat, pe nume Henric, fu dus de contele de Pembroke, mareşalul Angliei, în oraşul Gloucester iar acolo încoronat în mare grabă când avea doar zece ani. Cum coroana împreună cu toată averea regelui fusese înghiţită de apele învolburate şi cum nu era timp să i se facă alta, îi aşezară în locul ei pe creştet un simplu cerc de aur.

- Am fost duşmanii tatălui acestui copil şi a meritat să fim răuvoitori cu el, dar copilul nu are nici o vină iar tinereţea lui ne cere să-i fim prieteni şi să-l sprijinim, le spuse lordul Pembroke, un gentilom cu adevărat bun, puţinilor nobili care erau de faţă.

Amintindu-şi de propriii lor copii, acei lorzi nutriră tandreţe faţă de băieţel şi plecându-şi capul ziseră:

- Trăiască regele Henric al treilea! Apoi marele sfat se întruni la Bristol, revizui Magna Charta şi, cum regele era prea tânăr ca să domnească singur, lordul Pembroke fu numit regent sau protector al Angliei. Primul lucru de făcut era să se scape de prinţul Ludovic al Franţei şi să-i readucă de partea lor pe baronii englezi care se mai aflau înrolaţi sub stindardul său. Era puternic în multe părţi ale Angliei, inclusiv la Londra şi stăpânea printre altele un aşa-zis palat al muntelui Sorel din comitatul Leicester. După ducerea unor lupte de hărţuială şi încheierea de armistiţii lordul Pembroke asedie această fortăreaţă. Ludovic trimise o armată de şase sute de cavaleri şi douăzeci de mii de soldaţi ca s-o elibereze. Lordul Pembroke care nu era destul de puternic pentru o asemenea forţă se retrase cu toţi oamenii săi. Oastea prinţului francez, care mărşăluise arzând şi jefuind totul pe drum, făcu

calea întoarsă, mergând fudul până la Lincoln, arzând şi jefuind ca la venire şi lăudându-se nespus. Oraşul se supuse, dar castelul din oraş apărat de o văduvă curajoasă numită NICHOLA de CAMVILLE (a cărei proprietate era) opuse o rezistenţă atât de dârză încât contele francez ce comanda oastea prinţului Franţei găsi cu cale să pună el însuşi sub asediu acest castel. În vreme ce era astfel angajat i se aduse vestea că lordul Pembroke cu patru sute de cavaleri, două sute cincizeci de oameni, cu arbalete şi o armată puternică de călăreţi şi pedestraşi se îndrepta spre el în marş.

- Şi ce-mi pasă? zise contele francez. Englezul n-o fi atât de prost ca să mă atace pe mine şi numeroasa mea oaste adăpostită de zidurile unei cetăţi. Dar englezul o făcu şi câtuşi de puţin prosteşte, ci atât de înţelept încât momi marea armată în fundăturile şi uliţele înguste rău pavate ale Lincolnului, unde călăreţii nu se puteau desfăşura în forţă compactă, iar acolo făcu asemenea ravagii printre ei încât cu toţii se predară prizonieri cu excepţia contelui, care, zicând că nici un trădător de englez nu va pune mâna pe el cât se mai află în viaţă, îşi puse capăt zilelor. Această victorie, pe care englezii o numiră în derâdere bâlciul de la Lincoln, se soldă cu epilogul obişnuit pentru acele timpuri: oamenii de rând fură măcelăriţi fără milă iar cavalerii şi gentilomii fură eliberaţi şi merseră acasă după ce plătiră peşin.

Soţia lui Ludovic, frumoasa BLANCHE de CASTILIA, echipă o flotă de optzeci de vase bune şi o trimise din Franţa în ajutorul soţului ei (căruia îi dăduse ascultare): o flotă engleză de patruzeci de vase, unele bune, altele rele. Le ieşi vitejeşte în întâmpinare, nu departe de gura Tamisei luând în stăpânire sau scufundând şaizeci şi cinci dintre ele într-o singură luptă. Această mare pierdere puse capăt speranţelor prinţului francez. Se încheie la Lambeth un tratat în virtutea căruia baronii englezi ce rămăseseră fideli cauzei sale urmau să se întoarcă la credinţa lor şi se căzu de acord de ambele părţi ca prinţul şi toate trupele lui să se retragă liniştit în Franţa. Era timpul să plece căci războiul îl sărăcise într-atât că se văzu obligat să împrumute bani de la cetăţenii Londrei ca să-şi plătească drumul până acasă.

După aceea lordul Pembroke începu să guverneze ţara cu dreptate punând capăt certurilor şi zavistiei ce se iscaseră între oameni în vremurile rele ale domniei regelui Ioan. Contribui la îmbunătăţirea Magnei Charta şi aduse legii pădurilor amendamente făcând ca pentru uciderea unui cerb de pe domeniile regale ţăranul să nu mai fie con-

damnat la moarte ci doar întemnițat. Ar fi fost bine ca Anglia să fi avut un protector atât de bun vreme îndelungată, dar nu fu să fie așa. La trei ani după încoronarea tânărului rege lordul Pembroke muri (mormântul i se poate vedea și azi în vechea biserică Temple, din Londra).

Protectoratul era acum divizat. Lui PETER de ROCHES pe care regele Ioan îl făcuse episcop de Winchester îi fu încredințată persoana tânărului rege, iar dreptul de exercitare a autorității regale i se acordă contelui HUBERT DE BURGH. De la început aceste două personaje nu se înghițiseră de fel, și curând deveniră vrăjmașe. Când tânărul rege atinse vârsta majoratului, Peter de Roches aflând că Hubert își consolidase puterea intrând în grațiile suveranului se retrase nemulțumit și plecă peste hotare. Timp de aproape zece ani după aceea Hubert avu puteri depline.

Dar e mult să te bucuri de favoarea unui rege vreme de zece ani. Pe măsură ce crescu, noul monarh păși tot mai mult pe urmele tatălui său semănându-i leit în slăbiciune, inconsecvență și nehotărâre. Tot ce se poate spune de bine despre el este că nu era crud. Când după zece ani de Roches se întoarse acasă regele începu să-l favorizeze ca pe o noutate și să-l privească pe Hubert cu răceală. Cum avea nevoie de bani începu să nu-i mai placă de Hubert pe care îl îmbogățise. În cele din urmă fu făcut să creadă, sau se prefăcu a crede că Hubert deturnase o parte din favorurile vistieriei regale și îi porunci să dea socoteală pentru toate faptele din timpul administrației sale. În plus, i se mai aduse și stupida acuză că ar fi umblat cu vrăji ca să ajungă favoritul regelui. Știind foarte bine că nu avea cum să anihileze asemenea argumente lipsite de sens, și că vechiul său rival trebuie să fi fost hotărât să-l ruineze, Hubert, în loc să încerce să se apere, porni în grabă spre abația Mertan. Atunci regele cuprins de o furie nespusă trimise după primarul Londrei căruia îi spuse:

- Ia douăzeci de mii de cetățeni, scoateți-mi-l pe Hubert de Burgh cu de-a sila din abația aceea și aduceți-l aici. Primarul se repezi cu poștalionul s-o facă, dar cum arhiepiscopul de Dublin (care era un amic de al lui Hubert) îl avertiză pe rege că abația e un loc sacru și că pentru orice violență ce se va comite acolo va fi nevoit să dea socoteală bisericii, regele își schimbă hotărârea rechemându-l pe primar și declarând că Hubert va avea patru luni ca să-și pregătească apărarea fiind liber și în siguranță în acel răstimp.

Hubert, care se încrezu în cuvântul regelui deși îl socotea destul

de bătrân şi înţelept ca să n-o facă, ieşi în această situaţie de la abaţia Merton şi porni într-o călătorie să-şi vadă soţia: o prinţesă scoţiană care se găsea atunci la mormântul Sf. Edmund.

De îndată ce-şi părăsi sanctuarul vrăjmaşii săi îl convinseră pe nehotărâtul rege să-l trimită pe urmele lui pe un oarecare SIR GODFREY DE CRANCUMB, comandantul a trei sute de vagabonzi constituiţi în aşa-zisa Bandă Neagră, cu poruncă să pună mâna pe el. Îl ajunseră din urmă într-un orăşel din Essex numit Brendwood unde îl aflară în pat. Sări din pat, ieşi din casă, dădu fuga la biserică, se repezi la altare şi puse mâna pe cruce. Sir Godfrey şi Banda Neagră cărora nu le păsa de biserică, altar şi cruce îl târâră cu de-a sila până la uşa bisericii fluturându-şi săbiile deasupra capului şi trimiseră după un fierar să-l pună în lanţuri. Când fierarul (al cărui nume aş vrea să-l ştiu) fu adus plin de negreală de funingine de la fumul foalelor gâfâind de graba mare în care venise iar cei din Banda neagră se dădură în lături să-i arate prizonierul, ţipând ca din gură de şarpe:

- Fă cătuşele cât de grele, şi fă-le cât de tari!, fierarul căzu în genunchi - însă nu dinaintea bandiţilor din Banda Neagră - zicând:

- Ăsta-i viteazul conte Hubert de Burgh, ce a luptat la castelul Dover, a nimicit flota franceză şi a adus multe servicii ţării sale. Puteţi să mă şi ucideţi de vreţi, dar n-am să fac în veci un lanţ cu care să-l prindeţi pe contele Hubert de Burgh.

Cei din Banda Neagră nu se sinchiseau nicicând căci altminteri ar fi roşit la asta. Îl îmbrânciră pe fierar de colo-colo, înjurându-l iar pe conte îl legară aşa dezbrăcat cum era de spinarea calului şi-l duseră la Turnul Londrei. Episcopii fură însă atât de indignaţi de violarea sanctuarului bisericii, încât regele înspăimântat le porunci celor din Banda Neagră să-l ducă înapoi ordonându-i totodată şerifului din Essex să-i împiedice plecarea de la biserica din Brenwood. Ei bine, şeriful săpă un şanţ adânc de jur împrejurul bisericii, şi ridicând un gard înalt supraveghe biserica în permanenţă. La rândul lor, Banda Neagră şi căpitanul ei îi dădură târcoale ca o haită de trei sute de lupi. Timp de treizeci şi nouă de zile Hubert de Burgh stătu închis acolo. În sfârşit, în cea de a patruzecea zi, răzbit de foame şi frig se predă celor din Banda Neagră care-l duseră din nou la Turn. Când îi veni rândul la judecată refuză să se apere, iar în cele din urmă se conveni să renunţe la toate teritoriile regale ce i se acordaseră şi să fie ţinut la castelul daniilor într-o aşa-zisă detenţie liberă sub paza a patru cavaleri numiţi

de patru nobili. Acolo rămase aproape un an până când află că un adept de-al vechiului său duşman, episcopul, fusese numit paznic la castel şi temându-se să nu fie ucis prin trădare, într-o noapte întunecată se căţără pe metereze, îşi făcu vânt de pe înaltul zid al castelului în şanţul împrejmuitor cu apă şi ajungând cu bine la ţărm se refugie într-o altă biserică. Din acest loc fu transportat de un grup de călăreţi trimişi în ajutorul său de nişte nobili ce între timp se ridicaseră împotriva regelui refugiindu-se în Ţara Galilor. În cele din urmă fu iertat şi i se restituiră moşiile, dar trăi retras fără să aspire la vreo demnitate înaltă în regat sau să mai intre vreodată în graţiile suveranului. Şi astfel se încheie - mai fericit decât poveştile multor favoriţi ai capetelor încoronate - aventurile contelui Hubert de Burgh.

Cuprinsă de o mare ciudă, ISABELLA, mama regelui Henric, îşi dorea nespus ca Anglia să pornească război împotriva acestui monarh şi cum regele Henric era o simplă marionetă în umbra celor ce ştiau să-i manevreze slăbiciunea, ea îşi impuse cu uşurinţă punctul de vedere. Parlamentul, însă, era hotărât să nu dea nici un ban pentru un asemenea război aşa că spre a-i face în ciudă îngrămădi unul peste altul treizeci de butoaie mari pline cu arginţi - nici nu ştiu de unde a scos atâţia; cred că i-o fi stors de la nefericiţii de evrei - şi încărcându-le pe o corabie porni el însuşi să ducă război în Franţa, însoţit de mama şi fratele său, contele de Cornwell, om bogat şi deştept. Nu reuşi însă decât să se întoarcă acasă bine bătut.

Nemulţumiţi de asta, parlamentarii îi reproşară regelui că irosise fondurile obşteşti spre a-i îmbogăţi pe hapsânii de străini şi hotărâţi să nu-l mai lase să irosească nimic de le va sta în putinţă îi aplicară un tratament atât de strict că îi crăpa măseaua după bani şi în încercarea de a scoate cât de mult de la supuşi cu zăhărelul şi cu forţa dădu dovadă de o asemenea neruşinare încât poporul ajunse să-l socoată drept cel mai notoriu cerşetor al Engliterei. Invocă crucea sperând să adune nişte bani pe această cale dar, cum se ştia prea bine că nu avea de gând să o pornească în cruciadă, nu primi nimic. În toată discordia, cei mai porniţi împotriva regelui erau londonezii pe care suveranul îi ura din suflet la rândul său. Iubirea sau resentimentele lui nu aveau nici o importanţă; viaţa nu i se schimbă defel încă vreo nouă sau zece ani până când în cele din urmă baronii ziseră că dacă le va reconfirma drepturile în mod solemn parlamentul va vota să i se dea o sumă importantă.

Cum consimți pe loc, se ținu o mare adunare la Westminster Hall într-o zi plăcută de mai în care toți clericii înveșmântați în sutanele lor, fiecare dintre ei ținând în mână câte o lumânare, se ridicară în picioare (baronii fiind și ei de față) în timp ce arhiepiscopul de Canterbury citi sentința de excomunicare a celor ce pe viitor ar încălca în orice fel Marea Cartă a regatului. Când isprăvi de citit își stinseră cu toții lumânările azvârlind astfel un blestem pe sufletul celor ce ar fi meritat acea sentință. Adunarea se încheie cu un jurământ prin care regele se obliga să respecte Carta "ca om, creștin, cavaler și rege"!

Era ușor de făcut jurăminte și nu era greu să le încalci iar regele făcu și una și alta întocmai ca tatăl său înaintea lui. Când se văzu în bani își reluă vechile năravuri vindecându-i curând de slăbiciune pe cei puțini care crezuseră cu adevărat în el. Când i se terminară banii și începu din nou să împrumute și să cerșească de peste tot cu o meschinărie ce-l prindea extrem de bine, avu un diferend cu papa cu privire la tronul Siciliei pe care înaltul pontif, considerându-se îndreptățit să-l reprtizeze cui voia el, îl oferi regelui Henric pentru cel de al doilea fiu al acestuia, PRINȚUL EDMUND. Dar dacă am încerca să împărțim ce nu avem sau ce aparține altcuiva e probabil că persoana căreia i-am face oferta s-ar izbi de oarecare greutăți în acceptarea ei. Chiar așa s-au petrecut lucrurile și în cazul de față. Fu necesară cucerirea Coroanei Siciliei, înainte de a putea fi pusă pe capul tânărului Edmund. Nu putea fi cucerită fără bani. Papa ordonă clerului să facă rost de ei. Clerul însă, contestând de la o vreme preferința sa nedreaptă pentru preoții italieni din Anglia și începând să se îndoiască de capacitatea capelanului regal de a fi deodată în șapte sute de locuri în ciuda trecerii pe care o avea pe lângă papa ce îi acorda remunerație pentru a sluji în șapte sute de biserici, nu-l mai ascultă ca de obicei.

- Papa, laolaltă cu regele, zise episcopul de Londra, pot să-mi scoată mitra de pe cap, dar de-o vor face îmi voi pune în loc un coif de oștean.

Nu le dau nimic.

La fel de îndrăzneț fu și episcopul de Worchester ce nu dădu un ban la rândul său. Sumele adunate de clericii mai timizi și neajutorați se irosiră fără a-i fi regelui de vreun folos, și nu aduseră coroana siciliană cu nici o iotă mai aproape de capul prințului Edmund. Papa încheie întreaga afacere oferind coroana pentru fratele regelui Franței (care și-o câștigase) și trimițând regelui Angliei o notă de plată de o sută de mii de lire sterline cheltuieli pentru a o fi pierdut.

Suveranul se supără acum atât de tare încât aproape că-ți venea să-i plângi de milă dacă un rege atât de josnic și ridicol s-ar fi putut învrednici de atare sentimente. Deșteptul său frate Richard își cumpărase de la poporul german titlul de rege al romanilor și nu-i mai era în preajmă spre a-l ajuta cu sfaturi. Clerul se alie cu baronii împotrivindu-i-se însuși papei. Căpetenia baronilor era SIMON DE MONFORT, conte de Leicester, căsătorit cu sora regelui Henric, care, deși străin, se bucura în Anglia de o mare popularitate în rândurile celor ce luptau în contra favoriților Veneției. Când regele își făcu apariția la proxima întrunire a parlamentului, baronii conduși de acest conte i se înfățișară cu armurile pe ei și înarmați din cap până în picioare. O lună mai târziu, când parlamentul se întruni din nou la Oxford sub conducerea aceluiași conte, regele fu obligat să consimtă sub jurământ la constituirea unui așa-zis Comitet de guvernare format din douăzeci și patru de membri dintre care doisprezece aleși de baroni, iar doisprezece de el însuși.

Dar fratele său Richard se întoarse la momentul oportun. Primul act al lui Richard (baronii nu consimțiră la întoarcerea sa în Anglia în alte condiții) fu acela de a jura să fie credincios Comitetului de guvernare - căruia începu de îndată să i se opună din răsputeri. Apoi baronii se puseră pe harță unii cu alții, mai cu seamă semețul conte de Gloucester cu contele de Leicester ce plecă din țară dezgustat. Apoi oamenii din popor începură să fie nemulțumiți de baroni, căci aceștia nu făceau destule pentru ei. În cele din urmă șansa păru a-i surâde regelui din nou într-atâta încât acesta își făcu destul curaj - sau fu îndeajuns îmbărbătat de fratele său - spre a declara abolirea Comitetului de guvernământ - de parcă ar fi fost capacitat să nici nu se sinchisească de jurământul făcut, - să pună mâna pe toți banii de la monetărie și să se zăvorească în Turnul Londrei. Aici i se alătură fiul său mai mare, prințul Eduard; iar din Turn făcu public cunoscută o scrisoare de-a papei prin care acesta informa pe toți credincioșii că fusese un rege minunat de bun și drept vreme de patruzeci și cinci de ani.

Știind cu toții că nu era așa nici pe departe, nu se sinchisiră prea mult de respectivul document. Se întâmplă ca mândrul conte de Gloucester să plece urmat de fiul său, care, în loc să fie vreun dușman al Contelui de Leicester, să-i fie (cel puțin pentru un timp) prieten. Așadar se întâmplă ca unindu-și forțele cei doi conți să ocupe câteva

castele regale din provincie şi să înainteze cât mai repede cu putinţă spre Londra. Londonezii care totdeauna i se împotriviseră regelui se declarară de partea lor cu mare bucurie. Regele însuşi rămase zăvorât în Turn total lipsit de glorie. Prinţul Eduard profită din plin de drumul său spre Castelul Windsor. Mama lui, regina, încercă să-l urmeze pe calea apei dar oamenii, văzându-i vasul ce înainta în ritmul vâslelor pe râu în sus şi urmând-o din adâncul sufletului, alergară spre podul Londrei, adunară laolaltă un morman de pietre şi noroi cu care-l bombardară la ieşirea de sub pod strigând furioşi:

- Înecaţi vrăjitoarea! Scufundaţi-o!

Fură atât de aproape să o facă, încât primarul, luând-o pe bătrâna doamnă sub protecţia lui, o închise în catedrala Sf. Paul, până ce primejdia trecu.

S-ar cere multă scribăleală din partea mea şi multă lectură dintr-a dumneavoastră ca să urmărim până la capăt disputele regelui cu baronii şi ale acestora între ei. Aşa că prescurtând povestea spre folosul ambelor părţi voi relata doar principalele evenimente ce-au izvorât din aceste neînţelegeri. Bunului rege al Franţei i se ceru să aleagă între ei. Se declară de părere că suveranul trebuie să menţină Marea Cartă şi că baronii trebuie să renunţe la Comitetul de guvernământ şi la restul condiţiilor impuse de parlamentul de la Oxford, pe care cei din partida regelui îl luaseră în derâdere zicându-i parlamentul nebun. Declarând că aceste afirmaţii nu erau cinstite, baronii îşi exprimară dezaprobarea faţă de ele. Apoi făcură să se tragă marele clopot de la catedrala Sfântul Paul în scopul de a-i răscula pe londonezi, care la dangătul său sinistru se ridicară la arme alcătuind o adevărată oaste ce mărşălui pe străzi. E regretabil însă că, în loc să se răfuiască cu partida regelui cu care îşi aveau diferendul, tăbărâră asupra nefericiţilor evrei, ucigând cel puţin cinci sute dintre aceştia. Pretinseră că mulţi dintre ei erau de partea regelui şi că spre pierzania poporului ţineau ascuns în casă focul grecesc, un compus îngrozitor ce nu putea fi stins cu apă ci se pornea şi mai tare din cauza ei. Ceea ce ţineau cu adevărat în casă erau bani pe care cruzii lor duşmani îi luară tâlhărind şi făcând moarte de om.

Punându-se în fruntea acestor londonezi şi a altor forţe contele de Leicester îl urmări pe rege până la Lewes în Sussex unde făcu tabăra cu oastea. Înainte de a se încăiera aici cu armata regelui, contele se adresă soldaţilor săi spunându-le că Henric al treilea îşi încălcase

atâtea jurăminte încât şi-l făcuse duşman pe Dumnezeu şi că de aceea vor purta pe piept cruci albe echipându-se de parcă ar avea de luptat nu cu un creştin de-al lor ci cu turcul. Prin urmare, înveşmântaţi cu crucea albă în piept se năpustiră la luptă. Cum regele avea de partea lui pe toţi străinii din Anglia iar din Scoţia pe JOHN COMYN, JOHN BALIOT şi ROBERT BRUCE cu toţi oştenii lor ar fi pierdut cu siguranţă bătălia de n-ar fi fost la mijloc nerăbdarea PRINŢULUI EDUARD care prin apriga-i dorinţă de a se răzbuna pe londonezi puse în încurcătură întreaga oaste a tatălui său. Fu luat prizonier la fel ca suveranul şi fratele acestuia, regele romanilor, iar cinci mii de englezi rămaseră morţi pe iarba înroşită de sânge.

Papa îl excomunică pe contele de Leicester datorită acestui succes de care nici contele nici poporul nu se sinchisiră câtuşi de puţin. Cum poporul îl iubea şi-l sprijinea, deveni adevăratul suveran ce deţinea întreaga putere de guvernământ deşi era aparent respectuos cu regele Henric al treilea pe care-l lua cu sine oriunde se ducea ca pe un biet rigă vechi şi ferfeniţit dintr-un pachet de cărţi de joc frecate la curte. Convocă (în anul o mie două sute şaizeci şi cinci) primul parlament din Anglia la alegerea căruia îşi aduse contribuţia şi poporul. Intră astfel în graţiile maselor ce-l sprijineau în tot ce făcea.

Mulţi dintre ceilalţi baroni, mai cu seamă contele de Gloucester, ce devenise între timp la fel de mândru ca şi tatăl său, fiind tot mai geloşi pe puterea şi popularitatea de care se bucura acest conte, nu mai puţin fudul ca ei, începură să conspire împotriva lui. Prinţul Eduard era ţinut ostatic din timpul bătăliei de la Lewes şi, deşi altminteri fusese tratat cu toată cinstea cuvenită rangului său, nu i se îngăduise să iasă fără însoţitori numiţi de contele de Leicester să îl supravegheze. Lorzii conspiratori găsiră mijloace să-i propună în taină să-l elibereze spre a şi-l face conducător, plan pe care îl acceptă din toată inima.

Astfel, într-o zi asupra cărcia se convenise (pe când se afla la Hereford) le spuse însoţitorilor după cină:

- Mi-ar place să călăresc niţel la ţară în după masa asta splendidă.

Cum şi lor li se păru că ar fi foarte plăcut să galopeze în soare ieşiră cu toţii din oraş într-un mic pâlc de călăreţi veseli. Când ajunseră la drum drept pe o porţiune acoperită cu gazon frumos prinţul se apucă să le compare caii pariind pe cei mai iuţi dintre aceştia, iar însoţitorii ce n-aveau nici o bănuială se luară la întrecere călărind în galop până când îşi istoviră robii. Prinţul nu participă direct la joc, ci

îl urmări din şa şi punându-şi la bătaie banii. Astfel petrecură veseli toată după-masa. Acum soarele apunea iar ei urcau cu toţii încet la deal, calul prinţului fiind foarte admirat iar ceilalţi obosiţi din cale afară când un individ ciudat călare pe un bidiviu sur se ivi pe coama dealului făcând semne cu pălăria.

- Ce-o fi vrând să spună tipul? se întrebară însoţitorii unii pe alţii.

Prinţul le răspunse pe loc dând pinteni calului, luînd-o la goană cât putu de repede, alăturându-i-se omului, înaintând călare până în mijlocul unui mic pâlc de călăreţi pe care îi zăriră atunci sub nişte copaci unde-l aşteptau şi care se strânseră roată în jurul lui, aşa că se depărtă într-un nor de praf lăsându-i în urmă pe nedumeriţii însoţitori ce şedeau pe drumul pustiu, uitându-se unii la alţii în vreme ce caii le gâfâiau cu urechile pleoştite.

Prinţul i se alătură contelui de Gloucester la Sudlow. Contele de Leicester se afla tot la Hereford cu o parte a oastei şi stupidul rege bătrân. Unul dintre fiii contelui de Leicester, Simon de Montfort, cu o altă parte a oastei se afla în Sussex. Primul obiectiv al prinţului era să împiedice unirea celor două părţi. Atacându-l pe Simon de Montfort noaptea îl înfrânse, puse mâna pe stindardele şi averea lui şi-l obligă să se retragă la castelul Kenilworth din comitatul Warwick, care aparţinea familiei sale.

Între timp tatăl lui neştiind ce se întâmplase ieşi din Hereford în marş spre a-l întâmpina împreună cu regele şi cu partea lui de oaste. Într-o dimineaţă însorită de august ajunse la Eveshiam, care-i aşezat pe malurile plăcutului râu Avon. Scrută cam îngrijorat orizontul spre Kenilworth, iar la văzul propriilor stindarde ce înaintau spre el faţa i se lumină de bucurie. Nori ca de furtună o întunecară însă, când, dându-şi deodată seama că stindardele îi fuseseră capturate şi se aflau în mâinile duşmanului, zise:

- Ăsta-i sfârşitul. Domnul să se milostivească de sufletele noastre, căci trupurile ne sunt în stăpânirea prinţului Eduard.

Cu toate acestea luptă ca un adevărat cavaler. Când calul se prăvăli mort sub el, continuă lupta pe jos. Fu o bătălie crâncenă, iar morţii zăceau claie peste grămadă pretutindeni. Bătrânul rege stătea înţepenit călare pe spatele unui cal robust de război, căruia păsându-i prea puţin de el îl ducea în tot felul de locuri unde nu voia să meargă, încurcând pe toată lumea, încât fu cât pe ce să fie lovit în cap de unul dintre oştenii fiului său. Reuşi însă să bâiguiască pe un glas subţire:

"Sunt Harry de Winchester!", iar prințul, care îl auzi, îi luă calul de căpăstru și îl scoase din primejdie. Contele de Leicester continuă lupta vitejește până când cel mai drag fiu al său, Henric, fu ucis și cadavrele celor mai buni prieteni ai săi îi blocaseră calea iar apoi căzu luptând cu sabia în mână. Îi ciopârțiră trupul și i-l trimiseră în dar unei nobile - dar foarte neplăcute doamne - soția celui mai cumplit dușman al său. Nu-l putură însă mutila în memoria poporului său credincios. După mulți ani îl iubeau și mai tare ca înainte privindu-l ca pe un sfânt și zicându-i mereu, când vorbeau despre el "Sir Simon cel Drept".

Și cu toate că era mort, noibila cauză pentru care luptase era încă atât de puternică încât se impuse chiar în ceasul victoriei regelui. Henric se văzu obligat să respecte Marea Cartă, ori cât de mult ar fi urât-o, să scoată legi asemănătoare celor date de marele conte de Leicester, și în cele din urmă să fie cumpătat și îngăduitor față de oameni, până și față de cei din Londra, care i se împotriviseră de atâta amar de vreme. Se mai iviră pâlcuri de răscoale înainte să facă toate astea, dar fură potolite pe această cale, iar prințul Eduard se strădui din răsputeri să facă pace cu orice preț. Un oarecare Sir Adam de Gourdon fu ultimul dintre cavalerii ce se ridicară cu armele împotriva lui, dar prințul îl surprinse luptând numai cu el într-o pădure iar apoi în loc să-l ucidă, îi redă viața devenindu-i bun amic. Sir Adam nu fu ingrat față de el. Îi rămase devotat pe veci generosului său învingător.

Când necazurile din regat fură astfel potolite, prințul Eduard și vărul său Henric apucară crucea în mâini luând-o spre pământul făgăduinței cu mulți lorzi și cavaleri englezi. Patru ani mai târziu regele romanilor muri, iar în anul următor (o mie două sute șaptezeci și doi) fratele său, slabul rege al Angliei, se sfârși și el din viață. Avea pe atunci șaizeci și opt de ani și domnise cincizeci și șase. Nu aducea cu nimic mai mult a rege, acum că era mort, decât o făcuse vreodată în viață. În toate timpurile fusese doar o umbră pală de monarh.

CAPITOLUL XVI

ANGLIA SUB EDUARD ÎNTÂIUL ZIS ȚURLOAIE LUNGI

Era acum anul o mie două sute şaptezeci şi doi după Cristos, iar prinţul Eduard, moştenitorul tronului fiind plecat spre pământul făgăduinţei nu ştiu nimic de moartea tatălui său. Cu toate acestea baronii îl proclamară rege imediat după funeraliile regale iar poporul consimţi bucuros căci de la o vreme încoace cea mai mare parte a oamenilor ştiau prea bine de ororile luptei pentru disputarea tronului. Deci regele Eduard întâiul numit fără prea multă politeţe ȚURLOAIE LUNGI, din cauza picioarelor sale subţiri, fu paşnic acceptat de naţia engleză.

Oricât de lungi şi de subţiri i-ar fi fost picioarele fuseseră nevoite să-i fie tari căci ele trebuiseră să-l poarte prin multe greutăţi pe nisipurile înfierbântate ale Asiei unde oştenii micii sale armii leşinară, pieriră, dezertară, topindu-se de tot de parcă i-ar fi înghiţit pământul. Dar luând lucrurile uşor îşi zise spre autoîncurajare:

- Voi merge până la capăt chiar de-o fi să rămân numai cu grăjdarul.

Un prinţ cu o asemenea tărie de caracter le pricinui turcilor mult necaz. Intră ca o furtună în Nazaret, unde făcu groaznic măcel cu regretabilă vărsare de sânge nevinovat. Ducându-se apoi la Acra încheie un armistiţiu pe timp de zece ani. La Acra fu cât pe ce să-şi piardă viaţa prin trădarea unui nobil sarazin numit emirul din Jaffa, care sub pretext că avea de gând să treacă la creştinism şi că voia să ştie totul despre acea religie, trimise adesea la Eduard un sol de încredere cu un pumnal ascuns în mânecă. În fine, în vinerea din săptămâna Rusaliilor, când afară era canicula şi sub soarele dogoritor nu vedeai la orizont pe o întindere cât cuprindeai cu ochii decât nisipuri încinse ce arătau ca un uriaş biscuit ars, Eduard zăcea tolănit pe un divan purtând o robă largă ce nu-i ţinea de cald, iar solul cu pielea de culoarea ciocolatei, ochii negri lucitori şi dinţii albi se furişă înăuntru

şi aducându-i o scrisoare îngenunche în faţa lui ca un tigru îmblânzit. Dar în clipa în care Eduard întinse mâna după scrisoare, tigrul i se repezi spre inimă, făcu un salt agil dar şi Eduard fu la fel. Apucându-l pe trădător de beregata-i maronie, dădu cu el de pământ şi-l ucise chiar cu pumnalul acestuia. Arma îi crestă lui Eduard braţul, şi cu toate că nu era decât uşor rănit, s-ar fi putut afla în pericol de moarte, căci lama pumnalului fusese otrăvită. Graţie însă unui chirurg mai bun decât se putea adeseori găsi în acele timpuri, unor ierburi de leac şi mai cu seamă credincioasei sale soţii ELEANOR ce îl îngriji cu devotament şi despre care unii spun că i-ar fi supt otrava din rană cu propriile-i buze cireşii (fapt căruia sunt foarte înclinat să-i dau crezare) Eduard îşi reveni şi curând fu din nou pe picioare. Cum tatăl său regele îi trimisese mesaje prin care îl implora să vină acasă, porni acum la drum. Ajunsese până în Italia când întâlni soli ce-i aduceau veşti despre moartea tatălui său. Auzind că acasă era linişte şi pace nu se grăbi să se întoarcă la domeniile sale ci îi făcu o vizită papei şi intră cu pompă în diferite oraşe italiene unde fu întâmpinat cu aclamaţii ca un mare campion al crucii ce fusese în pământul făgăduinţei unde i se oferiră în dar mantii purpurii, cai ce mergeau în pas de paradă şi unde fu primit cu alai triumfal. Oamenii ce-l ovaţionau nici nu ştiau că era ultimul monarh englez ce avea să se mai îmbarce în vreo cruciadă, sau că în decurs de douăzeci de ani toate cuceririle pe care creştinii le făcuseră în pământul făgăduinţei cu atâta vărsare de sânge aveau să fie redobândite de către turci. Dar toate astea se întâmplară.

Exista şi mai există încă pe o câmpie din Franţa un vechi oraş numit Châlons. Când în drumul său spre Anglia regele se apropie de acest loc un lord francez viclean numit contele de Châlons îi trimise o provocare politicoasă să vină însoţit de cavalerii acestuia, spre a lua parte la un turnir cu contele şi cavalerii *lui*, luându-se la luptă dreaptă cu sabia şi lancea. I se aduse regelui la cunoştinţă că nu se putea încrede în contele de Châlons şi că în loc de o întrecere sărbătorească menită să ofere spectacol şi bună dispoziţie el plănuia în taină o adevărată bătălie în care englezii să fie înfrânţi de o forţă superioară.

Deloc înfricoşat, regele se duse la locul stabilit în ziua convenită cu o mie de însoţitori. Când contele apăru cu două mii pornind împotriva englezilor un adevărat atac, aceştia se năpustiră asupra lor cu atâta vitejie încât oamenii şi caii contelui începură să fie daţi peste cap pretutindeni pe câmpie. Contele însuşi îl apucă pe rege de după

cap dar acesta îi întoarse complimentul dând cu el de-a dura din şa, iar apoi sărind de pe propriu-i cal şi aterizând cu picioarele pe el, lovea în armura lui de fier ca un fierar ce bate nicovala cu ciocanul. Când contele îi întinse sabia recunoscându-se înfrânt regele nu-i făcu onoarea să o ia, ci-l obligă să i-o cedeze unui soldat de rând. Se luptă cu atâta furie în această întrecere încât ulterior fu numită bătălia de la Châlons.

Foarte bine dispuşi după asemenea aventuri, englezii se mândriră cu regele lor, iar când acesta debarcă la Dover în anul o mie două sute şaptezeci şi patru (pe atunci în vârstă de treizeci şi şase de ani) continuându-şi drumul spre Westminster, unde alături de buna sa regină fu încoronat cu mare fast, petrecerile se ţinură lanţ. La ospăţul de încoronare se serviră printre altele: patru sute de vite, patru sute de oi, patru sute cincizeci de hălci de slănină şi douăzeci de mii de orătănii. În loc de apă din fântânile şi conductele de pe străzi curgea vin alb şi roşu. Spre a spori splendoarea spectacolului cetăţenii înstăriţi atârnară la ferestre mătăsuri şi materiale colorate cât mai viu şi aruncând aur şi arginţi cu pumnul, împrăştiară calicilor firimituri. Pe scurt, fu atâta mâncare şi băutură, atâta muzică şi ţopăială, atâta răsunet de clopote şi dat cu căciula în sus, atâta chef cu strigăte şi lălăială cum pe străzile înguste şi întortocheate din vechea cetate a Londrei nu se mai văzuse de foarte multă vreme. Toţi oamenii erau veseli cu excepţia bieţilor evrei, care, tremurând prin casele lor şi neîndrăznind să dea pe afară, începură să prevadă că mai devreme sau mai târziu vor trebui să scoată bani pentru toată jovialitatea asta.

E nespus de regretabilă în timpul acestei domnii evreii fură jefuiţi fără de milă. Fură spânzuraţi în mare număr pe motiv că ar fi devalorizat moneda regelui, ceea ce făcuseră tot felul de oameni. Li se puseră taxe mari, li se aruncară vorbe de ocară iar într-o zi, la treisprezece ani după încoronare fură ridicaţi împreună cu soţiile şi copiii lor şi azvârliţi în temniţe mizerabile, până când îşi răscumpărară libertatea plătindu-i regelui douăsprezece mii de lire sterline. În cele din urmă regele le confiscă toate proprietăţile lăsându-le doar atât cât să-şi poată achita costul transportului spre ţări străine. Trecură mulţi ani înainte ca speranţa de câştig să-l mai facă pe vreunul dintre ei să pună piciorul în Anglia, unde fuseseră trataţi cu atâta lipsă de omenie şi suferiseră atât de mult.

Dacă Eduard întâiul i-ar fi tratat şi pe creştini cu ostilitatea pe care o arătase faţă de evrei, ar fi fost un rege cu adevărat rău. Dar

în general era un monarh înțelept și mare, în timpul căruia țara se îndreptă mult. Nu-i plăcea defel Marea Cartă - cu care puțini regi se împăcaseră de-a lungul atâtor ani - dar avea multe calități. Primul obiectiv măreț pe care îl stabili după ce se întoarse acasă fu să unească sub un singur suveran Anglia, Scoția și Țara Galilor, ultimele două dintre aceste țări avându-și fiecare propriul său mic rege pentru care oamenii se certau și se luptau mereu iscând astfel o zavistie mult mai mare decât ar fi meritat. În cursul domniei sale regele Eduard se mai angajă și într-un război cu Franța. Spre a clarifica aceste certuri le vom separa, tratându-le după cum urmează: mai întâi cele din Țara Galilor, apoi cele din Franța și în sfârșit cele din Scoția.

LLEWELLYN era prințul din Țara Galilor. Fusese de partea baronilor în vremea stupidului rege bătrân, dar apoi îi jurase acestuia credință. Când regele Eduard urcă la tron lui Llewellyn i se ceru să-i jure și acestuia credință, dar refuză să o facă. După ce fu încoronat regele îl somă pe Llewellyn de încă trei ori să vină să-și depună omagiile, dar de tot atâtea ori acesta îi răspunse că ar prefera să nu o facă. Urma să se căsătorească cu ELEANOR DE MONTFORT, o domnișoară din familia menționată în domnia precedentă, care, întâmplându-se să vină din Franța cu fratele ei EMERIC și să fie luată de un vas englez, fu reținută din ordinul regelui. După aceasta conflictul se accentuă. Regele înaintă cu flota până pe coasta Țării Galilor, unde îl înconjură pe Llewellyn silindu-l să se retragă în stearpa zonă de munte din jurul vârfului Snowdown[1], iar cum acolo era total lipsit de provizii, se văzu nevoit să-și ceară iertare, să încheie tratat de pace și să suporte cheltuielile de război. Regele însă îl iertă de unele dintre cele mai aspre condiții ale tratatului și consimți la căsătoria sa. Iar acum credea că adusese Țara Galilor la ascultare. Dar cu toate că erau de la natură un popor blând, liniștit, plin de farmec, cărora le făcea plăcere să primească străinii în colibele lor de prin munți, să le pună ospitalieri pe masă tot ce aveau de mâncat și de băut, să le cânte baladele lor acompaniindu-se la harfă, deveneau extrem de aprigi la mânie. După această afacere englezii începură să fie impertinenți și să-și dea aere de stăpâni, iar galezii în mândria lor nu putură tolera așa ceva. Ba mai mult, credeau în acel nefericit Merlin, de ale cărui străvechi profeții păreau să-și readucă aminte ori de câte ori aveau șansa de a face vreun

[1] Cel mai înalt vârf de munte din Țara Galilor (o mie optzeci și cinci de metri).

rău; şi tocmai în acest timp un bătrân gentilom orb cu harfă şi barbă lungă albă, de altfel un om minunat dar care atingând o vârstă înaintată devenise pisălog, sări cu gura, declarând că potrivit unei preziceri de a lui Merlin când englezii vor avea monezi rotunde un prinţ din Ţara Galilor se va încorona la Londra. Cum regele Eduard interzisese de curând emiterea de jumătăţi şi sferturi de peny introducând în loc o monedă rotundă, galezii ziseră că sosise sorocul prezis de Merlin, aşa că se ridicară.

Regele Eduard îl câştigase de partea sa pe PRINŢUL DAVID, fratele lui Llewellyn făcându-i o mulţime de favoruri, dar acesta având probabil conştiinţa încărcată fu primul care se revoltă. Într-o noapte furtunoasă atacă prin surprindere castelul din Hawarden care fusese lăsat în stăpânirea unui gentilom englez, ucise întreaga garnizoană şi îl duse pe gentilom prizonier la Snowdown. La aceasta, galezii se ridicară până la unul. Regele Eduard mărşălui cu oastea sa de la Worcester până la strâmtoarea Menai - o traversă - aproape de locul în care în zilele noastre atât de diferite minunatul pod din tuburi de fier constituie un punct de trecere al trenurilor pe calea ferată - luând-o peste un pod de bărci pe care puteau merge alături până la patruzeci de oameni. Supuse insula Anglesea şi-şi trimise oamenii înainte să observe inamicul. Apariţia bruscă a galezilor stârni panică între ei, aşa că se retraseră până la pod. Între timp bărcile fuseseră despărţite de flux, şi cum galezii îi urmăreau fură împinşi în mare iar acolo se înecară cu miile în armurile lor grele de fier. După această victorie, ajutat de vremea aspră de iarnă din Ţara Galilor, Llewellyn mai câştigă o bătălie, dar cum regele ordonă unei porţiuni a armatei engleze să înainteze prin sudul Ţării Galilor ca să-l prindă ca într-un cleşte şi cum acesta se întoarse curajos spre a-şi întâmpina inamicul, fu luat prin surprindere şi ucis mişeleşte căci era dezarmat şi lipsit de apărare. Capul retezat i se trimise la Londra unde fu înfipt în Turn, împodobit cu o cunună după unii de iederă, după alţii de răchită iar după alţii, de argint, ca să-l facă să arate ca o monedă înspăimântătoare spre a ridiculiza prezicerea.

Deşi insistent căutat de rege şi vânat de propriii săi concetăţeni, David mai rezistă vreo şase luni. Trădat în cele din urmă, ca soţia şi copiii săi, fu condamnat la moarte prin spânzurătoare, urmând ca trupul să-i fie despicat în patru. De pe atunci aceasta deveni pedeapsa consacrată a trădătorilor din Anglia - o pedeapsă total lipsită de scuză,

revoltătoare, josnică şi crudă, când omul e deja mort, fără nici un sens întrucât singura şi reala degradare pe care o aduce (ce nu poate fi ştearsă de nimic) este asupra ţării ce sub un motiv sau altul îngăduie o asemenea barbarie. Ţara Galilor era acum supusă. Când regina dădu naştere unui tânăr prinţ în castelul din Carnarvon regele îl arătă poporului galez ca pe un concetăţean de al lor numindu-l prinţul de Wales, un titlu purtat de atunci încoace de moştenitorul prezumtiv al tronului englez - ceea ce micul prinţ curând şi deveni la moartea mai vârstnicului său frate. Regele le dărui galezilor şi lucruri mai bune, ca de pildă ameliorarea legilor şi sprijinirea comerţului lor. Se mai iscară perturbări provocate mai cu seamă de zgârcenia şi orgoliul lorzilor englezi cărora li se dăduseră pământuri şi castele engleze, dar fură înăbuşite, iar ţara nu se mai ridică niciodată. Există o legendă potrivit căreia spre a-i împiedica pe oameni să fie incitaţi la rebeliune de cântecele lorzilor şi harpiştilor lor, Eduard i-ar fi condamnat pe toţi la moarte. S-ar putea ca unii dintre ei să fi căzut printre alţi oameni ce i se împotriviseră regelui, dar bănuiesc că acest măcel general e o închipuire a harpiştilor înşişi, care cred că au compus pe socoteala lui un cântec la mulţi ani după aceea şi că atâta l-au tot cântat prin căminele galeze până ce a ajuns a fi crezut aievea.

Astfel izbucni războiul extern din timpul domniei lui Eduard întâiul. Echipajele a două vase, cel al unei corăbii normande şi cel al uneia engleze, se întâmplară să meargă cu bărcile în acelaşi loc spre a-şi umple butoaiele cu apă potabilă. Fiind duri şi arţăgoşi din fire se luară la ceartă, iar apoi la bătaie - englezii cu pumnii, normanzii cu cuţitele - şi în această luptă unul dintre normanzi căzu ucis. În loc să se răzbune pe acei marinari englezi cu care se certase (ce bănuiesc că erau prea puternici pentru el) echipajul normand se reîntoarse la corabie în prada unei mari mânii, atacă prima corabie engleză ce-i ieşi în cale, puse mâna pe un negustor inofensiv ce se întâmplă să fie la bord şi-l spânzură de velatura propriului lor vas. Asta îi înfurie pe marinarii englezi într-atât că nu-i mai opri nimic. Oriunde şi oricând marinarii englezi întâlneau marinari normanzi se repezeau unii la alţii luptând pe viaţă şi pe moarte. Marinarii irlandezi şi olandezi luară partea englezilor; cei francezi şi genovezi îi ajutară pe normanzi şi astfel cei mai mulţi dintre marinarii ce navigau pe mare deveniră în felul lor la fel de violenţi şi de furioşi ca marea însăşi, când e tulburată.

Faima regelui Eduard în străinătate era atât de mare încât fusese

ales să medieze o înţelegere între Franţa şi altă putere străină, aşa că trăise trei ani pe continent. La început nici el, nici regele francez FILIP (bunul Ludovic murise de câtva timp) nu se amestecară în aceste certuri, până când o flotă engleză de optzeci de vase atacă şi nimici de tot o flotă normandă de două sute de vase într-o bătălie acerbă ce se dădu în jurul unei corăbii ancorate, în care englezii nu cedară o iotă. Chestiunea deveni prea serioasă ca să mai poată trece peste ea. Ca duce de Guienne[2] regele Eduard fu chemat să se înfăţişeze regelui Franţei la Paris şi să dea socoteală pentru daunele pricinuite de supuşii săi marinari. La început îl trimise ca reprezentant pe episcopul Londrei, iar apoi pe fratele său EDMUND, care ţinea în căsătorie pe mama reginei Franţei, era un bărbat uşuratic, ce le îngădui încântătoarelor sale rude doamnele de la Curtea franceză să-i schimbe părerea. În orice caz fu determinat să renunţe la ducatul fratelui său pe timp de patruzeci de zile - ca simplă modalitate de a da satisfacţie onoarei sale după câte îi spuse regele francez - iar la expirarea răgazului fu atât de uluit când află că regele francez nici n-avea de gând să mai renunţe la el încât nu m-aş mira ca asta să-i fi grăbit sfârşitul care surveni curând.

Regele Eduard era omul potrivit să-şi recâştige ducatul extern, dacă aceasta se putea face prin energie şi curaj. Adună o oaste mare, renunţă la vasalitatea sa ca duce de Guienne şi traversă marea ca să pornească război în Franţa. Înainte însă de a se da vreo luptă importantă se căzu la învoială asupra unui armistiţiu pe doi ani, răstimp în care papa efectuă o reconciliere. Regele Eduard, rămas văduv după ce o pierduse pe buna şi iubitoarea lui soţie ELEANOR, se căsători cu sora regelui francez, MARGARETA, iar prinţul de Wales fu făgăduit de soţ fiicei regelui francez, ISABELA.

Din lucrurile rele izvorăsc uneori altele. Din această spânzurare a negustorului nevinovat cu vărsarea de sânge şi zavistia pe care o cauzară avea să izvorască una dintre cele mai mari puteri: cea pe care poporul englez o posedă acum. Pregătirile de război sunt foarte costisitoare, iar cum regele Eduard era în mare criză de bani şi foarte arbitrar în modalităţile sale de a şi-i procura, unii dintre baroni începură să i se împotrivească hotărât. Mai cu seamă doi dintre aceştia: HUMPHREY

---

[2] Străveche provincie din sud-vestul Franţei care în secolul al doisprezecelea forma împreună cu Gascogne ducatul de Aquitania cu capitala la Bordeaux. A devenit engleză în 1154 iar în 1453 a trecut definitiv în componenţa regatului Franţei.

BOHUN, conte de Hereford şi ROGER BIGOD, conte de Norfolk erau atât de porniţi împotriva lui, încât susţineau cu înverşunare că nu avea nici un drept să-i pună căpetenii de oştire în Quenne şi refuzară categoric să se ducă acolo.

- În numele cerului, domnule conte, îi spuse regele contelui de Hereford într-un acces de mare furie, ori vă duceţi, ori veţi fi spânzuraţi.

- Pe ceruri, domnule rege, i-o întoarse contele, nici n-am să merg şi nici n-am să fiu spânzurat! Şi atât el cât şi celălalt conte plecară pe dată de la curte urmaţi de mulţi lorzi.

Regele încercă să strângă bani prin orice mijloace. Impuse clerului biruri, în ciuda papei care-l sfătuise să n-o facă, iar când acesta refuză să plătească, îl reduse la tăcere zicând că în acel caz nu aveau nici un drept să pretindă protecţie din partea guvernului, putea fi jefuit de oricine, ceea ce mulţi erau dornici să facă şi chiar făcură, spre nemulţumirea lui, un joc pe care clerul îl găsi cam păgubitor de jucat prea multă vreme. Puse mâna pe toată lâna şi pielea de la negustori promiţând să le plătească într-o bună zi şi impuse o taxă de exportare a lânii ce se bucură de atât de puţină popularitate printre comercianţi, încât fu numită "birul cel rău". Dar toate astea nu mergeau. Baronii conduşi de cei doi mari conţi declarară ilegale orice taxe impuse fără consimţământul parlamentului, care refuză să le ceară până când regele avea să reconfirme cele două mari Carte, declarând solemn în scris că nu exista în ţară nici un for care să mai ridice vreodată bani de la oameni, în afară de parlament, ce reprezenta toate stările sociale. Regele era prea puţin dornic să-şi diminueze propria putere acordând parlamentului acest mare privilegiu, dar neavând încotro sfârşi prin a se supune. În curând vom ajunge la un alt rege care ar fi putut scăpa cu viaţă de i-ar fi urmat exemplul.

Graţie bunului simţ şi înţelepciunii acestui rege, poporul mai deţinu şi alte beneficii în parlament.

Multe dintre legi fură îmbunătăţite. Se luară măsuri de asigurare a protecţiei călătorilor, de prindere a hoţilor şi criminalilor, preoţii fură împiedicaţi să deţină prea mult pământ devenind astfel prea puternici şi se instituiră magistraţi (iniţial altfel numiţi) în diferite părţi ale ţării.

Cu asta ajungem la Scoţia, care de-a lungul domniei îi dădu multă şi mare bătaie de cap regelui Eduard întâiul. La vreo treizeci de ani după încoronarea regelui Eduard, Alexandru al treilea, regele Scoţiei,

muri căzând de pe cal. Fusese căsătorit cu Margareta, sora regelui Eduard. Cum toți copiii le muriseră coroana scoțiană reveni de drept unei tinere prințese de numai opt ani, fiica lui ERIC, rege al Norvegiei, care se căsătorise cu o fiică a regelui decedat. Regele Edward propuse ca fecioara din Norvegia, cum i se spunea acestei prințese, să se logodească cu cel mai mare fiu al său, dar din nefericire în timpul călătoriei spre Anglia, aceasta se îmbolnăvi și debarcând pe una dintre insulele Orkney[3], se stinse acolo din viață.

Scoția fu curând cuprinsă de o mare tulburare iscată de vreo treisprezece pretendenți ce făceau nespusă zarvă pentru tronul ei vacant.

Cum regelui Eduard i se dusese până departe faima pentru agerimea minții și spiritul său de dreptate, se pare că se căzu de acord să se recurgă la el pentru aplanarea acestei dispute. Acceptă această sarcină și merse cu o armată pe teritoriul de graniță dintre Anglia și Scoția. Acolo îi pofti pe gentilomii scoțieni să-l întâlnească la castelul din Norham pe malul englez al râului Tweed, iar ei veniră la acel castel. Înainte însă de a face vreun demers în respectiva chestiune le ceru respectivilor gentilomi să-l omagieze cu toții recunoscându-l ca suveran al lor, iar când aceștia ezitau le spuse:

- Pe Sfântul Eduard, a cărui coroană o port, mi se vor respecta drepturile sau voi lupta până la ultima suflare să mi le apăr.

Cum gentilomii scoțieni nu se așteptară la una ca asta cerură foarte tulburați trei săptămâni răgaz de gândire.

La sfârșitul celor trei săptămâni avu loc o nouă întâlnire pe câmpia înverzită de pe malul scoțian al râului. Dintre toți competitorii la tronul Scoției, doar doi erau cu adevărat îndreptățiți să-l revendice în virtutea înrudirii lor apropiate cu familia regală: JOHN BALIOL și ROBERT BRUCE, cel mai în drept fiind fără îndoială primul dintre ei. John Baliol lipsea de la această întrunire specială, dar Robert Bruce era de față și fiind oficial întrebat dacă îl recunoaște pe regele Angliei drept suveran al său răspunse clar și răspicat că da. În ziua următoare apăru și John Baliol, care spuse același lucru. Acest punct fiind elucidat, se luară câteva măsuri în vederea cercetării titlurilor lor.

Investigația le luă destul de multă vreme, durând peste un an. Pe

---

[3] Grup de insule situat la nord-est de coasta Scoției care până în 1472 au aparținut Norvegiei.

parcursul desfăşurării sale, regele Eduard nu scăpă prilejul de a face o călătorie prin Scoţia, unde porunci ca locuitorii de toate rangurile să i se supună ca vasali, sau să fie întemniţaţi până o vor face. Între timp se numiră comisari care să conducă investigaţia, se convocă la Beowik o adunare a parlamentului în această problemă, cei doi pretendenţi fură audiaţi pe larg şi se purtară lungi discuţii. În cele din urmă în marele hol al castelului din Beowik regele se pronunţă în favoarea lui John Baliol, care, consimţind să accepte coroana cu permisiunea regelui Angliei şi ca pe un favor din partea acestuia, fu încoronat la Scone într-un vechi jilţ de piatră din abaţia de acolo, folosit de veacuri la încoronarea regilor scoţieni. Apoi marele sigiliu al Scoţiei ce se folosise de la moartea regelui decedat fu rupt în patru şi dus la vistieria engleză spre păstrare, regele Eduard putând acum să considere că învârtea Scoţia pe degete (după o vorbă din popor). Cu toate acestea, Scoţia era încă departe de a se fi resemnat. Hotărât să-i amintească regelui scoţian că-i e vasal, regele Eduard îl pofti în repetate rânduri să vină în faţa parlamentului englez spre a-şi susţine magistraţii la audierea apelurilor la recurs împotriva sentinţelor date de instanţele judecătoreşti scoţiene. În cele din urmă John Baliol, ce nu era prea curajos din fire, fu într-atât capacitat de spiritul brav al poporului scoţian ce luă aceasta ca pe o insultă naţională, încât refuză să mai vină. Drept urmare, regele îi mai ceru să-l ajute în războiul său extern (în curs de desfăşurare) şi să-i dea drept garanţie pentru buna sa credinţă pe viitor cele trei puternice castele scoţiene de la: Jedburgh, Roxburgh şi Beowik. (Cum nu ieşi nimic din asta, căci poporul scoţian îşi ascunse regele în munţii din Highlands[4] arătându-se hotărât să reziste, Eduard mărşălui la Beowik cu o armată de treizeci de mii de pedestraşi şi patru mii de călăreţi, luă castelul, ucise întreaga sa garnizoană precum şi pe locuitorii oraşului: bărbaţi, femei şi copii. Lordul Warren, conte de Surrey, se îndreptă apoi spre castelul de la Dumbar, unde se dădu o bătălie în care oastea scoţiană fu măcelărită în bună parte şi înfrântă în totalitatea ei. Victoria fiind completă, contele de Surrey rămase ca gardian al Scoţiei, principalele funcţii din acel regat reveniră englezilor, nobilii scoţieni mai puternici fură obligaţi să

[4] Una dintre cele trei diviziuni geografice din Scoţia, situat la nordul unei falii geografice ce se întinde de la Stonenhaven din Marea de Nord până la Dumbarton de pe Clyde, regiune muntoasă cu roci tari, sol nefertil şi precipitaţii abundente.

meargă şi să trăiască în Anglia, unde se mai duseră coroana şi sceptrul scoţian. Până şi vechiul jilţ de piatră se transportă la abaţia Westminster unde poate fi văzut şi azi. Lui Baliol i se stabili reşedinţa în Turnul Londrei cu permisiunea de a se deplasa pe o rază de douăzeci de mile în jurul lui. La trei ani după aceea i se îngădui să plece în Normandia, unde îi erau naşii şi unde îşi petrecu ultimii şase ani din viaţă mult mai fericit, cred, decât trăise vreme îndelungată în viesparul scoţian.

În vestul Scoţiei trăia un gentilom nu prea înstărit pe nume WILLIAM WALLACE, cel de al doilea fiu al unui cavaler scoţian. Era un om înalt de statură, mare şi foarte puternic, îndrăzneţ şi brav ce prin puterea vorbelor sale aprinse putea să-şi incite în mod miraculos concetăţenii, căci iubea Scoţia foarte tare, urând Anglia din răsputeri. Atitudinea autoritară a englezilor care ocupau acum posturile cheie din Scoţia îi făcură la fel de nesuferiţi mândrilor scoţieni pe cât le fuseseră galezilor în circumstanţe similare, şi nimeni din întreaga Scoţie nu îi ura mai rău ca el.

Într-o bună zi un englez cu funcţii neştiind cu cine avea de a face îl insultă: Wallace îl ucise pe loc, iar apoi refugiindu-se printre stânci şi coline i se alătură compatriotului său SIR WILLIAM DOUGLAS, ce se ridicase şi el cu arme împotriva regelui Eduard. Deveni cel mai hotărât şi neînfricat apărător al poporului ce se văzuse vreodată pe sub soare, un militant neobosit pentru independenţa naţiei sale.

Gardianul englez al regatului fugi din calea lui, aşa că poporul scoţian astfel încurajat se revoltă pretutindeni repezindu-se la englezi fără milă. Din porunca regelui, contele de Surrey ridică întreaga oştire a comitatelor de graniţă năvălind în Scoţia cu două armate engleze. În faţa acelor armate o singură căpetenie rămase de partea lui Wallace, care cu o forţă de patruzeci de mii de oameni îi aşteptă pe invadatori într-un loc de pe râul Forth la vreo două mile de Stirling. Peste râu se afla doar o biată punte de lemn numită "Puntea lui Kildenn" - atât de îngustă, încât nu încăpeau pe ea mai mult de doi oameni unul lângă altul. Cu ochii fixaţi la această punte Wallace îşi postă cea mai mare parte a oştenilor pe nişte terenuri în pantă, unde aşteptară liniştiţi. Când armata engleză se apropie de celălalt mal al râului, trimiseră soli spre a se încerca o înţelegere. În numele libertăţii Scoţiei Wallace îi trimise cu de-a sila înapoi. Pironindu-şi la rândul lor ochii asupra punţii, unii dintre ofiţerii contelui de Surrey din comenduirea

englezilor îl sfătuiră să fie discret şi să nu se pripească. Cum însă alţi ofiţeri, şi mai cu seamă CRESSINGHAM, vistiernicul regelui Eduard, un repezit, îl zoriră să pornească la luptă imediat, dădu cuvânt de ordine să se înainteze. O mie de englezi trecură puntea doi câte doi, iar scoţienii rămaseră pe loc, neclintiţi ca stanele de piatră. Trecură două, trei, patru, cinci mii de englezi. Nici o pană de la bonetele scoţiene nu se văzu mişcând în tot acest răstimp. Deodată toate fluturară. "Un detaşament înainte până la piciorul punţii! strigă Wallace şi nu lăsaţi nici un englez să treacă! Restul la vale cu mine să-i facem fărâme pe cei cinci mii care au venit încoace!"

Făcură asta în văzul întregii oştiri engleze ce nu le putu fi de nici un ajutor. Cressingham însuşi fu ucis iar scoţienii îşi făcură bice pentru cai din pielea lui.

În acea vreme, precum şi pe parcursul succeselor scoţiene ulterioare, ce-i îngăduiră viteazului Wallace să recâştige întreaga ţară şi chiar să facă ravagii la hotarele engleze, regele Eduard era în străinătate. Dar revenind după câteva luni de iarnă porni ostilităţile cu o energie ieşită din comun. Într-o noapte, când calul său lângă care se culcase pe pământ îl lovi cu copita rupându-i două coaste şi se auziră strigăte cum că ar fi fost ucis, sări în şa pornind-o călare prin tabără în ciuda durerii ce îl încurca. Crăpându-se apoi de ziuă ordonă (aşa chinuit de dureri şi învineţit cum se afla) "Pas înainte"! şi îşi conduse oastea până lângă Falkirk, unde armata scoţiană era cam înghesuită pe un teren stâncos dinapoia unei mlaştini. Aici îl înfrânse pe Wallace şi-i ucise cincisprezece mii de oşteni. Cu restul decimat Wallace se retrase spre cetatea Stirling pe care o incendie spre a-i priva pe englezi de ajutor şi astfel reuşi să scape de următori. Mai apoi locuitorii Perthului[5] îşi dădură foc la case din motive similare. Nemai-având de unde să procure provizii regele fu nevoit să se retragă cu oastea.

Un alt ROBERT BRUCE, nepotul celui care îşi disputase cu Balial dreptul la coroana scoţiană, ridică acum armele împotriva regelui (cum Bruce cel mai vârstnic era mort) şi la fel făcu şi JOHN COMYN, nepotul lui Balial. Aceşti doi tineri ce păreau a fi de acord în răzvrătirea lor faţă de Eduard nu se puteau înţelege în nici o altă privinţă, întrucât erau rivali la tronul Scoţiei. Probabil datorită faptu-

[5] Centru administrativ din Comitatul cu acelaşi nume situat în interiorul Scoţiei.

lui că ştiau de asta şi de necazurile ce s-ar fi ivit chiar de ar fi avut vreo speranţă de împăcare cu marele rege englez, oamenii de vază din Scoţia apelară la papa cerându-i să intervină. Papa, care era de principiul să nu piardă nici un lucru din cauză că n-ar fi încercat să-l obţină cu destul temei, revendică cu îndrăzneală Scoţia pretinzând că i-ar aparţine, dar asta fu nitel prea mult şi parlamentul i-o spuse prieteneşte.

În primăvara anului o mie trei sute trei regele îl trimise pe SIR JOHN SEGRAVE (pe care îl făcuse guvernatorul Scoţiei) cu douăzeci de mii de oameni să-i reducă la tăcere pe rebeli. Sir John nu fu atât de precaut cât s-ar fi cuvenit, ci aşezând tabăra la Rosslyn lângă Edinburgh îşi împărţi oştenii în trei. Văzându-se în avantaj, forţele scoţiene îi atacară înfrângând pe rând cele trei părţi şi ucigând toţi prizonierii. Regele însuşi veni apoi din nou de îndată ce putu să strângă oaste mare, străbătu toată partea de nord a Scoţiei pustiind tot ce-i ieşea în cale şi îşi stabili reşedinţa de iarnă la Dunnfermline. Cauza scoţiană părea acum atât de disperată încât Comyn şi ceilalţi nobili i se supuseră şi fură iertaţi. Wallace continuă să i se împotrivească de unul singur. I se ceru să capituleze fără vreo promisiune clară că i se va cruţa viaţa. Dar continuă să-l sfideze pe mâniosul rege trăind printre stâncile abrupte ale vâlcelelor din Highland unde se cuibăreau vulturii, vuiau torentele de munte, omătul alb se aşternea în strat gros, iar vânturile aspre îi şuierau pe lângă capul gol pe când stătea întins înfăşurat în pled de-a lungul multor nopţi negre ca smoala. Nimic nu-i putea înfrânge tăria de caracter, nimic nu-i putea diminua curajul, nimic nu-l putea face să uite sau să ierte nedreptăţile făcute ţării sale. Chiar şi când castelul din Stirling, care rezistase multă vreme, fu asediat de rege cu toate tipurile de maşinării de război ce se cunoşteau pe atunci, şi când plumbul de pe acoperişul catedralelor fu dat jos ca să-i ajute să le facă, chiar când regele, deşi bătrân, conduse atacul ca un tânăr, fiind ferm hotărât să învingă, şi când oştenii bravei garnizoane (de care se află apoi cu uluială că erau sub două sute, inclusiv mai multe doamne) fură înfometaţi, scoşi în bătaie, obligaţi să se supună căzând în genunchi şi să îndure orice ruşine ce le-ar fi putut mări suferinţele, chiar şi atunci când Scoţia era lipsită de orice rază de speranţă, Wallace era mândru şi ferm de parcă l-ar fi văzut pe puternicul şi neîndurătorul Eduard zăcându-i mort la picioare.

Cine l-a trădat în cele din urmă pe William Wallace nu se ştie cu

siguranță. Că a fost trădat probabil de un slujitor e foarte adevărat. Fu dus la castelul de la Dumbartar sub "paza lui SIR JOHN MENTEITH iar de acolo la Londra, unde marea faimă a curajului şi fermităţii sale atrase mulţi gură-cască. Îl judecară la Westminster Hall[6] cu o cunună de lauri pe creştet, probabil din cauza afirmaţiei pe care ar fi făcut-o că s-ar cuveni sau că ar vrea să poarte coroana acolo - şi îl găsiră vinovat ca tâlhar ucigaş şi trădător. Tâlhar, cum îl numeau, (le spuse el celor ce-l judecau) era, căci luase prada de la oamenii regelui; la fel se recunoscu a fi ucigaş, căci ucisese un englez obraznic, dar trădător nu se recunoscu deloc a fi, căci nu-i făcuse nicicând regelui jurământ de credinţă socotind mereu că ar fi sub demnitatea lui s-o facă. Fu legat de cozile cailor, târât până în partea de vest a câmpiei Smithsfield[7], iar acolo atârnat de o spânzurătoare înaltă, despicat de viu, decapitat şi tăiat în patru. Înfipt într-o prăjină capul îi fu expus pe podul Londrei, braţul drept i se trimise la Newcastle, cel stâng la Beowick iar picioarele la Perth şi Aberdeen. Dacă regele Eduard i-ar fi făcut trupul fărâme trimiţându-le pe fiecare în alt oraş n-ar fi izbutit să-l împrăştie nici pe sfert cât îi mersese faima. Wallace va fi pomenit în balade şi istorisiri cât se va cânta şi povesti englezeşte, iar scoţienilor le va fi drag cât vor dăinui munţii şi lacurile ţării lor.

Scăpat de temutul său duşman, regele făcu un plan mai liniştit de guvernare a Scoţiei împărţind posturile cheie între englezi şi scoţieni, uitând jignirile îndurate în trecut şi crezând la bătrâneţe că lucrurile ajunseseră la bun sfârşit.

Dar se înşela. Comyn şi Bruce conspirară fixându-şi o întâlnire în biserica minoriţilor de la Dumfries. Se povesteşte de Comyn că ar fi fost hiclean faţă de Bruce, şi că l-ar fi pârât regelui, că Bruce ar fi fost avertizat de pericolul pe care îl reprezenta acesta şi de necesitatea de a se salva prin fugă, de către bunicul său, contele de Gloucester din partea căruia primi într-o noapte pe când se găseau la cină doisprezece

---

[6] Hol enorm ce face parte din casele parlamentului britanic, o relicvă din palatul Westminster, una dintre cele mai vechi reşedinţe engleze. Construit de Williams al II-lea în 1097, a fost reconstruit în 1401.

[7] Spaţiu liber situat în timpuri străvechi în afara zidului cetăţii Londrei, locul de execuţie a lui Wat Tayler la 15 VI 1381şi locul în care s-a ţinut târgul Sf. Bartolomeu până la 1853.

penny şi o pereche de pinteni că în vreme ce călărea (prin viscol cu calul potcovit de-a-ndoaselea ca să nu i se poată lua urma) îndreptându-se mânios spre locul de întâlnire îi ieşi în cale un sol, slugă de-a lui Comyn, cu mutra de ticălos, căruia-i făcu seama şi în a cărui vestmânt găsi epistole ce-l dovedeau pe Comyn de hiclean. Oricum ar fi fost lucrurile e foarte posibil să se fi certat, căci erau duşmani de moarte şi ori din ce s-ar fi luat la harţă e sigur că o făcură în biserica unde se întâlniră şi unde Bruce scoţându-şi pumnalul îl înjunghie pe Comyn ce căzu pe pardoseală. Când Bruce ieşi palid şi tulburat prietenii ce-l aşteptau îl întrebară ce se întâmplase.

- Cred că l-am ucis pe Comyn, zise el.

- Numai crezi, îl interpelă unul dintre aceştia.

- Am să mă asigur! zise intrând în biserică unde, găsindu-l în viaţă, îl înjunghie din nou.

Ştiind că regele nu va ierta în veci această nouă vărsare de sânge grupul îl şi declară pe Bruce rege al Scoţiei făcând să fie încoronat - fără de jilţ - la Scone şi înalţă din nou stindardul răzvrătirii.

Când regele auzi de asta fu cuprins de o mânie ce nu se mai văzuse până atunci. Ridică la rang de cavaler pe prinţul de Wales şi două sute şaptezeci dintre nobilii cei tineri - punând să se taie copacii din Temple Gardens spre a le face loc de corturi. Aceştia îşi admirară armurile de-a lungul nopţii, căci vorba ceea: "Cine poate oase roade". La praznicul ce se dădu atunci, regele jură pe ceruri şi pe cele două lebede acoperite cu plase din aur pe care menestrelii i le aşezară dinainte să răzbune moartea lui Comyn pedepsindu-l pe hicleanul Bruce. Şi în faţa întregii adunări îl însărcină pe fiul său, prinţul, ca de o fi cumva să moară fără să i se împlinească voia nici să nu-l îngroape până se va fi împlinit. În dimineaţa următoare prinţul şi restul tinerilor cavaleri călăriră la hotare spre a se alătura oastei engleze, iar regele, bolnav şi slab, veni pe urma lor într-o lectică trasă de cai.

După ce pierdu în luptă şi trecu prin mari primejdii îndurând mizerie cu carul, Bruce o întinse în Irlanda unde se dădu la fund până la sfârşitul iernii. Eduard petrecu mai toată iarna vânându-i şi executându-i neamurile şi adepţii, tineri şi bătrâni, fără a da vreun semn de milă, fără urmă de îndurare. În primăvara ce urmă Bruce se ivi din nou, repurtând nişte victorii. În luptele ce avură loc ambele părţi furâ nespus de crude. De pildă, regele ordonă ca cei doi fraţi grav răniţi ai lui Bruce ce căzuseră captivi să fie executaţi pe loc. Prietenul lui

Bruce, Sir John Douglas, luându-şi propriul castel de la Douglas din mâinile unui lord englez, fripse cadavrele oştenilor din garnizoana măcelărită într-un foc imens în care arse toate bunurile lui mobile, cu o teribilă artă culinară prin care obţinu ceea ce oamenii săi numiră cămara lui Douglas. Mereu victorios, Bruce îi împinse pe contele de Pembroke şi pe cel de Gloucester în castelul de la Ayr, pe care îl luă cu asediu.

Regele pe care boala îl ţinuse toată iarna dar care îşi conduse oastea de pe patul de suferinţă se îndreptă acum spre Carlisle, iar acolo poruncind ca lectica în care îl transportaseră să fie dusă în catedrală şi dăruită ca ofrandă la ceruri, urcă din nou şi pentru ultima dată în şa. Avea atunci şaizeci şi nouă de ani şi domnise treizeci şi cinci. Era atât de bolnav încât în patru zile nu putu străbate mai mult de şase mile. Dar chiar şi în acel ritm îşi văzu hotărât de drum cu privirea aţintită spre hotar. În cele din urmă fu nevoit să se oprească spre a se odihni în satul Burgh-upon-Sands; iar acolo spunându-le celor ce i se adunaseră în jur să-i bage prinţului în cap să nu uite de jurământul tatălui său şi să nu-şi îngăduie o clipă de răgaz până ce va fi adus Scoţia la totală ascultare, îşi dădu obştescul sfârşit.

CAPITOLUL XVII

ANGLIA SUB EDUARD AL DOILEA

La moartea tatălui său regele Eduard al doilea, primul prinț de Wales, avea douăzeci şi doi de ani. Ținuse de favorit un tânăr din Gasconia pe nume PIERS GAVESTON, care îi displăcuse într-atât tatălui său încât acesta îi făcuse vânt din Anglia punându-şi fiul să-i jure la patul de suferință că nu-l va rechema nicicând. De îndată ce prințul se văzu rege îşi uită făgăduiala (după obiceiul multor prinți şi regi gata mereu să facă jurăminte) şi trimise degrabă după scumpul său amic.

Gaveston ăsta era un tip destul de chipeş dar nesăbuit, obraznic şi îndrăzneț. Mândrii nobili englezi îl detestau nu numai din cauza marii sale puteri de influență asupra regelui prin care transforma curtea într-un loc atât de desfrânat ci şi fiindcă îi întrecea la călărit în turnir. iar în neobrăzarea lui obişnuia să facă glume proaste pe socoteala lorzilor zicând unuia porc bătrân, altuia măscărici, altuia jidan, iar altuia potaie neagră de Ardenne. Umorul său extrem de răsuflat îi mânia pe lorzi din cale afară, iar ursuzul conte de Warwick jură că va veni şi vremea ca Piers Gaveston să simtă ascuțimea colților potăii negre, cum îi zisese el.

Deocamdată însă nu venise, şi nici nu părea să vină încă. Regele îl făcu conte de Cornwall şi-i dădu mari bogății. Iar când plecă în Franța spre a se căsători cu prințesa franceză ISABELA, fiica lui FILIP CEL FRUMOS, despre care se vorbea că ar fi fost cea mai frumoasă femeie din lume, îl făcu pe Gaveston regent al regatului. La splendida ceremonie a căsătoriei sale oficiată în biserica Maicii Domnului de la Boulogne fură de față patru rigi şi trei dame (o veritabilă mână de cărți din care ca în jocurile de la Curte nu lipseau defel valeții)[1], iar când aceasta luă sfârşit păru să nu se mai sinchisească

[1] În original joc de cuvinte; substantivul comun *knave* însemnând în engleză atât valet cât şi ticălos.

aproape deloc de preafrumoasa lui soție, căci ardea de nerăbdare să se întâlnească cu Gaveston.

O dată reîntors acasă se repezi în brațele sale îmbrățișându-l, sărutându-l și zicându-i frate în văzul unei mari mulțimi, fără a-i păsa de gura lumii. La încoronarea ce urmă onoarea de a duce coroana îi reveni lui Gaveston, cel mai bogat și mai dihai din toată aleasa companie de acolo. Aceasta îi mânie pe nobili mai tare ca orice, iar poporenii ce-l sfidau pe favorit la rândul lor refuzară să-i zică conte de Cornwall și, oricât se plânse regelui cerând să îi pedepsească pentru refuzul lor, continuară să-l numească simplu: Piers Gaveston.

Baronii îi dădură regelui de înțeles că nu-i vor mai tolera favoritul, pe un ton atât de categoric încât monarhul se văzu silit să-l expedieze din țară. Îl obligară chiar pe favorit să depună jurământ (iarăși jurăminte!) că nu se va mai întoarce niciodată, iar baronii îl crezură căzut în dizgrație până când aflară că ajunsese guvernator al Irlandei. Nici măcar asta nu-l învață minte pe zevzecul rege care în decurs de un an îl readuse acasă scârbind cu amorul său prostesc nu numai curtea și poporul, ci și pe superba soție ce nu-l mai putu vedea în ochi apoi. Se confrunta acum cu vechea jenă financiară a regatului, iar baronii aveau noua putere de a-i refuza categoric alocarea de fonduri. Convocă o întrunire a parlamentului la York, dar baronii nu se înfățișară de vreme ce favoritul era din nou prezent. Convocă o nouă întrunire la Westminster trimițându-l pe Gaveston de acolo. Atunci baronii veniră înarmați constituindu-se într-un Comitet pentru corectarea abuzurilor din stat și din familia regală. În aceste condiții primi niște bani și împreună cu Gaveston o porni direct înspre teritoriul de la graniță, unde-i irosiră chefuind și trândăvind în vreme ce Bruce se pregătea să-i scoată pe englezi din Scoția. Căci deși bătrânul rege îl făcuse pe acest slab și amărât fiu al său până și să jure (după cum spun unii) că nu-i va incinera osemintele ci va pune să i se fiarbă într-un ceaun și să-i fie duse în fața oastei engleze până la supunerea totală a Scoției, cel de al doilea Eduard era atât de diferit de primul încât forța lui Bruce sporea pe zi ce trece.

După câteva luni de deliberări Comitetul nobililor stabili ca pe viitor regele să aibă obligația de a întruni parlamentul o dată sau în caz de necesitate de două ori pe an în loc să-l convoace doar când îi convenea lui. Ba mai mult, ca Gaveston să fie din nou exilat, iar de această dată să i se aplice pedeapsa capitală în caz că se va mai întoarce. Lacrimile regelui nu ajutară la nimic. Fu obligat să-și trimită favoritul

în Flandra. Dar de îndată ce făcuse asta dizolvă parlamentul şi, cu viclenia josnică a unui biet nătărău, o porni degrabă spre nordul Angliei, gândindu-se să-şi adune o oaste cu care să li se împotrivească nobililor. Şi aducându-l pe Gaveston din nou acasă îl copleşi cu toate bogăţiile şi titlurile de care îl privaseră baronii. Lorzii văzură acum că nu era alta de făcut decât să-l ucidă pe favorit. Ar fi putut s-o facă legal, potrivit condiţiilor de surghiunire. Din păcate însă, rău s-o spun că o făcură mişeleşte. Sub conducerea contelui de Lancaster, vărul regelui îi atacară mai întâi pe suveran şi pe Gaveston la Newcastle. Aceştia avură timp să fugă pe mare şi cum scumpul Gaveston îi era prin preajmă meschinul rege se bucură nespus să uite de splendida soţie pe care o lăsase acasă. Când se crezură ajunşi în siguranţă cei doi se despărţiră, regele luând-o spre York ca să-şi adune oaste, iar favoritul zăvorându-se în castelul Scarborough de pe ţărmul mării. Baronii atâta aşteptau, ştiind că respectivul castel nu putea să le reziste, îl atacară silindu-l pe Gaveston să se predea. I se predă contelui de Pembroke, căruia îi zise jidan, acesta asigurându-l pe credinţa şi cuvântul său de cavaler că nu i se va întâmpla nici un rău şi nu va avea de suferit vreo violenţă.

Se conveni ca Gaveston să fie dus la castelul de la Wallingford şi ţinut acolo sub pază bună. Călătoriră până la Dedington, lângă Banbury, unde rămaseră să se odihnească o noapte la castel. De Pembroke îşi lăsă prizonierul acolo ştiind bine ce avea să se întâmple sau fără a-i dori vreun rău, ducându-se doar (cum pretinse apoi) să o viziteze pe soţia sa, contesa, ce se afla în apropiere, nu mai are nici o importanţă. În orice caz era obligaţia lui ca om de onoare să-şi protejeze prizonierul şi nu se achită de ea. Dimineaţă, când favoritul mai era în pat i se ceru să se îmbrace şi să coboare în curte. O făcu fără vreo bănuială, dar tresări şi fu cuprins de paloare când o văzu plină de oameni înarmaţi ce-i păreau ciudaţi din cale-afară.

- Mă ştii, nu-i aşa? zise comandantul lor înarmat ca ei din cap până-n picioare. Sunt potaia neagră de Ardenne!

Venise cu adevărat vremea ca Pierce Gaveston să simtă colţii potăii negre. Îl aşezară pe un catâr, ducându-l cu prefăcută pompă şi muzică militară spre cuşca potăii negre - castelul Warwick - unde un consiliu încropit în pripă din câţiva mari nobili chibzui ce era de făcut cu el. Unii fură de părere să-l cruţe, dar o voce puternică - lătratul potăii negre, cred - făcu să răsune holul castelului când zise aceste vorbe:

- Aveți vulpoiul în mână, de-l lăsați să vă scape acum va trebui să-l vânați din nou.

Îl condamnară la moarte. Se aruncă la picioarele contelui de Lancaster - porcul bătrân - dar bătrânul porc era la fel de sălbatic ca potaia. Fu scos afară pe frumosul drum ce duce de la Warwick spre Coventry, unde minunatul râu Avon pe malul căruia la multă vreme după aceea avea să se nască, iar acum zace îngropat William Shakespeare, strălucea în luminosul peisaj al splendidei zile de mai, iar acolo îi retezară capul năclăind țărâna cu sângele lui.

Auzind de această faptă neagră, în durerea și mânia lui, regele porni război necruțător împotriva baronilor și ambele tabere luptară întruna timp de vreo șase luni. Apoi însă fură nevoiți să-și unească forțele împotriva lui Bruce, care se folosise bine de timpul cât se duşmăniseră, iar acum avea o mare armată în Scoția.

Li se aduse vestea că Bruce asediase castelul Stirling și că guvernatorul se văzuse nevoit să garanteze că i-l va ceda de nu va fi eliberat, până la o anumită dată. La aceasta, regele le porunci nobililor și oștenilor lor să-l întâlnească la Beowick, dar marilor nobili le păsă atât de puțin de rege și îi neglijară într-atâta apelurile, încât monarhul ajunse la Stirling de abia în preziua fixată pentru capitulare și chiar și atunci cu o forță mai mică decât cea pe care contase. Avea însă în total vreo sută de mii de oameni, iar Bruce nu avea mai mult de patruzeci de mii, dar oastea lui Bruce era puternic postată în trei coloane pătrate, pe terenul ce se întindea între Burn sau Brook de Bannock și zidurile castelului Stirling.

Tocmai în seara când se ivi regele, Bruce făcu o faptă vitejească prin care-și îmbărbătă oștenii. Fu văzut de un cavaler englez pe nume HENRIC DE BOHUN călare pe un căluț, trecându-și trupele în revistă cu o bardă ușoară în mână și o coroană de aur pe cap. Acest cavaler englez urcat în șa pe un puternic cal de luptă, în zale de oțel, bine înarmat și (după câte își închipuia) în stare să-l facă zob pe Bruce cu greutatea sa dădu pinteni masivului cal și apropiindu-se în galop zvârli spre Bruce o lance grea. Parând, acesta îi despică țeasta dintr-o singură lovitură cu barda.

Scoțienii nu uitară asta în vuietul bătăliei din ziua următoare. Cu micul grup de oameni pe care-l comanda, Randolph, viteazul nepot al lui Bruce, se repezi călare într-o asemenea mulțime de englezi cu armuri lustruite, care în bătaia soarelui străluceau de-ți luau ochii,

încât păru pierdut, gata să fie înghiţit, de parcă s-ar fi aruncat în mare. Luptară însă atât de bine, sădind în jur atâta groază şi făcând atâta moarte, încât englezii începură să se clatine. Apoi Bruce cu restul oştirii sale tăbărî asupra lor. În vreme ce erau astfel presaţi şi uluiţi din cale afară pe dealuri se ivi ceea ce socotiră a fi o nouă oaste scoţiană, de fapt doar trupele auxiliare în număr de cincisprezece mii, pe care Bruce le instruise să-şi afacă apariţia la timpul şi la locul stabilit.

Contele de Gloucester, comandantul cavaleriei engleze făcu o ultimă încercare pripită de a schimba sorţii luptei, dar oştenii lui Bruce (precum Jack, ucigaşul uriaşilor din poveste) săpaseră gropi acoperindu-le apoi cu iarbă şi beţigaşe. Cum sub greutatea cailor acestea cedară, sute de călăreţi se prăvăliră în ele, rostogolindu-se cu cai cu tot. Englezii erau complet înfrânţi. Toată averea, proviziile, ustensilele militare le fură luate de scoţieni, capturându-li-se atâtea trăsuri şi alte vehicule cu roţi, încât se spune că punându-le cap la cap în linie dreaptă, s-ar fi ajuns la distanţa de o sută optzeci de mile. Soarta Scoţiei era acum complet schimbată, şi niciodată nu s-a repurtat vreo victorie mai celebră pe pământul scoţian, decât în această luptă de la Bannokburn.

Anglia fu cuprinsă de ciumă şi foamete, dar neputinciosul rege şi disprețuitorii săi aristocraţi îşi mai aveau o pricină de disputat. Nişte căpetenii turbulente din Irlanda îi făcură lui Bruce propuneri să accepte conducerea acelei ţări. L-il trimise pe fratele său care fu încoronat rege al Irlandei. După aceea merse el însuşi să-şi ajute fratele în războaiele irlandeze, dar acesta fu înfrânt şi în cele din urmă ucis. Revenind în Scoţia, Robert Bruce continuă să-şi întărească armata de acolo.

Părea plauzibil ca declinul regelui, ce începuse din pricina unui favorit, să se împlinească din cauza altuia. Era un om prea slab ca să se bazeze pe propriile-i puteri, iar noul său favorit fu un oarecare HUGH LE DESPENSER, fiul unui gentilom dintr-o veche familie. HUGH era chipeş şi curajos dar era favoritul unui rege slab, loc la care nimeni nu se prea înghesuia, căci era primejdios să îl ocupi. Cum regele ţinea la favorit, se constituiră într-o ligă împotriva lui, stând la pândă să îi ruineze atât pe el cât şi pe tatăl său. Suveranul îl căsătorise cu fiica răposatului conte de Gloucester şi le dăduse atât lui cât şi bătrânului proprietăţi de seamă în Ţara Galilor. În strădaniile lor de a le extinde îl mâniară rău pe un irascibil irlandez - numit JOHN DE MOWBRAY precum şi pe diverşi alţi nervoşi gentilomi galezi care le

luară castelele şi moşiile prin luptă. Contele de Lancaster, ce îl introdusese pe favorit la curte, ca pe o rudă scăpătată ce-i era, se simţea jignit în demnitate datorită preferinţei şi onorurilor de care se bucura, aşa că li se alătură galezilor, pornind în marş spre Londra alături de baroni ce-i erau prieteni şi trimiţându-i regelui un mesaj prin care cerea să-şi surghiunească favoritul, precum şi pe tatăl acestuia. La început regelui îi trecu în mod inexplicabil prin minte să dea dovadă de caracter, trimiţând un răspuns de mare demnitate, dar când se încartiruiră la Holbron şi Clerkenvell pornind-o înarmaţi spre parlament, la Westminster, cedă, satisfăcându-i cerinţele. Datorită unei situaţii neprevăzute îi veni rândul să se bucure de triumf mai degrabă decât se aşteptase. Aceasta se datoră unei situaţii neprevăzute. Întâmplându-se să călătorească, preafrumoasa regină ajunse într-o noapte la unul dintre castelele regale şi ceru să fie găzduită şi ospătată acolo peste noapte. Guvernatorul acestui castel, unul dintre nobilii mânioşi, era plecat, iar în absenţa lui soţia acestuia refuză să o primească pe regină; oamenii simpli din cele două părţi se luară la încăierare, şi câţiva dintre slujitorii regelui fură ucişi. Poporul, căruia nu-i păsa de rege câtuşi de puţin, se mânie nespus că era posibil ca preafrumoasa lui regină să fie atât de nepoliticos tratată în propriile ei domenii, iar regele, profitând de acest sentiment, luă castelul cu asalt, şi-i rechemă în ţară pe cei doi Despenseri. La aceasta, nobilii confederaţi şi galezii trecură de partea lui Bruce. Regele le ieşi în întâmpinare la Borough-Bridge, câştigă victoria şi luă prizonieri un număr însemnat de nobili, inclusiv pe contele de Lancaster, bătrân de acum, pe care era hotărât să-l distrugă. Acest conte fu trimis la propriul său castel de la Pontefract, iar acolo judecat şi condamnat de o instanţă nedreaptă numită în acest scop, care nici măcar nu-i permise să ia cuvântul pentru a se apăra. Fu insultat, lovit cu pietre, urcat călare pe un ponei înfometat, fără căpăstru, dus afară şi decapitat. Douăzeci şi opt de cavaleri fură spânzuraţi, sfâşiaţi şi tăiaţi în patru. După ce regele isprăvise această treabă sângeroasă şi încheiase cu succes un nou armistiţiu pe termen lung, îi favoriză pe Despenseri mai mult ca oricând, făcându-l pe tată conte de Winchester.

Un prizonier, şi încă unul important luat la Boroughbridge, ce reuşi să scape, întoarse lucrurile împotriva regelui. Era ROGER MORTIMER, veşnicul său duşman de temut, ce fusese condamnat la moarte şi ţinut sub pază sigură în Turnul Londrei. Le oferi gardienilor

o cantitate de vin în care pusese o doză de somnifere, iar pe când aceştia dormeau duşi evadă din temniţă intrând în bucătărie, căţărându-se pe horn şi dându-şi drumul în jos de pe acoperişul clădirii pe o scară de funie. Trecu apoi pe lângă santinelă luând-o în jos spre râu şi urcând într-o barcă se îndreptă spre locul unde îl aşteptau servitori cu cai. În cele din urmă fugi în Franţa, unde era rege CAROL CEL FRUMOS, fratele preafrumoasei regine. CAROL îi căută regelui Angliei pricină pe motiv că n-ar fi venit să-i aducă omagiu la încoronarea sa. Propunându-se ca preafrumoasa regină să meargă să aplaneze cearta, aceasta se duse şi-i scrise regelui acasă că, întrucât era bolnav şi nu era în măsură să vină personal în Franţa, poate că ar fi fost mai bine să-l trimită într-acolo pe tânărul prinţ, fiul lor în vârstă de numai doisprezece ani, care putea să-i aducă omagiu fratelui ei în locul lui şi în a cărui companie urma să se întoarcă de îndată. Regele îl trimise, dar atât el cât şi regina rămaseră la curtea franceză unde Roger Mortimer deveni amantul acesteia.

Când îi scrise reginei în repetate rânduri să vină acasă ea nu-i răspunse că îl disprețuia prea mult ca să mai trăiască cu el (căci aceasta era adevărul) ci zise că îi era teamă de cei doi Despenseri. Pe scurt, planul ei era ca răsturnând puterea favoriților şi pe cea a regelui (atâta cât mai rămăsese din ea) să invadeze Anglia obținând o forță franceză cu două mii de oameni căreia i se alăturară toți englezii surghiuniți pe atunci în Franța. Debarcă înainte de împlinirea anului la Orewell, în Suffolk, unde pe dată i se alăturară conții de Kent şi Norfolk, cei doi frați ai regelui, alți nobili puternici şi în cele din urmă primul general englez care, fiind trimis să o oprească, trecu de partea ei cu toți oștenii săi. La primirea acestor veşti londonezii, nevrând să mişte un deget pentru rege, deschiseră larg porțile Turnului, eliberară toți prizonierii şi dând cu căciulile în sus îşi ovaționară preafrumoasa regină.

Regele cu cei doi favoriți ai săi fugi la Bristol, unde dădu oraşul şi castelul în grija bătrânului Despenser, în vreme ce îşi continuă drumul spre Ţara Galilor însoțit de fiul acestuia. Oamenii din Bristol fiindu-i potrivnici regelui şi cum era imposibil să reziști într-un oraş înconjurat de dușmani în interiorul zidurilor acestuia, Despenser îi ceda în cea de a treia zi şi fu pe loc judecat pe motiv că ar fi exercitat o influență hicleană asupra a ceea ce fu numit "mintea regelui", deşi mă îndoiesc ca suveranul să fi avut aşa ceva. Era un bătrân venerabil de peste nouăzeci de ani, dar vârsta nu-i câştigă nici urmă de respect

sau îndurare. Fu spânzurat, despicat cât mai era în viață, tăiat în bucăți și aruncat la câini. Fiul său fu curând luat la Hereford, unde, aducându-i-se în fața aceluiași judecător o serie lungă de acuze prosteşti şi fiind găsit vinovat, îl spânzurară la cincizeci de picioare înălțime, cu o cunună de urzici pe cap. Atât el, cât şi bietul său tată ajuns la o vârstă atât de respectabilă nu se făcuseră vinovați de nici un delict mai grav decât acela de a fi fost prietenii unui rege asupra căruia ca om de rând nici n-ar fi catadicsit să-şi plece ochii. E un delict grav ce știu că are consecințe şi mai grave. Dar mulți lorzi şi gentilomi - şi dacă bine-mi amintesc chiar nişte doamne - l-au comis în Anglia fără să fi fost dați hrană la câini sau spânzurați la o atare înălțime.

În tot acest timp nefericitul rege alergă de colo, colo şi nu ajunse nicăieri până când, predându-se, fu dus la castelul Kenilworth. Când îl ştiu ținut în siguranță acolo regina se duse la Londra şi se întâlni cu parlamentul. Iar episcopul de Hereford, cel mai abil dintre prietenii ei, întrebă ce era de făcut acum. Cum pe tron se afla un rege imbecil, indolent şi mizerabil, n-ar fi fost oare mai bine să-l dea jos punându-l pe fiul său în loc? Nu ştiu dacă reginei îi fu cu adevărat milă de starea în care se găsea, dar izbucni în plâns, aşa că episcopul spuse:

- Ei bine, gentilomii şi nobilii mei, cam ce părere ați avea în ansamblu să trimitem la Kenilworth să vedem dacă majestatea sa (Domnul să-l aibă în pază şi să ne ferească de a-l detrona) n-ar vrea să abdice?

Gentilomii şi nobilii săi fură de părere că ar fi o idee bună, aşa că o delegație de-a lor descinse la Kenilworth, iar acolo regele îşi făcu apariția în marele hol al castelului, învesmântat în robă neagră ca orice om de rând şi văzând pe un episcop, slab de înger cum era sărmanul, îngenunche în fața lui dându-se în spectacol. Cineva îl ridică, iar apoi SIR WILLIAM TRUSSEL, preşedintele camerei comunelor, îl băgă în sperieți ținându-i un straşnic discurs în sensul că nu mai era rege şi că toată lumea renunțase la jurământul de credință față de el. După care SIR THOMAS BLOUN, intendentul casei, îi dădu lovitura de grație, venind în față şi frângând bagheta albă - gest ceremonial ce nu se făcea decât la moartea monarhilor. Cerându-i-se de această manieră presantă să se pronunțe în privința abdicării, suveranul fu de părere că era cel mai bun lucru pe care putea să-l facă. Aşa că îl făcu iar ei îl proclamară pe fiul său rege a doua zi.

Aş dori să pot încheia istoria vieții sale spunând că a trăit nevătă-

mat în castel şi în grădinile acestuia la Kenilworth întru mulţi ani - că a avut un favorit - cu care a mâncat şi băut din belşug - şi că prin urmare nu i-ar fi lipsit nimic. Dar fu ruşinos umilit. Fu jignit şi ofensat. I se aduse de prin şanţuri apă murdară cu care să se bărbierească. Îi dădură lacrimile spunând că ar vrea să aibă apă caldă şi una peste alta fu foarte nefericit. Fu mutat dintr-un castel în altul şi de acolo iar în altul, deoarece cutare lord sau cutărică fusese prea îngăduitor cu el, până când în fine ajunse la castelul Berkeley lângă râul Severn, unde, lordul Berkeley fiind pe atunci bolnav şi absent, ajunse pe mâinile a doi bandiţi pe nume THOMAS GOURNAY şi WILLIAM OGLE.

În noaptea de 21 septembrie o mie trei sute douăzeci şi şapte, oamenii din oraşul învecinat se speriară la auzul unor ţipete îngrozitoare ce răzbăteau până la ei prin zidurile groase ale castelului în puterea nopţii. Şi astfel treziţi din somn ziseră cu spaimă:

- Cerul să-l aibă în pază pe rege căci ţipetele astea prezic că nu i se va întâmpla nimic bun în închisoarea aceea.

În dimineaţa următoare îl aflară mort. Nu era învineţit, lovit, înjunghiat, iar pe corp, nu avea semne dar faţa îi era foarte contorsionată, iar după aceea se şopti că cei doi ticăloşi Gourmay şi Ogle l-ar fi ars pe dinăuntru cu fierul înroşit.

Dacă ajungeţi vreodată în apropiere de Gloucester şi vedeţi turnul central al minunatei sale catedrale cu cele patru turnuleţe bogat ornamentate ce se înalţă uşor spre cer puteţi să vă amintiţi că nefericitul Eduard al doilea a fost înmormântat în vechea abaţie din acel străvechi oraş, la patruzeci şi trei de ani, după ce fusese vreme de nouăsprezece ani şi jumătate un rege total neadecvat.

CAPITOLUL XVIII

ANGLIA SUB EDUARD AL TREILEA

Amantul reginei, ROGER MORTIMER (care a fugit în Franța), era departe de a fi tras foloase din exemplele date de soarta favoriților. Cum prin influența reginei ajunsese în posesia moșiilor celor doi Despenseri, deveni extrem de mândru și ambițios căutând a fi adevăratul conducător al Angliei. Tânărul rege încoronat la paisprezece ani cu toate solemnitățile de rigoare, hotărî să nu tolereze una ca asta și curând îl urmări pe Mortimer până la ruinare.

Nici poporul nu-l agrea - în primul rând fiindcă era favorit regal, în al doilea fiindcă se presupunea că ar fi ajutat la încheierea păcii cu Scoția, care avusese loc de curând și în virtutea căreia tânăra soră a regelui, Ioana, în vârstă de numai șapte ani, îi fu promisă în căsătorie lui David, fiul și moștenitorul lui Robert Bruce, ce nu avea decât cinci ani. Nobilii îl urau pe Mortimer din cauza trufiei, bogățiilor și puterii sale. Merseră atât de departe încât se ridicară cu armele împotriva lui, dar fură curând obligați să se supună. Contele de Kent, unul dintre cei care îi fu potrivnic, dar care după aceea trecu de partea lui Mortimer și a reginei, primi o lecție exemplară prin cruzimea ei. Se pare că n-a fost defel un conte înțelept, în ciuda vârstei sale înaintate și că agenții favoritului și ai reginei îl convinseră că bietul rege Eduard al doilea nu era de fapt mort, capacitându-l astfel să scrie scrisori în favoarea dreptului său legal de revendicare a tronului. Cum asta trecu drept înaltă trădare, fu judecat, găsit vinovat și condamnat la execuție. Îl duseră pe bietul bătrân în afara orașului Winchester, iar acolo îl făcură să aștepte vreo trei sau patru ore, până când putură afla pe cineva să-i reteze capul. În sfârșit, un ocnaș se învoi să o facă în schimbul iertării pedepsei sale de către guvern și, dându-i-se iertarea, puse capăt dintr-o singură lovitură celei din urmă așteptări a contelui de Kent.

În timpul șederii sale în Franța regina găsise o bună și încântă-

toare domnişoară Philippa, pe care o socoti o excelentă partidă pentru fiul ei. Tânărul rege se căsători cu aceasta curând după ce ajunse la tron, iar primul ei născut, Eduard, prinţul de Wales, deveni bine cunoscut după aceea sub faimoasa poreclă EDUARD PRINŢUL NEGRU, cum vom vedea în curând.

Socotind că poama de Mortimer se pârguise destul şi că-i venise timpul să cadă, tânărul rege se sfătui cu lordul Montacute asupra căii de urmat. O întrunire a parlamentului urma să aibă loc la Nottingham, iar acel lord îi recomandă să pună mâna pe favorit, noaptea în castelul Nottingham, unde urma să fie negreşit. Ca multe altele, asta era mai uşor de zis decât de făcut, căci spre prevenirea hicleniei marile porţi ale castelului se încuiau în fiecare noapte, iar marile chei i se duceau reginei ce le punea sub pernă în încăperea ei de la etaj. Castelul avea, însă, un guvernator care, fiind bun amic de-al lordului Montacuse, îi mărturisi acestuia că ar fi ştiut de existenţa unui pasaj subteran secret pe care buruienile şi tufele de muri ce-l năpădiră îl ascundeau complet vederii şi că trecând prin acel pasaj conspiratorii ar putea ajunge în camera lui Mortimer în toiul nopţii. Prin urmare, orbecăind în miez de noapte pe un întuneric beznă străbătură acel drum sinistru speriind şobolanii şi vârând groaza în bufniţe şi lilieci şi ajunseră cu bine sub turnul cel mare al castelului unde fură întâmpinaţi de rege şi duşi în sus pe o scară foarte întunecoasă într-o tăcere de mormânt. Auziră curând vocea lui Mortimer ce se sfătuia cu nişte prieteni şi năvălind în cameră cu mare larmă îl luară prizonier. Din dormitorul ei regina zise:

- O, băiete dragă, o, dulcele meu, fiu cruţă-mi-l pe blândul Mortimer!

Ei însă ridicându-l îl acuzară în parlament că ar fi stârnit zâzanii între tânărul rege şi mama acestuia, că ar fi pricinuit moartea contelui de Kent şi chiar şi pe a răposatului rege, căci, după cum se ştie dacă, voiai să scapi de un om în acele zile de demult, nu aveai decât să-i pui în cârcă orice îţi trecea prin minte. Găsindu-l vinovat de toate astea îl condamnară pe Mortimer să fie spânzurat la Tyburn. Regele îşi condamnă mama la detenţie uşoară pe viaţă devenind astfel un veritabil suveran.

Primul său gând fu acela de a cuceri Scoţia. Aflând că de când cu noua pace nu li se respectau drepturile, nobilii englezi care aveau pământuri în Scoţia porniră război de capul lor alegându-şi-l de general pe Eduard, fiul lui John Baliol, care luptă cu atâta vigoare încât

în mai puțin de două luni cuceri întregul regat scoțian. Când fu încununat de un asemenea succes i se alăturară regele și parlamentul, și astfel monarhul în persoană asedie în campania lui forțele scoțiene din Beowick. Cum întreaga oaste scoțiană sări în ajutorul compatrioților săi se încinse o luptă atât de crâncenă, încât se spune că treizeci de mii de oameni ar fi căzut răpuși în ea. Baliol fu apoi încoronat rege al Scoției și se recunoscu vasal al regelui englez. Dar la drept vorbind succesele nu-i prea slujiră la nimic, căci la nu prea multă vreme scoțienii i se ridicară împotrivă și nici nu trecură zece ani până când David Bruce să se întoarcă și să îi ia regatul.

Franța fiind o țară mult mai bogată decât Scoția, regelui îi stătea capul să o cucerească. Așa că lăsă Scoția în pace și pretinse că după mamă ar avea dreptul să revendice tronul francez. În realitate nu avea nici un drept. Dar asta conta prea puțin în acele timpuri. Câștigă de partea cauzei sale mulți prințișori și suverani mărunți și pentru a și-i face adepți îi curtă până și pe flamanzi - o comunitate activă, harnică și muncitoare ai cărei membri aveau foarte puțin respect față de regi și al cărei conducător era un berar. Cu forțele pe care le strânse prin asemenea mijloace invadă Franța, dar prin aceasta nu izbuti decât să facă datorii, care o dată cu continuarea războiului se ridicară până la trei sute de mii de lire sterline... În anul următor se descurcă mai bine, obținând o importantă victorie maritimă în lupta din portul Sluys. Acest succes fu însă de foarte scurtă durată, căci flamanzii băgați în sperieți la asediul de la Saint Omer o luară la sănătoasa lăsându-și armele și bagajele în plata Domnului. Cum Filip, regele francez, ajunsese cu oastea în dreptul lui, Eduard care era foarte nerăbdător să decidă sorții războiului îi propuse să soluționeze diferendul prin duel între ei doi sau printr-o luptă dreaptă, în care să confrunte câte o sută de cavaleri de fiecare parte. Regele francez îi mulțumi, refuzându-l însă pe motiv că se simțea foarte bine în situația existentă. Așa că după câteva încăierări și discuții se făcu pe scurt timp pace.

Regele Eduard îi puse curând capăt favorizând cauza lui Ioan, contele de Montford, un nobil francez ce-și revendica propriul său drept împotriva regelui Franței, oferindu-se să se recunoască vasal Angliei de va putea obține coroana franceză cu ajutorul acesteia. Acest nobil fu curând înfrânt de fiul regelui Franței și închis într-un turn din Paris. Dar superba și viteaza lui soție, despre care se spune că ar fi avut curajul unui bărbat și o inimă de leu, adună locuitorii Bretaniei, unde

se afla pe atunci şi arătându-li-l pe micul ei fiu îi imploră cu patos să nu-l părăsească. Înflăcărați de acest apel se strânseră în jurul ei în puternicul castel de la Hennebon. Aici fu asediată din afară de către francezii conduşi de Charles de Blois, în vreme ce dinăuntru situaţia îi era periclitată de un bătrân episcop sinistru, care le vorbea întruna romanilor despre ororile pe care le vor avea de îndurat de-i vor rămâne credincioşi - mai întâi prin înfometare - iar după aceea prin foc şi sabie. Dar această nobilă doamnă pe care n-o părăsi nicicând curajul îşi îmbărbătă oştenii prin propriul ei exemplu mergând din post în post ca un mare general, ba chiar încălecând pe un cal înarmată până în dinţi, ieşind din castel pe o potecă laterală, repezindu-se asupra taberei franceze, dând foc corturilor şi stârnind învălmăşeală în întreaga oaste. După ce le făcu pe toate se întoarse iar la Hennebon cu bine, fiind primită cu strigăte prelungi de bucurie din partea apărătorilor castelului ce o crezuseră pierdută. Cum însă proviziile erau pe sfârşite şi nu se puteau hrăni doar cu entuziasm, iar cum bătrânul episcop nu-i slăbea deloc din "v-am spus eu unde o să se ajungă!", începură să-şi piardă curajul şi să vorbească de cedarea castelului. Retrăgându-se într-o cameră de la etaj şi scrutând cu jale marea de unde aştepta să-i vină izbăvirea dinspre Anglia, brava contesă zări deodată în larg vasele engleze simţindu-se uşurată şi salvată. Sir Walter Manning, comandantul englez, îi admiră într-atât curajul încât după ce veni în castel cu cavalerii englezi şi făcură un ospăţ acolo în loc de desert îi asaltă pe francezi şi bătându-i îl respinse victorioasă. Împreună cu cavalerii englezi se întoarse apoi cu mare bucurie la castel, iar contesa, care îi privise dintr-un turn înalt, le mulţumi din toată inima şi-i sărută pe toţi.

Această nobilă doamnă se distinse după aceea într-o luptă ce se dădu pe mare cu francezii, nu departe de Quernsey[1], pe când se îndrepta spre Anglia în căutare de noi trupe. Marele ei curaj capacită pe o altă doamnă, soţie de nobil francez, pe care regele Franţei îl omorâse în mod barbar, să se distingă aproape la fel de mult. Se apropia însă în grabă timpul când Eduard, prinţul de Wales, avea să fie marea stea a acestui război franco-englez.

Era prin iulie în anul o mie trei sute patruzeci şi şase, când regele se îmbarcă la Southampton îndreptându-se spre Franţa cu o armată ce se ridica la vreo treizeci de mii de oameni însoţit de prinţul moştenitor

---

[1] Insulă în Canalul Mânecii, care a aparţinut coroanei engleze din 1066.

şi de mai mulţi nobili de vază. Debarcă la La Hogue în Normandia şi trecând totul în cale prin foc şi sabie după obicei, o luă în sus pe malul stâng al râului Sena dând foc micilor oraşe până aproape de Paris, dar cum de pe malul drept al râului era privit de regele francez şi de întreaga lui oştire, Eduard ajunse ca în sâmbăta de douăzeci şi şase august, o mie trei sute patruzeci şi şase, când sosi pe un teren în pantă din spatele micului sat francez Crecy, să se afle în fine faţă în faţă cu oastea regelui francez. Şi deşi regele Franţei avea o armată enormă - de peste opt ori mai numeroasă ca a sa - Eduard hotărî pe loc să-l înfrângă sau să fie înfrânt.

Tânărul prinţ ajutat de contele de Oxford şi contele de Warwick conducea prima diviziune a oştirii engleze, doi alţi mari conţi o conduceau pe a doua, iar regele pe cea de a treia. Când se iviră zorii zilei regele primi sacramentul şi ascultă rugăciunea iar apoi călare pe cal cu o baghetă albă în mână trecu din companie în companie şi de la un şir de oşteni la altul, înveselindu-i şi încurajându-i atât pe ofiţeri cât şi pe oşteni. Apoi întreaga oaste servi micul dejun, fiecare om aşezându-se pe jos în locul pe care stătuse în picioare, rămânând pe urmă acolo liniştit, cu armele la îndemână.

Sosi regele francez cu toată uriaşa-i forţă. Era o vreme întunecată şi posacă; soarele era în eclipsă şi în furtuna cu descărcări electrice, ploaia cădea în ropote; iar păsările speriate zburau scoţând ţipete ascuţite peste capetele ostaşilor. Un oarecare căpitan din rândurile franceze îşi sfătui regele care nu era câtuşi de puţin vesel să nu înceapă bătălia până a doua zi. Urmându-i sfatul, regele dădu ordin de oprire pe loc. Dar cei din urmă neînţelegându-l, dorind să fie în faţă ca şi restul, veniră presând înainte. Până la mare distanţă drumurile erau acoperite de această imensă oaste, precum şi de oameni simpli de prin sate ce agitau arme rudimentare făcând o mare zarvă.

În aceste condiţii oastea franceză înaintă în dezordine, fiecare nobil francez făcând cu oamenii săi ce-i trecea prin minte şi încurcându-i pe oamenii tuturor celorlalţi nobili francezi.

Regele lor îşi pusese mari nădejdi într-un numeros corp de arbaletieri de la Geneva şi văzând că nu putea opri lupta le ordonă acestora să treacă în faţă şi să o deschidă. Dădură un chiot, apoi două, apoi trei ca să-i pună pe arcaşii englezi pe fugă, dar să fi chiuit de mii de ori englezii tot n-ar fi clintit un pas din loc. În cele din urmă arbaletierii înaintară nitel şi începură să tragă cu săgeţile, la care

englezii abătură asupra lor o asemenea grindină de săgeți, încât genovezii o luară la goană, căci arbaletele lor greu de purtat puteau fi încărcate doar cu manivela, ceea ce lua mult timp, pe când englezii puteau să dea drumul la săgeți într-un ritm aproape egal cu viteza de zbor a acestora.

Când regele francez îi văzu pe genovezi dând bir cu fugiții, le strigă oamenilor săi să-i ucidă pe acei ticăloși care făceau pagube în loc să le aducă vreun serviciu. Dezordinea crescu prin asta și mai mult. Între timp, arcașii englezi, continuând să tragă cu săgețile întruna, culcară la pământ un mare număr de soldați și cavaleri francezi, spre care ostași vicleni din Cornwall și din Țara Galilor încorporați în armia engleză se strecurau înaintând târâș pe sol ca să-i lichideze cu lovituri de cuțit.

Prințul și divizia lui erau în vremea asta presați atât de tare, încât contele de Warwick îi trimise regelui care supraveghea bătălia dintr-o moară de vânt un mesaj prin care îi solicită ajutoare suplimentare:

- Fiul meu e mort? întrebă regele.
- Cu voia Domnului, nu, sire, îi replică solul.
- E rănit?
- Nu, sire.
- E azvârlit la pământ?
- Nu sire, nu-i nici așa, dar e foarte rău presat.
- Atunci, zise monarhul, întoarce-te la cei ce te-au trimis și spune-le că n-am să le dau nici un ajutor, fiindcă mi-am pus nădejdea în fiul meu, sperând ca în această zi să arate că-i un cavaler viteaz și fiindcă sunt hotărât să-i cedez, cu voia Domnului, onoarea unei mari victorii.

Când aceste vorbe îndrăznețe fură relatate regelui și diviziei sale, entuziasmul le crescu într-atât încât luptară mai bine ca oricând. Regele Franței cu oștenii săi atacară vitejește în mai multe rânduri, dar nu avură nici un folos. La apropierea nopții calul se prăvăli sub el de o săgeată engleză, iar cavalerii și nobilii care se adunaseră ciopor în jurul lui la începutul zilei erau acum vânturați în toate părțile. În cele din urmă, câțiva dintre puținii însoțitori ce mai rămăseseră îl scoaseră cu forța de pe câmpul de luptă, căci de bună voie nu voia să plece și îl însoțiră până la Amiens. Aprinzându-și focurile de tabără, englezii victorioși se veseliră, iar regele, călărind să-și întâlnească viteazul fiu, îl luă în brațe, îl sărută și îi spuse că se comportase splendid, dovedin-

du-se demn de coroană în această luptă. Cum era încă noapte, regele Eduard nu prea își dădea seama de noua victorie ce o câștigase, dar în ziua următoare se descoperi că unsprezece prinți, o mie două sute de cavaleri și treizeci de mii de oșteni din rândurile francezilor zăceau morți pe câmpul de luptă. Printre aceștia era și regele Boemiei, un bătrân orb căruia spunându-i-se că fiul îi căzuse rănit în luptă și că nici o forță nu i se putea împotrivi Prințului Negru, chemă la el doi cavaleri și, călare între ei, legă laolaltă cele trei căpestre aruncându-se printre englezi, unde fu curând ucis. Purtă în chip de creastă trei pene de struț cu motoul ICH DIEN, care pe englezește înseamnă "slujesc". Creasta cu motoul ei fură luate de prințul de Wales în amintirea acelei celebre zile și purtată de el mereu după aceea.

La cinci zile după răsunătoarea sa victorie regele porni cu asediu asupra orașului Calais. Rămas celebru în istorie asediul dură aproape un an. Ca să-i înfometeze pe locuitori, obligându-i astfel să cedeze, regele Eduard construi atât de multe căsuțe de lemn pentru încartiruirea trupelor sale, încât se spune că locuințele lor arătau ca un al doilea Calais ce ar fi apărut la periferia primului. Pe la începutul asediului, guvernatorul orașului mână din cetate ceea ce numea gurile în plus, scăpându-se astfel de o mie șapte sute de persoane, bărbați, femei, tineri și bătrâni. Regele Eduard le îngădui să treacă printre rândurile oștirii sale, ba chiar îi și hrăni eliberându-i și dându-le bani la plecare, dar mai târziu nu fu la fel de îndurător, lăsându-i pe alți cinci sute mânați într-o a doua tranșă să piară în mizerie și foame. În cele din urmă garnizoana fu atât de presată, încât i se trimise regelui Filip o scrisoare prin care i se spunea că oștenii săi mâncaseră toți caii, câinii, șobolanii și șoarecii pe care putuseră să-i afle în acel loc și că de nu-i va elibera vor fi nevoiți fie să se predea englezilor, fie să se mânânce unii pe alții. Filip făcu o încercare să-i elibereze, dar forțele engleze îi țineau atât de bine împresurați încât, neizbutind, plecă cu coada între picioare. La aceasta, arborară steagul englez și i se predară regelui Eduard.

- Spune-ți-i generalului vostru, le zise el umililor soli ce ieșiră din oraș, că cer să-mi fie trimiși aici șase dintre cei mai distinși cetățeni desculți, în cămăși, cu funii în jurul gâtului, și ca cei șase să aducă cu ei cheile castelului și ale orașului.

Când guvernatorul din Calais le relată asta oamenilor adunați în piață se porni mare jale și plânset în toiul cărora, un cetățean onorabil,

Eustace de Saint Pierre, se ridică şi spuse că dacă nu-i vor da pe cei şase oameni ceruţi vor fi sacrificaţi cu toţii şi prin urmare se oferi ca prim voluntar. Încurajaţi de acest exemplu strălucit, alţi cinci distinşi cetăţeni se ridicară unul după altul oferindu-se spre a-i salva pe ceilalţi. Guvernatorul, prea grav rănit spre a putea umbla, încălecă pe un amărât de cal bătrân ce scăpase nemâncat şi îi conduse pe aceşti oameni buni până la poartă, în plânsetele şi jalea mulţimii.

Eduard îi primi mânios, poruncind să li se reteze capetele tuturora. Buna regină însă căzu în genunchi, implorându-l pe rege să i-i cedeze. Monarhul replică:

- Mai bine ai fi lipsit de aici, căci n-am cum să te refuz.

Aşa că poruncind să fie înveşmântaţi cum se cuvine, dădu ospăţ în cinstea lor şi-i trimise înapoi cu un dar frumos spre marea bucurie a tuturora.

Sper ca de dragul nobilei sale mame oamenii din Calais s-o fi iubit pe fiica sa, căreia aceasta îi dădu naştere curând după aceea.

Venind din centrul Chinei se năpusti acum asupra Europei o molimă îngrozitoare, ciuma, ce-i seceră pe amărâţii oameni - mai ales pe cei săraci - atât de rău, încât se spune că jumătate din locuitorii Angliei ar fi pierit de ea. Dădu iama şi între vite, omorându-le pe capete şi lăsând în viaţă aşa puţini pălmaşi că nu mai avea cine să lucreze pământul.

După opt ani de neînţelegeri şi certuri, prinţul de Wales invadă din nou Franţa cu şaizeci de mii de oşteni. Merse prin sudul ţării dând foc şi jefuind oriunde ajungea, în vreme ce tatăl său procedă la fel în Scoţia, unde la retragere fu hărţuit de către scoţieni, care îi pricinuiră mari pierderi, răsplătindu-l astfel pentru cruzimile sale cu vârf şi îndesat.

După moarte, regele francez Filip fu urmat de fiul său Ioan. Continuând să treacă Franţa prin foc şi sabie, Prinţul Negru - numit astfel după culoarea armurii pe care o purta spre a-şi scoate în evidenţă albeaţa feţei, îl stârni pe Ioan să-i stea împotrivă cu tot dinadinsul, iar cum în campanie fusese foarte crud, supunându-i pe ţăranii francezi la nespuse suferinţe, Prinţul Negru nu putu găsi pe nimeni care din dragoste sau pentru bani, ori de groaza morţii să-i spună ce făcea regele Franţei, sau unde se găsea acesta. Astfel fu posibil să întâlnească forţele regelui francez brusc şi ca din întâmplare lângă oraşul Poitiers şi să afle că întreaga zonă din preajmă era ocupată de o vastă oştire franceză.

- Dumnezeu să ne ajute, zise Prințul Negru să ieșim cumva la capăt.

Deci, la optsprezece septembrie, într-o dimineață de duminică Prințul, a cărui armată se reducea acum la un total de zece mii de oșteni, se pregăti de luptă cu regele francez a cărui cavalerie (ca să nu mai vorbim de restul oastei) se ridica la șaizeci de mii de oameni. Pe când era astfel ocupat dinspre tabăra franceză veni călare un cardinal care îl convinse pe Ioan să-i îngăduie să încerce o învoială spre a se cruța vărsarea de sânge creștin.

- Salvează-mi onoarea, îi spuse Prințul acestui bun părinte, și pe cea a oștirii mele și mă învoiesc la orice termeni rezonabili.

Se oferi să renunțe la toate orașele, castelele și prizonierii pe care-i luase și să jure că nu va face nici un război în Franța vreme de șapte ani, dar cum Ioan nu voia să știe decât de capitularea lui negocierile se întrerupseră, iar Prințul spuse liniștit:

- Domnul să-i aibă în pază pe cei ce au dreptate căci mâine vom lupta.

Prin urmare în zorii dimineții de luni cele două oștiri se pregătiră de luptă. Englezii se postaseră într-o întăritură la care nu se putea ajunge decât pe o alee îngustă mărginită pe ambele părți de gard viu. Francezii îi atacară luând-o pe această alee dar fură într-atâta jenați și decimați de săgețile engleze trase de după gardul viu încât trebuiră să dea înapoi. Atunci șase sute de arcași englezi se întoarseră pe loc și luându-i pe francezi din spate abătură asupra lor o ploaie de săgeți ce cădeau repede dintr-un nor gros. Aruncați în dezordine cavalerii francezi își abandonară stindardele dispersându-se în toate direcțiile. Zise Sir John Chadons către Prinț:

- Luați-o înainte călare, nobile Prinț, și victoria vă aparține. Regele Franței e un gentilom atât de viteaz încât știu că n-o va lua la goană niciodată, așa că s-ar putea să cadă prizonier.

La aceasta Prințul zise:

- Înainte, stegari englezi, în numele Domnului și a Sf. Gheorghe, și presară înainte până ajunseră într-un drept cu regele francez ce lupta neobosit lovind cu barda, iar când toți nobilii îl părăsiră fu însoțit până la capăt de mezinul său Filip în vârstă de numai doisprezece ani. Tatăl și fiul luptară bine, iar regele fusese deja de două ori rănit în față și dat de pământ, când în cele din urmă se predă unui cavaler francez surghiunit dându-i mânușa de pe mâna lui dreaptă în semn de recunoaștere a faptei sale.

Prințul Negru, ce era generos precum și brav, îl invită pe prizonierul regal la cină în cortul său și îl servi la masă iar apoi, când își făcură intrarea în Londra într-o superbă procesiune, îl puse în șa pe un minunat armăsar alb, călărind pe lângă el pe un mic ponei. Prin toate astea se arătă de o mare bunătate dar cred că spectacolul era și cam teatral, atribuindu-i mai mult merit decât i se cuvenea, cu atât mai mult cu cât înclin să cred că i-ar fi arătat mai multă bunătate regelui francez de nu l-ar fi expus deloc în văzul lumii. Cu toate acestea trebuie spus în favoarea unor asemenea acte de politețe că în decursul timpului au făcut mult spre a tempera ororile războiului și patimile învingătorilor. Avea să mai treacă multă vreme până când oștenii de rând să poată beneficia de pe urma unor asemenea fapte curtenitoare, dar se ajunse și acolo, și astfel e posibil ca vreun biet soldat ce o fi cerșit îndurare în bătălia de la Waterloo sau vreo altă luptă de o atare anvergură să-și fi datorat într-un fel viața lui Eduard, Prințul Negru.

La acea vreme se afla pe Strand[2] la Londra un palat numit Savoy, în care se stabili reședința regelui captiv al Franței și a fiului său. Cum regele Scoției era și el captiv de unsprezece ani, succesul lui Eduard era pe atunci ca și asigurat. Afacerea scoțiană se tranșă prin eliberarea prizonierului sub titlul de Sir David, rege al Scoției în schimbul unei mari sume de bani pe care acesta se obligă să o achite. Situația Franței încurajă Anglia să impună condiții dintre cele mai grele acelei țări al cărei popor se ridica împotriva nespusei cruzimi și barbarii a nobililor săi, în care nobilii se ridicau la rândul lor împotriva poporului, comițându-se astfel cele mai atroce crime de ambele părți și în care răscoala țăranilor cunoscută sub numele de Jacqueria (de la Jacques, un nume de botez răspândit printre sătenii Franței) trezea din nou la viață resentimente și temeri ce nici nu se stinseseră de tot. Se semnă în cele din urmă un tratat cunoscut sub numele de marea pace, prin care regele Eduard se obliga să renunțe la majoritatea cuceririlor sale, iar regele Ioan să plătească suma de trei milioane de coroane de aur în decurs de șase ani. Propriii săi nobili și curteni îl asaltară într-atât pentru acceptarea acestor condiții - deși nu-l puteau ajuta cu nimic să obțină altele mai bune - încât se întoarse de bună voie în vechiul său palat închisoare Savoy, unde și muri.

---

[2] Stradă din centrul Londrei ce unește palatul Westminster cu piața Trafalgar, pe care în zilele noastre se găsesc mai multe teatre și hoteluri, printre care și Savoy.

Era în acea vreme un suveran de Castilia numit PEDRO CEL CRUD căruia numele i se potrivea din plin, căci printre alte cruzimi comisese o serie de crime. Fiind alungat de la tron pentru crimele sale, acest monarh amabil se duse în provincia Bordeaux, unde îşi avea reşedinţa Prinţul Negru - căsătorit de acum cu verişoara sa IOANA, o văduvă drăguţă şi îl imploră să-l ajute. Prinţul, care-l tratâ cu mult mai multă blândeţe decât i s-ar fi cuvenit unui atare ticălos din partea unui magnat de un asemenea renume, fu gata să-i asculte frumoasele promisiuni şi învoindu-se să-l ajute trimise în taină ordine unor soldaţi turbulenţi de-ai lui şi de-ai tatălui său, lăsaţi la vatră ce îşi ziceau companioni liberi şi care într-un timp fuseseră o pacoste pentru poporul francez, să-l ajute pe acest Pedro. Ducându-se el însuşi în Spania spre a comanda o armată de eliberare Prinţul îl instală curând pe Pedro din nou pe tronul său, unde de îndată ce acesta se văzu reinstalat, începu desigur să se comporte ca un ticălos ce era, nerespectându-şi cuvântul şi încălcând fără ruşine toate promisiunile pe care i le făcuse Prinţului Negru.

Spre a-l sprijini pe acest rege criminal, Prinţul cheltuise o grămadă de bani cu solda lefegiilor, iar când se întoarse dezgustat la Bordeaux, cu sănătatea precară, aflându-se plin de datorii, începu să pună biruri pe supuşii săi francezi spre a-i plăti pe creditori. Cum se făcu apel la regele Franţei, CAROL, izbucni războiul, iar oraşul francez Limoges, pe care Prinţul îl ajutase în mare măsură, trecu de partea regelui francez. La aceasta făcu ravagii în provincia a cărui capitală era, trecând-o prin foc şi sabie şi jefuind-o îngrozitor, refuzând orice îndurare faţă de prizonierii bărbaţi, femei sau copii luaţi din oraşul ce-l ofensase, cu toate că avea la rândul lui mare nevoie de îndurare de la cer, căci era atât de bolnav încât îl transportau cu litiera. Trăi până ajunse să se vadă întors acasă spre a se bucura de popularitate în parlament precum şi în popor şi muri în duminica Sf. Treimi la 8 iunie o mie trei sute şaptezeci şi şase, la vârsta de patruzeci şi şase de ani.

Întreaga naţiune îl plângea ca pe unul dintre cei mai renumiţi şi îndrăgiţi prinţi pe care îi avusese vreodată, şi fu îngropat cu mare jale în catedrala din Canterbury. Lângă mormântul lui Eduard confesorul, monumentul său, ce-l reprezintă cu chipul săpat în piatră, întins pe spate şi învesmântat în vechea armură neagră, se poate vedea şi azi sub o grindă de care atârnă o străveche cămaşă de zale, un coif şi o pereche

de mănuşi de armură, pe care majoritatea oamenilor îndrăgesc să le socoată a fi fost cândva purtate de Prinţul Negru. Regele Eduard nu supravieţui multă vreme fiului său. Era în vârstă şi o oarecare Alice Perrers, o preafrumoasă doamnă, reuşise să-l facă s-o iubească într-atât la bătrâneţe, încât neputându-i refuza nimic se făcu ridicol. Merită prea puţin iubirea lui, sau - ceea ce cred că în ochii ei preţuia cu mult mai mult - bijuteriile răposatei regine pe care i le dădu printre alte daruri bogate. Îi scoase şi inelul de pe deget tocmai în dimineaţa când muri lăsându-l să fie prădat de necredincioşii săi servitori. Un singur prea bun părinte îi rămase credincios, însoţindu-l până la capăt.

Pe lângă celebritatea pe care i-o conferă marile victorii despre care am relatat, domnia lui Eduard al treilea este memorabilă şi din motive superioare, cum ar fi dezvoltarea arhitecturii şi construirea castelului Windsor[3]. În plus şi datorită ridicării lui WICKLIFFE[4], iniţial preotul unei parohii sărace, care s-a dedicat cu neîntrecută forţă şi cu mult succes demascării ambiţiei şi corupţiei papei şi a întregului cler al cărui conducător era.

Tot în timpul acestei domnii fură atraşi să vină în Anglia şi să se stabilească în Norfolk unii dintre acei flamanzi care făcură postavuri mai bune decât cele pe care englezii le făcuseră vreodată până atunci. Ordinul Jartierei (lucru foarte bun în felul său dar nici pe departe de importanţa îmbrăcăminţii unei naţii) datează tot din această perioadă. Se spune că regele ar fi ridicat jartiera unei doamne de pe jos în timpul unui bal şi că ar fi zis *Honi soit qui mal i pense*, ceea ce pe româneşte înseamnă "păcatul să fie al celui ce gândeşte rău despre asta". Curtenii erau de obicei bucuroşi să-l imite pe rege în vorbă şi în faptă, aşa că dintr-un incident lipsit de importanţă se institui Ordinul Jartierei, ai cărui membri se bucurau de mare vază. Cel puţin aşa se povesteşte.

---

[3] Reşedinţă regală britanică din Windsor, Berkshire, fondat de Wilhelm Cuceritorul pe locul unei fortăreţe mai vechi.

[4] JOHN WICKLIFFE (1329-84); reformator religios englez. A dus o campanie împotriva abuzurilor clerului, considerând autoritatea bibliei mai mare decât pe cea a bisericii. Urmaşii săi au fost lorzii.

CAPITOLUL XIX

ANGLIA SUB RICHARD AL DOILEA

RICHARD, fiul Prinţului Negru, un băiat de unsprezece ani, succedă la tron sub titlul de regele Richard al Doilea. Întreaga naţiune engleză era gata să-l admire de dragul viteazului său tată. Nobilii şi aristocratele de la curte îl declarară a fi cel mai frumos, mai înţelept şi bun chiar şi printre prinţi, cei mai frumoşi, înţelepţi şi buni dintre oameni. Flatarea unui biet băiat într-un fel atât de josnic nu era mijlocul cel mai indicat de a-i dezvolta calităţile sufleteşti şi-l duse la un sfârşit nu prea bun, total lipsit de fericire.

Despre ducele de Lancaster, unchiul tânărului rege, numit în genere John din Gaunt, de la Gent, unde se născuse, pe care oamenii de rând îl pronunţau în acel fel, se presupunea că ar fi nutrit el însuşi gânduri la tron, dar cum spre deosebire de Prinţul Negru nu se bucura de popularitate, cedă în favoarea nepotului său.

Cum războiul cu Franţa nu se încheiase încă, guvernul Angliei avea nevoie de bani pentru acoperirea cheltuielilor ce ar fi putut decurge din acesta. Prin urmare hotărî perceperea unei taxe numită taxa electorală ce fusese instituită încă din timpul domniei anterioare. Era o taxă substabţială de trai (trei monede a câte patru penny) ce se plătea de fiecare persoană de peste paisprezece ani, indiferent de sex, cu excepţia cerşetorilor din regat ce erau scutiţi şi a clerului care plătea mai mult.

Nu-i nici o nevoie să repet că oamenii de rând din Anglia suferiseră de mult timp o asuprire crâncenă. Erau încă nişte simpli sclavi ai stăpânilor pământurilor pe care trăiau, fiind în cele mai multe cazuri trataţi cu asprime şi nedreptate. Dar începuseră deja să se gândească foarte serios să nu mai tolereze atâtea, fiind probabil încurajaţi de acea răscoală franceză pe care am menţionat-o în capitolul anterior.

Locuitorii din Essex se ridicară împotriva taxei electorale şi fiind

sever trataţi de către ofiţerii guvernului îi uciseră pe unii dintre ei. Tocmai la acea vreme unul dintre perceptorii ce-şi făceau rondul mergând din casă în casă la Darford în Kent ajunse la coliba unui oarecare WAT, ţiglar de meserie şi ceru taxa de la fiica acestuia. Mama ei, care era acasă, declară că fata era sub vârsta de paisprezece ani, la care perceptorul reacţionă sălbatic (cum făcuseră şi alţi perceptori înaintea lui din diferite părţi ale lumii), insultând pe fiica lui Wat Tyler grosolan. Mama şi fiica izbucniră în ţipete. Wat, ţiglarul, care muncea în apropiere dădu o fugă până acasă şi reacţionând ca orice tată cinstit la o asemenea provocare îi făcu perceptorului seama dintr-o lovitură.

Locuitorii din acel oraş se ridicară până la unul. Îl aleseră conducător pe Wat Tyler. Li se alăturară oamenilor din Essex, care ridicaseră armele sub conducerea unui preot numit JACK STRAW, eliberară din închisoare un alt preot pe nume JOHN BALL şi adunându-se pe drum din ce în ce mai mulţi într-o armată de calici înaintară de-a valma până la Blackheath. Se zice că voiau să desfiinţeze orice tip de proprietate declarându-i pe toţi oamenii egali. Cum îi opreau însă pe călătorii de pe drum făcându-i să le jure credinţă faţă de regele Richard precum şi faţă de popor, lucrul nu-mi pare deloc probabil. Nu erau defel dispuşi să-i rănească pe cei ce nu le făcuseră vreun rău, doar fiindcă ar fi fost de rang înalt, căci mama regelui, ce trebuia să le străbată tabăra din Blackheath în drum spre tânărul ei fiu adăpostit în Turnul Londrei, nu avu decât a săruta niscai feţe soioase de bărboşi ce-şi manifestară gălăgios iubirea faţă de regalitate spre a trece absolut nestingherită. A doua zi întreaga mulţime mărşălui spre podul Londrei.

În mijlocul acestuia era o porţiune basculantă care din ordinul primarului WILLIAM WALWORTH se ridicase spre a le tăia intrarea. Curând răsculaţii îi înspăimântară pe orăşeni şi, făcându-i să o lase în jos, dădură iama împrăştiindu-se pe străzi cu mare zarvă. Forţară porţile închisorilor, arseră documentele din palatul Lambeth, distruseră palatul DUCELUI DE LANCASTER, Savoy de pe Strand, despre care se spunea că ar fi fost cel mai luxos din Anglia, dădură foc cărţilor şi documentelor din Temple[1] şi făcură mare zarvă. Multe din aceste delicte fură comise în stare de ebrietate, căci cetăţenii ce aveau

[1] Stabiliment medieval din centrul Londrei, odinioară ocupat de cavalerii templieri.

pivniţele pline erau prea bucuroşi să le deschidă uşile larg, salvându-şi astfel restul proprietăţii, dar chiar beţi fiind răsculaţii avură mare grijă să nu se atingă de nimic. Erau atât de mânioşi pe un om ce fu văzut luând o cupă de argint din palatul Savoy şi vârându-şi-o în sân, încât îl înecară în râu cu cupă cu tot.

Tânărul rege fusese scos să trateze cu răsculaţii înainte de comiterea acestor excese şi oamenii din jurul său fură atât de înspăimântaţi de strigătele turbulente, încât făcură calea întoarsă la Turn strecurându-se spre a se face cât mai puţin vizibili cu putinţă. Aceasta îi făcu pe rebeli mai îndrăzneţi, aşa că îşi văzură înainte de răscoală, retezând capetele celor ce nu se declarau pe loc de partea regelui Richard şi a poporului şi lichidându-i pe toţi cei lipsiţi de popularitate pe care-i bănuiau a le fi duşmani prin orice mijloc ce le stătea la îndemână. Petrecură astfel o zi în care se făcu multă vărsare de sânge dându-se apoi o proclamaţie că regele îi va întâlni la Mile-end[2] spre a le satisface doleanţele.

Răsculaţii se îndreptară spre Mile-end în număr de circa şaizeci de mii şi îi propuseră paşnic patru puncte regelui ce-i întâlni acolo. În primul rând ca nici ei, nici copiii lor şi nici urmaşii acestora să nu mai fie făcuţi robi. În al doilea rând ca pentru arenda pământului să se fixeze o anumită sumă în bani, în loc să se plătească prin zile muncă. În al treilea rând, să aibă libertatea de a cumpăra şi de a vinde în toate pieţele şi locurile publice, ca alţi oameni liberi. În al patrulea rând, să li se ierte greşelile din trecut. Cerul mi-e martor că nu era nimic nerezonabil în aceste propuneri! Deci tânărul rege se prefăcu (viclean) a crede asta şi le făcu noapte albă la treizeci de conţopişti, punându-i să scrie o cartă.

Personal, Wat Tyler dori mai mult decât atât. El voia abolirea totală a legilor pădurii. Nu se dusese la Mile-end cu restul şi în timpul desfăşurării acelei întruniri pătrunsese în Turnul Londrei spre a-i ucide pe arhiepiscop şi pe vistiernic, ale căror capete fuseseră cerute de mulţime în ziua precedentă. El şi cu oamenii săi îşi înfipseseră săbiile în patul prinţesei de Wales în vreme ce aceasta stătea întinsă pe el ca să fie siguri că nici unul dintre duşmanii lor nu se afla ascuns acolo.

Wat şi oamenii săi o ţinură tot aşa, călărind în oraş. În dimineaţa

---

[2] Numele a două parohii (Mile End din oraşul vechi şi Mile End din oraşul nou) Stepney, un cartier din estul Londrei.

următoare, regele cu un mic alai de vreo șaizeci de gentilomi - printre care se afla și primarul WALWORTH, călări până la Smithfield unde-l văzu pe Wat și oamenii acestuia de aproape. Zice Wat către oamenii săi:

- Iată-l! Mă duc să vorbesc cu el și să-i spun ce vrem.

Imediat se și duse la el și începu să-i vorbească.

- Maiestate, îi spuse Wat, vedeți toți oamenii de colo?

- Ah, zice regele. De ce?

- Fiindcă, zice Wat, sunt toți sub ordinele mele și au jurat să facă orice le poruncesc.

Unii declarară după aceea că pe când zicea asta Wat luă calul regelui de căpăstru. Alții declarară că fu văzut jucându-se cu propriu-i jungher. Personal cred că îi vorbi doar regelui, ca un necioplit mânios cum era și atât. În orice caz, nu se aștepta câtuși de puțin la vreun atac, nu schiță nici un gest de a opune vreo rezistență când Walworth, primarul, comise nu prea vitejeasca faptă de a scoate o sabie scurtă spre a-i reteza beregata. Acesta se prăvăli de pe cal, iar unul dintre oamenii regelui îl mântui degrabă. Așa căzu Wat Tyler. Lingușitorii și lingăii scoțând mare triumf din asta, făcură o zarvă al cărei ecou se mai aude chiar și azi. Dar Wat era un om ce trudise din greu, suferise mult și fusese rău jignit și care din fire era probabil mult mai nobil și mai curajos decât oricare dintre paraziții ce se bucurară atunci și s-au bucurat de atunci încoace de înfrângerea lui.

Văzându-l pe Wat la pământ, oamenii săi își îndreptară pe loc arcurile să-i răzbune moartea. Dacă tânărul rege n-ar fi avut prezență de spirit în acea clipă de cumpănă, primarul, iar pe deasupra chiar și el, probabil că l-ar fi urmat pe Tyler cât de iute, dar regele se apropie călare de mulțime strigând că Tyler fusese hiclean și că de acum el le va fi cap. Fură atât de surprinși încât, pornindu-se pe chiuite, îl urmară pe băiat până la Islington unde fu întâmpinat de un număr mare de oșteni.

Sfârșitul acestei răscoale fu cel obișnuit pe atunci. De îndată ce regele se văzu în siguranță se dezise de tot ce zisese și desfăcu tot ce făcuse, vreo mie cinci sute de răsculați fură judecați (mai ales în Essex) cu multă rigoare și executați nespus de crud. Mulți dintre ei fură spânzurați și lăsați să atârne acolo spre a băga groaza în oameni. Și cum nefericiții lor prieteni le dădură unora stârvurile jos ca să le îngroape, regele porunci ca restul să fie prinși în lanțuri, ceea ce fu începutul barbarului obicei al atârnării în lanțuri.

Fățărnicia în această chestiune îi conferi regelui o imagine atât de jalnică încât cred că prin comparație cu el Wat Tyler rămâne în istorie ca o figură mult mai sinceră și demnă de respect.

Fiind acum în vârstă de șaisprezece ani, Richard se căsători cu Ana de Boemia, o excelentă prințesă căreia i se zicea "buna regină Ana". Merita un soț mai bun, căci din cauza ploconelilor și lingușelilor acesta ajunsese un tânăr hiclean, risipitor și destrăbălat.

Erau pe atunci doi papi (de parcă unul n-ar fi fost de ajuns) ale căror certuri dădură mult de furcă Europei. Scoția era și ea turbulentă, iar acasă exista multă invidie și neîncredere, făcându-se comploturi și para-comploturi deoarece regele se temea de ambiția rudelor lui, mai cu seamă de cea a unchiului său, ducele de Lancaster a cărui partidă îi era potrivnică, după cum și regele cu partida lui i se împotriveau acestuia. Problemele interne nu se diminuară defel, când ducele se duse la Castilia spre a ridica de urgență pretenții la tronul acelui regat, căci atunci ducele de Gloucester, un alt unchi de-al lui Richard, se ridică împotriva acestuia, influențând parlamentul să ceară demiterea miniștrilor favoriți ai majestății sale. Regele le dădu replica, zicând că pentru asemenea oameni nu l-ar concedia nici pe ultimul dintre servitorii săi de la bucătărie. Dar cuvântul regelui începuse să conteze prea puțin față de hotărârea parlamentului - așa că Richard fu nevoit să cedeze acceptând ca regatul să fie condus de un nou guvern alcătuit dintr-o comisie de paisprezece nobili aleși pe timp de un an. În fruntea acestei comisii se găsea unchiul său din Gloucester, care îi numea de fapt pe toți membrii componenți ai acesteia.

După ce puse totul la cale regele declară de îndată ce i se ivi prilejul că nici nu-i trecuse prin minte să facă așa ceva și că era o ilegalitate, punându-i pe judecători să semneze o declarație în acest sens. Răsuflând, taina ajunse direct la urechile ducelui de Gloucester. Spre a-și impune autoritatea, ducele îl întâmpină pe rege în capul unei oștiri de patruzeci de mii de oameni și cum suveranul la intrarea sa în Londra rămase neputincios, favoriții și miniștrii săi fură acuzați de trădare și executați fără milă. Printre aceștia erau doi bărbați față de care oamenii nutreau sentimente foarte diferite: Robert Tresilian, președintele curții, pe care îl urau pentru că introdusese așa-zisul "circuit de sânge" în judecarea răsculaților, Sir Simon Burley, un cavaler onorabil mult iubit de Prințul Negru, guvernator și tutore al regelui. Buna regină în persoană îl imploră pe Gloucester în genunchi să cruțe viața acestui gen-

tilom, dar cum Gloucester se temea de acesta urându-l (cu sau fără motiv), îi răspunse că ar fi mai bine să nu insiste dacă ține la coroana soțului ei. Toate acestea se făcură sub ceea ce unii numeau minunatul - iar alții cu mai mult temei, neîndurătorul - parlament.

Dar puterea lui Gloucester nu avea să dureze la nesfârșit. O mai deținu doar vreun an, în decursul căruia avu loc faimoasa bătălie de la Ottersbourne[3], cântată în vechea baladă "Chevy Chase". Când anul se sfârși, regele întorcându-se brusc spre Gloucester în mijlocul unui mare sfat zise:

- Unchiule, câți ani am?

- Înălțimea voastră, îi răspunse ducele, se află în al douăzeci și doilea an al vieții.

- Atâția am, zise regele, atunci am să mă descurc de unul singur! Vă sunt foarte recunoscător, bunii mei domni, pentru serviciile din trecut, dar nu mai am nevoie de ele.

Își duse ideea până la capăt numind un nou cancelar și un nou vistiernic și anunță poporul că își reluase guvernarea. O deținu timp de opt ani fără opoziție. În tot acel răstimp mocni în el dorința de a se răzbuna pe unchiul său.

În fine muri și buna regină, iar atunci monarhul, dorind să-și ia o a doua soție, veni în consiliu cu propunerea de a se căsători cu Isabela de Franța, fiica lui Carol al șaselea care, ziceau curtenii francezi (cum ziseseră și cei englezi despre Richard) era o comoară de frumusețe și înțelepciune, un adevărat fenomen - la cei 7 ani ai săi. Deși în consiliu părerile fură împărțite în această privință, căsătoria avu loc. Asigură pacea între Anglia și Franța vreme de un sfert de secol încălcând însă flagrant prejudecățile poporului englez. Ducele de Gloucester, care era nerăbdător să folosească prilejul de a se face popular, se declară deschis împotriva ei, iar asta îl decise pe rege în cele din urmă să dea curs răzbunării pe care o nutrise de atâta timp.

Merse cu o companie veselă până la castelul Pleshey din Essex, reședința ducelui de Gloucester, care, nebănuind nimic, ieși în curte să-și primească oaspetele regal. Pe când regele se întreținea amical cu ducesa, ducele fu ridicat în liniște, dus în grabă și îmbarcat în direcția Calais și găzduit în castelul de acolo. Prietenii săi, conții de Arunden

---

[3] Sat din Northumberland, Anglia, unde scoțienii i-au înfrânt pe englezi, răpunându-l pe contele de Douglas la 10 august 1388.

şi Warwick fură luaţi în acelaşi mod hiclean şi închişi în propriile lor castele. Câteva zile după aceea fură acuzaţi de înaltă trădare la Nottingham. Contele de Avenden fu condamnat şi decapitat, iar contele de Warwick exilat. Apoi se trimise prin mesager o ordonanţă executorie prin care guvernatorului din Calais i se cerea să-l expedieze la judecată pe ducele de Gloucester. În trei zile le trimise răspuns că n-o putea face fiindcă ducele murise în închisoare. Declarându-l hiclean, regele îi confiscă proprietatea pe baza unei mărturisiri reale sau simulate pe care i-ar fi făcut-o în închisoare unui judecător de pricini comune iar cazul fu clasat. Foarte puţini se sinchisiră să afle cum murise nefericitul duce. Nu se poate afla de-o fi murit de moarte bună sau de s-o fi sinucis, sau dacă din ordinul regelui o fi fost strangulat sau sufocat între două saltele (cum avea să declare apoi un oarecare Halle, slugă de-a guvernatorului). Nu prea sunt dubii că într-un fel sau altul a fost ucis din ordinul nepotului său. Printre nobilii cei mai activi în aceste acţionări în justiţie era vărul regelui, Henric Bolingbroke, pe care acesta îl făcuse duce de Hereford spre aplanarea vechilor certuri de familie şi alţi câţiva ce în vremea intrigilor de familie săvârşiseră fapte exact de tipul celor pe care i le reproşau acum ducelui, o gaşcă de nemernici, cum nu era greu de găsit la curte în atare timpuri.

Iritat la culme şi datorită mariajului francez poporul murmură la toate astea. Văzând cât de puţin se sinchisea monarhul de lege şi cât de subtil era - nobilii începură să-şi cam teamă pielea. Regele o ţinea mereu în chefuri ducând o viaţă de exces, cei din suita lui până la ultimul servitor se îmbrăcau în haine scumpe şi chefuiau pe socoteala lui, adunându-se zilnic, după câte se spune, până la zece mii în fiecare zi. Înconjurat de un corp de zece mii de arcaşi şi îmbogăţit de taxa pe lână pe care Camera Comunelor i-o alocase pe viaţă, regele însuşi, nevăzându-se în vreun pericol de a înceta cândva să fie puternic, era de o răutate şi aroganţă de adevărat monarh absolut.

Îi mai rămăseseră doi duşmani în persoanele ducilor de Hereford şi Norfolk. Necruţându-i cu nimic mai mult decât pe ceilalţi răstălmăciră vorbele ducelui de Hereford, până când îl făcu pe acesta să declare că ducele de Norfolk avusese de curând cu el în timpul unei plimbări călare lângă Brentford o discuţie hicleană în care printre altele îi spusese că nu se încredea în jurământul regelui - după cum aş zice că nici alţii nu o prea făceau - fu iertat în schimbul acestei înşelăciuni iar

ducele de Norfolk fu somat să se prezinte spre a se apăra în instanță. Cum neagă acuzația spunând că cel ce-l învinovățește e mincinos și trădător, ambii nobili fură ținuți sub pază, poruncindu-li-se potrivit uzanțelor din acele timpuri să-și dispute adevărul prin luptă cu pariuri la Coventry. Prin lupta de acest soi dreptatea i se atribuia celui ce ieșea învingător, un nonsens potrivit căruia nici un om puternic n-avea cum să nu aibă mereu dreptate. Se pregăti o adevărată sărbătoare, mulțimea adunându-se cu mare pompă și spectacol, iar cei doi combatanți fură pe punctul de a se repezi cu lăncile unul spre altul, când regele, ce ședea într-un pavilion ca să vadă mai bine, azvârli bâta pe care o ținea în mână și interzise lupta. Ducele de Hereford urma să plece în surghiun pe zece ani, iar ducele de Norfolk era surghiunit pe viață. Așa zicea regele.

Ducele de Hereford plecă în Franța iar de acolo nu mai merse nicăieri. Ducele de Norfolk făcu un pelerinaj spre pământul făgăduinței, iar apoi se stinse la Veneția cu inima sfâșiată de durere.

După aceasta, pe măsură ce-și consolida cariera, monarhul se făcu tot mai hain și neserios, ducele de Lancaster, tatăl ducelui de Hereford, muri curând după plecarea fiului său, și cu toate că regele îi făgăduise solemn acelui fiu să-i lase averea tatălui, de i-ar fi revenit prin moștenire cât timp era în surghiun, o înșfăcă pe dată ca un hoț. Cum se temeau nespus de el, judecătorii se înjosiră declarând acest furt drept și legal. Zgârcenia lui era nemărginită. Scoase pe loc șaptesprezece comitate în afara legii, sub pretextul frivol al răului lor comportament, numai ca să încaseze banii de pe urma amenzilor. Pe scurt, făcu ticăloșii cu carul, sinchisindu-se de părerile supușilor atât de puțin încât până și cei mai apropiați favoriți începură să-i spună că exista un val de nemulțumire generală, așa că își alese momentul spre a pleca din Englitera într-o expediție împotriva irlandezilor.

De abia plecă lăsându-l pe DUCELE DE YORK regent în lipsa lui, că vărul său, Henric de Hereford, se și întoarse din Franța spre a revendica drepturile de care fusese privat în chip atât de monstruos. I se alăturară imediat cei doi mari conți de Northumberland și Westmoreland, iar unchiul său, regentul, găsind cauza regelui nepopulară, iar refuzul armatei de a acționa împotriva lui Henric foarte puternic, se retrase cu forțele regale spre Bristol. În fruntea unei oștiri Henric veni din Comitatul York (unde debarcase) la Londra, pe urmele lui. Își uniră forțele - cum anume nu se știe clar - și înaintară spre

castelul Bristol spre care trei nobili o luaseră pe tânăra regină. Cum castelul se supuse, îi uciseră pe cei trei nobili de îndată. Regentul rămase apoi acolo, iar Henric se duse la Chester.

În tot acest timp furtuna îl împiedicase pe rege să primească veşti despre ceea ce i se întâmplase. În cele din urmă fiind înştiinţat în Irlanda, îl trimise pe CONTELE DE SALISBURY, care, debarcând la Conway, îi mobiliză pe galezi şi îl aşteptă pe rege timp de două săptămâni încheiate, după care timp galezii, care, probabil, nu-i arătaseră prea multă căldură din capul locului, se răciră de tot şi se duseră acasă. Când în sfârşit debarcă pe ţărm, regele veni cu o armată destul de puternică, dar cum se sinchiseau prea puţin de el, oştenii îi dezertară degrabă. Presupunând că galezii se mai aflau la Conway, se travesti în preot şi se îndreptă spre acel loc în compania celor doi fraţi ai săi şi a câtorva dintre partizanii acestora. Dar acolo se afla doar Salisbury cu o suită de oşteni şi nu era nici urmă de galezi. În această situaţie, cei doi fraţi ai regelui, Exeter şi Surrey, se oferiră să-l scoată din necaz ducându-se la Henric spre a-i afla intenţiile. Surrey, care îi era loial, fu întemniţat. Exeter, care era hiclean, îşi scoase de pe scut însemnul regal ce reprezenta un cerb, înlocuindu-l cu un trandafir, însemnul lui Henric. După aceasta intenţiile lui Henric îi deveniră regelui destul de clare, fără a mai trimite şi alţi soli spre a se informa.

Astfel părăsit - încolţit din toate părţile şi ameninţat de foame - călări de colo, colo mergând din castel în castel spre a-şi procura ceva provizii, dar nu putu găsi defel. Se înapoie întristat la Conway şi i se predă contelui de Northumberland, care venea de la Henric, în aparenţă spre a discuta cu el, în realitate ca să-l facă prizonier, în care scop oştenii săi stăteau ascunşi prin preajmă. Fu condus de acest conte la castelul din Flint, unde vărul său Henric îi ieşi înainte şi îi căzu în genunchi de parcă şi-ar mai fi respectat nespus monarhul.

- Cinstite vere de Lancaster, eşti foarte bine venit, zise regele (care s-ar fi bucurat mai degrabă să-l vadă în lanţuri, sau chiar decapitat).

- Domnul meu, replică Henric, am venit niţel cam prea devreme dar vă voi arăta motivul dacă vă este pe plac. Supuşii dumneavoastră se plâng amarnic că i-aţi condus cam aspru timp de douăzeci şi doi de ani. Cu voia Domnului am să vă ajut să-i guvernaţi mai bine în viitor.

- Cinstite vere, i-o întoarse abjectul rege, îmi face nespusă plăcere, dacă asta îţi e pe plac.

Răsunară apoi trompetele, iar regele fu azvârlit pe o mârțoagă și dus prizonier la Chester, unde îl făcură să proclame o adunare a parlamentului. De la Chester îl luară mai departe spre Londra. La Lichfield încercă să scape ieșind pe o fereastră și sărind într-o grădină, dar totul fu zadarnic, așa că fu dus mai departe și întemnițat în Turn, unde nimeni nu-l compătimi iar poporul pe care îl istovise îl acuză fără îndurare. Se spune că înainte să fi ajuns acolo, fu părăsit și de propriul său câine care, plecând de lângă el, linse mâna lui Henric.

În preziua întrunirii parlamentului, o delegație merse la acest rege distrus și îi spuse că la castelul Conway îi făgăduise contelui de Northumberland că va renunța la coroană. Spunând că era gata să o facă, semnă un act prin care renunța la autoritate absolvindu-și poporul de credință față de el. Mai avea atât de puțină voință de luptă, încât își scoase singur inelul regal și întinzându-i-l triumfătorului său văr Henric spuse că de i s-ar fi permis să numească un succesor dintre toți ceilalți el, Henric, ar fi fost omul pe care l-ar fi ales. În ziua următoare parlamentul se adună la Westminster Hall, unde Henric se așeză lângă tronul rămas gol, ce era acoperit cu o țesătură în aur. Actul tocmai semnat de rege fu citit mulțimii în strigătele de bucurie ale acesteia, ce răsunară pe toate străzile, iar când ecoul lor se stinse în parte, regele fu oficial detronat. Apoi Henric se ridică și, făcându-și semnul crucii pe frunte și pe piept, își revendică dreptul asupra regatului englez, iar arhiepiscopii de Canterbury și de York îl întronară. Mulțimea chiui din nou făcând iar toate străzile să răsune de ecoul strigătelor ei. Nimeni nu-și amintea acum ca regele Richard al doilea să fi fost vreodată cel mai frumos, înțelept și bun dintre prinți, iar viața acestuia în Turnul Londrei constituia cred un spectacol mult mai trist decât cel oferit de Wat Tyler, mort pe Smitfield cu trupul călcat de copitele cailor regali.

Taxa electorală dispăru odată cu Wat. Cum fierarii regelui și ai familiei regale nu putură face lanțuri în care să-l spânzure într-atât încât să-l șteargă din memoria poporului, acea taxă nu se mai strânse niciodată.

CAPITOLUL XX

ANGLIA SUB HENRIC AL PATRULEA, ZIS BOLINGBROKE

In timpul ultimei domnii predicile lui Wickliffe împotriva trufaşei şiretenii a papei şi a tuturor oamenilor săi stârniseră mare vâlvă în Anglia. Nu ştiu dacă noul rege dorea să intre în graţiile clerului sau spera ca prefăcându-se a fi foarte religios să inducă în eroare cerul însuşi făcându-l să creadă că n-ar fi fost uzurpator. Ambele presupuneri sunt destul de probabile. Cert este că îşi începu domnia dându-se rău în spectacol, prin lupta sa împotriva adepţilor lui Wickliffe numiţi lolarzi sau eretici, cu toate că tatăl său le împărtăşise opiniile, el însuşi fiind la rându-i suspectat că le-ar fi împărtăşit. Nu mai puţin sigur este şi că a stabilit în Anglia pentru întâia oară detestabilul şi înfiorătorul obicei adus din străinătate de ardere a acelor oameni drept pedeapsă pentru opiniile lor. Este vorba de importarea în Anglia a uneia dintre practicile a ceea ce se numea Sfânta Inchiziţie: cel mai profan şi mai infam tribunal ce a dezonorat vreodată omenirea făcându-i pe oameni să aducă mai mult a demoni decât a urmaşi ai Mântuitorului.

După cum ştiţi, acest rege nu avea de fapt nici un drept la coroană. Adevăratul urmaş la tron era prin succesiune Edward, tânărul conte de March în vârstă de numai opt sau nouă ani, care era descendent al ducelui de Clarence, fratele mai mare al tatălui lui Henric. Regele făcu însă ca fiul său să fie declarat prinţ de Wales, iar cum tânărul conte de March şi frăţiorul acestuia îi fură daţi în posesiune, îi ţinu în detenţie (uşoară) la castelul Windsor. Ceru apoi parlamentului să decidă ce era de făcut cu regele detronat ce stătea destul de liniştit spunând doar că spera ca fratele său Henric să-i fie "stăpân bun". Parlamentarii îi replicară că i-ar recomanda să-l ţină într-un loc tainic la care să nu se poată ajunge şi unde prietenilor să nu li se îngăduie să-l viziteze. Ca atare, Henric îi dădu acea sentinţă, iar acum naţiunii

începu să-i fie destul de clar că Richard al doilea nu mai avea de trăit prea mult. Fu o adunare parlamentară pe cât de zgomotoasă, pe atât de neprincipială, în care lorzii se luară la ceartă în privința loialității sau neloialității, a consecvenței sau inconsecvenței fiecăruia dintre ei față de rege cu atâta vehemență încât se spune că patruzeci de mănuși de armură s-ar fi aruncat deodată la podea în semn de provocare la tot atâtea lupte, adevărul fiind că fuseseră falși și josnici cu toții dându-se când de partea vechiului rege, când de partea celui nou și fiind rareori credincioși vreunuia dintre ei pe o perioadă mai îndelungată. Curând începură să comploteze din nou. Se conspiră ca regele să fie poftit la un turnir la Oxford, iar apoi luat prin surprindere și ucis. Această soluție criminală - la care se ajunsese prin întâlniri secrete în casa abatelui de Westminster fu trădată de contele de Rutland - unul dintre conspiratori. În loc să meargă la turnir sau să rămână la Windsor (unde prinzând de veste că fuseseră descoperiți, conspiratorii se duseră degrabă în speranța de a pune mâna pe el), regele se retrăsese la Londra și proclamându-i pe toți hicleni porni asupra lor cu mare oaste. Se retraseră în vestul Angliei proclamându-l rege pe Richard, dar poporul se ridică împotriva lor și fură uciși cu toții. Trădarea lor grăbi sfârșitul monarhului detronat. De o fi fost ucis de ucigași plătiți, omorât prin înfometare sau de o fi refuzat mâncarea la vestea uciderii fraților săi (care făceau parte din complot) nu se mai știe. Moartea îl găsi cumva iar trupul îi fu public expus în catedrala Sf. Paul, având descoperită doar partea inferioară a feței. Am prea puține dubii că a fost lichidat din ordinul regelui.

Soția franțuzoaică a nefericitului Richard avea acum doar zece ani, iar când tatăl ei, Carol de Franța, auzi de nenorocirile și de singurătatea ei din Englitera se sminti cum mai făcuse de câteva ori în ultimii vreo cinci sau șase ani. Ducii francezi de Burgundia și de Bourbon preluară cauza bietei fete fără să le pese prea mult de ea, în speranța să le iasă un ban de la englezi. Locuitorii orașului Bordeaux, ce nutreau un soi de atașament superstițios față de memoria lui Richard fiindcă se născuse acolo, jurară în numele Domnului că fusese cel mai de treabă om din întregul regat -ceea ce mergea cam prea departe - și făgăduiră să facă lucruri mari împotriva Angliei. Cu toate acestea, când ajunseră să-și dea seama că fuseseră ruinați de propriii lor nobili, la fel ca întregul popor francez și că stăpânirea engleză era mult mai bună decât a lor, se potoliră din nou, iar cei doi duci, cu toate că erau oameni

de seamă, nu putură face nimic lipsiți de sprijin. Începură apoi negocieri între Franța și Anglia pentru trimiterea acasă la Paris a bietei mici regine cu toate bijuteriile și averea ei de două sute de mii de franci de aur. Regele era prea dornic să o înapoieze pe tânăra doamnă, fie și cu bijuterii cu tot, dar spuse că de bani chiar n-avea cum să se despartă. Așa că în cele din urmă fu depusă în siguranță la Paris, fără avere, apoi ducele de Burgundia (văr cu regele Franței) începu să se certe cu ducele de Orleans (frate cu același rege) pentru întreaga afacere, iar cearta celor doi duci aduse Franța într-o stare și mai jalnică decât cea în care se găsise mai înainte.

Cum ideea de cucerire a Scoției se mai bucura de popularitate regele mărșălui până la râul Tyne și ceru să fie omagiat de monarhul acelei țări. Refuzându-i-se aceasta, înaintă până la Edinburgh, dar acolo nu făcu mai nimic, căci lipsit de provizii și ținut în șah de scoțienii ce aveau mare grijă să nu-l întâlnească în luptă, fu nevoit să se retragă. Spre gloria-i nemuritoare în acest atac nu trecu prin foc și sabie nici sate, nici oameni și fu din cale afară de atent ca oastea să fie îndurătoare și inofensivă dând un exemplu vrednic de luat în seamă într-un veac atât de crâncen.

Un război între populația zonei de la granița dintre Anglia și Scoția continuă vreme de douăsprezece luni, iar apoi contele de Northumberland, nobilul care îl ajutase pe Henric la încoronare, începu să se răzvrătească împotriva lui - probabil fiindcă nimic din ceea ce putea face Henric pentru el nu i-ar fi satisfăcut speranțele extravagante. Trăia pe-atunci un megieș de-al său, un oarecare Owen Glendower, gentilom de sânge welsh, fost student la Inns of Court[1] intrat apoi în slujba răposatului rege, gentilom a cărui proprietate galeză fu luată de un mare nobil înrudit cu actualul monarh. Cerând să fie despăgubit și nedându-i-se nimic, ridică armele și făcându-se haiduc se declară suveran al Țării Galilor. Pretinse că ar fi fost magician și nu numai că galezii fură destul de nătărăi să-l creadă dar îl crezu până și Henric, care, după ce făcuse trei expediții în Țara Galilor fiind de tot atâtea ori respins din pricina pământului pustiu, a timpului nefavorabil și a iscusinței lui Glendower, se socoti înfrânt prin magia

---

[1] Inn of Court :(clădire ocupată de) oricare dintre cele patru societăți juridice din Londra, ce dețin în exclusivitate dreptul de conferire a titlului de avocat pledant în Anglia.

galezului. Cu toate acestea îi luă prizonieri pe lordul Grey şi pe Sir Edmund Mortimer îngăduindu-le rudelor să-l răscumpere pe primul dintre aceştia, favor pe care nu-l extinse şi asupra celui din urmă. Se presupune că Henric Percy, numit Hotspur, fiul contelui de Northumberland, care era căsătorit cu sora lui Mortimer s-ar fi ofensat la asta şi că prin urmare împreună cu tatăl său şi alţi câţiva i s-ar fi alăturat lui Owen Glendower ridicându-se împotriva lui Henric. Nu e deloc cert că aceasta ar fi fost adevărata cauză a conspiraţiei, dar se poate să fi fost pretextul invocat. Conspiraţia fu foarte puternică incluzându-i pe Scroop, arhiepiscopul din York, şi pe contele de Douglas, un nobil scoţian puternic şi cutezător. Regele fu prompt şi activ, iar cele două oştiri se întâlniră la Shrewsbury.

Fiecare din acestea număra vreo paisprezece mii de oameni. Cum bătrânul conte de Northumberland era bolnav, trupele erau conduse de propriul său fiu. Regele purta armură simplă, spre a-şi induce adversarul în eroare. Patru nobili purtau blazonul heraldic regal în acelaşi scop. Atacul rebelilor fu atât de furios încât fiecare din acei gentilomi pieri în luptă, stindardul regal fu dat de pământ, iar tânărul prinţ de Wales crunt rănit la faţă. Dar cum era unul dintre cei mai curajoşi şi buni oşteni ce s-au văzut vreodată, luptă atât de bine, iar trupele regelui fură într-atât îmbărbătate prin pilda sa de curaj încât adunându-se pe loc făcură harcea-parcea forţele duşmane. Hotspur fu ucis de o săgeată în creier, iar deruta era atât de mare încât întreaga răzvrătire fu spulberată de această unică lovitură. Contele de Northumberland se predă curând după ce auzi de moartea fiului său şi i se iertară toate păcatele. Cum Owen Glendower se retrăsese în Ţara Galilor şi o poveste ridicolă cum că regele Richard ar mai fi fost în viaţă se împrăştiase printre ignoranţi, grupuri de rebeli se mai iviră pe icicolo. E greu de imaginat cum putură crede o asemanea prostie, dar desigur îşi închipuiră că nebunul de la curtea răposatului rege, ce aducea niţel cu el, ar fi fost monarhul însuşi, aşa că s-ar părea că după ce pricinuise ţării atâta necaz în timpul vieţii avea să o mai tulbure şi după moarte. Iar asta nu era totul. Tânărul conte de March şi fratele său fură răpiţi de la castelul Windsor. Fiind recuperaţi, se află că o oarecare doamnă Spencer îi făcuse să dispară ca prin farmec. Aceasta îşi acuză propriul frate, pe acel conte de Rutland ce fusese implicat în precedenta conspiraţie, fiind acum duce de York, că ar face parte din complot. De aici i se trase falimentul, însă nu şi moartea, iar apoi un

alt complot se făcu între bătrânul conte de Northumberland, alți câțiva nobili și Scroop, acel arhiepiscop de York ce fusese de partea rebelilor și mai demult. Acești conspiratori făcură să apară pe ușile bisericilor un anunț prin care regele era acuzat de o serie de crime, dar cum acesta era vigilent și dornic să li se opună, fură cu toții ridicați, iar arhiepiscopul executat. Era pentru întâia oară că o înaltă față bisericească se ucidea legal în Englitera, dar regele era hotărât să meargă până la capăt și așa se făcu.

Un eveniment aproape tot atât de important la vremea respectivă fu capturarea de către Henric a moștenitorului la tronul Scoției - Iacob, un băiat de nouă ani. Tatăl acestuia, regele scoțian Robert, îl îmbarcase ca să îl scape de planurile pe care și le făcuse unchiul său cu el, când în drum spre Franța fu din întâmplare capturat de niște cuirasate engleze. Rămase prizonier în Anglia timp de nouăsprezece ani devenind acolo cărturar și scriitor celebru.

Cu excepția unor tulburări ocazionale cu galezii și francezii, regele Henric avu o domnie destul de liniștită. Fu însă departe de a fi fericit, făcându-și probabil procese de conștiință, vinovat cum se știa de uzurparea la tron, și de uciderea nefericitului său văr, pe care le pusese la cale. Se spune că, deși generos și brav, prințul de Wales ar fi fost nesăbuit și desfrânat și chiar că ar fi ridicat sabia la Gascoigne, judecătorul suprem al curții regale, fiindcă acesta fusese ferm în imparțialitatea față de unul dintre destrăbălații săi ortaci. Se spune că la aceasta judecătorul ar fi poruncit pe dată să fie întemnițat, că prințul de Wales s-ar fi supus de bunăvoie și că regele ar fi exclamat: "- Ferice de monarhul ce are un jude atât de devotat și un fiu atât de dornic să dea ascultare legilor țării".

Tare mă îndoiesc de toate astea după cum nu cred nici în altă poveste superb exploatată de Shakespeare (cum că prințul ar fi scos cândva coroana din camera tatălui său în timp ce acesta dormea ca să și-o pună lui însuși pe cap).

Sănătatea regelui se înrăutăți tot mai tare când acesta deveni victima unor erupții violente pe față și a unor acute crize de epilepsie, iar buna dispoziție îi pieri văzând cu ochii. În fine într-o bună zi, pe când se ruga la altarul Sf. Eduard de la abația Westminster îl apucă o criză îngrozitoare și fu dus în chilia abatelui unde muri curând. Se prezisese că își va da duhul în Ierusalim, care desigur nu este și nici n-a fost vre-

odată la Westminster. Dar cum chilia abatelui se numise odinioară camera Ierusalim oamenii ziseră că e tot aia şi se mulţumiră cu atât.

Regele muri la douăzeci martie 1413, în al patruzeci şi şaptelea an al vieţii şi al paisprezecilea leat de domnie. Îl înmormântară în catedrala de la Canterbury. Fusese însurat de două ori, iar din prima căsnicie avea patru fii şi două fiice. În virtutea făţărniciei ce precedă urcarea sa la tron, a acaparării acestuia pe nedrept şi mai cu seamă a promulgării acelei monstruoase legi pentru arderea a ceea ce preoţii numesc eretici fu un rege destul de bun pe lângă alţii.

CAPITOLUL XXI

ANGLIA SUB HENRIC AL CINCELEA

PARTEA ÎNTÂI

Prinţul de Wales îşi începu domnia ca un om generos şi cinstit. Il puse pe tânărul conte de March în libertate, le înapoie celor din familia Percy moşiile şi cinstea pe care aceştia le pierduseră răzvrătindu-se împotriva tatălui său, porunci ca imbecilul şi nefericitul Richard să fie onorabil înmormântat între regii Angliei şi renunţă la tovărăşia tuturor stricaţilor săi companioni asigurându-i că nu se va lipsi de ei dacă se vor hotărî să fie serioşi, corecţi şi loiali.

Era mult mai uşor să arzi oamenii decât să le nimiceşti părerile, iar cele ale lolarzilor se răspândeau pe zi ce trece. Preoţii afirmau - probabil fără de temei - că lolarzii ar fi nutrit gânduri rele faţă de noul rege, iar Henric lăsându-se influenţat de părerile lor li-l sacrifică pe prietenul său, Sir John Oldcastle, lord de Cabham, după ce încercase zadarnic să-l convingă pe bază de argumente. Ca şef al sectei îl scoaseră vinovat, condamnându-l la arderea pe rug, dar scăpând din turn în preziua execuţiei (amânată cu cincizeci de zile de însuşi suveranul) îi chemă pe lolarzi să-i întâlnească lângă Londra într-o anumită zi. Cel puţin asta îi spuseră preoţii regelui. Mă îndoiesc să fi fost vreo conspiraţie în afară de cea scornită de agenţii lor. În ziua stabilită în loc de douăzeci şi cinci de mii de oameni sub comanda lui Sir John Oldcastle regele găsi doar optzeci şi nici urmă de Sir John. Era într-altă parte un cap sec de berar cu cai ornaţi în aur şi o pereche de pinteni poleiţi în sân - aşteptându-se să fie făcut cavaler de Sir John a doua zi şi să-şi câştige astfel dreptul de a-i purta - dar nu era acolo nici urmă de Sir John, şi nimeni care să dea vreo ştire despre el, în ciuda marilor recompense oferite de rege pentru atare veşti. Treizeci dintre aceşti nefericiţi lolarzi fură spânzuraţi şi înecaţi pe loc fiind apoi arşi cu spânzurătoare cu tot, iar diferitele închisori din Londra şi din împrejurimi fură umplute ochi cu alţii. Unii dintre aceşti nefericiţi dădură în

vileag diverse planuri viclene, dar unor asemenea mărturisiri uşor de smuls prin tortură şi sub ameninţare cu arderea pe rug nu li se poate da prea multă crezare. Spre a pune iute capăt tristei poveşti a lui Sir John Oldcastle pot menţiona că a fugit în Ţara Galilor, unde a rămas în siguranţă patru ani. Când fu descoperit de lordul Pawis e foarte îndoielnic că s-ar fi dat prins de viu - atât de mare era vitejia bătrânului oştean să nu fi fost o mizerabilă bătrână ce venind pe dinapoi îi rupse picioarele lovindu-l cu un scaun pe la spate. Fu dus la Londra într-o litieră cu cai, legat cu lanţ de fier şi ars pe rug până muri.

Spre a vă expune situaţia Franţei concis şi clar ar trebui să vă spun că ducele de Orleans şi ducele de Burgundia, îndeobşte poreclit John fără de frică, aplanaseră complet cearta lor din timpul domniei precedente şi păruseră să fie într-o dispoziţie divină. Imediat după care, într-o duminică pe străzile Parisului în văzul lumii ducele de Orleans fu ucis de un grup de douăzeci de oameni aţâţaţi de ducele de Burgundia potrivit mărturisirii sale voluntare. Văduva regelui Richard fusese măritată în Franţa cu fiul cel mai mare al ducelui de Orleans. Bietul rege smintit n-avea nici o putere să o ajute, iar ducele de Burgundia deveni adevăratul stăpân al Franţei. La moartea Isabelei soţul acesteia (duce de Orleans de la moartea tatălui său) se căsători cu fata contelui de Armagnac, care fiind un om mult mai capabil decât tânărul său ginere îi conducea pe cei din partida acestuia numiţi după el Armagnacs. Astfel Franţa se afla acum în teribila situaţie de a avea în ea partida fiului regelui, Delfinul Ludovic, partida ducelui de Burgundia, tatăl maltratatei soţii a Delfinului şi partida Armagnacsilor, ai căror membri, ce se urau cu toţii luptând unii contra altora şi sfârtecând Franţa în bucăţi prin lupta lor, erau cei mai depravaţi nobili ce vor fi făcut vreodată umbră pământului.

Răposatul rege urmărise toate aceste disensiuni din Anglia conştient (cum sunt francezii) că nici un duşman al Franţei nu-i putea face mai mult rău decât propria lui nobilime. Actualul rege revendică acum tronul francez. Iar cum cererea îi fu desigur respinsă se limită să ceară o porţiune mare din teritoriul respectivei ţări şi mâna prinţesei Caterina cu o zestre de două milioane de coroane de aur, apoi propuse un milion. Curtea îi răspunse că ar trebui să o ia renunţând la încă două sute de mii de coroane, el zise că asta nu va fi de ajuns (nici nu o văzuse pe prinţesă de când era) şi îşi adună oştenii la Southampton. Tocmai în acea vreme se făcu în ţară un scurt complot spre a-l detrona

şi a-l pune pe contele de March rege în locul lui, dar conspiratorii fură cu toţii condamnaţi şi executaţi rapid, iar regele se îmbarcă spre Franţa.

E neplăcut să vezi marea putere de influenţă a prostului exemplu, dar e încurajator să ştii că pilda bună nu se iroseşte niciodată în van. Primul act al regelui la debarcarea de la gura râului Sena, la trei mile depărtare de Hartfleur fu să-şi imite tatăl proclamând solemn ordinul de respectare a vieţii şi proprietăţii cetăţenilor paşnici sub ameninţarea pedepsei cu moartea în caz de încălcare. Spre eterna lui glorie, scriitorii francezi cad de acord că această poruncă s-a respectat cu stricteţe chiar şi când oştenii săi au îndurat cea mai cruntă mizerie din cauza lipsei de hrană.

Cu o armată ce totaliza treizeci de mii de oameni asedie oraşul Hartfleur atât pe mare cât şi pe uscat timp de cinci săptămâni, la sfârşitul cărora oraşul se predă, locuitorilor îngăduindu-li-se să plece cu câte cinci peny şi o parte din hainele lor. Tot restul averii le fu împărţit între oştenii englezi. Dar în ciuda succeselor, aceştia sufereau într-atât de boală şi mizerie, încât efectivul armatei se redusese la aproape jumătate. Cu toate acestea regele era hotărât să nu se retragă până nu va fi dat lovitura. Prin urmare, împotriva sfatului tuturor sfetnicilor săi porni cu mica sa oaste spre Calais. Când ajunse la râul Samme nu putu să-l treacă din cauza întăriturilor din fortul de acolo, şi cum englezii mergeau în amonte pe malul stâng al râului, în căutarea unui loc de trecere, francezii care distruseseră toate podurile înaintau pe malul drept urmărindu-i gata de atac când ar fi încercat să vină spre ei. În cele din urmă englezii găsiră un loc de trecere şi ajunseră cu bine pe celălalt mal. Francezii ţinură sfat la Rouen, hotărâră să-i întâmpine pe englezi în luptă şi trimiseră la regele Henric ştafete ca să afle pe care drum o va lua.

"- Pe drumul ce mă va duce direct la Calais!" spuse regele trimiţându-i înapoi cu o sută de coroane în dar.

Englezii înaintară până când îi văzură pe francezi, iar apoi regele le dădu ordin să se aşeze în dispozitiv de luptă. Cum francezii nu porniră la atac, oştenii se împrăştiară după ce stătuseră pe poziţie până la căderea nopţii, iar apoi mâncară şi se odihniră bine într-un sat învecinat. Francezii se odihneau acum şi ei cu toţii într-alt sat prin care ştiau că englezii aveau să treacă. Erau hotărâţi să-i lase să înceapă lupta. Englezii nu aveau nici un mijloc de retragere dacă regele ar fi

avut asemenea intenţie, aşa că cele două oştiri îşi petrecură noaptea aproape una de alta.

Spre a înţelege bine aceste oştiri trebuie să ţineţi minte că imensa armată franceză avea printre notabilităţile sale pe noii nobili ticăloşiţi al căror desfrâu pustiise întreaga Franţă şi pe care mândria şi dispreţul lor faţă de oamenii de rând îi prostiseră într-atâta încât nu aveau mai nici un arcaş (de vor fi avut vreunul) în întregul lor efectiv enorm prin comparaţie cu cel al oştirii engleze, raportul fiind de şase la unu. Căci aceşti trufaşi nătărăi socoteau că arcul nu era o armă potrivită în mâini cavalereşti şi că Franţa trebuia apărată numai de gentilomi. Vom vedea de îndată ce ispravă aveau să facă.

Ei bine, de partea engleză din mica forţă făcea parte un considerabil număr de oameni ce, fără să fi fost gentilomi, erau arcaşi buni şi viteji. Dimineaţă după o noapte cu somn pe sponci în care francezii chefuiseră spre a se asigura de victorie regele călări printre ei, pe un cal sur purtând pe cap un coif de oţel cu luciu peste care se suprapunea o coroană de aur bătută în nestemate sclipitoare, iar peste armură blazonul Angliei şi cel al Franţei brodate laolaltă. Arcaşii se uitară la coiful cel lucios, la coroana de aur, cu giuvaerele ei sclipitoare şi le admirară pe toate, dar mai mult încă admirară faţa optimistă a regelui şi privirea deschisă a ochilor săi albaştri pe când le spuse că în ceea ce-l privea se hotărâse să învingă acolo sau să moară pe loc şi că Anglia nu va trebui nicicând să achite preţul răscumpărării pentru el. Un brav cavaler ce se afla prin preajmă zise ca din întâmplare că ar fi dorit ca unii dintre mulţii gentilomi galanţi şi buni oşteni ce tăiau pe atunci frunză la câini pe acasă în Anglia să fi fost cu ei să le sporească efectivul, regele îi spuse că în ceea ce-l privea putea să nu aibă nici un om în plus.

"- Cu cât avem mai puţini, zise el, cu atât mai mare va fi stima pe care ne-o vom câştiga!"

Prinzând curaj cu toţii oamenii săi se ospătară cu pâine şi vin, ascultară rugăciunea şi-i aşteptară în linişte pe francezi. Regele trebui să-i aştepte fiindcă se înglodaseră în noroi până la genunchi (mica oştire engleză se afundase numai până la gleznă pe un teren desfundat şi foarte greu de străbătut) ştiind că orice mişcare avea să stârnească învălmăşeală între ei.

Cum nu mişcară, expedie două grupuri: unul să stea ascuns într-o pădure din stânga francezilor, celălalt să dea foc la nişte case din

spatele acestora după ce lupta va fi început. De abia se făcuse asta când trei dintre mândrii gentilomi francezi ce aveau să-şi apere ţara fără vreun ajutor din partea mojicilor ţărani se iviră călare cerându-le englezilor să se predea. Avertizându-i personal pe acei gentilomi să se retragă cât de iute de ţineau la viaţă, regele comandă înaintarea stindardelor engleze. La aceasta Sir Thomas Evpingham, un mare general englez care îi comanda pe arcaşi îşi azvârli de bucurie bâta în aer, iar toţi oştenii englezi se lăsară în genunchi pe pământ şi muşcându-l de parcă ar fi luat hotarul în stăpânire, se ridicară dând iama cu mare chiot în francezi. Fiecare arcaş era dotat cu un par mare cu vârf de fier, ordinul fiind să înfigă acest par în pământ, să tragă o săgeată, iar apoi să se retragă înapoia lui când călareţii francezi porneau la atac. Cum semeţii gentilomi francezi care urmau să-i împrăştie pe arcaşii englezi şi să-i distrugă total cu lamele lor cavalereşti se apropiară călare, fură întâmpinaţi de un ropot de săgeţi atât de orbitor încât, respinşi, făcură calea întoarsă dându-se de-a dura, cai şi călăreţi venind de-a berbeleacul claie peste grămadă într-o derută înspăimântătoare. Cei ce îşi reveniră şi îi atacară pe arcaşi ajunseră între pari pe teren alunecos şi mlăştinos şi fură atât de uluiţi încât arcaşii englezi - care nu purtau nici o armură şi care-şi scoseseră chiar şi sumanele de piele ca să se poată mişca în voie - îi făcură una cu pământul. Numai trei călăreţi francezi răzbătură dincolo de pari, iar aceştia fură terminaţi pe loc. În tot acest timp grupul dens al ostaşilor francezi în armură se cufunda în mocirlă până la genunchi, în vreme ce uşorii arcaşi englezi pe jumătate goi erau atât de proaspeţi şi activi, de parcă ar fi luptat pe o pardoseală de marmoră.

Dar cum a doua divizie a francezilor veni în ajutorul primeia strânsă în grup compact, englezii conduşi de rege îi atacară şi astfel începu grosul bătăliei. Fratele regelui, ducele de Clarence, căzu şi fu înconjurat de un mare număr de francezi, dar regele Henric, opintindu-se de pe cadavrul acestuia luptă ca un leu până ce fură respinşi. În curând se apropie o bandă de optsprezece cavaleri francezi care purtau stindardul unui anume lord francez ce jurase să-l omoare sau să-l ia de viu pe regele englez. Unul dintre aceştia îi dădu o asemenea lovitură de bardă, încât ameţit căzu în genunchi, dar credincioşii săi oşteni făcând pe dată cerc în jurul lui îi uciseră pe cei optsprezece cavaleri până la unul, aşa că respectivul lord francez nu se ţinu nicicând de jurământ.

Văzând aceasta ducele francez de Alençon porni într-un atac disperat tăindu-şi cale până în apropiere de stindardul regal al Engliterei. Îl culcă la pământ pe ducele de York ce se afla lângă el, iar când regele îi veni în ajutor reteză o bucată din coroana pe care o purta. Dar nu mai apucă să dea vreo altă lovitură pe lumea asta, căci tocmai pe când mărturisea cine era şi că se supunea regelui englez şi tocmai pe când acesta îşi întinse mâna spre a-l asigura de acceptarea ofertei şi de toată cinstea din partea sa căzu mort ciuruit de nenumărate săgeţi.

Moartea acestui nobil decise sorţii luptei. Cea de a treia diviziune a armatei franceze care nu dăduse încă nici o lovitură, şi care totaliza în sine mai mult decât dublul efectivului forţelor engleze o luă la goană, împrăştiindu-se. În această etapă a luptei englezii care nu făcuseră încă nici un prizonier începură să îi ridice cu duiumul şi erau încă preocupaţi să o facă sau să-i ucidă pe cei ce nu se predau când un mare zgomot se ridică din spatele francezilor, stindardele ce se depărtau în goană fură văzute că stau pe loc, iar regele Henric, presupunând că le-ar fi sosit mari întăriri dădu ordin să fie lichidaţi toţi prizonierii. De îndată ce se află că acel zgomot fusese cauzat doar de ceata de ţărani ce jefuiau îngrozitorului măcel i se puse capăt.

Apoi regele Henric îl chemă la el pe heraldul francez şi-l întrebă de care parte e victoria.

"- A regelui Angliei, replică heraldul.

- Nu noi am făcut ravagiile şi masacrul ăsta spuse regele. Cerul s-a mâniat. Cum se numeşte castelul de colo?

Heraldul răspunse:

- Domnul meu, e castelul de la Azincourt.

Zise regele:

- De acum încolo acestei lupte i se va spune mereu bătălia de la Azincourt.

Istoricii noştri englezi i-au zis Agincourt, dar sub acel nume va fi veşnic celebră în analele engleze.

Pierderile de partea franceză au fost enorme. Trei duci fură nimiciţi, alţi doi căzură prinşi, şapte conţi fură ucişi, încă trei luaţi prizonieri, zece mii de cavaleri şi gentilomi pieriră pe câmpul de luptă. Pierderile englezilor se ridicau la o mie şase sute de oameni între care ducele de York şi contele de Suffolk.

Războiul e un lucru îngrozitor şi e teribil de ştiut că englezii au fost siliţi să omoare a doua zi pe acei prizonieri răniţi mortal ce se mai

zvârcoleau în agonie pe câmpul de luptă, că morții de pe partea franceză au fost despuiați de propriii lor concetățeni și propriile lor concetățene, iar apoi aruncați în mari gropi și că morții englezilor au fost aruncați claie peste grămadă într-o șură mare dându-li-se foc să ardă laolaltă cu aceasta. În asemenea lucruri și din altele mult prea oribile spre a le relata aici constau adevărata dezolare și ticăloșie a războiului. Nimic nu poate face războiul altfel decât oribil. Dar laturii sale întunecate i s-a acordat prea puțină atenție fiind dată curând uitării fără să fi aruncat vreo urmă de necaz asupra englezilor cu excepția celor ce-și pierduseră prieteni sau rude în luptă. Își întâmpinară regele acasă în strigăte de bucurie, se aruncară în apă ca să-l aducă la țărm pe umeri, se adunară ciopor în jurul lui ca să-i ureze bun venit în fiecare oraș prin care trecea, atârnară covoare și tapiserii bogate la ferestre, împrăștiară flori pe străzi și făcură ca din fântânile arteziene să țâșnească vin, așa cum pe marea câmpie de la Azencourt țâșnise sânge.

PARTEA A DOUA

Acea mândră și ticăloasă nobilime franceză care-și dusese țara de râpă fiind privită an de an cu tot mai multă ură și dispreț de către poporul francez ce n-o avea la inimă deloc nu învață nimic nici măcar din înfrângerea de la Agincourt. Așa că în loc să se unească împotriva dușmanului lor comun, nobilii deveniră - pe cât le stătea în putință - și mai violenți, sângeroși și vicleni unii față de alții decât fuseseră înainte. Contele de Armagnac îl convinse pe regele francez s-o jefuiască pe regina Isabela de Bavaria de averea ei și s-o facă prizonieră.

Regina, care până atunci fusese o adversară convinsă a ducelui de Burgundia, îi propuse acestuia să i se alăture spre răzbunare. O luă pe sus ducând-o în triumf la Troyes, unde se proclamă regentă a Franței făcându-și-l locțiitor. În acea vreme Parisul era în mâinile partidei Armagnac, dar cum una dintre porțile orașului fu deschisă tainic într-o noapte un grup de oameni de ai ducelui pătrunseră în Paris, aruncară în temniță pe toți Armagniacii pe care putură pune mâna, iar la câteva nopți după aceea, cu ajutorul unei mulțimi furioase de șaizeci de mii

de oameni, forțară porțile închisorilor și îi lichidară pe toți. Precedentul Delfin decedase, iar titlul era purtat de al treilea fiu al regelui. În toiul respectivei scene criminale un cavaler francez îl zori pe acesta să se dea jos din pat înfășurat într-un cearceaf și îl duse la Poitiers. Deci, când răzbunătoarea Isabela și ducele de Burgundia intrară în Paris triumfători, după masacrul dușmanilor lor, Delfinul fu proclamat la Poitiers ca adevăratul regent.

După victoria de la Agincourt regele Henric departe de a fi stat cu mâinile în sân, respinsese o temerară încercare a francezilor de a-l recupera pe Hartfleur, cucerise treptat o mare parte a Normandiei și în acest moment de criză luă importantul oraș Rouen, după un asediu de jumătate de an. Această mare pierdere îi alarmă pe francezi într-atât încât ducele de Burgundia propuse ca regele francez și cel englez să se întâlnească într-o anumită zi pe malul Senei, spre a discuta condițiile de încheiere a păcii.

În ziua stabilită regele Henric se înființă cu cei doi frați ai săi Clarence și Gloucester și cu o mie de oșteni. Fiind și mai suferind ca de obicei smintitul rege francez nu putu să vină, dar veni regina și împreună cu ea prințesa Caterina, o ființă încântătoare, ce-i făcu o strașnică impresie regelui Henric, ce o vedea acum pentru întâia oară. Acesta fu cel mai de seamă eveniment ce avea să rezulte din acea înălnire.

Ca și când unui nobil francez din acea vreme i-ar fi fost imposibil să-și respecte cuvântul de onoare în orice privință, Henric descoperi că ducele de Burgundia ducea tocmai pe atunci în taină tratative cu Delfinul, așa că renunță la negocieri. Derutați, ducele de Burgundia și Delfinul, care pe bună dreptate se suspectau unul pe celălat că ar fi niște bandiți de nobili înconjurați de un partid de alți bandiți de teapa lor, nu prea știură cum să procedeze după asta. Dar într-un târziu căzură de acord să se întâlnească pe un pod peste râul Yanne, unde se conveni să se fixeze două porți cu spațiu liber între ele urmând ca ducele de Burgundia să pătrundă în acel spațiu pe una dintre porți însoțit de numai zece oameni, iar Delfinul să intre pe cealaltă cu tot atâția însoțitori.

Delfinul se ținu de cuvânt până aici, dar nu și mai departe. Pe când ducele de Burgundia îi vorbea îngenuncheat, unul dintre aristocraticii bandiți ai Delfinului îl doborâ cu o toporișcă, iar alții îl terminară de îndată.

Degeaba pretinse Delfinul că această crimă josnică s-ar fi făcut fără asentimentul său, căci o făcuse prea de oaie chiar şi pentru Franţa, unde stârni stupoare generală. Moştenitorul ducelui se grăbi să încheie un tratat cu regele Henric, iar regina franceză se angajă să-l capaciteze pe soţul ei să fie de acord indiferent cum ar fi fost acesta. Henric făcu pace cu condiţia ca luând-o pe prinţesa Caterina în căsătorie să fie făcut regent al Franţei pe tot restul vieţii regelui şi să-i urmeze la tronul Franţei după moarte. Se căsători curând cu preafrumoasa prinţesă şi o duse mândru acasă în Anglia, unde fu încoronată cu mare cinste şi splendoare.

Această pace fu numită pacea perpetuă şi vom vedea în curând cât de mult a durat. Dădu mare satisfacţie francezilor, cu toate că erau atât de săraci şi nenoroci\u0163i, încât în vreme ce se celebra căsătoria regală mulţi dintre ei mureau de foame pe grămezile de bălegar de pe străzile Parisului. Pe alocuri în Franţa, Delfinul opuse o oarecare rezistenţă dar regele Henric îl înfrânse, reducându-l la tăcere. Iar acum, cu marile sale posesiuni din Franţa asigurate, o superbă soţie, care să-l înveselească şi un fiu, care să-i aducă şi mai multă fericire, totul părea strălucit în calea lui. Dar în culmea gloriei şi în deplinătatea puterii moartea pogorî asupra lui punându-i capăt zilelor. Când se îmbolnăvi la Vincennes şi află că nu avea scăpare, fu foarte calm şi liniştit vorbindu-le senin celor ce plângeau la patul său de suferinţă. Pe soţie şi copil îi lăsa în grija ducelui de Bedford, un frate iubitor şi a celorlaţi nobili cu credinţă faţă de el. Îi sfătui să stabilească din partea Angliei relaţii de prietenie cu noul duce de Burgundia oferindu-i acestuia noua regenţă a Franţei, să nu-i elibereze pe prinţii regali ce fuseseră luaţi la Agincourt şi ca, indiferent de neînţelegerea ce s-ar putea ivi cu Franţa, Anglia să nu încheie pace fără a păstra Normandia. Apoi puse capul jos cerându-le preasupuşilor preoţi să-i cânte psalmii pentru iertarea păcatelor. Iar în sunetele solemne ale acestora la treizeci şi unu august, o mie patru sute douăzeci şi doi în al treizeci şi patrulea an al vieţii şi în al zecelea an de domnie regele Henric al cincelea trecu în lumea celor drepţi.

Încet şi cu jale îi duseră trupul la Paris într-o procesiune cu mare pompă, iar de acolo la Rouen unde se găsea regina, căreia trista veste i se ascunsese vreme de mai multe zile de la moartea lui. De acolo întins pe un pat în fir de purpură şi aur cu coroană pe cap şi sceptrul cu bilă de aur zăcând inert în mâinile neînsufleţite, îl duseră la Calais

cu un alai atât de mare încât tot drumul părea să se întunece la trecerea lui. Regele Scoției juca rolul de prim bocitor fiind urmat de întreaga casă regală: cavaleri ce purtau armură neagră cu pene asortate la culoare, mulțimi de oameni cu torțe aprinse ce străluceau făcând din noapte zi și mai la urmă văduva prințesă cu care se încheia cortegiul. La Calais o flotă de vase aștepta să-i treacă la Dover. Și astfel trecând pe la London Bridge[1], unde se cântă slujba de înmormântare pe când trecură pe sub pod, aduseră mortul la Abația Westminster, iar acolo îl îngropară cu mare respect.

[1]Cel mai vechi dintre podurile londoneze de peste Tamisa, care leagă orașul propriu-zis cu străvechiul târg Southwark. Podul original terminat în 1209 a fost distrus, fiind reconstruit în 1824-1831 și lărgit în 1903-1905.

CAPITOLUL XXII

ANGLIA SUB HENRIC AL ŞASELEA

PARTEA ÎNTÂI

Fusese dorinţa răposatului rege ca ducele de Gloucester să fie numit regent întrucât micul său fiu, regele Henric al şaselea, pe atunci de numai nouă luni, nu îndeplinea condiţia de vârstă. Parlamentul englez însă preferă să numească un Consiliu de Regenţă sub conducerea ducelui de Bedford, pe care ducele de Gloucester urma să-l înlocuiască doar pe timpul absenţei acestuia. Se pare că Parlamentul procedă în această privinţă înţelept căci Gloucester se arătă curând a fi ambiţios şi supărător jignindu-l spre a-şi satisface nişte dorinţe personale pe ducele de Burgundia, ce fu apoi cu mare greutate îmbunat.

Cum acel duce refuză regenţa Franţei, aceasta îi fu dată de către bietul rege francez ducelui de Bedford. Dar cum respectivul monarh muri la mai puţin de două luni, Delfinul îşi revendică pe loc dreptul de urmaş la tronul francez şi fu încoronat sub titlul de Carol al şaptelea. Spre a putea rivaliza cu el ducele de Bedford se împrieteni cu ducele de Burgundia şi cu cel de Bretania, cu care se alie dându-le de soţii pe cele două surori ale sale. Războiul cu Franţa fu imediat reluat, iar păcii perpetue i se puse capăt mult prea timpuriu.

În prima campanie, englezii ajutaţi de această alianţă se bucurară de succes rapid. Cum însă Scoţia le trimise francezilor cinci mii de oşteni şi era posibil să le mai trimită, sau să atace nordul Angliei în vreme ce aceasta era ocupată cu Franţa, se consideră că ar fi bine să-l câştige de partea lor pe regele scoţian Iacob, ce fusese atâta timp închis, punându-l în libertate în schimbul achitării a patruzeci de mii de lire sterline pentru casă, masă pe timp de nouăsprezece ani şi a angajamentului că le va interzice supuşilor săi să lupte sub stindard

francez. E plăcut să afli nu numai că acest prizonier amabil îşi recâştigă libertatea în aceste condiţii, ci şi că se căsători cu o nobilă englezoaică de care demult se îndrăgostise, devenind apoi un rege excelent. Mă tem că în această istorie, am întâlnit nişte regi şi încă vom mai întâlni şi alţii cărora le-ar fi mers cu mult mai bine şi ar fi lăsat în urma lor o lume mult mai fericită, de ar fi fost şi ei la închisoare vreo nouăsprezece ani.

În cea de a doua campanie englezii câştigară o importantă victorie la Vevneuil într-o luptă remarcabilă mai ales pentru faptul de a fi recurs la vechiul truc de asamblare a cailor pentru transportul echipamentului militar prin legarea capetelor şi cozilor acestora deolaltă, şi îngrămădirea pe spinările lor a ecihpamentului spre a-i transforma într-un fel de fortificaţie vie - de mare utilitate trupelor, dar după câte cred nu prea plăcut şi pentru cai. Trei ani după aceea se făcu foarte puţin, ambele părţi fiind prea sărace pentru a purta război, care e o distracţie extrem de costisitoare, dar acum se ţinu sfat hotărându-se la Paris asedierea oraşului Orleans, punct de mare importanţă pentru cauza Delfinului. O armată engleză de zece mii de oşteni fu expediată în acest scop, sub comanda contelui de Salisbury, un general de renume. Cum din nefericire fu ucis pe la începutul asediului, contele de Suffolk îi luă locul, iar sub comanda acestuia (ajutat de Sir John Falstaff, care aduse patru sute de căruţe încărcate cu heringi sărati şi alte provizii pentru trupe şi respingându-i pe francezii ce încercară să-l intercepteze ieşi victorios dintr-o încăierare crâncenă de-i zise apoi în glumă bătălia heringilor) oraşul Orleans fu atât de bine ţinut în încercuire, încât asediaţii propuseră să i-l cedeze compatriotului lor ducele de Burgundia. Generalul englez le replică însă că oştenii săi îl câştigaseră deja prin abnegaţie şi curaj, aşa că al lor se cuvenea să şi rămână. Totala lipsă de şanse a oraşului părea a fi împărtăşită de Delfin, ce era atât de înspăimântat încât îl cam băteau gîndurile să se refugieze în Scoţia sau în Spania - când se ivi o ţărăncuţă, ce schimbă situaţia complet.

Povestea acestei fete am să v-o spun de acum.

PARTEA A DOUA

POVESTEA IOANEI D'ARC

Într-un sat îndepărtat printre nişte dealuri pustii din provincia Lorena trăia un ţăran pe nume Jacques d'Arc. Avea o fiică Ioana d'Arc, ce nu împlinise încă douăzeci de ani. Fusese o fată singuratică încă din copilărie, căci deseori păzise oile şi vitele zile întregi prin locuri neumblate în care nu avea cu cine schimba o vorbă şi ades îngenunchiase ore în şir în capela mică, mohorâtă şi goală din sat ridicându-şi ochii spre altar şi privind la candela pâlpâitoare dinaintea lui până îşi închipuia că vede figuri în semi-întunericul de acolo şi chiar că le auzea vorbindu-i. Cum oamenii simpli din acea parte a Franţei erau foarte ignoranţi şi superstiţioşi, aveau de istorisit multe năstruşnicii despre ce visaseră sau văzuseră pe dealurile pustii învăluite în pâclă când cerul se acoperea de nori. Aşa că dădură cu uşurinţă crezare straniilor viziuni ale Ioanei şoptindu-şi unii altora că îi vorbeau îngeri şi duhuri.

În cele din urmă Ioana îi spuse tatălui ei, că într-o zi i se arătase deodată o puternică lumină ca din alte lumi şi auzise apoi o voce gravă ce zicea că e a Sfântului Mihai spunându-i că era menită să-l ajute pe Delfin. Curând după aceasta (zise ea) Sfânta Caterina şi Sfânta Margareta i se înfăţişară cu coroane lucitoare în creştet îndemnând-o să fie virtuoasă şi neclintită în hotărâri. Aceste viziuni reveniseră uneori dar vocile le auzea din ce în ce mai des spunând mereu:

"- Ioana, cerul te-a ales să mergi să-l ajuţi pe Delfin."

Le auzea aproape întotdeauna în răsunetul clopotelor de la capelă.

Nu mai încape îndoială acum că Ioana era încredinţată că văzuse şi auzise aceste lucruri. Se ştie foarte bine că asemenea iluzii sunt efectul unei boli destul de răspândite. Se prea poate să fi fost chipuri de ale Sfântului Mihai, Sfintei Caterina şi Sfintei Margareta în capela cea mică (unde e foarte posibil să fi avut coroane strălucitoare pe cap) şi ca acestea să-i fi dat Ioanei mai întâi ideea celor trei personaje. Fusese

multă vreme o taciturnă fantezistă şi, deşi fată bună, cred că era nițel orgolioasă şi dornică de faimă.

Tatăl ei, nițel mai înțelept decât vecinii, zise:

"- Îți spun, Ioano, că e doar închipuirea ta. Mai bine ți-ai lua un soț bun care să te îngrijească, fato, şi ai munci ca să-ți bagi mințile în cap!"

Dar Ioana îi replică, spunând că jurase să nu-şi ia nicicând bărbat şi că trebuia să meargă să-l ajute pe Delfin, după cum o îndrumase cerul.

Din păcate pentru tatăl ei, a cărui putere de convingere nu prea era grozavă, precum şi pentru biata fată, a cărei tulburare atinsese acest punct se întâmplă ca un grup de duşmani de ai Delfinului să-şi facă de lucru în vreme ce treceau prin sat dând foc capelei şi gonindu-i pe locuitori. Punând la inimă cruzimile săvârşite de aceştia Ioana se îndârji şi mai tare în convingerile ei. Zise că vocile şi figurile o urmăreau acum tot timpul spunându-i că era fata care potrivit unei vechi profeții urma să salveze Franța, că trebuia să meargă să-l ajute pe Delfin şi să rămână până la încoronarea acestuia la Rheims, şi că avea de făcut cale lungă până la un oarecare lord, pe nume Baubricourt, care putea şi avea să o prezinte acestuia.

Cum tatăl ei continua să-i zică:

"- Îți spun, Ioana, că e închipuirea ta," porni în căutarea acestui lord însoțită de un unchi, un biet rotar ce făcea căruțe în sat, şi care credea în viziunile ei. Străbătură cale lungă umblând pe coclauri prin hârtoape pline de oştenii ducelui de Burgundia şi de tot felul de bandiți şi tâlhari, până când ajunseră la lordul cu pricina.

Când servitorii îi spuseră că venise o biată țărancă pe nume Ioana d'Arc însoțită de nimeni altul decât de un moş rotar ce meşterea căruțe în satul lui, care voia să-l vadă fiindcă i se poruncise să-l ajute pe Delfin şi să salveze Franța, Baudricourt izbucni în hohote de râs şi le dădu poruncă să-i facă fetei vânt. Dar curând atâta auzi despre zăbava ei în oraş, rugăciunile în biserici, viziunile ei şi inofensivitatea acesteia încât trimise după ea, ca să o descoase. Cum după o zdravănă aghesmuială nu se abătu defel din ce spusese înainte, Boudricourt începu să o creadă, zicându-şi că s-ar putea să fie ceva de capul ei. În orice caz crezu că merita să o trimită în oraşul Chinon unde se afla Delfinul. Aşa că îi cumpără un cal, o sabie şi-i dădu doi scutieri, care să o escorteze. Cum vocile îi spuseseră că urma să poarte veşminte de bărbat, Ioana

se îmbrăcă ostăşeşte, îşi încinse sabia la cingătoare, îşi puse pinteni la călcâie şi urcând în şa porni călare cu cei doi scutieri. Cât despre unchiul ei rotarul se ştie că rămase cu gura căscată urmărindu-şi nepoata până ce o pierdu din ochi - cum e posibil să fi fost - iar apoi se întoarse acasă. Căci nicăieri nu-i ca acolo. Ioana cu scutierii ei călăriră fără oprire până la Chinon, unde după niscai şovăire i se îngădui să intre la Delfin. Cunoscându-l de îndată dintre toţi curtenii săi îi spuse că venise din porunca cerului spre a-i înfrânge duşmanii şi a-l duce la încoronare în catedrala de la Rheims. Îi mai spuse (sau cel puţin aşa pretinse ulterior spre a-i ului soldaţii şi mai tare) o serie de taine cunoscute numai lui adăugând că în catedrala Sfânta Caterina de la Fierbois se găsea o veche sabie al cărei tăiş era însemnat cu cinci cruci de demult pe care Sfânta Caterina îi poruncise să o poarte.

Ei bine, nimeni nu ştia nimic despre acea sabie veche, dar când ajunseră s-o caute în catedrală - ceea ce făcură de îndată - o găsiră fără doar şi poate acolo. Delfinul îi consultă apoi pe o serie de preoţi şi episcopi gravi spre a afla dacă după părerea lor puterea fetei se datora unor forţe ale binelui sau ale răului, temă ce se abordă în dezbateri minuţioase în decursul cărora mai mulţi savanţi dormiră somn adânc cu sforăieli. În cele din urmă după ce un aspru gentilom bătrân îi spuse Ioanei: "- În ce limbă vorbesc vocile tale", iar aceasta îi răspunse asprului bătrân: "Într-una ce sună mai plăcut decât a dumneavoastră", căzură cu toţii de acord asupra corectitudinii ei zicând că ar fi avut un har ce pogora din cer. Când auziră acea veste minunată soldaţii Delfinului fură cuprinşi de nespusă îmbărbătare, iar englezii se descurajară, socotind-o vrăjitoare.

Aşadar Ioana urcă din nou în şa ţinând-o iar călare întruna până când ajunse la Orleans, dar era acum într-o situaţie în care nu se mai aflase nici o fată de ţăran. Călărea pe un cal alb de luptă, îmbrăcată în zale lucii, cu vechea sabie din catedrală recent lustruită prinsă la cingătoare, iar în faţă i se purta un steag alb cu chipul Domnului şi cuvintele IESUS MARIA. Călărind în toată această splendoare în fruntea unui mare corp de armată ce aducea provizii de tot felul pentru înfometaţii locuitori ai Orleansului îşi făcu ea apariţia în faţa acelui oraş asediat.

Când oamenii o zăriră de pe ziduri strigară din răsputeri:

"A venit fecioara din profeție să ne mântuiască!" iar aceasta, precum și privelișteа fecioarei luptând în fruntea oștenilor din tabăra lor îi făcu pe francezi atât de îndrăzneți, înfricoșându-i pe englezi într-atâta încât linia forturilor engleze fu curând străpunsă, trupele și proviziile ajunseră în oraș și Orleansul fu salvat.

Ioana, numită de acum FECIOARA DIN ORLEANS, rămase câteva zile după ziduri făcând să se arunce peste acestea scrisori prin care lordului de Suffolk i se ordona să plece cu englezii săi de lângă acel oraș dând astfel ascultare poruncii divine. Cum generalul englez refuză categoric să creadă că Ioana avea habar de vrerea cerului (ceea ce nu schimba cu nimic lucrurile în optica soldaților săi, ce susțineau prosteşte că, dacă nu era unealta acestuia, era vrăjitoare, fiind deci inutil să i te împotriveşti), urcă din nou în șa pe calu-i alb de luptă și ordonă înaintarea sub stindardul ei alb.

Asediatorii controlau podul prin câteva turnuri fortificate în care fură atacați de FECIOARA DIN ORLEANS. Lupta dură paisprezece zile. Sprijini cu propriile-i mâini o scară și urcă pe zidul dintre turnuri, dar fu lovită în gât de o săgeată engleză și căzu în șanț. Fu luată de acolo și i se scoase săgeata, operație în timpul căreia urlă și boci de durere cum ar fi făcut orice altă fată. Dar curând spuse că vocile îi vorbeau alinându-i durerea ca să se poată odihni. După un timp se sculă și fu din nou la luptă în fruntea celolalți. Când englezii care o zăriseră căzând și o crezuseră moartă văzură asta, fură cuprinși de mare spaimă, iar unii dintre ei strigară că-l vedeau pe Sfântul Mihail pe un cal alb (probabil Ioana însăși) luptând pentru francezi. Pierdură podul cu turnuri cu tot, iar a doua zi își incendiară sistemul de fortificații și părăsiră locul.

Dar cum lordul Suffolk personal nu se retrase mai departe de orașul Jargeau ce se găsea la o distanță de numai câteva mile, fecioara din Orleans îl asedie luându-l prizonier. Pe când stindardul alb flutura deja pe zid fu lovită în cap cu o piatră și căzu din nou în șanț, dar cum zăcea pe jos răcni de acolo și mai tare:

"- Înainte, înainte compatrioți și nu vă temeți de nimic, căci Domnul ni i-a dat pe mână!" După aceste noi succese ale fecioarei alte câteva fortărețe și locuri ce-i rezistaseră până atunci Delfinului se predară, restul oștirii engleze fiind înfrânt la Patay de fecioara ce își înălță victoriosul stindard alb pe un câmp pe care o mie două sute de englezi zăceau în tihna morții. Îl zori apoi pe Delfin (ce i se ferea din

cale ori de câte ori era vreo luptă) să purceadă spre Rheims, căci prima parte a misiunii ei se încheiase, şi să desăvârşească restul încoronându-se acolo. Delfinul nu avea nici o grabă să facă asta căci era cale lungă până la Rheims, iar englezii şi ducele de Burgundia erau încă puternici în ţara ale cărei drumuri le aveau de străbătut. O porniră totuşi la drum cu zece mii de oşteni, iar fecioara din Orleans călări din nou ţinând-o tot înainte pe calul ei alb de luptă, în armura-i lucitoare. De câte ori ajungeau la vreun oraş ce li se preda de bunăvoie, oştenii credeau în ea, însă, când se nimereau pe lângă vreunul ce le dădea de furcă cât de cât începeau să murmure că e o impostoare. Aşa fu mai cu seamă în cazul cetăţii Troyes, ce sfârşi însă prin a se preda la sfatul unui oarecare Richard, călugăr de prin partea locului. Fratele Richard nutrise vechile îndoieli asupra fecioarei din Orleans până ce o aghesmuise bine atât pe ea, cât şi poarta pe care îşi făcuse aceasta intrarea în oraş. Nevăzând nici o schimbare la vreuna dintre ele îşi zise ca ceilalţi bătrâni gentilomi gravi că totul era în regulă şi îi deveni un aliat de seamă. Aşa că în cele din urmă călărind întruna fără tihnă, fecioara din Orleans cu Delfinul şi cei zece mii de oşteni când cu credinţă, când fără de credinţă faţă de ea ajunseră la Rheims iar în splendida catedrală de acolo Delfinul deveni Carol al şaptelea fiind încoronat cu mare asistenţă. Apoi fecioara ce stătea cu stindardul ei alb pe lângă rege în acel ceas de glorie îngenunche pe pardoseală la picioarele acestuia şi îi spuse cu lacrimi în ochi că îşi îndeplinise misiunea ce i se încredinţase, singura răsplată pe care o cerea fiind să i se îngăduie acum să se întoarcă la casa ei îndepărtată, la tatăl ei, a cărui neîncredere era de neclintit şi la primul ei umil însoţitor, rotarul, ce le tomnea căruţele în sat. Dar zicând "Nu!", regele o ridică în rang înnobilându-i şi familia pe cât putea s-o facă un monarh şi fixându-i un venit de conte.

Ah! ce fericire ar fi fost pentru fecioara din Orleans să-şi fi luat iar straiele de ţară, pornind chiar în acea zi spre casa şi capela cea mică de pe dealurile ei pustii, unde să nu fi auzit voci mai ciudate decât ale unor copilaşi!

Nu fu să fie aşa, ci continuă să-l ajute pe rege (căci împreună cu fratele Richard era o adevărată comoară pentru el) încercând să aducă mângâiere în viaţa aspră a soldaţilor şi ducând la rândul ei o viaţă religioasă, altruistă şi modestă, fără doar şi poate. De multe ori, însă, îl ruga pe rege să o lase acasă, iar într-un rând îşi şi scoase armura luci-

toare şi o puse în cui într-o biserică intenţionând să n-o mai îmbrace defel. Dar regele o recâştiga mereu cât mai putea să-i fie de folos, aşa că îşi urmă înainte calea spre destin.

Când ducele de Bedford, un om foarte capabil, începu să fie activ aducând în folosul Angliei iar război în Franţa şi făcându-l pe ducele de Burgundia să-şi respecte jurământul reuşi să-l neliniştească şi să-l tulbure nespus pe Carol, acesta o întreba uneori pe fecioara din Orleans ce ziceau vocile de asta? Dar vocile (ca orice voci obişnuite în timpuri confuze) deveniseră contradictorii şi neclare spunând când una, când alta încât fecioara îşi pierdea creditul văzând cu ochii. Carol porni în marş asupra Parisului care i se opunea şi atacă suburbia Saint Honoré. Cum în această luptă căzu din nou în şanţ, fu abandonată de întreaga oştire, aşa că zăcu în mijlocul unui morman de cadavre şi, cum nimeni nu o ajută, ieşi la liman târându-se cum putu. Apoi unii dintre adepţii ei trecură în tabăra adversă de partea unei fecioare, Catherine de la Rochelle, ce se declară aleasă să le spună unde erau îngropate nişte comori deşi n-o făcu nicicând - iar cum Ioanei i se întâmplă să i se rupă atunci sabia cea veche, alţii ziseră că îşi frânsese şi puterea o dată cu ea. În cele din urmă, la asediul de la Compiègne condus de ducele de Burgundia, unde îşi făcu datoria plină de curaj, fu la o retragere josnic lăsată în urmă să facă calea întoarsă de una singură luptând întruna până ce un arcaş o trase jos de pe cal.

O, ce rumoare se stârni şi ce osanale se înălţară la capturarea acestei biete fete de la ţară! Şi cum o mai cerură spre a o judeca pentru vrăjitorie, erezie şi te miri mai ce inchizitorul general al Franţei şi tot felul de mărimi de te apucă greaţa să te şi gândeşti. Fu în fine cumpărată de episcopul de Beauvais pe zece mii de franci şi azvârlită în carceră din nou ca simplă Ioana d'Arc, ce nu mai era fecioara de Orleans.

N-aş mai isprăvi nicicând de-ar fi să vă spun cum o scoaseră pe Ioana ca să o cerceteze, interogheze şi reexamineze hărţuind-o până o făcură să spună de toate şi orice. Şi cum tot felul de savanţi şi doctori îşi vărsară plictisul lor amarnic asupra ei. De şaisprezece ori o scoaseră şi o închiseră la loc, hărţuind-o, întinzându-i curse şi contrazicând-o până i se frânse inima de toată această farsă sinistră. La ultima întâlnire de acest fel fu dusă într-un cimitir de la Rouen sinistru garnisit cu eşafod, rug şi o sarcină de lemne, călău, amvon şi un călugăr gata să ţină o predică îngrozitoare. E de-a dreptul emoţionant să ştii că până şi

în acea situaţie biata fată cinsti pe acel mizerabil parazit de rege care se folosise de ea spre a-şi atinge scopul iar apoi o lăsase în plata domnului şi că în vreme ce răbda în tăcere mulţimea de reproşuri la adresa ei ridică glasul cu curaj spre a-l apăra. Era firesc ca o persoană atât de tânără să vrea să trăiască. Spre a-şi cruţa viaţa iscăli - cu semnul crucii căci nu ştia să scrie - o declaraţie pregătită dinainte cum că toate viziunile ei şi vocile pe care le auzise ar fi venit de la Diavol. Când se dezise de trecut făgăduind să nu mai poarte veşminte bărbăteşti pe viitor fu osândită la închisoare pe viaţă "cu pâinea amărăciunii şi apa mizeriei".

Dar cu pâinea amărăciunii şi apa mizeră viziunile şi vocile se făcură iar simţite în curând. Era absolut firesc să fie aşa, căci boala de acel soi e mult agravată prin post, singurătate şi nelinişte a minţii. Nu numai că o făcură pe Ioana să declare că s-ar fi socotit din nou cu har, dar fu găsită în nişte straie bărbăteşti lăsate anume în temniţă spre a o prinde în cursă şi pe care le îmbrăcase în singurătatea ei poate în amintirea gloriei din trecut, poate fiindcă o sfătuiseră vocile în închipuiri. Pentru această recădere în vrăjitorie, erezie şi te miri mai ce fu osândită la ardere pe rug. Şi în piaţa publică din Rouen, în veşmântul hidos inventat de călugări pentru asemenea spectacole cu preoţi şi episcopi, aşezaţi într-o tribună cu vedere spre ea, deşi unii avură bunătatea creştinească să plece neputând îndura infama scenă, această fată ce urla - a cărei ultimă imagine prin foc şi fum fu aceea a unei fiinţe ce ţinea în mână crucea invocându-l pe Hristos - fu făcută scrum. Îi aruncară cenuşa în râul Sena, dar îi va dovedi de criminali în ziua Judecăţii de apoi.

Din momentul prinderii ei nici regele francez şi nici un alt om din întreaga lui curte nu mişcară un deget spre a o salva. N-au nici o scuză în faptul că e posibil să nu fi crezut nicicând în ea sau că ar fi putut să câştige prin iscusinţă şi curaj victoriile repurtate de ea. Cu cât se prefăcuseră mai mult a-i da crezare cu atât o încurajaseră să se încreadă în sine, iar ea rămăsese mereu cu credinţă plină de curaj şi de nobilă dăruire faţă de ei. Dar nu e deloc de mirare ca cei fătarnici în toate, faţă de sine, unii faţă de alţii, faţă de ţară, de cer şi de pământ să fi fost monştri de ingratitudine şi viclenie faţă de o ţărancă neajutorată.

În pitorescul oraş Rouen, unde turnurile vechii catedrale sunt năpădite până sus de buruieni şi iarbă, iar venerabilele străzi normande se mai încing şi acum de arşiţa soarelui torid, deşi focurile monahale ce licăreau cândva sinistru nu se mai aprind demult pe acolo, există o statuie a Ioanei d'Arc în scena agoniei dinaintea sfârşitului în piaţa ce îi poartă numele acum. Ştiu nişte statui din timpuri moderne - chiar în metropola lumii de nu mă înşel - ce comemorează constanţa şi sinceritatea infinit mai mică a unor impostori cu mult mai mari, cinstiţi de o lume întreagă.

PARTEA A TREIA

Faptele rele îi fac rareori pe oameni să prospere fericiţi, iar cauza engleză nu avu nimic de câştigat din cruda moarte a Ioanei d'Arc. Războiul continuă anevoios prea multă vreme. Ducele de Bedford muri, alianţa cu ducele de Burgundia se desfăcu, iar lordul Talbot deveni un mare general al taberei engleze din Franţa. Două dintre consecinţele războaielor sunt negreşit foametea - căci poporul nu poate cultiva paşnic pământul - şi molimele ce se datorează lipsurilor, mizeriei şi suferinţei. Amândouă aceste orori se abătură asupra ambelor ţări şi durară doi ani nespus de trişti. Apoi războiul se duse mai departe ajungând încetul cu încetul să fie atât de prost condus de guvernul englez încât în decurs de douăzeci de ani de la execuţia fecioarei din Orleans dintre toate marile cuceriri franceze doar oraşul Calais mai rămase în mâinile englezilor.

Multe lucruri stranii se petrecură acasă pe parcursul acestor victorii şi înfrângeri ce se succedară în timp. Pe măsură ce creşcu, tânărul rege se dovedi foarte diferit de marele său părinte devenind un mizerabil şi un om de nimic. Total inofensiv - având o mare aversiune faţă de vărsarea de sânge, ceea ce n-ar fi fost un neajuns, era altminteri slab de înger, prost şi neajutorat şi un partener inexistent pentru marii jucători de la curte ce-l dădeau de colo, colo ca pe o minge de battledore[1].

[1] Un fel de tenis simplu (jucat de doi adversari)

Dintre aceşti jucători cei mai puternici fură la început cardinalul Beaufort, o rudă de a regelui şi ducele de Gloucester. Acest duce avea o soţie ce fu acuzată fără noimă de practicarea magiei în scopul eliminării regelui, şi a încoronării soţului ei, ce i-ar fi urmat de drept acestuia la tron. O acuzară că ajutată fiind de o bătrână ridicolă pe nume Margery (căreia îi ziseră vrăjitoare) ar fi făcut din ceară o figurină cu chipul regelui, pe care ar fi pus-o la foc mocnit ca să se topească încet. Se presupunea că moartea persoanei întruchipată de păpuşă era iminentă în asemenea cazuri. Nu ştiu dacă ducesa la fel de ignorantă ca şi restul o fi făcut de fapt o asemenea păpuşă mânată de atari intenţii, dar ştiu la fel de bine ca şi dumneavoastră că putea să facă şi o mie de păpuşi topindu-le pe toate de n-ar fi dus-o mai mult mintea fără să-i pricinuiască regelui sau altcuiva vreun rău. Totuşi fu judecată pentru asta la fel ca Margery şi unul dintre capelanii ducelui pe care îl învinuiră că le-ar fi ajutat. Atât acesta cât şi Margery fură executaţi, iar ducesa, după ce fu pusă să dea ocol oraşului de trei ori cu o lumânare aprinsă în mână, în semn de căinţă fu condamnată la temniţă pe viaţă. Ducele însuşi tăcu mâlc la toate astea făcând aşa puţină tevatură de parcă i-ar fi convenit să scape de ducesă.

Dar nu era menit să stea lipsit de griji prea multă vreme. Cum mingea regală avea douăzeci şi trei de ani jucătorii de battledore erau foarte nerăbdători să scape de ea. Ducele de Gloucester optă pentru căsătoria cu o fiică de a contelui de Armagnac, dar cardinalul şi contele de Suffolck erau trup şi suflet pentru MARGARET, fiica regelui Siciliei, după ştiinţa lor femeie hotărâtă şi ambiţioasă ce l-ar fi dus de nas pe rege cum i-ar fi plăcut. Spre a se împrieteni cu această doamnă contele de Suffolk, ce începu aranjamentele de dată pentru căsătorie, consimţi să o accepte fără avere, ba chiar să renunţe la două dintre cele mai valoroase posesiuni pe care Anglia le deţinea în Franţa la acea vreme. Astfel căsătoria fu aranjată în condiţii foarte avantajoase pentru femeia pe care domnul Suffolk o aduse în Anglia, spre a se însura la Westminster. Motivul pentru care la nici doi ani această regină şi partida ei îl acuzară pe ducele de Gloucester de înaltă trădare e imposibil de aflat, căci chestiunea e confuză, dar pretinzând că viaţa regelui era în primejdie îl trimiseră pe duce la închisoare. La două săptămâni după aceea îl găsiră mort în pat (ziseră ei). Fu expus spre a fi văzut de popor, iar lordul Suffolck moşteni cea mai mare parte a averii sale.

Ştiţi de acum ce stranie era moartea de care piereau subit prizonierii politici.

În caz că o fi avut vreun amestec, cardinalul Beaufort nu trase nici un folos din asta, căci muri la mai puţin de şase săptămâni găsind - la cei optzeci de ani ai săi - de necrezut şi straniu că nu apucase să se vadă papă.

Până la acea vreme Anglia îşi pierduse toate marile ei cuceriri de pe teritoriul francez. Poporul îl acuza de această pierdere mai ales pe contele de Suffolk ajuns între timp duce, care acceptase încheierea căsătoriei regale în condiţii dezavantajoase şi care, după câte credeau ei, fusese chiar şi cumpărat de Franţa. Aşa că îl socotiră trădător aducându-i numeroase capete de acuzare, dar mai cu seamă învinuindu-l că l-ar fi ajutat pe regele francez şi că şi-ar fi desemnat propriul fiu ca viitor rege al Angliei. Cum Camera Comunelor şi poporul se ridicară cu înverşunare împotriva lui, regele fu făcut (de prietenii săi) să se interpună spre a-l salva prin surghiunire pe cinci ani şi propagare a Parlamentului. Ducele scăpase cu destulă greutate de o gloată de două mii de londonezi ce îl pândiseră pe Câmpia Sf. Giles, dar ajuns la moşiile sale din Suffolk o porni de la Ipswich pe mare. Traversând canalul trimise o ştafetă la Calais să afle de putea să debarce acolo, dar îi ţinură vasul şi oamenii până când o corabie engleză cu o sută cincizeci de oameni, numită Nicholas de la Turn, trecu pe lângă micul său vas şi i se ordonă să urce la bord.

"- Bun venit , hiclene, cum zic oamenii", fu salutul aspru şi nu foarte respectuos al căpitanului. Fu ţinut prizonier la bord timp de patruzeci şi opt de ore iar apoi se ivi o mică barcă ce înaintă spre corabie mânată cu vâsle. Când această barcă ajunse mai aproape se văzu că aducea un butuc, o sabie ruginită şi un călău cu mască neagră pe faţă. Ducele fu coborât în ea iar acolo i se tăie capul cu şase lovituri ale sabiei ruginite. Apoi micul vas fu mânat cu vâslele spre Dover, unde trupul rămase aruncat pe plajă până ce îl ceru ducesa. Care a fost autoritatea înaltă ce a comis această crimă nu s-a aflat nicicând. Nimeni nu a suferit în veci vreo pedeapsă pentru ea.

Se ridică acum în Kent un irlandez ce îşi zicea Mortimer dar al cărui nume adevărat era JACK CADE. Imitându-l pe Wat Tyler deşi se deosebea net de acesta fiindu-i mult inferior, Jack le vorbi oamenilor despre nedreptăţile pe care le aveau de îndurat din cauza guvernării

Angliei de către atâția jucători de battledore şi de netrebnica lor minge aruncată de ici-colo, iar aceştia se răsculară în număr de douăzeci de mii. Locul lor de întâlnire fu Blackheath, unde conduşi de Jack alcătuiră două jalbe tipărindu-le sub titlul "Plângerea comunelor din Kent" şi respectiv "Cererile căpitanului Marii Adunări din Kent". Apoi se retraseră la Seven Oaks. Aici fură ajunşi din urmă de oştenii regelui pe care îi bătură, omorându-le şi generalul. Apoi îmbrăcând armura generalului mort Jack îşi duse oamenii la Londra.

Porni către centrul oraşului dinspre Southwark trecând peste un pod şi îşi făcu o intrare triumfală dându-le oamenilor săi ordin strict să nu jefuiască. După ce îşi etală forțele în fața cetățenilor ce priveau tăcuți se retrase în bună regulă la Southwark, unde petrecu noaptea. Reveni în ziua următoare după ce între timp pusese mâna pe lordul Say, un nobil lipsit de popularitate. Zice Jack către primar şi juzi:

"- Vreți să fiți atât de buni să vă adunați în tribunal la Guildhall să mi-l judecați pe nobilul ăsta?" Adunându-se degrabă curtea îl găsi vinovat, iar Jack şi oamenii săi îi retezară capul la Cornhill. Mai retezară şi capul ginerelui său, iar apoi se înapoiară în bună regulă din nou la Southwark.

Dar deşi cetățenii îndurară decapitarea unui lord nepopular nu putură tolera să li se facă pradă în case. Se întâmplă ca după cină - la care băuse probabil prea mult - Jack să înceapă a jefui în casa unde trăsese în gazdă, iar oamenii săi desigur îl imitară. Drept care, londonezii ținură sfat cu lordul Scales ce avea o mie de soldați în Turn, apărară podul Londrei ținându-i pe Jack şi oamenii săi departe de centru. După câştigarea acestui avantaj diverşi oameni de seamă hotărâră să-i dezbine pe oştenii lui Jack în vechea manieră făcându-le în numele statului o serie de promisiuni pe care nu intenționau defel să le respecte. Aceasta îi dezbină cu adevărat, unii dintre oameni zicând că ar trebui să accepte condițiile ce li se ofereau iar alții că n-ar trebui întrucât era doar o capcană, unii pornind de îndată spre casă, alții rămânând pe loc, îndoindu-se cu toții şi certându-se între ei.

Jack care nu se putea hotărî de era bine să lupte sau să găsească o scuză şi care de fapt le făcu pe amândouă, văzu în cele din urmă că nu se putea aştepta la nimic bun din partea oamenilor săi şi că era foarte probabil ca unii dintre aceştia să-l vândă punând mâna pe premiul de o mie de mărci ce se pusese pe capul lui. Aşa că după ce călă-

toriseră certându-se pe tot drumul de la Southwork la Blackheath iar de acolo la Rochester încălecă pe un cal bun şi porni în galop spre Sussex dar fu ajuns din urmă de un oarecare Alexander Iden ce galopase pe un cal mai iute ca al său şi care după o luptă cruntă îl ucise. Capul lui Jack înfipt în par fu expus pe podul Londrei cu faţa privind spre Blackheath, unde ridicase steagul, iar Alexander Iden primi cele o mie de mărci.

Unii presupun că ducele de York, care sub influenţa reginei fusese îndepărtat dintr-o funcţie înaltă şi trimis în străinătate să guverneze Irlanda se ascundea în spatele acestei mişcări a lui Jack şi a oamenilor săi cu care urmărea să tulbure guvernul. Acesta pretinse (deşi încă nu public) că ar fi fost mai îndreptăţit la tron decât Henric de Lancaster ca unul ce făcea parte din familia contelui de March, pe care Henric al patrulea îl dăduse deoparte. În privinţa dreptului său de pe partea feminească ce nu se conforma liniei genealogice îndeobşte urmată e suficient să spunem că Henric al patrulea fusese liber ales prin voinţa poporului şi a parlamentului şi că familia sa domnise fără să fie contestată, vreme de şaizeci de ani. Numele lui Henric al cincelea era atât de celebru şi rămăsese atât de îndrăgit în memoria poporului englez, încât pretenţia ducelui de York ar fi rămas probabil de neconceput (fiind lipsită de orice şansă) de nu s-ar fi ţinut cont de nefericita circumstanţă a căderii actualului rege într-o stare vecină cu imbecilitatea şi de foarte proasta guvernare a ţării. Aceste două circumstanţe îi dădură ducelui de York un ascendent pe care altfel nu l-ar fi putut avea.

Fie că ducele ştia ceva despre Jack Cade, fie că nu, veni din Irlanda de îndată ce capul acestuia fu expus pe podul Londrei, căci i se adusese în taină la cunoştinţă intenţia reginei de a i-l ridica împotrivă pe ducele de Somerset, adversarul său. Se duse la Westminster în fruntea a patru mii de oameni şi căzând în genunchi în faţa regelui îi înfăţişă situaţia proastă în care se găsea ţara cerându-i să convoace parlamentul spre a chibzui asupra ei. Regele îi făgădui asta. Când parlamentul se adună, ducele de York şi ducele de Somerset se acuzară reciproc, iar atât în parlament cât şi în afara acestuia reprezentanţii celor două partide fură extrem de duri vărsându-şi veninul unii pe alţii. În cele din urmă ducele de York veni în fruntea unei mari cete de ţărani de pe moşiile sale cerând cu arma în mână reformarea guvernului. Neavând acces în Londra îşi aşeză tabăra la Dartford, iar oştirea regală

se strânse la Blackheath. După cum ar fi câştigat o tabără sau alta urma să fie arestaţi fie ducele de York, fie cel de Somerset. Situaţia fu soluţionată pentru moment de către ducele de York, care îşi reînnoi jurământul de credinţă şi merse în pace la unul din castelele sale.

La jumătate de an după aceea regina dădu naştere unui fiu foarte prost primit de poporul ce nu credea că ar fi fost al regelui. Faptul că nu profită de nemulţumirea generală existentă la acea vreme, ci acţionă cu adevărat pentru binele obştesc îl arată pe ducele de York a fi fost un om ponderat, nedornic să implice Anglia în noi necazuri. Îl făcură membru al cabinetului, iar cum regele era acum într-un asemenea hal încât nu putea fi arătat oamenilor într-o stare cât de cât decentă, ducele fu făcut lord protector al regatului până la însănătoşirea suveranului sau până când prinţul avea să ajungă la majorat. Totodată ducele de Somerset fu pus sub pază în Turn. Aşa că acum era jos, pe când ducele de York ajunsese sus. Până la sfârşitul anului însă regelui îi reveni memoria şi un dram de înţelepciune la care regina îşi folosi puterea - pe care o redobândi o dată cu el - ca să-l împingă pe protector în disgraţie si să-şi elibereze favoritul. Aşa că acum ducele de York era jos iar cel de Somerset sus.

Aceste suişuri şi coborâşuri împărţiră cu timpul întreaga naţiune în două partide: de York şi de Lancaster ducând la acele îngrozitoare conflicte civile cunoscute multă vreme sub numele de războiul celor două roze, căci trandafirul roşu era semnul casei de Lancaster, iar trandafirul alb cel al casei de York. Ducele de York, împreună cu alţi câţiva puternici nobili din partida trandafirului alb în fruntea unei mici oştiri îl întâlniră pe rege cu mica sa armată la abaţia din Sf. Albans[2] şi îi cerură să li-l predea pe ducele de Somerset. Cum bietul rege fu făcut să dea răspuns că mai degrabă va pieri, îl atacară imediat. Ducele de Somerset fu ucis, iar regele însuşi rănit la gât se refugie în casa unui tăbăcar, de unde ducele de York ce îl vizită îl conduse cu mare umilinţă la abaţie mărturisindu-i că regreta nespus cele întâmplate.

---

[2]Albans - oraş cu catedrală din comitatul Hertford, scenă a două bătălii decisive din războiul celor două roze: prima din 1455 în care Henric VI-lea a fost înfrânt şi luat prizonier de ducele de York şi a doua, din 1461, în care regina Margareta i-a înfrânt pe Yorkişti, eliberându-l pe Henric al VI-lea.

Cum îl avea acum pe rege în mână convocă Parlamentul făcând să fie iar numit protector, însă numai pentru câteva luni căci de îndată ce regele se făcu nițel mai bine regina și partida ei îl luară în primire dizgrațiindu-l pe duce din nou. Așa că acesta ajunse jos încă o dată.

Văzând primejdia acestor schimbări constante unii dintre potentații vremii încercară chiar atunci să prevină izbucnirea războiului celor două roze. Făcură să se țină mare sfat la Londra între cele două partide. Cei din tabăra trandafirului alb se adunară la Blackfriars[3], cei cu trandafirul roșu la Whitefriars[4], iar niște buni preoți mediară între ele aducând seara la cunoștința regelui și a juzilor dezbaterile din timpul zilei. Ajunseră la înțelegerea pașnică de a înceta cu certurile și avu loc o mare procesiune regală spre catedrala Sf. Paul, în care regina merse braț la braț cu vechiul ei adversar, ducele de York, ca să arate lumii cât de liniștiți erau cu toții. Această stare de pace dură o jumătate de an, până când o dispută dintre contele de Warwick (unul dintre puternicii prieteni ai ducelui) și câțiva dintre slujitorii regelui de la curte duse la un atac asupra acelui conte - un partizan al partidei trandafirului alb - și la o bruscă răbufnire a vechilor animozități. Așa că suișurile și coborâșurile erau acum mai dese ca oricând.

Curând se înțesară și mai tare. După diferite lupte ducele de York se refugie în Irlanda, iar fiul său, contele de March, la Calais împreună cu prietenii lor, conții de Salisbury și de Warwick, iar parlamentul întrunindu-se îi declară hicleni. Neafectat defel de asta contele de Warwick reveni curând, debarcă în Kent, unde i se alăturară arhiepiscopul de Canterbury cu alți nobili și gentilomi puternici, luptă cu forțele regelui la Northampton și le înfrânse categoric, luându-l prizonier pe însuși suveranul ce fu găsit în cortul său. Warwick s-ar fi bucurat, cred, să-i fi picat în mână și regina cu prințul, dar aceștia trecură în Țara Galilor, iar de acolo în Scoția. Regele fu dus de forțele glorioase direct la Londra și făcut să convoace din nou Parlamentul ce declară de îndată că ducele de York și ceilalți nobili, departe de a fi

---

[3] Mănăstire dominicană situată în centrul Londrei, în zona dintre strada Fleet și Tamisa.

[4] Mănăstire londoneză de călugări situată la sud de strada Fleet și la est de Temple Gardens.

hicleni, erau cetăţeni ireproşabili. Apoi, înapoindu-se din Irlanda în fruntea a cinci sute de călăreţi, ducele merse de la Londra la Westminster şi intră în Camera lorzilor. Acolo atinse cu mâna ţesătura în fir de aur ce acoperea tronul gol, de parcă gândul l-ar fi îndemnat pe jumătate să se aşeze în el - dar n-o făcu. La întrebarea episcopului de Canterbury de nu voia să-l viziteze pe rege în palatul său din apropiere răspunse: "- Nu ştiu pe nimeni în ţara asta, domnul meu, căruia să nu i se cuvină să mă viziteze *pe mine*". Nici unul dintre lorzii de faţă nu scoase o vorbă, aşa că ducele ieşi după cum şi intrase, se instală comod în palatul regelui, iar la şase zile după aceea înaintă Camerei lorzilor o declaraţie oficială de revendicare a tronului. Lorzii se duseră la rege cu acest subiect foarte important şi după multe discuţii în care juzii şi alţi înalţi demnitari se temură să se declare de o parte sau de alta se ajunse la un compromis căzându-se de acord ca actualul rege să-şi păstreze tronul pe tot restul vieţii urmând ca apoi acesta să-i revină ducelui de York şi urmaşilor săi.

Dar voluntara regină hotărâtă să revendice dreptul fiului ei nici nu voi să audă de aşa ceva. Veni din Scoţia până în nordul Angliei, unde mai mulţi nobili puternici îi apărară cauza cu arma în mână. Ducele de York porni la rândul său cu vreo cinci mii de oşteni să o întâmpine în luptă puţin înaintea zilei de Crăciun a anului 1460. Fu găzduit la castelul Sandal de lângă Wakefield, iar cei din tabăra trandafirilor roşii îi provocară sfidător să iasă pe imaşul de la Wakefield ca să se măsoare negreşit cu ei în luptă dreaptă. Generalii săi spuseră că ar fi fost mai bine să aştepte până când viteazul său fiu, contele de March, îi va veni în ajutor cu oastea lui, dar era hotărât să accepte provocarea. O făcu într-un ceas rău. Fiind tare presat din toate părţile pierdu două mii de oameni ce-i rămaseră morţi pe imaşul de la Wakefield şi căzu el însuşi prizonier. Îl aşezară gol-goluţ pe un muşuroi de furnici, îi răsuciră iarbă prin păr şi se prefăcură că îi aduc omagii în genunchi zicând:

"- O, rege fără de regat şi prinţe lipsit de popor! Sperăm ca majestatea sa cea graţioasă să fie foarte bine şi ferice!"

Făcură mai mult rău decât atât: îi retezară capul şi înfipt în par i-l întinseră reginei căreia îi râse faţa de plăcere când îl văzu (vă amintiţi de plimbarea lor nespus de confortabilă şi ceremonioasă spre catedrala Sf. Paul) şi puse să-i fie înfipt pe zidurile York-ului cu

coroană de hârtie în creştet. Contele de Salisbury îşi pierdu şi el capul iar cel de-al doilea fiu al ducelui de York, un bărbat chipeş, fu pe când trecea în fugă podul de la Bakefield în compania profesorului său înjunghiat în inimă de un nobil criminal - pe nume lordul Clifford - al cărui tată fusese ucis de partizanii trandafirului alb în lupta de la Sf. Albans. Se făcu groaznică vărsare de sânge în această bătălie în care nimeni nu cedă o iotă, iar dorul de răzbunare al reginei era nestăvilit. Când oamenii luptă nefiresc împotriva propriilor lor compatrioţi se observă mereu că sunt cuprinşi de o cruzime şi mânie mult mai mare decât faţă de orice alţi duşmani.

Lordul Clifford îl înjunghiase pe cel de al doilea fiu al ducelui de York - nu însă şi pe primul. Cel mai vârstnic fiu al acestuia, Eduard, conte de March era la Gloucester, de unde jurând să răzbune moartea tatălui şi fratelui său precum şi pe cea a credincioşilor prieteni ai acestora porni în marş-împotriva reginei. Trebui mai întâi să se întoarcă din drum spre a lupta cu un mare corp de oaste galeză şi irlandeză ce-i stânjenea înaintarea. Îl înfrânse într-o mare luptă de la Mortimer's Cross, lângă Hereford, unde decapită o seamă de partizani ai trandafirului roşu prinşi în timpul luptei ca represalii pentru decapitarea prizonierilor din tabăra trandafirului alb de la Wakefield. Următorul tur al decapitărilor îi aparţine reginei. Deplasându-se înspre Londra şi dând din întâmplare între Sf. Albans şi Barnet peste contele de Warwick şi ducele de Norfolk, ambii din partida trandafirului alb aflaţi cu oaste acolo spre a i se împotrivi şi avându-l pe rege cu ei, îi înfrânse cu mari pierderi şi le reteză capetele celor doi prizonieri de vază ce se aflau în cortul regelui împreună cu acesta şi cărora suveranul le făgăduise protecţia sa. Triumful ei fu însă de foarte scurtă durată. Nu avea deloc bani, iar oştenii îi trăiau din jaf. Din această cauză erau urâţi şi temuţi de oameni, mai cu seamă de londonezii înstăriţi. De îndată ce londonezii auziră că Eduard, contele de March, în alianţă cu contele de Warwick înaintau spre oraş refuzară să-i furnizeze provizii reginei şi făcură mare chef.

Suverana şi oştenii ei se retraseră în mare grabă, iar Eduard şi Warwick înaintară fiind primiţi cu aclamaţii puternice de peste tot. Curajul, frumuseţea şi virtuţile tânărului Eduard erau peste putinţa de laudă a întregului popor.

Intră călare în Londra unde i se făcu o primire entuziastă, ca unui adevărat învingător. La câteva zile după aceea lordul Falcon-bridge şi episcopul de Exeter îi adunară pe cetăţeni pe câmpul Sf. Ioan de la Clerkenwell şi îi întrebară dacă îl voiau pe Henric Lancaster de rege. La aceasta răspunseră cu toţii răcnind: "Nu, nu, nu!" şi "Eduard rege, Eduard rege!" Apoi acei nobili îi întrebară dacă l-ar iubi şi l-ar servi pe regele Eduard. La aceasta ei strigară cu toţii:" Da, da!", zvârlindu-şi căciulile în sus, bătând din palme şi făcând nespusă zarvă.

Prin urmare se declară că pentru unirea sa cu regina şi refuzul de a-i proteja pe cei doi prizonieri de vază lui Henric de Lancaster i se lua coroana, Eduard de York fiind proclamat rege în locul lui. Ţinu un splendid discurs aplaudat de auditoriu la Westminster şi se aşeză ca suveran al Angliei în acel tron pe tapiseria în fir de aur atinsă de tatăl său - demn de o soartă mai bună decât cea a securii însângerate ce curmase în Anglia firul a nenumărate vieţi de atâta amar de ani.

CAPITOLUL XXIII

ANGLIA SUB EDUARD AL PATRULEA

Regele Eduard al patrulea nu împlinise încă vârsta de douăzeci şi unu de ani când ocupă acel loc lipsit de tihnă ce se cheamă tronul Engliterei. Cei din partida Lancaster, trandafirii roşii, se adunau pe atunci în număr mare lângă York şi era nevoie să fie opriţi prin luptă imediată. Cum însă solidul conte de Warwick îi deschidea calea tânărului rege, ce venea el însuşi la mică distanţă pe urmele lui, cu englezii strânşi ciopor în jurul stindardului regal, trandafirul roşu şi cel alb se întâlniră într-o aspră zi de martie când fulguia din greu la Towton, iar acolo lupta se încinse cu atâta furie între ei, încât pierderile se ridicară la un total de patruzeci de mii de oşteni - englezi cu toţii, luptând unii împotriva altora acasă la ei pe pământul Engliterei. Tânărul rege câştigă lupta, luă capetele tatălui şi ale fratelui său jos de pe zidurile York-ului şi puse în locul lor pe cele ale unora dintre marile personalităţi ale nobilimii, ce lupta împotriva lui. Apoi se duse la Londra şi fu încoronat cu mare fast.

Avu loc o nouă reuniune a Parlamentului. Nu mai puţin de o sută cincizeci dintre principalii nobili şi gentilomi din tabăra Lancaster fură declaraţi hicleni, iar regele - căruia îi cam lipsea omenia, deşi altminteri era chipeş şi avea o comportare aleasă - se hotărî să facă tot ce-i stătea în putere spre a smulge trandafirul roşu din pământ, cu rădăcini cu tot.

Regina Margareta lupta însă neobosită de partea tânărului ei fiu. Obţinând ajutor din Scoţia şi din Normandia ocupă mai multe castele engleze de seamă. Dar Warwick le reocupă curând. Regina îşi pierdu într-o furtună toată averea ce se afla încărcată la bordul unui vas, şi atât ea cât şi fiul ei avură mult de suferit. Odată, pe timp de iarnă, cum călăreau printr-o pădure fură atacaţi şi jefuiţi de o ceată de tâlhari, iar când, văzându-se scăpaţi de aceştia, mergeau de capul lor printr-un

desiş întunecat, le ieşi în cale încă unul. Aşa că regina, luându-şi inima în dinţi îl luă pe micul prinţ de mână şi ducându-se drept la tâlhar îi zise:

"- Prietene, ăsta-i tânărul fiu al regelui vostru legal. Ţi-l dau în grijă".

Tâlharul fu surprins, dar îl ridică pe copil în braţe înapoindu-i cinstit atât pe el cât şi pe mama lui prietenilor acestora. În cele din urmă cum oştenii reginei fură înfrânţi şi împrăştiaţi, plecă din nou din ţară şi rămase liniştită deocamdată.

În tot acest timp regele detronat fu găzduit de un cavaler galez, ce-l ţinu ascuns în castelul său. Dar în anul următor, redobândindu-şi curajul, partida de Lancaster adună oaste mare şi îl chemă din ascunziş rugându-l să le fie cap. Li se alăturară nişte nobili puternici ce juraseră credinţă faţă de noul rege, dar care erau ca de obicei gata să-şi încalce cuvântul dacă îşi închipuiau că ar fi avut vreun câştig de procedau ca atare. Unul dintre cele mai rele lucruri din istoria războiului celor două roze este uşurinţa cu care aceşti nobili ce ar fi trebuit să fie un exemplu de cinste pentru popor părăseau ambele părţi ofensându-se din orice fleac şi trecând la adversar, când nu-şi mai puteau satisface lăcomia fără seamă. Ei bine, fratele lui Warwick îi bătu curând pe cei din partida Lancaster şi punând mâna pe nobilii hicleni îi decapită fără zăbavă. Regele detronat scăpă ca prin urechile acului, căci fură ridicaţi trei servitori de ai săi dintre care unul purta o bonetă ce nu era de nasul lui împodobită cu perle şi brodată cu două coroane în fir de aur. Capul căruia îi aparţinea acea bonetă ajunse cu bine în Lancashire, unde tăcu mâlc (cei care-i împărtăşeau taina fiindu-i foarte devotaţi) aproape un an de zile. În cele din urmă un călugăr bătrân dădu nişte informaţii ce duseră la arestarea lui Henric în timp ce se afla la masă într-un loc numit Wadington Hall. Trimis la Londra, de îndată fu întâmpinat pe drum de contele de Warwick din ordinele căruia îl puseră călare pe un cal şi legându-i picioarele sub el îl duseră la stâlpul infamiei punându-l să-l înconjoare de trei ori. Apoi îl duseră la Turn unde fu tratat destul de bine.

Cum trandafirul alb era atât de glorios regele se lăsă cu totul pradă plăcerii ducând o viaţa jovială, de parcă ar fi stat pe roze. Dar rozele din stratul pe care stătea aveau şi spini, cum avea să afle cât de iute. Căci însurându-se în taină cu ELISABETA WOODVILLE, o tânără văduvă prea frumoasă şi foarte atrăgătoare şi hotărându-se în

cele din urmă să-şi dea taina în vileag declarând-o regină îl ofensă întrucâtva pe contele de Warwick îndeobşte cunoscut ca omul ce făcea şi desfăcea regate, din cauza puterii sale de influenţă şi datorită ajutorului mare pe care i-l dăduse lui Eduard la urcarea sa pe tron. Această ofensă nu fu diminuată de invidia cu care cei din familia Nevil (a contelui de Warwick) priveau promovarea celor din familia Woodville. Căci tânăra regină înclina într-atât să-şi chivernisească rudele, încât îl făcu pe tatăl ei conte şi mare demnitar de stat, îşi mărită cele cinci surori cu tineri aristocraţi de cel mai înalt rang, iar pe fratele ei mai mic în vârstă de douăzeci de ani îl făcu om însurându-l cu o ducesă de optzeci putred de bogată.

Contele de Warwick, luă toate astea cu destulă îngăduinţă pentru un om cu o fire atât de mândră ca a lui, până se ridică problema cu cine s-o mărite pe sora regelui, MARGARET. Contele de Warwick spuse:

"- Cu unul dintre fiii regelui francez" şi fu lăsat să meargă la suveranul Franţei spre a-i face tot felul de propuneri prieteneşti şi a avea cu el întâlniri amicale de tot soiul în acest scop. Dar în timp ce era astfel ocupat, cei din partida Woodville i-o dădură pe domnişoară de soţie ducelui de Burgundia ! La aceasta se întoarse cu mare mânie şi dispreţ zăvorându-se nemulţumit în castelul său de la Middleham.

Împăcarea nu prea sinceră ce se făcu de mântuială între contele de Warwick şi rege dură până ce contele îşi dădu fata după ducele de Clarence, împotriva dorinţei maiestăţii sale. Pe când căsătoria se oficia la Calais, oamenii din nordul Angliei, unde influenţa familiei Nevil era cea mai puternică, începură să se răzvrătească pe motiv că ţara le era apăsată şi jefuită de familia Woodville, pe care voiau s-o vadă îndepărtată de la putere. Cum li se alătură un mare număr de oameni ce declarară deschis că erau sprijiniţi de contele de Warwick, regele nu ştia ce să facă. În cele din urmă, cum îi scrise contelui implorându-i ajutorul, acesta veni în Anglia cu noul său ginere şi începu să pună lucrurile la punct închizându-l pe rege în castelul Middleham, dându-l în grija arhiepiscopului de York, aşa că Anglia se afla în ciudata postură de a avea doi regi, ambii deţinuţi deodată.

Cu toate astea făuritorul de regi îi era atât de fidel monarhului încât puse capăt unei noi răscoale a lancasterienilor luându-le conducătorul prizonier şi aducându-l în faţa regelui care porunci să fie executat pe loc. În curând îi permise regelui să se întoarcă la Londra, unde se schimbară nenumărate jurăminte de iertare şi prietenie între ei

precum şi între Nevili şi Woodvilleşti, fiica cea mai mare a regelui fiind promisă în căsătorie moştenitorului familiei Nevil şi făcându-se mai multe jurăminte şi promisiuni decât ar putea să cuprindă această carte. Durară vreo trei luni la finele cărora arhiepiscopul de York dădu în cinstea regelui, a contelui de Warwick şi a ducelui de Clarence un ospăţ în casa lui "Maurul" din comitatul Hertford. Regele se spăla pe mâini înainte de cină când cineva îi şopti că o ceată de o sută de oşteni stătea la pândă în preajma casei. Fie că aceasta era sau nu adevărat, regele se înspăimântă şi urcând în şa călări prin noaptea neagră până la castelul Windsor. Se mai făcu o împăcare de mântuială între el şi făuritorul de regi dar fu ultima şi nu ţinu prea mult. O nouă răscoală avu loc în comitatul Lincoln iar regele porni în marş să-i pună capăt. După reprimarea acesteia îi declară atât pe contele de Warwick cât şi pe ducele de Clarence hicleni ce ar fi instigat în taină la răscoală gata să i se alăture făţiş a doua zi. În aceste împrejurări periculoase ambii se îmbarcară căutându-şi refugiu la curtea franceză.

Iar aici avu loc o întâlnire între contele de Warwick şi vechea sa rivală, regina-mamă Margareta, din cauza căreia i se retezase tatălui său capul şi căreia îi rămăsese un duşman neîmpăcat. Dar acum, când îi mărturisi că o terminase cu ingratul şi perfidul Eduard de York şi că de acum încolo se dedica repunerii în drepturi a casei de Lancaster întruchipată fie în persoana soţului ei, fie în cea a micului ei fiu îl îmbrăţişă de parcă i-ar fi fost de când lumea un prieten tare drag. Ba mai mult decât atât, îşi căsători fiul cu cea de a doua fiică a regelui, doamna Ana. Oricât de agreabilă ar fi fost această căsătorie pentru noii prieteni, fu foarte neplăcută ducelui de Clarence, care simţea că socrul său, făuritorul de regi, nu l-ar fi făcut pe el monarh în vecii vecilor. Deci, nefiind decât un tânăr slab de înger şi hiclean ce avea puţină valoare şi minte fu gata să-i dea ascultare unei doamne de la curte unsă cu toate unsorile, ce-i fu trimisă în acest scop, căreia-i făgădui să fie din nou hiclean trecând de partea fratelui său, regele Eduard, când i se va ivi prilejul potrivit.

Neştiind nimic de asta contele de Warwick îşi îndeplini promisiunea faţă de regina-mamă, Margareta, invadând Anglia şi debarcând la Plymouth, unde îl declară pe Henric de îndată rege, poftindu-i pe toţi englezii între şaisprezece şi şaizeci de ani să lupte sub stindardul său. Apoi, luând-o spre nord cu oştirea ce-i sporea mereu pe măsură ce înainta în marş, ajunse atât de aproape de regele Eduard ce se afla în

acea parte a țării încât acesta fu nevoit să pornească în galop spre coasta comitatului Norfolk, iar de acolo să plece în corăbiile pe care le putu găsi spre Olanda. După aceea victoriosul făuritor de regi și hicleanul său ginere, ducele de Clarence, se duseră la Londra, îl scoaseră pe bătrânul rege din Turn și punându-i coroana pe cap, îl petrecură cu mare alai până la Catedrala Sf. Paul. Asta nu îl îmbună pe ducele de Clarence, ce se văzu mai departe ca oricând de visul său de mărire, dar păstră secretul în sinea lui fără a scoate o vorbă despre el. Familia Nevil fu repusă în drepturi dându-i-se mare cinste cu fală și onoruri, pe când Woodvilleștii căzură în dizgrație. Mai puțin sălbatic decât suveranul, făuritorul de regi nu făcu nici o vărsare de sânge, în afară de cel al contelui de Worcester, ce fusese atât de crud cu oamenii, încât își câștigase porecla de măcelar. Pe acesta îl aflară ascuns într-un copac și judecându-l îl executară. Nici o altă moarte nu mai mânji cu sânge gloria făuritorului de regi.

Spre disputarea acestei glorii, veni din nou în anul următor regele Eduard, ce debarcând la Ravenspur înaintă până la York, unde-i făcu pe toți oștenii săi să strige: "- Trăiască regele Henric!" și se jură pe altar fără să roșească măcar că nu venise să ridice vreo pretenție la tron. Sosise acum și vremea ducelui de Clarence ce le ordonă oștenilor săi să-și ia trandafirul alb și să se declare de partea fratelui său. Cum marchizul de Montague, deși fratele contelui de Warwick, refuza și el să lupte împotriva regelui Eduard, își văzu cu bine de drum până la Londra, unde arhiepiscopul de York îi permise să intre în oraș și unde poporul făcu mari demonstrații în favoarea lui. Avea patru motive să o facă. În primul rând un mare număr de partizani ai regelui se ascundeau în oraș fiind gata să-și arate colții, în al doilea regele le datora o mulțime de bani pe care nici nu puteau spera să-i mai vadă în caz de insucces al acestuia, în al treilea rând exista un tânăr prinț care să moștenească tronul, iar în al patrulea regele era vesel și chipeș bucurându-se la cucoanele din oraș de mai multă trecere decât cea la care ar fi putut să aspire altul mai breaz. După o ședere de numai două zile în compania onorabililor săi suporteri regele mărșălui până la izlazul Barnet spre a-l întâmpina în luptă pe contele de Warwick. Iar acum urma să se vadă pentru ultima oară dacă victoria avea să fie de partea suveranului, sau de cea a făuritorului de regi.

Când soarta luptei era încă nehotărâtă, fricosul duce de Clarence începu să se căiască și trimise în taină mesaje socrului său oferindu-și

serviciile ca intermediar pe lângă rege. Dar contele de Warwick le respinse cu dispreț replicând că întrucât Clarence era hiclean şi sperjur prefera să pună capăt neînțelegerii prin luptă. Bătălia începu la ora patru dimineața şi dură până la zece purtându-se în cea mai mare parte a timpului într-o pâclă deasă, ce se presupunea în mod absurd că ar fi fost stârnită de un vrăjitor.

Se pierduseră foarte multe vieți omeneşti, căci ura era nespus de mare de ambele părți. Făuritorul de regi fu învins, iar monarhul triumfă. Atât contele de Warwick cât şi fratele său fură uciși, iar trupurile le stătură la catedrala Sf. Paul câteva zile spre a fi văzute de popor.

Margareta nu se pierdu cu firea nici măcar la această mare lovitură. În decurs de cinci zile fu din nou gata de luptă şi ridică stindardul la Bath, de unde o porni cu oastea ei să încerce să i se alăture lordului Pembroke, ce avea o armată puternică în Țara Galilor. Dar cum regele o ajunse din urmă la marginea oraşului Tevkesbury şi-i porunci fratelui său, DUCELE DE GLOUCESTER, soldat viteaz, să-i atace oştirea, suferi o înfrângere totală şi fu luată prizonieră împreună cu fiul ei, ce avea acum doar optsprezece ani. Comportamentul regelui față de acest biet tânăr îi dădu în vileag asprimea firii. Porunci să fie adus în cortul lui:

"- Dar pe tine" - zise el - "ce te-a adus în Anglia?"

"- Am venit în Anglia" - replică prizonierul cu o îndrăzneală pe care un om cu prezență de spirit ar fi putut să o admire la un captiv, "să recuperez regatul tatălui meu ce i-a revenit prin drept de descendență şi care, după el, îmi revine de drept mie". Scoțându-şi mânuşa de armură din fier, regele îi dădu cu ea în moacă, iar ducele de Clarence şi alți câțiva lorzi ce erau de față îşi scoaseră nobilele săbii şi-l lichidară.

Mama îi supraviețui ca prizonieră timp de cinci ani, iar după răscumpărarea ei de către regele Franței încă şase. La nici trei săptămâni după această crimă Henric fu răpus de una dintre acele convenabile morți subite ce surveneau atât de des la Turn, adică fu omorât din ordinul regelui - ca să vorbim pe şleau.

Cum de pe urma acestei mari înfrângeri a partidei Lancaster nu se alese cu te miri ce distracții şi cum voia să scape de nişte osânză (căci devenea de acum prea corpolent ca să mai arate bine), regele se gândi să facă război cu Franța. Dar cum pentru asta avea nevoie de mai mulți bani decât putea să-i dea Parlamentul, cu toate că acesta se arăta în

genere destul de dornic de război, inventă o nouă cale de a şi-i procura trimiţând după cei mai de seamă cetăţeni ai Londrei şi spunându-le cu un aer grav că se afla în mare jenă financiară şi i-ar socoti extrem de buni de l-ar putea împrumuta cu ceva. Fiindu-le imposibil să-l refuze fără a-şi periclita situaţia, se conformară, iar banii ce li se smulseră în acest fel fură numiţi - spre marele amuzament al regelui şi al curţii fără îndoială - "de milostenie," ca şi când i s-ar fi dat în dar. Mai cu sila, mai cu mila, din alocaţiile Parlamentului şi din miluiri regele adună o oaste cu care trecu la Calais. Cum însă nimeni nu dorea război, regele francez făcu propuneri de pace care fură acceptate şi se încheie un armistiţiu pe timp de şapte ani. Protocolul dintre regele Franţei şi cel al Angliei se desfăşură cu această ocazie într-o atmosferă de mare prietenie, cu risipă de lux şi cu mare lipsă de încredere. Se încheie cu o întâlnire a celor doi suverani pe un pod improvizat peste râul Somme, unde se îmbrăţişară prin două spaţii dintre nişte gratii solide de lemn, ce aduceau cu cele ale unei cuşti de leu, făcându-şi o mulţime de temenele şi ţinându-şi unul altuia discursuri strălucite.

Era de acuma timpul ca ducele de Clarence să fie pedepsit pentru hicleniile sale şi fu pedepsit de soartă. Probabil că regele nu avea încredere în el - cum nu putea să aibă nici un cunoscut de al său! - şi avea cu siguranţă un rival în fratele său Richard, ducele de Gloucester, care, fiind avar şi ambiţios, voia să se căsătorească cu acea fiică a contelui de Warwick rămasă văduvă, pe care tânărul prinţ decedat o luase de nevastă la Calais. Clarence, care voia să pună mâna pe toată averea familiei, o ascunse pe această doamnă, pe care găsind-o deghizată ca slujnică în centrul Londrei, Richard o luă de soţie, iar apoi judecătorii numiţi de rege împărţiră averea între fraţi. Aceasta duse la duşmănie şi neîncredere între ei. Cum soţia lui Clarence muri, iar acesta dori să se recăsătorească, scârba pe care i-o produse regelui contribui şi ea, grăbindu-i falimentul. La început curtea lovi în slujitorii şi subordonaţii săi. Îi acuză pe unii dintre aceştia de magie, vrăji şi alte asemenea aiureli şi având succes în cazul acestor mărunţei ridică apoi ştacheta până la nivelul ducelui, căruia însuşi fratele său, regele, îi aduse o serie de asemenea acuze. Găsindu-l vinovat, îl condamnară la execuţie publică. Acea execuţie nu avu însă loc căci îi făcură de petrecanie în Turn, fără îndoială cu concursul regelui, al fratelui său, Gloucester, sau al amândurora. Se presupuse la acea vreme că îngăduindu-i-se să-şi aleagă modul de a muri, ceru să fie înecat într-un

poloboc cu vin de Malmsey. Sper să fie adevărată povestea căci ar fi fost o moarte ce i s-ar fi potrivit unui mizerabil.

După ce îi supraviețui vreun cincinal regele muri în cel de al patruzeci şi doilea an de viață şi în al douăzeci şi treilea leat al domniei. Era un om foarte capabil şi cu certe calități, dar egoist, uşuratic, senzual şi crud. Avea priză la mase, fiindcă îi plăcea să se dea în spectacol, iar prin fidelitatea ataşamentului îi dădură un bun exemplu. Pe patul de moarte se căi pentru "milostenii" şi alte abuzuri de ale sale şi dădu poruncă să li se aducă despăgubiri oamenilor ce suferiseră de pe urma lor. Chemă de asemenea la patul său pe cei din aripa înstărită a familiei Woodville şi pe mândrii nobili ce se bucurau de onoruri din timpuri mai vechi străduindu-se să-i împace de dragul unei domnii tihnite a fiului său şi a liniştii în Englitera.

Redactor DANA PRELIPCEANU-POP
Tehnoredactor CONSTANTIN RUSU
Culegere pe calculator MIHAELA CĂBULEA
Tehnoredactare pe calculator MONICA CREMENE

Apărut: 1999. Bun de tipar: 04.03.1999. Comanda nr. 3885
Coli de tipar: 14. Hârtie: offset 60 g/mp. Format: 61x86/16

Tiparul executat la S.C. GUTEMBERG S.A. Arad
Str. Calea Victoriei nr. 41-43
ROMÂNIA

CHARLES DICKENS

ISTORIA ANGLIEI PENTRU COPII

Autor al unor cărți celebre, precum *Oliver Twist*, *Povești de Crăciun*, *Dombey și fiul*, *David Copperfield*, *Casa groazei*, *Timpuri grele*, *Marile speranțe*, *Prietenul nostru comun*, Charles Dickens (1812-1870) este bine cunoscut publicului românesc.

Cel mai mare prozator pe care l-a avut vreodată Anglia, cum îl numește cunoscutul critic și istoric literar Ifor Evans, dăruiește copiilor și tinerilor prin această carte o inedită istorie a Angliei, de la începuturile ei până în epoca victoriană, contemporană scriitorului, istorie care, datorită uriașului său talent, prinde viață sub ochii cititorului, oferindu-i, pe lângă cunoștințele necesare cerute de școală, și o lectură cu adevărat palpitantă.

ISBN 973-35-0798-9